

σχολιαστές



**ΑΝΗΘΙΚΗ
ΠΡΟΤΑΣΗ**

**Η
ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ**

**ΚΚΕ:
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΓΡΑΦΕΣ**

**ΕΚΛΟΓΕΣ:
ΓΙΑΤΡΟΙ - ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ
ΦΟΙΤΗΤΕΣ**

1 χρόνος Σχολιαστής
ΤΕΥΧΟΣ 13 | ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1984 ΔΡΧ 100



Π

ρίν ένα χρόνο ακριβώς, την περσινή Πρωταπριλιά, ένας συνεσταλμένος τυπάκος με ριγέ, τσαλακωμένο κοστούμι μουρμούριζε από τούτη έδω τη στήλη: «... κι όμως εγώ νιώθω σοβαρός». Ή επιτυχία του ήταν τέτοια πού η στήλη εξαφανίστηκε για 6 τεύχη δίνοντας τη θέση της στο αστυνομικό διήγημα του Πάν Πάν.

Όσπου μιά μέρα η στήλη επέστρεψε αναβαπτισμένη, χωρίς μασκότ αυτή τη φορά.

Κι όμως, οι λίγες εκείνες πρώτες άραδες του πρώτου τεύχους, πριν ένα χρόνο ακριβώς, περιέγραφαν τό χαρακτήρα του περιοδικού με κάποια ακρίβεια: «Κρίνω για νά γίνω αντικείμενο κριτικής», είχε πεί τό μουδιασμένο άνθρωπάκι. Καί πράγματι ο Σχολιαστής έκρινε... αδιάκριτα. Πολλούς στενοχώρησε καί λυπήθηκε γι' αυτό. Άλλους εξόργισε, κι έγινε γι' αυτούς κάτι παραπάνω από «αντικείμενο κριτικής».

Στά πρώτα του γεννέθλια ο Σχολιαστής είναι ήδη σκάνδαλο. Όχι γιατί «θηρεύει» σκάνδαλα όπως ισχυρίζονται μερικοί. Άλλά γιατί στην όρμη της νεανικότητάς του διέπραξε κάμποσες σκανταλιές. Δέν είναι περήφανος για όλες. Κι όμως, αν ξαναγεννιόταν, πάλι θά τίς ξανάκανε. Απόδειξη ή έντελώς ανήθικη πρόταση πού άπευθύνει στ' άλλα περιοδικά από τό σαλόνι αυτού του τεύχους, κλέβοντας για άλλη μιά φορά τό χώρο της Χθεσινής πού πάντως θά επιστρέψει.

Τέλος πάντων, ένα περιοδικό ενός χρόνου απέχει ακόμα πολύ από τη γεροντική ηλικία. Μολοντούτο ο Σχολιαστής αποφάσισε νά ανανεωθεί ριζικά. Ποτέ έξάλλου δέν έπαψε, στη διάρκεια αυτού του χρόνου, νά αλλάζει. Λίγο πιο ώριμος, άνέτοιμος πάντα ν' άποχωριστεί τη νεανικότητά του, περνάει στο δεύτερο χρόνο της ζωής του... Έτσι απλά.

Σ.

Ἐκλογές καί Προεδρία

Ἡ σύμπνοια Προέδρου καί Πρωθυπουργοῦ, ἀλλά κατ' ἐξοχήν τό ἐγκώμιο τοῦ τελευταίου γιά τόν πρῶτο σχολιάστηκαν πολλαπλά.

Τό πολιτικό συμπέρασμα ὅμως τῶν περισσοτέρων ἐφημερίδων (πλὴν τῆς Καθημερινῆς) ἦταν κοινό: «οἱ ἐκλογές ἐπικείνεται». Ὅχι βέβαια τόν Ἰούνιο, πιθανότατα ὅμως φέτος τό φθινόπωρο. Κανείς δέν διανοεῖται νά ἀμφισβητήσῃ τό δικαίωμα τῶν δημοσιογράφων νά πιθανολογοῦν τόν χρόνο διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν σέ μιά χώρα μέ παράδοση στοὺς ἐκλογικούς αἰφνιδισμούς. Τά προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα ὅμως εἶναι κάπως ἀναιμικά. Γιατί νά θέλῃ ὁ Κ. Καραμανλῆς νά ἐπανεκλεγεί ἀπό «φρέσκια» Βουλή;

Ἡ πολιτική λογική θά ἔλεγε τό ἀντίθετο. Μιά ἐκλογή Προέδρου ποτέ δέν εἶναι ἐξασφαλισμένη ἐκ τῶν προτέρων, δεδομένου ὅτι ἀπαιτοῦνται τουλάχιστον 180 ψῆφοι κι αὐτό στήν τρίτη ψηφοφορία.

Ἄν λοιπόν δέν βρεθοῦν οἱ 180 (ἂν π.χ. τό ΠΑΣΟΚ ἀποφύγῃ νά ἔχει *ἐπίσημη* κοιμματική γραμμή στήν ψηφοφορία) τότε οἱ ἐκλογές εἶναι ἀπό τό Σύνταγμα ἐπιβεβλημένες. Καί παίρνουν μάλιστα χαρακτήρα *de facto* προεδρικό.

Τό σενάριο αὐτό ἔχει τό ἐξῆς πολύ ἀπλό ἀποτέλεσμα: Ὑποχρεώνει τόν Ἀ. Παπανδρέου νά *ψηφίσει* τόν Κ. Καραμανλῆ γιατί ἀλλιῶς κινδυνεύει νά τόν ἔχει *ἀντίπαλο* (καί μάλιστα χωρίς ὁ τελευταῖος νά χρειαστεῖ νά ξανανέβῃ στό «μπαλκόνι») στίς ἐπόμενες ἐκλογές. Καί δέν μπορούμε νά φανταστοῦμε κανένα λόγο γιά τόν ὁποῖο ὁ Κ. Καραμανλῆς θά παραιτιόταν ἀπό αὐτό τό αὐτοῦ ἐπισπεύδοντας τίς ἐκλογές. Ἡ μακρά του πολιτική ἱστορία ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιά τό ἀντίθετο.

Κ.Β.

Φωτογραφικές τροπολογίες

Στόν κ. Κουτσόγιωργα θά 'πρεπε νά ἀπονεμηθεῖ βραβεῖο γιά τίς πιό ὁμορφες, γιά τίς πιό τρυφερές τροπολογίες, καί αὐτό ἀνεξαρτήτως κυβερνητικοῦ πόστου. Δέν ξεχνάμε βέβαια τήν τροπολογία, ὅταν ἀκόμη ἦταν ὑπουργός προεδρίας, μέ ἀφορμή τό δημοσίευμα τῆς Βραδυνῆς ὅτι «κυκλοφορεῖ μέ BMW».

Ἡ καινούργια ὅμως, στό νομοσχέδιο γιά τήν ψήφο τῶν μεταναστῶν (!!!), μέ τήν ὁποία αὐξάνεται ἀπό 150.000 σέ 1.000.000 τό παράβολο γιά τή συμμετοχή συνδυασμοῦ ὑποψηφίων στίς ἐυρωεκλογές μᾶς ἐκπλήσσει μέ τήν ἰδιοφυή πολιτική της σύλληψη. Δέν φτάνει πού τά μικρά



— καί πρόσφατα νεοδημιουργημένα κόμματα — ἀδυνατοῦν νά τήν πληρώσουν, ἀλλά «στά κόμματα πού θά συγκεντρώσουν τήν ἐλάχιστη ἐκλογική βάση (3%) θά ἐπιστραφεῖ τό ποσόν τοῦ παράβολου». Νά ἀποκλείσουμε τοὺς «διασπαστές», νά μήν ξοδευτοῦμε ὅμως, ἔ; Μιά τέτοια ἐνέργεια ἀποτελεῖ τό λιγότερο ἀγνωμοσύνη γιά τή συνεισφορά τῶν μικρῶν κομμάτων στήν προώθηση τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας στό ΠΑΣΟΚ. Γιατί δέν πιστεύουμε βέβαια ὅτι ἡ δημοσιοποίηση τῆς κριτικῆς τῶν βουλευτῶν στήν Κοινοβουλευτική Ὁμάδα εἶναι ἀσχετὴ μέ τό φόβο νά βγοῦν μερικά παραπάνω κόμματα ἀπό τό συνέδριο.

Μαρ. Κ.

νεῖς πῶς μεταξύ τῶν τριακοσίων συγκαταλέγονται ἐξωκομματικοί καί ἐξωκοινοβουλευτικοί ὑπουργοί πού κάποιοι «δυσανεστημένοι» ἀπό τοὺς νῦν συντρόφους τοὺς εἶχαν χαρακτηρίσει (ἂν δέν κάνω λάθος) ἀλεξιπτωτιστές.

Βέβαια, οἱ ὑπουργοί δέν ἔχουν καιρό γιά χάσιμο καί ἡ δημοκρατική διαδικασία πρέπει νά συνοδεύεται, ὅπως ὅλοι ξέρουν, ἀπό τήν ἀποτελεσματικότητα. Κι ὅμως, θά ἀξίζε νά σπαταληθεῖ λίγος χρόνος, ὥστε νά ἐκλεγοῦν σύνεδροι οἱ ἀλεξιπτωτιστές ὑπουργοί... Ἄς ἦταν καί μόνο γιά νά αἰσθανθεῖ ἡ κοιμματική βάση ὅτι ἔχει καί ἄλλη χρησιμότητα πέρα ἀπό τήν ἀπεργοσπαστική.

Κ.Β.

EX OFFICIO

Σέ 500 ὑπολογίζονται οἱ *ex officio* σύνεδροι τοῦ Α Συνεδρίου τοῦ Πανελληνίου Σοσιαλιστικοῦ Κινήματος. Ὁ «ἀριστίνδην» διορισμός τῶν τριακοσίων τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς βρῆκε ἔτσι τή λογική του ἀπόδοση: Καί οἱ τρακόσιοι — *ex officio* αὐτῇ τῇ φορά, πάλι ὅμως ἀνεκλογῆς — στό Συνέδριο! Ἡ εἶδηση ἀποκτᾷ ἐνδιαφέρον, ἂν θυμηθεῖ κα-

Οἱ ἀνένταχτοι τῆς Λάρισας

Τό Σάββατο 17 Μαρτίου ἔγινε μέ πρωτοβουλία τῶν ἀνένταχτων ἀριστερῶν τῆς Λάρισας πού ἐκδίδουν τό περιοδικό «Αὐτό», σύσκεψη, στήν ὁποία πήραν μέρος ἀνένταχτοι ἀπό ὅλη τή Θεσσαλία.

Τό θέμα τῆς σύσκεψης ἦταν «πολιτικές ἐξελίξεις καί τρόποι παρέμβασης σ' αὐτές», ὅμως μετά τίς εισηγήσεις τῶν ὀργανωτῶν ἡ τετράωρη συ-

ζήτηση περιστράφηκε περισσότερο γύρω από τό πρόβλημα τών ανέντα-
χτων. Αποφασίστηκε οί συγκεντρώ-
σεις τών Λαρισαίων νά γίνονται πύό
τακτικά (κάθε μήνα) μέ συγκεκριμένα
κάθε φορά κοινωνικά, πολιτιστικά
καί πολιτικά θέματα τοπικού χαρα-
κτήρα. Ακούστηκαν άκόμα προτά-
σεις γιά εξέυρεση χώρου καθημερι-
νών επαφών (στέκι), ίδρυση ραδιο-
φωνικού σταθμού κλπ.

Γιά τό θέμα τής συνεργασίας σέ
πανελλήνιο επίπεδο προτάθηκε ή ό-
ριζόντια επικοινωνία μέ ομάδες, κι-
νήσεις, περιοδικά κλπ.

Τό θέμα τών εύρωεκλογών θά ξα-
νασυζητηθεί στό μέσα Απρίλη, μιά
καί ή συζήτηση πού έγινε θεωρήθηκε
άνεπαρκής.

Β. Πατζάκης

Έντυπωσιασμός καί έντυπώσεις

Τείνει νά καθιερωθεί ως κανόνας ή
απώλεια τής μάχης τών έντυπώσεων
από τήν κυβέρνηση. Πρόσθετη —
καί άρκετά σοβαρή — επαλήθευση
τό έπεισόδιο τής Σαμοθράκης. Ένώ
είναι δεδομένη ή άπόρρικτη ένέρ-
γεια πολεμικού χαρακτήρα από τήν
Τουρκική πλευρά, οί κυβερνητικοί
χειρισμοί δέν έπεισαν τήν έλληνική
κοινή γνώμη καί άφησαν πολλά πε-
ριθώρια γιά κακόπιστη κριτική. Η
μεθόδευση γιά τήν «ανάκληση» καί
τήν «ανάκληση τής ανάκλησης» δί-
νει περισσότερο βάση γιά άνεκδοτο-
λογία παρά έρεθίσματα γιά άνάλυση.

Στό έξωτερικό, ή κατάσταση έμφα-
νίζεται άκόμα χειρότερη: τή στιγμή
πού ή Έλληνική κυβέρνηση δέχεται
καί προβάλλει σάν «γονατιστή συγ-
γνώμη» τίς εξηγήσεις του Τούρκου
Υφυπουργού Έξωτερικών, ό Τύπος
διεθνώς έστιάζει τήν προσοχή του
στός δηλώσεις Όζάλ γιά «τό μαρό»
τήν Έλλάδα καί τόν «ήθοποιό» Πα-
πανδρέου.

Η εϋθύνη γιά αϋτή τήν κρίση
άξιοπιστίας βαρύνει έξ όλοκλήρου
τήν Κυβέρνηση: ή συστηματική προ-
σπάθεια νά έντυπωσιάζει μέ τό φαι-
δρά, τήν έχει φέρει σέ άδυναμία νά
πέσει μέ τά σοβαρά.

Μαρ.Κ.

● «Πρός τήν Έλληνική Δημοκρατι-
κή Κοινή Γνώμη» επιγράφεται προ-
κήρυξη πού εξέδωσαν Τούρκοι άρι-
στεροί φυγάδες στην Αθήνα. Αντι-
γράφουμε: «ένώ ή φασιστική χούντα
του Έβρέν αναπτύσσει τήν έχθρότη-
τα ένάντια στην Έλλάδα, τό Έλλη-
νικό κράτος καί ή έλληνική κυβέρ-
νηση κάνουν τό ίδιο πράγμα σέ μιά
άντιτουρκική βάση... Όσοι ύποστη-
ρίζουν αϋτή τήν πολιτική τών κυβερ-
νώντων στην Έλλάδα καί στην
Τουρκία, κάτω από τίτλους όπως
«σοσιαλιστής», «δημοκράτης» κλπ.
ή όσοι δέν άγωνίζονται ένάντια
σ' αϋτές τίς σωβινιστικές καμπάνιες,
πατούν τή σκανδάλη του όπλου, του
στραμμένου ένάντια στους λαούς τής
Έλλάδας καί τής Τουρκίας... Τήν

προκήρυξη ύπογράφουν οί όργανώ-
σεις: Έπαναστατική εξέγερση, Έπα-
ναστατική άπελευθέρωση, Έπανα-
στατική Άριστερά, Έπαναστατικός
Δρόμος, Λαϊκή Άπελευθέρωση καί
Κάουα.

● «Ίσως καθάριζαν τά πυροβόλα
από τά βλήματα πού είχαν άκομεί-
νει», αναφέρει άνάμεσα σέ άλλα έν-
δεχόμενα άνακοίνωση τής Ομάδας
Κοινοβουλευτικού Έλέγχου στό θέ-
ματα έξωτερικής πολιτικής τής Ν.Δ.
Έπιστρατεύονται γυάρδες, τεχνικά
χαρακτηριστικά, άνεμοδείκτες, πολ-
λαπλασιάζοντας τίς άπορίες μας ώ-
σπου διαβάζουμε ότι στην παραπάνω
όμάδα προΐσταται ό Κ. Μητσότα-
κης...

Άμήχανα δράματα

Η έκκληση του Άνδρέα Παπαν-
δρέου μετά τήν άποτυχία τής συνά-
ντησης τών Βρυξελλών, γιά τήν «Εϋ-
ρώπη τών λαών», καί τή δημιουργία
μιάς νέας στάσης γιά τήν Εϋρωπαϊκή
ένότητα, κινδυνεύει νά έχει μέλλον:
μετά τήν άδυναμία τής κυβέρνησης
του ΠΑΣΟΚ νά παρουσιάσει τήν
παραμικρή έπιτυχία τής εϋρωπαϊκής
της πολιτικής, μία έκστρατεία γιά τίς
εύρωεκλογές μέ κεντρικό θέμα τό νέο
αϋτό «όραμα», είναι περίπου ή μόνη
δυνατότητα.

Τό άστέιο βέβαια είναι ότι τήν ίδια
στιγμή πού δικαιώνονται καί οί πύό
έξτρεμιστικές έκτιμήσεις πού είχε
κάνει παλαιότερα ό Άνδρέας σέ σχέ-
ση μέ τίς πλούσιες χώρες τής ΕΟΚ
καί τόν τρόπο πού χρησιμοποιούν
τήν Κοινότητα, ή ιδιόμορφη συνέ-
πειά του τόν οδηγεί νά έχει καί
«εύρωπαϊκά όράματα».

Είναι προφανές ότι στην πράξη
κάτι τέτοιο σημαίνει πλήρη άποδοχή

καί μάλιστα άκίνησια σέ σχέση μέ
τήν ένταξη στην ΕΟΚ. Άκόμα καί ή
συμμαχία τών σοσιαλιστικών κομμά-
των τής Νότιας Εϋρώπης, δέν μπορεί
νά σερβιριστεί στό Πασοκικό ιδεο-
λογικά γεύματα ούτε καν σάν «όρα-
μα».

Έξάλλου, ένώ συνέβαιναν όλ' αϊ-
τά, ό JAMES PETRAS, επικεφαλής
του οίκογενειακού Πασοκικού ιδρύ-
ματος πού άκούει στό παλαιομοδίτι-
κο όνομα «Κέντρο Μεσογειακών Με-
λετών», πέρναγε «γενεές δεκατέσσε-
ρεις» από τίς φιλόζενες σελίδες τών
«ΝΕΩΝ», όλους άνεξαιρέτως τούς
νοτιο-σοσιαλιστές ήγέτες. Αϋτούς
πού πρό λίγων έτών είχαν προσφέρει
μερικές σπάνιες διεθνιστικές συγκι-
νήσεις στους όπαδούς του ΠΑΣΟΚ,
καί ένα από τά πολιτικά παλίσια πού
έπέτρεψαν τήν άνώδυνη άποδοχή τής
παραμονής στην ΕΟΚ μαζί μέ τούς
τόσο συμπαθητικούς «συντρόφους».

Πάνος Γεωργίου



Προμελετημένη (καρφωτή καί φυλαγμένη)

«Κακόγουστη», «άνθελληνική»,
«βρώμικη». Κοσμητικά επίθετα μέ τά
όποια έφημερίδες, άλλά καί ό ίδιος ό
πρωθυπουργός στόλισαν τή συνέ-
ντευξη στό κανάλι ΙΤΝ τής Βρετανι-
κής Τηλεόρασης καί τούς δημοσιο-
γράφους πού τήν προετοίμασαν.

Γιά «Βρετανική χυδαιότητα» μίλη-
σαν τά «ΝΕΑ» επιβεβαιώνοντας, άν
μή τί άλλο, τά περί ξενοφοβίας πού
έλέχθησαν στην συνέντευξη.

Κατασκοπικό σενάριο έστησε ή
«Ελευθέρη Γνώμη» μέ «Σύσκε», η
στή Μουφτεία τής Ξάνθης πρίν τή
συνέντευξη.

Έμεις θά περιοριστούμε νά έπιση-
μάνουμε ότι ό φιλελληνισμός δέν
είναι γενετικό χαρακτηριστικό. Σέ
ό,τι άφορά τούς άναποκριτές ξένου
τύπου, οί σημερινοί κυβερνώντες δεί-
χνουν νά μήν καταλαβαίνουν τό έ-
ξής: Οί Έλληνες πολιτικοί συντά-
κτες, στην άδυναμία πρόσβασης γιά
ένημέρωση — π.χ. στό ύπουργείο
έξωτερικών — σιωπούν καί εικάζουν.
Οί ξένοι, όμως, έπειδή είναι ύποχρε-
ωμένοι νά γράφουν γιά τήν περιοχή
πολύ περισσότερο από τίς Μαρουδι-
κές δηλώσεις, περνούν στην άντίπε-
ρα όχθη του Αιγαίου, όπου βρίσκουν
τόν κατά Μωάμεθ παράδεισο επί γής:
Πιλάφια, ούρί... έννημέρωση, διευκο-
λύνσεις. Άν προστεθεί τό αϋξημένο
ένδιαφέρον τής Δύσης — άρα καί
τών δυτικών έφημερίδων — γιά τήν
Τουρκία, καί τό συστηματικό βρσίσι-
μο τών ξένων δημοσιογράφων από
μερίδα του Έλληνικού — καί του
φιλοκυβερνητικού — Τύπου εξηγεί-
ται πολύ άπλά γιατί ό «άνθελληνι-
σμός» πράγματι εξαπλώνεται στους
ξένους άναποκριτές.

Μέ τούς σημερινούς δέ ρυθμούς,
σέ λίγο καιρό δέ θά φτάνει «ή κάσα
τής Αγγλίας» γιά τίς πληρωμένες
καταχωρήσεις στον ξένο τύπο, οί
όποιες φυσικά έχουν μηδαμινή λει-
τουργικότητα.

Μαρ. Κ.

Η πρόσφατη όμιλία του στην Ένω-
ση Άναποκριτών Ξένου Τύπου
σχολιάστηκε από γνωστό πολιτικό
συντάκτη σαν «δύό ώρες προσπάθεια
νά μήν θιγούν Αμερικάνοι καί Δυτι-
κογερμανοί».

Η πρόκληση - πρόσκληση στη
διάρκεια τής ίδιας συνέντευξης πός
τόν Α. Παπανδρέου γιά «άνοικτη
συζήτηση στην Τηλεόραση μέ θέμα
τά γεγονότα του 64-65» χαρακτηρί-
στηκε σάν προσπάθεια «λεύκανσης»
του παρελθόντος.

Καί ναι μέν τό παρελθόν ίσως
είναι δυνατόν νά καθариστεί — έχου-
με άρκετά παραδείγματα στην πρό-
σφατη Ιστορία.

Μέ τό παρόν όμως τί γίνεται;

● Δέν ήταν μόνο λόγιοι συναδελφι-
κής άβρότητας πού ή σύλλογη άρ-
θρων «Σέ μαύρο φόντο» του Γιωργου
Βότση σχολιάστηκε επαινετικά ά-
π' τό σύνολο τών έφημερίδων. Μόνη
έξαιρεση ό Ριζοσπάστης πού άντιπα-
ρήλθε κατά τή συνήθεια του τό θέμα.
Αϋτό όμως δέν είναι τό χειρότερο.
Τό κομματικό βιβλιοπωλείο του ΚΚΕ
Σύγχρονη Έποχή άρνείται να πουλή-
σει τό βιβλίο. Λέτε νά ένοχλεί τό
περιεχόμενο τών κειμένων πού ανα-
φέρεται στην έννομη βία, τή λειτουρ-
γία τής καταστολής, τίς εϋθύνες καί
τά όρια τής παραδοσιακής άριστε-
ράς; Η, μήπως, πάνω άπ' όλα ό ίδιος
ό άρθρογράφος καί τό παρελθόν του;

ΤΟ ΓΝΗΣΙΟ
1984

ΘΕΕ ΜΟΥ
ΟΡΓΩΕΑ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΗ
ΠΑΝΟΥ

ΜΑΡΤΗΣ

ΙΟΥΛΙΕΤΑ!

ΛΥΠΑΜΑΙ
ΚΥΡΙΕ ΔΙΕΒΟΥΝΤΑ,
ΑΛΛΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ
ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΗΘΩ-
ΠΩΝ ΔΕΝ ΕΙΣΤΕ
ΓΙΑ ΜΕΝΑ ΟΤΙ
ΗΘΕΛΑΝ ΠΡΙΝ

ΚΑΝΑΛΙ 5

ΚΥΡΙΕ ΠΡΕΣΒΕ
ΕΙΣΤΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΗΣ;

ΚΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΚΑΝΕΙ Ο ΚΑΘΕ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΓΙΑ
ΝΑ ΖΗΣΕΙ!

ΚΑΙ ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΝΟΜΙΖΑΜΕ
ΟΤΙ ΔΕΝ ΘΑ ΠΑΙΡΝΕ ΠΟΤΕ ΠΙΑ
Η ΔΕΞΙΑ ΤΩΣ ΕΥΛΟΓΟΥΣ
ΕΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΗΣ, ... ΗΡΘΕ
Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ.

Ν.Δ.
ΔΙΚΗΤΟΡΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΦΙΝΑΓ

ΖΗΤΩ
Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΣΚΑΣΜΟΣ!

.. ΑΝ ΜΑΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ
ΟΤΙ ΜΑΣ ΒΟΜΒΑΡΙΖΟΥΝ
ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ, ΘΑ ΕΥΚΑΝΕΣΟΥΝ
ΤΟ ΚΥΣΕΑ, ΘΑ ΑΝΑΚΑΛΕΣΟΥΝ
ΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΑΤΥ-
ΡΑ, ΘΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΟΥΝ ΤΗΝ
ΕΟΚ, ΘΑ ΔΕΧΤΟΥΝ ΤΙΣ ΕΞΗ-
ΓΗΣΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ, ΘΑ ΜΑ-
ΤΑΙΩΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΤΟΥ
ΠΡΕΣΒΥ ΚΑΙ ΕΜΕΝΑ,
ΘΑ ΜΕ ΜΕΤΑΘΕΣΟΥΝ
ΕΣΤΗ ΝΕΑΠΟΛΗ!
.. ΑΥΤΟ ΘΕΛΕΤΕ
ΚΑΘΑΡΜΑΤΑ;

ΚΥΡΙΕ ΤΣΑΤΣΟ,
ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΟΤΙ ΕΛΑΞΗΤΑΝ ΑΓΝΟΣΤΟΙ
Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ;

ΑΚΟΥΣΤΕ
ΓΙΑ ΜΕΝΑ...
ΟΛΟΙ ΣΑΣ ΜΟΥ
ΕΙΣΤΕ ΑΓΝΟΣΤΟΙ
ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ
ΓΟΝΑΤΟ.

ΑΛΕΟΝ

ΠΑΛΙΟΤΕΡΑ
ΔΕΝ ΞΕΡΑΜΕ ΤΙΠΟΤΑ.
ΕΒΓΑΙΝΕ Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΕ:
"Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΞΕΡΕΙ
ΝΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΕΤΑΙ ΤΑ
ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ"
ΚΑΙ ΗΕΥΧΑΖΑΜΕ

ΤΩΡΑ ΜΑΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΥΝ ΣΥΝΕΧΕΙΑ
ΞΕΡΟΥΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗ-
ΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΜΕ ΤΟ ΝΙ ΚΑΙ ΜΕ
ΤΟ ΣΙΓΜΑ

ΦΤΑΝΕΙ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΜΕ
ΝΑ ΞΕΡΟΥΜΕ
ΑΛΛΑ...

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

"ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ
ΟΛΟΙ ΑΓΓΕΛΟΙ
ΕΔΩ ΜΕΣΑ"



ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ
ΘΑ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΣΑΣ ΒΕΒΑΙΩ-
ΣΩ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΟΤΙ ΤΟ ΠΑΕΔΚ
ΣΑΣ ΒΛΕΠΕΙ ΣΑΝ ΠΡΟΕΔΡΟ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ



ΕΝΤΑΣΕΙ
ΑΝΤΡΕΑ ΕΝΤΑΣΕΙ!
ΑΝΤΕ... ΚΑΛΗΝΟΥ-
ΧΤΑ ΤΩΡΑ



ΑΝ ΔΕΝ ΤΟΥ
ΟΡΚΙΣΤΩ ΟΤΙ ΘΑ ΤΟΝ
ΑΦΗΣ ΝΑ ΕΞΑΝΤΛΗΣΕΙ
ΤΗΝ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ
ΘΑ ΜΟΥ ΣΠΑΣΕΙ
ΤΑ ΝΕΥΡΑ

ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ
ΔΕΝ ΤΟΥΛΕΤΕ
ΤΟ ΝΑΙ, ΚΥΡΙΕ;
ΠΟΥ ΝΑ ΨΑΧΝΟΥ-
ΜΕ ΓΙΑΝΝΟ
ΕΠΙΤΙ ΤΩΡΑ



ΤΡΙΤΗ ΒΟΜΒΑΔΑ
ΣΗΜΕΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΠΕΙ
Η ΜΗΤΕΡΑ ΣΟΥ ΓΙΩΡΓΟ,
ΚΑΙ ΤΑ ΒΓΑΖΟΥΜΕ ΠΕΡΑ
ΜΙΑ ΧΑΡΑ ΜΟΝΟΙ
ΜΑΣ...

ΤΟ ΙΔΙΟ
ΛΕΕΙ ΚΙ ΟΛΩΣ
Ο ΚΟΣΜΟΣ,
ΠΑΤΕΡΑ



ΟΕΟ ΕΚΕΡΤΟΜΑΙ
ΟΤΙ ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΕΚΑΡΕ-
ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗ ΕΚΕΥΣΙΑ
ΕΕ ΒΑΡΕ ΜΟΥ, ΠΗΡΕ
ΤΩΡΑ ΤΗ ΘΕΣΗ ΜΟΥ
ΕΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΙ
ΕΤΟ ΚΟΜΜΑ...

ΛΑΘΟΣ
ΚΑΝΕΙΣ
ΕΔΩ ΕΙΜΑΙ



ΤΙ; ΕΔΩ
ΕΙΣΑΙ ΚΙ ΕΣΥ
ΠΑΛΙΑΝΘΡΩΠΕ;

ΝΑΙ! ΕΝΑΕ
ΑΛΛΟΣ ΦΑΝΕΡΩΣΕ
ΤΟ ΡΟΛΟ ΠΟΥ ΕΠΑΙ-
ΞΑ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΥΠΟ-
ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΜΕ ΜΠΟΥ-
ΖΟΥΡΙΑΣΑΝ ΚΙ
ΕΜΕΝΑ



ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ
ΗΤΑΝ ΑΥΤΟΣ Ο ΑΛΛΟΣ
ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΩΡΑ;

ΕΔΩ ΕΙΜΑΙ
ΚΙ ΕΤΩ...
ΔΙΚΙΑ ΜΟΥ ΙΔΕΑ ΗΤΑΝ
ΟΛΗ Η ΠΛΕΚΤΑΝΗ, ΑΛΛΑ
ΜΕ ΕΡΡΙΞΕ Ο ΕΥΝΕ-
ΤΑΙΡΟΣ ΜΟΥ



ΚΑΙ ΤΙ
ΕΓΙΝΕ ΤΩΡΑ
Ο ΕΥΝΕΤΑΙΡΟΣ
ΣΟΥ;

ΠΑΡΕΝ!
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΟΥ
Μ' ΕΒΑΛΕ ΝΑ ΤΑ ΚΑΝΩ
ΟΛΑ ΑΥΤΑ, ΑΛΛΑ ΣΤΟ
ΤΕΛΟΣ ΕΦΥΓΕ ΜΕ
ΤΟ ΒΟΗΘΟ ΜΟΥ
ΤΟΥΣ ΕΚΟΤΡΕΑ
ΚΑΙ ΝΑΜΑΙ
ΤΩΡΑ



ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ
ΔΕ Μ' ΑΦΗΝΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ
ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΒΓΗΚΑΝ
ΟΛΑ ΣΤΗ ΦΟΡΑ.....
ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΩΡΑ
ΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ;

ΚΑΝΕΙΣ
ΔΕΝ ΑΠΟΜΕΙ-
ΝΕ ΚΑΝΕΙΣ ΕΑΕ
ΥΠΑΡΧΕΙ
ΚΕΝΟ
ΕΞΕΛΕΞΕ

‘Η προσφυγή στην εθνικοφροσύνη δεν μπορεί να κρύψει την εθνική αμηχανία



Μειονότητες

‘Η άλλη μισή αλήθεια

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ της μειονότητας στη Δ. Θράκη ήρθε ξαφνικά στην επικαιρότητα τον τελευταίο καιρό. Οι δηλώσεις του Πρωθυπουργού στα Γιάννενα και η απάντησή του σε ερώτηση του Τόνγκ στην περιβόητη συνέντευξη της αγγλικής Τ.Υ. δημοσιοποίησαν με έμμεσο τρόπο το ύπαρκτο αυτό πρόβλημα. Και λέμε δημοσιοποίησαν γιατί μέχρι σήμερα το ζήτημα των μειονοτήτων στην ελληνική επικράτεια αποτελούσε ταμπού για τον τύπο και τον ελληνικό λαό. Και λέμε με έμμεσο τρόπο γιατί και στις δύο περιπτώσεις τα πρωθυπουργικά χείλη μίλησαν τη μισή αλήθεια και άφησαν αναπάντητα τα ερωτήματα που εύλογα μπηγαν μετά την πρώτη αυτή δημόσια αναφορά στο θέμα. Γιατί η απάντηση στον άγγλο δημοσιογράφο μπορεί να αναθέρμανε την εθνική μας συνείδηση, άφησε όμως ακάλυπτη την ουσία της ίδιας της ερώτησης. Τι γίνεται με τη μειονότητα της Δ. Θράκης;

‘Η κύρια πλευρά της δξυνσης

Όμως η πρωτοβουλία να τεθεί το πρόβλημα δεν ανήκει στην ‘Ελληνική Κυβέρνηση. ‘Η ανακίνηση του ζητήματος έγινε από φορείς της ίδιας της μειονότητας. ‘Υποστηρίχθηκε και προωθήθηκε από τη χούντα του ‘Εβρέν και από οργανώσεις φίλων της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης, στην Τουρκία και στην Τουρκοκρατούμενη Κύπρο. ‘Η ανακίνηση του θέματος αποτελεί μέρος των τούρκικων προκλήσεων και εντάσσεται στα σχέδια των αμερικάνων να θέσουν ζητήματα μειονοτήτων στα Βαλκάνια για την αποσταθεροποίησή τους.

‘Η ‘Ελληνική Κυβέρνηση σύρθηκε ν’ απαντήσει στην πρόκληση αυτή κάτω από τους δρους που της επιβλήθηκαν. Έτσι δέχτηκε αντικειμενικά τη διεθνοποίηση ενός εσωτερικού προβλήματος αποκαλύπτοντας σαν κύρια και μοναδική του πλευρά τα σχέδια των αμερικάνων και τη δράση των τούρκων πρακτόρων. Κάτω από αυτές τις συνθήκες οι πολιτικές πλευρές του ζητήματος εξαντλούνται σε δηλώσεις για τους κακούς Τούρκους που δεν προσφέρουν τίποτα στη λύση των προβλημάτων. ‘Αντίθετα, συσκοτίζουν το γενικότερο πολιτικό ζήτημα του λαού μας: τί μας ένώνει με τον τούρκικο λαό, τί μας χωρίζει με τη χούντα του ‘Εβρέν.

‘Η δξυνση αυτή συμπίπτει με μία περίοδο που αναβιώνει από πολλές πλευρές και κύρια από τις πιο αντιδραστικές δυνάμεις ένας έντονος σωβινισμός και εθνικισμός. Και η κυβέρνηση, χωρίς τη στήριξη ενός γνήσιου λαϊκού κινήματος, κάνει υποχωρήσεις στην προσπάθειά της να κρατήσει έναν ήγετικό εθνικό ρόλο. Προσπαθεί έτσι ν’ αφομοιώσει αυτές τις αντιδραστικές προκλήσεις θέτοντας το βορειοηπειρωτικό.

Βαθύ γαλάζιο - βαθύ κίτρινο

‘Ο τύπος, σαν ένας από τους πιο ευαίσθητους δέκτες τέτοιων ανακατατάξεων παρουσιάζει κάποιες ανησυχητικές αλλαγές στον τρόπο που χειρίζεται τα εθνικά ζητήματα.

Παρατηρείται τελευταία το φαινόμενο όχι μόνο της έμμεσης αποδοχής αλλά και της θερμής προβολής θέσεων και απόψεων άκρατου εθνικισμού. Θέσεων και απόψεων που μέχρι πρόσφατα ο ίδιος τύπος χαρακτήριζε σαν αντιδραστικές.

Και όταν μπαίνεις σ’ αυτό το παιχνίδι, τα όρια της οποιας προοδευτικής στάσης κρίνονται σύντομα ανεπαρκή. Είσαι έτσι αναγκασμένος να επιστρατεύσεις επιχειρήματα και ν’ αποδεχτείς μεθόδους που μόνο ο κίτρινος τύπος συνήθιζε να χρησιμοποιεί.

Τά παραδείγματα διαφωτίζουν καλύτερα τα πράγματα. Πώς αντιμετωπίστηκε το θέμα των μειονοτήτων της Δ. Θράκης από τον τύπο; Τό Ποντίκι στις 2/3 και τα ΝΕΑ στις 12/3 και 13/3 παρουσίασαν ρεπορτάζ που αναφέρονται σε δρισμένες δραστηριότητες της μουσουλμανικής μειονότητας. ‘Ανάμεσα στα γεγονότα όμως, που κανείς δεν τ’ άμφισβητεί, και στην έρμηνεία που προτείνεται υπάρχει ένα μεγάλο κενό. Για να καλυφθεί αυτό το κενό, επιστρατεύεται η λογική που βλέπει κινητήρια δύναμη της ιστορίας την προπαγάνδα, που πίσω από κάθε κοινωνική αντίθεση βλέπει και έναν τουλάχιστον πράκτορα. Είναι ακριβώς η ίδια λογική που είδε το Πολυτεχνείο σαν έργο μερικών προβοκατόρων.

Δέν υπάρχει καπνός χωρίς φωτιά

Δέν σκοπεύουμε ν’ άμφισβητήσουμε τον ιδιαίτερο ρόλο των μυστικών υπηρεσιών και των πρακτόρων τους που αποκαλύπτουν τα δύο ρεπορτάζ. ‘Απλά η συγκεκριμένη αντιμετώπιση του ζητήματος έχει και μία άλλη πλευρά: Δέν έρχεται να κάνει μόνο αποκαλύψεις για άμερικανοτουρκικές συνωμοσίες στην περιοχή, αλλά να καλύψει ταυτόχρονα και μία πραγματικότητα. Μία πραγματικότητα που έχει να κάνει με την ιδιαίτερη μεταχείριση των μειονοτήτων της Θράκης από το ‘Ελληνικό κράτος. Ουσιαστικά δέν άσχοληθήκαν με την κοινωνική πραγματικότητα σ’ αυτή την ευαίσθητη παραμεθόριο περιοχή. ‘Ενδιαφέρθηκαν μόνο να τονώσουν την εθνική συνείδηση των αναγνώστών τους — συνείδηση που πιθανόν κλονίστηκε από τις πρόσφατες πρωθυπουργικές δηλώσεις για Βόρειο ‘Ηπειρο — χαράζοντας το «σωστό» δρόμο: ‘Ανάμεσα στους ‘Αλβανοφάγους και τους Τουρκοφάγους ο προοδευτικός τύπος τάσσεται με τους δεύτερους.

‘Η μέθοδος όμως της μισής αλήθειας στην

υπηρεσία των ‘Εθνικών στόχων είναι επικίνδυνος πολιτικός ακροβατισμός. Μερικές φορές μάλιστα μπορεί να οδηγήσει σε άκρότητες που άγγίζουν τα όρια της γελοιοτητας όπως συνέβη στο ίδιο τεύχος του Ποντικού. Σε επόμενη σελίδα παρουσιάζει ειρωνικά το γλείψιμο του Ντενκτάς προς την ‘Αγγλία να γίνεται από την μπροστινή πλευρά ενός γραμματόσημου που εξέδωσε σαν τουρκοκυπριακό κράτος. Είναι ένα γραμματόσημο που δείχνει τους βασιλικούς γάμους του Καρόλου και της Νταϊάνας. ‘Επειδή το Ποντίκι σίγουρα έχει μεγαλύτερη αλληλογραφία με την Κυπριακή Δημοκρατία παρά με το ψευδοκράτος του Ντενκτάς θα έχει λάβει γράμμα με το ίδιο γραμματόσημο που έχει εκδώσει η Κυπριακή Δημοκρατία, πιστή αντιγραφή του οποίου εξέδωσε και ο Ντενκτάς...

‘Η αλήθεια είναι ότι τέτοιου τύπου εθνικιστικές εξάρσεις που όλο και πληθαίνουν στον προοδευτικό τύπο και στα έντυπα έχουν διαμορφώσει συνολικά ένα κλίμα που δυσκολεύει τον νηφάλιο πολιτικό διάλογο. Όταν μάλιστα ο διάλογος αυτός άφορα λεπτά ζητήματα που αποτελούν ταμπού, μέχρι σήμερα. Παρ’ όλα αυτά θα επιχειρήσουμε να θίξουμε, σήμερα τουλάχιστον, μερικές πλευρές του χειρισμού του ζητήματος της Δ. Θράκης από το ελληνικό κράτος.

‘Η άλλη πλευρά: Τά αποτελέσματα της ιδιαίτερης άπουσίας του κράτους

Τό ζήτημα των εθνικών μειονοτήτων της Θράκης (Πομάκοι, Τούρκοι, Γύφτοι) που είναι και Μουσουλμάνοι, δέν αντιμετωπίστηκε ποτέ σαν ιδιαίτερο εσωτερικό ζήτημα της χώρας. ‘Ηταν πάντα εξαρτημένο από τις εξελίξεις των σχέσεων της χώρας μας με τους γείτονές μας. Γι’ αυτό, την αποκλειστική ευθύνη για τό χειρισμό του την έχει τό ύπουργείο εξωτερικών και ή ΚΥΠ.

‘Η πάγια κρατική πολιτική είχε σαν αποτέλεσμα την αναπαραγωγή της μειονότητας των μουσουλμάνων σαν ένα κοινωνικό γκέτο.

Ένα γκέτο μέσα στην ‘Ελληνική κοινωνία που βρίσκεται όμως σε ρήξη μαζί της. ‘Η δξύτητα αυτής της αντίθεσης διατηρείται στο περιθώριο της ταξικής πάλης.

Στό επίπεδο των παραγωγικών σχέσεων αυτή η αναπαραγωγή στηρίζεται στη διατήρησή τους σαν ύποεργατικό δυναμικό. Σαν έποχιακοί και περιπλανώμενοι εργάτες γής — όπως και οι γύφτοι — πουλάνε πολύ φτηνότερα την εργατική τους δύναμη από τα κατώτερα όρια που αποτελούν κατακτήσεις των λαϊκών στρωμάτων στον τόπο μας. Έτσι δέν μόρεσαν και δέν μπορούν να άρθρώσουν ταξικές συμμαχίες με άλλα λαϊκά στρώματα. Και είναι άστείο, άν όχι και γελοίο, τό έπιχείρημα του ρεπορτάζ των ΝΕΩΝ ότι ρίχνουν την τιμή της εργατικής τους

δύναμης σκόπιμα (κατευθυνόμενοι από την "Αγκυρα") για να καλλιεργούν και να αυξάνουν την ενέργεια στο Χριστιανικό στοιχείο της περιοχής.

Αλλά και όσοι έχουν μεταναστεύσει στην Αθήνα και δουλεύουν σαν βιομηχανικοί εργάτες, στα όρυχια του Λαύριου, στα τσιμέντα της Δραπετσώνας και άλλου, κάνουν τις πιο βαριές και ανθυγιεινές εργασίες.

Στό επίπεδο της γεωργίας και των συναλλαγών βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό εγκλωβισμένοι στα όρια της κλειστής αγροτικής κοινωνίας. Δεν έχουν έτσι ακολουθήσει τους ρυθμούς ανάπτυξης των αντίστοιχων κοινωνικών στρωμάτων της Έλληνικής κοινωνίας. Η αποδοτικότητα της γης είναι μειωμένη, η μηχανοποίηση και οι έντατικές καλλιέργειες σημαντικά περιορισμένες, τα μαγαζιά λειτουργούν σαν μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις, διατηρούνται παραδοσιακά επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν στον τόπο μας, όπως του σιδερά, του μπαλματή του τσαγκάρη κ.λ.π.

Και είναι αδύνατο να βελτιώσουν τη θέση τους στην παραγωγική διαδικασία. Γιατί κάτι τέτοιο απαιτεί ειδικευση, και η ειδικευση είναι υπόθεση του εκπαιδευτικού συστήματος, των κρατικών ιδεολογικών μηχανισμών. Όμως το κράτος είναι παρόν μόνο με μηχανισμούς καταστολής. Υπάρχει σήμερα μουσουλμάνος σε ελληνικό πανεπιστήμιο; Υπάρχει κανένα κίνητρο προς αυτή την κατεύθυνση; Αυτή η απουσία του ελληνικού κράτους δημιουργεί ένα τεράστιο πρόβλημα.

Γιατί την απουσία αυτή έρχεται και την καλύπτει η Τουρκία παρέχοντας δωρεάν σπουδές, ιδιαίτερες διευκολύνσεις κ.λ.π. στους σπουδαστές μουσουλμάνους από τη Δυτική Θράκη. Δημιουργεί έτσι τους οργανικούς διανοούμενους της μειονότητας, μεγαλώνοντας παραπέρα τους δεσμούς της με την Τουρκία.

Η απομόνωσή τους από την Έλληνική κοινωνία έγινε ακόμα πιο αποτελεσματική γιατί βασίστηκε στο φυλετικό μίσος που αναπτύχθηκε από το Έλληνικό στοιχείο της περιοχής που στη μεγάλη του πλειοψηφία είναι πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη, τον Πόντο και τη Μ. Ασία. Πρόσφυγες, που είχαν περάσει τα πάνδεινα από το τουρκικό κράτος μέχρι που ξεκληρίστηκαν από εκεί.

Η περίεργη... ευθυγράμμιση

Η πολιτική του Έλληνικού κράτους δεν έρχεται σε αντίθεση αλλά συμπληρώνεται από την Τουρκία που επιδιώκει την αναπαραγωγή της μειονότητας των μουσουλμάνων σαν εθνική μειονότητα που αποτελεί γκέτο και εξαρτάται απ' αυτήν. Είναι χαρακτηριστικό ότι κάτω από την καθοδήγηση του προξενείου της Κομοτηνής οι μουσουλμάνοι δεν διεκδικούν κανένα δικαίωμά τους σαν Έλληνες πολίτες. Έτσι εύκολα μπορεί να διαμαρτύρονται στη Δ. Γερμανία, δύσκολα όμως προσφεύγουν στην Έλληνική δικαιοσύνη.

Οι οργανικοί δεσμοί της μειονότητας με την Τουρκία δεν περιορίζεται μόνο στο ιδεολογικό επίπεδο. Έχουν δημιουργηθεί και σημαντικές οικονομικές σχέσεις. Λόγω κυρίως του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, οι μουσουλμάνοι δεν μπορούν να επενδύσουν στον τόπο τους. Έξάγουν έτσι τις οικονομίες τους και είτε τις καταθέτουν σε τράπεζες της Κωνσταντινούπολης, είτε αγοράζουν ακίνητα εκεί, ενώ εδώ μένουν σε παράγκες. Την πιο δξυμένη μορφή αυτών των προβλημάτων αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στη Δ. Ευρώπη. Αυτοί, που έχουν βέβαια και τα λιγότερα περιουσιακά στοιχεία (γι' αυτό άλλωστε μετανάστευσαν), βρίσκονται σε τραγικό αδιέξο-



δο από τη μια πλευρά δεν μπορούν να επενδύσουν τις οικονομίες τους στην πατρίδα τους, την Ελλάδα, από την άλλη δεν είναι ευπρόσδεκτοι στην Τουρκία.

Γιατί ακριβώς την Τουρκία την ενδιαφέρει η ύπαρξη και η διατήρηση της μειονότητας στη Δ. Θράκη και από την άλλη τη βολεύει η εισαγωγή συναλλάγματος που γίνεται με τη μορφή καταθέσεων ή αγορών εκεί. Βέβαια, μέσα στη μειονότητα υπάρχουν και οι προύχοντες που ελέγχουν βασικούς τομείς του εμπορίου στη Θράκη (ξύλεια, ρουχισμό, ηλεκτρικά είδη κ.λ.π.) που στην πλειοψηφία τους συνεργάζονται με το προξενείο καταπιέζουν πολιτικά και ιδεολογικά το σύνολο της μειονότητας. Όταν όμως μιλάμε για μειονότητα έννοούμε το 90-95% και όχι το 5-10% των μεγαλεμπόρων, των πρακτόρων και των εκκλησιαστικών παραγόντων που καλλιεργούν τον εθνικισμό, τον σωβινισμό και το θρησκευτικό μίσος από τη δική τους πλευρά.

Αντί επιλόγου...

Η κρατική πολιτική έχει και ένα άλλο σημαντικό αποτέλεσμα.

Η ενιαία αντιμετώπιση όλων των μουσουλμάνων αποκρύβει τις σημαντικότερες εθνικές διαφορές τους. Ακόμα και το ρεπορτάζ των Νέων δεν μπόρεσε να διακρίνει πώς μέσα στους

μουσουλμάνους της Δ. Θράκης υπάρχουν οι Πομάκοι και οι Γύφτοι που δεν έχουν καμία εθνική συγγένεια με τους Τούρκους. Η κοινή αυτή αντιμετώπιση είναι επικίνδυνη γιατί σπρώχνει το σύνολο των μειονοτήτων στην άγκαλιά της τουρκικής προπαγάνδας που βρίσκει έδαφος στηριγμένη μόνο στο στοιχείο της κοινής θρησκευτικής πίστης.

Έτσι τις περισσότερες φορές οι Πομάκοι και οι Γύφτοι αισθάνονται αλλοτρίωτοι με την τουρκική μειονότητα παρά τις έντονες διαφορές τους.

Η πολιτική μη ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία αλλά αντίθετα η ανάδειξη τους σε κοινωνική δύναμη που βρίσκεται σε ρήξη με το ελληνικό κράτος είναι διπλά επικίνδυνη. Όχι μόνο γιατί δημιουργεί έκρηκτικές καταστάσεις στην περιοχή, αλλά και γιατί στηρίζει και δικαιολογεί εξωτερικές επεμβάσεις στα εσωτερικά προβλήματα της χώρας. Ενσωμάτωση βέβαια δεν σημαίνει το σβήσιμο των εθνικών και θρησκευτικών χαρακτηριστικών, αλλά την αναγνώριση του παραγωγικού ρόλου τους και την τοποθέτησή τους στις βασικές ταξικές αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν την ελληνική κοινωνία. Σημαίνει δηλαδή αναγνώριση της ιδιότητάς του Έλληνα Πολίτη.

Γιώργος Καλατζόπουλος
Γιώργος Πιτουρόπουλος

Τό ζήτημα των εθνικών μειονοτήτων της Θράκης δεν αντιμετωπίστηκε ποτέ σαν ιδιαίτερο εσωτερικό ζήτημα της χώρας.

Οικονομικά μεγέθη καί κριτική τοῦ καπιταλισμοῦ

Οταν άσκούμε κριτική τών μέτρων τής οικονομικής πολιτικής ή τών ίδιων τών οικονομικών εξελίξεων, από τήν άποψη τής «πορείας τής οικονομίας» ή καί από τήν άποψη τών μεγεθών καί ποσοστών (μισθοί, άνεργία...) πού άφορούν τήν εργατική τάξη, μήπως μπορούμε νά πούμε ότι άσκούμε κριτική τοῦ καπιταλισμοῦ; Όχι βέβαια: ή κριτική αὐτή δέν εἶναι συνάρτηση τών κακῶν ἐπιδόσεων μιάς καπιταλιστικής οικονομίας, ἀλλά τής ύπαρξης τών καπιταλιστικῶν σχέσεων παραγωγῆς πού τίς άπορρίπτουμε, εἴτε ὁ καπιταλισμός βρίσκει-ται σέ αύξηση, εἴτε άποτυχαίνουν τό ένα μετά τό άλλο τά «άναπτυξιακά» προγράμματα.

Τό ἐρώτημα αὐτό δέν ἔχει μάλιστα μόνο αναλυτικό ενδιαφέρον: ἔχει πολύ μεγάλη σχέση μέ τή δυνατότητα κατανόησης τοῦ τί σημαίνουν γιά τίς κοινωνικές σχέσεις τά οικονομικά μεγέθη. Τό ότι κατά κανόνα ὅσοι ἔχουν μιά σαφή ἀντι-καπιταλιστική τοποθέτηση συγχρόνως «δέν καταλαβαίνουν τά οικονομικά», εἶναι κάτι τό ἀπόλυτα φυσικό: δέν χρειάζεται νά ξέρει κανείς σέ ποιο βαθμό καί γιατί δέν «αὐξάνονται οἱ παραγωγικές ἐπενδύσεις», γιά νά εἶναι κατά τής καπιταλιστικής ἐκμετάλλευσης καί τής διαχείρισης τής εργατικῆς δύναμης στή βιομηχανία. Ἐπιπλέον ή «γνώση τών οικονομικῶν» ἀκολουθεῖ τόν ἀντίστροφο δρόμο από αὐτόν πού συνήθως νομίζουμε: ή μελέτη τής συσχέτισης τών οικονομικῶν μεγεθῶν δέν φωτίζει τίς κοινωνικές σχέσεις, ἀλλά ἀντίθετα ή γνώση τών κοινωνικῶν (ταξικῶν στήν οὐσία) σχέσεων ἐπιτρέπει τήν κατανόηση τής σημασίας τών μεγεθῶν. Ἐνα από τά πιό ἀπλά παραδείγματα εἶναι ή εἰσοδηματική πολιτική καί τό ποσοστό αύξησης τών άμοιβῶν: μέ βάση τή λογική τών μεγεθῶν ἕνας οικονομολόγος μπορεί νά προτείνει άπειρους περιορισμούς «τῆς αύξησης τοῦ κόστους εργασίας», ἀλλά τό ποσοστό πού τελικά ἐκλέγεται εἶναι συνάρτηση ενός πολιτικοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων, καί πολλαπλῶν παρεμβάσεων. Ἡ γνώση ὅμως τών κοινωνικῶν σχέσεων σάν πρακτική γνώση πού διαμορφώνει μιά κοινωνική πραγματικότητα, δέν εἶναι δυνατή παρά μέ τήν κινητοποίηση καί ὀργάνωση πού άμφισβητοῦν τήν άτομικοποίηση, τήν άπομόνωση καί τό χάσμα ἀνάμεσα στήν ἕκ τῶν πραγμάτων κοινωνική πρακτική καί τήν «άποψη» γιά τήν κοινωνία. Τήν πρακτική αὐτή γνώση πού ἔχει ἐξορισμοῦ καί σχεδόν άποκλειστικά τό κράτος: ρόλος του εἶναι ή διατήρηση τής ταξικῆς κυριαρχίας, καί ἐπομένως ή διαχείριση τών κοινωνικῶν συσχετισμῶν πού τήν στηρίζουν. Γι' αὐτό καί τό κράτος «ξέρει οικονομικά»: ἔχει τή συνολική ἀντίληψη τών ταξικῶν σχέσεων πού δίνει ὅλο τους τό νόημα στά οικονομικά μεγέθη.

Ἐπάρχουν βέβαια ὁρισμένα ποσοστά καί ὁρισμένοι ἀριθμοί πού ἔχουν σημασία από μόνοι τους, ή πού εύκολα χάνουν τόν άόριστο «μακρο-οικονομικό» τους χαρακτήρα. Κάποιο ποσοστό άνεργίας σημαίνει ότι ὁρισμένες ἑκα-

τοντάδες χιλιάδες άτομα ψάχνουν γιά δουλειά καί ζοῦν κάτω από συνθήκες ἀφόρητης οικονομικής πίεσης καί άνασφάλειας, πού εἶναι από τίς πιό άγριες μορφές βίας στόν καπιταλισμό. Ἐνας χαμηλός μισθός μπορεί νά περιορίσει άσφυκτικά τίς δυνατός προσωπικές ἐπιλογές, καί τίς δυνατότητες εὐρύτερης ἐπαφῆς μέ τόν γύρω κόσμο, γιά ἑκατομμύρια άτομα.

Οἱ χαμηλές κοινωνικές δαπάνες μεταφράζονται σέ τάλαιπωρίες καί λιγότερες δυνατότητες περιθαλψῆς ή καί πιθανότητες ζωῆς γιά τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ.

Γιά νά ἐκτιμηθεῖ ὅμως σέ ποιο βαθμό τά ἀποτελέσματα τής οικονομίας συνδέονται μέ τά ζητήματα τών κοινωνικῶν σχέσεων πρέπει νά διαπιστωθεῖ ότι βαραίνει πάνω μας μιά διάχυτη «άναπτυξιακή» ἰδεολογία σύμφωνα μέ τήν ὁποία ή βελτίωση τών μικροοικονομικῶν μεγεθῶν εἶναι καλό πράγμα καί ή ἐπιδεινώσή τους κακό. Αἰτία τῆς ἐπιρροῆς αὐτῆς τῆς ἀντίληψης εἶναι ή πολύχρονη κυριαρχία τῆς κεϋνσιανῆς σκέψης καί στήν ἴδια τήν ἀριστερά, σέ συνδυασμό βέβαια μέ τό γεγονός ὅτι στίς δυτικές χώρες γιά πολλά χρόνια ή οικονομική ανάπτυξη, δηλαδή ή συνεχῶς μεγέθυνση τῆς παραγωγῆς, συνοδεύτηκε από τή συνεχή βελτίωση τών λαϊκῶν εἰσοδημάτων καί τών κοινωνικῶν υπηρεσιῶν. Ἐτσι ἀκόμα καί γιά τοὺς ἀριστεροῦς οικονομολόγους ή καπιταλιστική ανάπτυξη εἶναι κάτι κατ' ἀρχάς καλό, καί στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει ἄλλη προσέγγιση τών ζητημάτων τῆς παραγωγῆς καί τών οικονομικῶν μεγεθῶν από τήν άστική θεώρηση πού ἐγκαινιάσε ὁ Κένυς καί πού ἐπιδίωξε (καί πέτυχε) μιά «συμμαχία» στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ ἀνάμεσα στήν άστική καί τήν εργατική τάξη.

Σήμερα ὅμως αὐτή ή συνύπαρξη τῆς «οικονομικῆς ἐπιστήμης» μέ μιά ρεφορμιστική κριτική τοῦ καπιταλισμοῦ δέν εἶναι πλέον δυνατή. Σέ ὅλο τό δυτικό κόσμο ή νέα ἐκδοχή τῆς «ανάπτυξης», δηλαδή ή ἐπιβίωση τών καπιταλιστικῶν σχέσεων παραγωγῆς συνοδεύεται από δραματική ἐπιδεινώση διαφόρων οικονομικῶν μεγεθῶν καί ἰδιαίτερα αὐτῶν μέ άμεσες κοινωνικές ἐπιπτώσεις. Ὅσοι εἶναι ἐγκλωβισμένοι στήν κεϋνσιανή θεώρηση, δέν μπορούν παρά νά συνεχίσουν τή λατρεία τοῦ Θεοῦ τῆς «ανάπτυξης», παρουσιάζοντας κάποιες δυσμενείς κοινωνικές ἐπιπτώσεις σάν προσωρινές καί άναγκαῖες θυσίες, ή άποκρύπτοντας μέ τή βοήθεια ἰδεολογικῶν καί κατασταλτικῶν μέσων (βλ. τήν κυβερνητική πρακτική) τήν κοινωνική διάσταση τοῦ «οικονομικοῦ» προβλήματος.

Σ' αὐτές βέβαια τίς συνθήκες ή κατανόηση τών «οικονομικῶν» εἶναι ἀκόμα πιό δύσκολη, διότι τά οικονομικά μεγέθη δέν ἔχουν τή σχετική διαφάνεια μιάς ἐπιτυχημένης ρεφορμιστικῆς πρακτικῆς. Παλαιότερα γιά παράδειγμα, στόχος τών οικονομικῶν πολιτικῶν στίς δυτικές χώρες ἦταν ή πλήρης άπασχόληση, δηλαδή ἕνα πολύ χαμηλό ποσοστό άνέργων: καί αὐτή ἦταν καί ή πραγματικότητα. Σήμερα ὅλες οἱ κυβερνήσεις, καί μαζί τους ή ἑλληνική, παίρνουν δραστικά μέτρα γιά τή μείωση τῆς άνεργίας, ἀλλά ή άνεργία συνεχῶς αὐξάνεται καί τά μέτρα αὐτά δέν εἶναι από τήν ἀρχή τῆς σύλληψῆς τους παρά μέτρα άναδιάρθρωσης τῆς αγοράς εργασίας.

Δέν ὑπάρχει πλέον «οικονομικός» ή «άναπτυξιακός» λόγος πού νά ἔχει κάποιες σχέσεις μέ τήν ἱκανοποίηση λαϊκῶν καί εργατικῶν προσδοκιῶν: περισσότερο παρά ποτέ ή οικονομία εἶναι ή ἐπιστήμη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Πράγμα πού σημαίνει ἐπίσης ότι ή βελτίωση τών μεγεθῶν αὐτῶν τά ὁποία συνδέονται μέ τίς συνθήκες καί τήν ποιότητα ζωῆς εἶναι άποκλειστικά πλέον συνάρτηση ἐξελίξεων πού άφορούν τίς ἴδιες τίς σχέσεις ἐξουσίας καί ταξικῆς κυριαρχίας.



Δέν είναι ή πρώτη φορά πού ή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ διαπίστωσε τή διαφω- νία της μέ τό Διεθνές Νομισματικό Τα- μείο (Δ.Ν.Τ.). Ειδικά μέ τίς προτάσεις πού κάνει ό διεθνής οργανισμός γιά κατάργηση του συ- στήματος τής αυτόματης τιμαριθμικής αναπρο- σαρμογής και γιά σκληρότερη αντι-πληθωρι- στική πολιτική μέσω του περιορισμού τής έσω- τερικής ζήτησης. Καί επειδή, δικαιολογημένα, τό Δ.Ν.Τ. έχει πολύ κακή δεξιά φήμη, δόθηκε μία ευκαιρία γιά ένα άριστο ξεσκονισματάκι. Έξάλλου, ό 'Ανδρέας Παπανδρέου έπισημαίνει όποτε μπορεί ότι τό ΠΑΣΟΚ είναι τό τελευταίο σοσιαλιστικό κόμμα στην Εύρώπη πού εφαρμό- ζει ακόμα μία πολιτική τιμαριθμικής αναπρο- σαρμογής και πού δέν επιδιώκει μαζικές «άνα-

διαρθρωτικές» άπολύσεις.

Παραδόξως όμως αυτή ή άριστερή «άδιαλλα- ξία», συνοδεύεται από μία σταθερή προσαρμογή τής οικονομικής πολιτικής πρós τίς επιθυμίες των έργοδοτών. Τό παράδοξο όμως είναι μόνο φαινομενικό: πρώτο, διότι άν ή κυβέρνηση εφαρμόζε τίς συνταγές του Δ.Ν.Τ. μπορεί ή ΓΣΕΕ νά έβγαζε μία ανακοινωσούλα μέ τήν «άντίθεση τής εργατικής τάξης», ό Παπαλεξό- πoulos όμως θά πήγαινε στό Καστρί και θά γινότανε χαμός. Ποιός είπε ότι τό δεξιά Δ.Ν.Τ. συμφωνεί μέ τήν ελληνική έργοδοσία; Δεύτερο, οι επιπτώσεις τής προτεινόμενης «φιλελεύθε- ρης» πολιτικής δέν θά γινόνταν μόνο αισθητές στό επίπεδο τής μείωσης των άπασχολουμένων μισθωτών, αλλά θά προκαλούσαν σοβαρές κοι-

Τό «Όχι» στό Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ωνικές και πολιτικές αναταραχές λόγω τής μαζικής χρεοκοπίας μικρών επιχειρήσεων πού ως γνωστόν είναι ή «ραχοκοκαλιά» τής οικονο- μίας και τής ανάπτυξης. 'Η αντίθεση τής κυβέρ- νησης στίς άπόψεις του Δ.Ν.Τ. είναι δυνως ταξική, αλλά εκφράζει τήν αντίθεση τής άστι- κής τάξης: τό γεγονός ότι ή στάση αυτή βο- λεύει έν μέρει τήν εργατική τάξη είναι άποτέλε- σμα και όχι αίτία τής κυβερνητικής τοποθέτη- σης.

Σώστε τίς προβληματικές!

Η ταχύτητα μέ τήν όποία ή κυβέρνηση υίο- θετεί στό «οικονομικά ζητήματα» τίς θέ- σεις των «επιχειρηματικών τάξεων» και ιδιαίτερα των βιομηχάνων, έχει κάτι τό έντυπω- σιακό. Μετά τόν προϋπολογισμό λιτότητας γιά τό 1984, μετά τίς αναπροσαρμογές των έπιτο- κίων πρós όφελος των επιχειρηματιών και σέ βάρος του κρατικού δανεισμού (Σχολιαστής Νο 12), νά πού τώρα αναγγέλλεται από τόν 'Αρσέ- νη μία πλήρης αλλαγή πολιτικής στό χώρο τής δανειοδότησης του ιδιωτικού τομέα: ό πρωθυ- πουργός, ό ύπουργός 'Εθνικής Οικονομίας και μία στρατιά Θεωρητικών τής 'Αλλαγής είχαν έξηγήσει ότι ή βιομηχανία και ό ιδιωτικός τομέας «χρηματοδοτούνται έπαρκώς» και ότι τό πρόβλημα δέν είναι ή ποσότητα αλλά ή ποιότη- τα των πιστώσεων και τής χρησιμοποίησής τους. Τώρα μέ έκπληξη μαθαίνουμε ότι ή βιομη- χανία και τό έμπόριο, καθώς και οι «προβλημα- τικές» επιχειρήσεις, «ύποχρηματοδοτούνται»

ένώ «80 δισεκατομμύρια δραχμές λιμνάζουν στίς Τράπεζες».

Πρόκειται γιά μία στροφή, ή καλύτερα ύπο- χώρηση, πολύ σημαντική: μέχρι τώρα τά αίτή- ματα των βιομηχάνων γιά περισσότερη χρημα- τοδότηση αντιμετωνίζονταν από τήν κυβέρνη- ση μέ τή θέση ότι οι πιστώσεις έπαρκούν, άρκεί νά μή φεύγουν στην 'Ελβετία και νά γίνονται παραγωγικές επενδύσεις. 'Η θέση αυτή ήταν ένταγμένη σέ ένα γενικότερο σχήμα πού έπεφύ- λασσε στίς Τράπεζες και στόν «κοινωνικό έλεγ- χο» ένα καθοριστικό ρόλο γιά τόν προσανατο- λισμό των επενδύσεων πρós τίς επιθυμητές παραγωγικές κατευθύνσεις. Έτσι ή ύποχώρηση πού κάνει σήμερα ή κυβέρνηση, μέσω του 'Αρσένη πού χάνει έτσι τήν αξιοπιστία του και ίσως άργότερα τή θέση του, δέν άφορά μόνο τόν όγκο τής χρηματοδότησης αλλά και τή διαχείρισή της: ή αναγνώριση του γεγονότος ότι ή βιομηχανία και τό έμπόριο «ύποχρηματο- δοτούνται», πάει μαζί μέ τήν αναγνώριση του καθοριστικού ρόλου πού έχει ή διαχείριση των πιστώσεων όπως γίνεται από τόν ιδιωτικό τομέα και τούς βιομηχανούς ειδικότερα.

Τέτοια είναι και ή σημασία τής στροφής αυτής γιά τίς υπερχρεωμένες επιχειρήσεις: κατά τόν 'Αρσένη «ή βιομηχανική πολιτική πρέπει νά προχωρήσει, τά παλαιά χρέη νά διακανονι-

στούν και νά πληρωθούν... μέ κάποια έπίδότηση από τόν κρατικό προϋπολογισμό». 'Ο κακός βιομήχανος πού μάς τήν έσκασε κι έκανε βίλλες και πήγε τά λεφτά του στην 'Ελβετία και νά δει τώρα τί θά πάθει, χάνεται από τό προσκήνιο, γιά ν' αντικατασταθεί από κάποιο κύριο πού πρέπει τέλος πάντων νά τόν «έξυπηρετήσουμε» και νά του πληρώσουμε κι ένα μέρος από τά χρέη.

Μήπως αυτό σημαίνει ότι προβλέπεται και αισθητή χαλάρωση του κρατικού έλέγχου στόν τομέα των προβληματικών; 'Υπήρχε ένα άρχικό σχέδιο γιά τίς προβληματικές (πού είναι υπερ- χρεωμένες αλλά «βιώσιμες»), τό όποιο ό Βαί- τος είχε διατυπώσει γιά πρώτη φορά, άν δέν κάνουμε λάθος, και πού έλεγε ότι θά μπορούσε νά χρησιμοποιηθεί ή μετοχοποίηση των χρεών γιά τή δημιουργία μις δημόσιας εταιρίας πού θά έπαιζε ύπολογισμο ρόλο στην άσκηση τής βιομηχανικής πολιτικής. Στο ύπουργείο 'Εθνι- κής Οικονομίας άρέσκονται νά λένε ότι ή ύπόθεση σκάλωσε στη στελέχωση, αλλά τό πρόβλημα είναι ότι ένα τέτοιο βήμα θά προκα- λούσε τή φυγή των ιδίων των βιομηχάνων και όχι μόνο των κεφαλαίων τους. Μέ τό πέρασμα όμως από τή μετοχοποίηση των χρεών στην κρατική έπίδότηση τής έξυπνότητάς τους, τά πράγματα βαίνουν όμαλως.

Πολύ φασαρία γίνεται από τήν κυβέρνηση γιά τήν ανάγκη αύξησης τής παραγωγι- κότητας. Μία ματιά στην (έμπιστευτική) έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου γιά τήν 'Ελλάδα, μάς δείχνει ότι άπ' αυτή τήν άποψη ή ελληνική οικονομία δέν πήγε και τόσο άσχημα τό 1983. 'Η έξέλιξη τής παραγωγικότη- τας — τής παραγωγής ανά ώρα εργασίας — είναι τά τελευταία χρόνια ή εξής: 1980, +1% — 1981, +0,5% — 1982, -3,0% — 1983, +2,6%. Πρέπει νά ύπογραμμισθεί τό γεγονός ότι πρό- κειται γιά τό σωστό ύπολογισμό μέ τήν παρα- γωγή ανά ώρα εργασίας, και όχι ανά άπασχο-

λούμενο, όπως μπακάλικα αλλά όχι άθωα συνε- χίζει νά κάνει τούς ύπολογισμούς του τό IOBE: μέ τό δεύτερο αυτό τρόπο ή αύξηση τής παρα- γωγικότητας θά ήταν μόνο 1% περίπου.

Σύμφωνα πάντα μέ τήν έκθεση του Δ.Ν.Τ. οι ώριατες άμοιβές αύξήθηκαν κατά 18,5% τό 1983, και τό κόστος ανά μονάδα προϊόντος κατά 15,5%.

Τό 1983 δέν ήταν μία κακή χρονιά γιά τούς επιχειρηματίες και ήταν μάλιστα ή καλύτερη μετά από καιρό. Ένα έπιμέρους συμπέρασμα είναι ότι ή αύξηση τής παραγωγικότητας δέν όφείλεται τόσο στην αύξηση τής παραγωγής

Ζήτω ή παραγωγικότητα

(0,5% κατά τό Δ.Ν.Τ.), αλλά στη μείωση των άπασχολουμένων (-0,5%) και κυρίως στη μείω- ση των ώρων εργασίας ανά άπασχολούμενο (-1,5%). Καί έπομένως ότι ή μείωση τής άπα- σχόλησης άκολούθησε κυρίως τήν όδό των περιορισμένων ώρων εργασίας.

1,2%

1,2% μειώθηκε τό 1983 ή άπασχόληση μισθωτών στη βιομηχανία-βιοτεχνία. Τό 1981 και 1982 είχαν σημειωθεί αύξήσεις κατά 1,1% και 0,1% αντίστοιχα.

14,2% αύξήθηκε μόνο τόν περασμένο χρό- νο ό δείκτης άξίας δαπανών στέγασης ένώ ό δείκτης καταναλωτή γνώρισε μία άνοδο κατά 20,5%. Οι ιδιοκτήτες κατοικιών είναι μία τάξη πού παρακμάζει: πάει ή εποχή (1981) πού οι δαπάνες στέγασης άνέβαιναν κατά 27,1%...

40% περίπου μειώθηκε ή πραγματική ίσοτι- μία τής δραχμής σέ σχέση μέ ένα σταθμισμένο «καλάθι» διεθνών νομισμάτων, από τό 1979 ως τό 1983. Σέ σχέση μέ τό δολάριο, ή αντίστοιχη μείωση ήταν γύρω στό 56%, σύμφωνα μέ τούς ύπολογισμούς του Δ.Ν.Τ.

-5,8% ήταν τό 1983, τό πραγματικό έπιτό- κιο γιά τίς καταθέσεις ταμειευτηρίου και -4,1% γιά τίς καταθέσεις γιά 12 μήνες. Τά έπιτόκια των χορηγήσεων στη βιομηχανία (μακροπρόθε- σμα δάνεια) ήταν -2,1%, στη βιοτεχνία -5,8%, στη γεωργία -6,2% (βραχυπρόθεσμα δάνεια) και 7,9% (μακροπρόθεσμα), και στίς κατασκευές κατοικιών -2,9%.

19,5% μειώθηκαν τό 1983 σέ σχέση μέ τό 1982, οι επενδύσεις σέ μηχανολογικό έξοπλι- σμό του ιδιωτικού τομέα. Μαζί μέ τό δημόσιο τομέα ή μείωση είναι 15,6%.

9,5% δισεκατομμύρια δολάρια έφθασε πέρ- σι τό ελληνικό έξωτερικό χρέος κατά τίς έκτι- μήσεις του Δ.Ν.Τ., πού άντιστοιχεί σέ 27,3% του ΑΕΠ.

ΕΝΑΜΙΣΗ ΧΡΟΝΟ πρίν εξαντληθεί ή κοινοβουλευτική τετραετία του ΠΑΣΟΚ και δυόμισι μήνες πρίν τίς Εθρεκλογές τό πολιτικό σκηνικό μοιάζει άναλλοίωτο: Τό ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί νά έχει τήν πρωτοβουλία τών κινήσεων, ή Νέα Δημokraτία τά προβλήματά της, τό ΚΚΕ τίς φιλοδοξίες του, ή οίκονομία τίς καχεξίες της, τό Κυπριακό τά αδιέξοδά του. Ίσως όμως τά πράγματα νά μήν είναι έτσι άκριβώς. 'Η άκινήσια πού επικρατεί στό προσκήνιο τών πολιτικών μας πραγμάτων ίσως συγκαλύπτει κάποιους βαθύτερους μετασχηματισμούς πού συντελούνται στό παρασκήνιο τών εξελίξεων ή στό κοινωνικό υπόδαφος και γι' αυτό είναι λιγότερο προφανείς, αλλά όχι λιγότερο σημαντικοί. 'Η πρόσφατη έπιτυχία της ΝΔ στόν Δικηγορικό Σύλλογο και ή άναμενόμενη άνοδος της παράταξης της στίς φοιτητικές εκλογές είναι σημάδια τέτοιων άκριβώς μετασχηματισμών. 'Ας γίνουμε λοιπόν, πιό συγκεκριμένοι...

Η εκλογική βάση του ΠΑΣΟΚ

Η πλειοψηφία πού απέσπασε τό ΠΑΣΟΚ τό 1981, ήταν όντως έντυπωσιακή! Πολλοί ώστόσο βιάζονται νά προεξωφήσουν τά πλεονεκτήματα υπεροχής πού δίνει αυτό τό 48%, παραβλέποντας τό γεγονός ότι ή «λαϊκή έντολή» του '81 ήταν έξαιρετικά έτερογενής, και γι' αυτό ή άνανέωσή της δέν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση. Δέν πρόκειται γιά κάποιους «όριακούς» ψηφοφόρους πού υπάρχουν πάντα στίς παρυφές τών μεγάλων κομμάτων. Πρόκειται γιά ένα φαινόμενο πολύ σοβαρότερο κι έντελώς ιδιόμορφο. Κατ' άρχήν ένας στους τέσσερεις πού ψήφισαν ΠΑΣΟΚ τό '81, δηλαδή τό 12% περίπου του εκλογικού σώματος, προέρχονται άπυευθείας από τή Δεξιά! Ταυτόχρονα, ένα ίδιο περίπου ποσοστό ψηφοφόρων έχει Κεντρώα προέλευση. Σχεδόν ή μισή εκλογική βάση του ΠΑΣΟΚ προέρχεται από τό Κέντρο και τή Δεξιά. Κι από καθαρά εκλογική άποψη αυτό είναι μακροπρόθεσμα τό πιό άδύνατο σημείο του. Γι' αυτό κι άξίζει νά τό προσέξουμε περισσότερο.

Τό μεγάλο αυτό τμήμα τών συντηρητικών προέλευσης ψηφοφόρων —κι ιδιαίτερα, όσοι προέρχονται άπυευθείας από τή Δεξιά— στράφηκαν τό 1981 πρós τό ΠΑΣΟΚ, όχι βέβαια διότι άσπάσθηκαν έξαφνα τά σοσιαλιστικά του όράματα. Τό αντίθετο άκριβώς: Παραβλέποντας τά σοσιαλιστικά συνθήματα του ΠΑΣΟΚ, και θεωρώντας ότι ή παρουσία του Κ. Καραμανλή στην Προεδρία άποτελεί έπαρκή έγγυση τών έξωτερικών προσανατολισμών της χώρας και της πολιτικής σταθερότητας, στράφηκαν πρós τόν άφθαρτο και ισχυρό, χαρισματικό 'Ηγέτη, πού υποστηριζόμενος από ένα δυναμικό και πειθαρχημένο Κόμμα θά δάμαζε τά έσωτερικά προβλήματα της χώρας —χωρίς νά θίξει τά θεμέλια του καθεστώτος— και θά υπεράσπιζε πιό άποφασιστικά τά έθνικά ζητήματα —χωρίς νά άμφισβητεί τή διεθνή θέση της 'Ελλάδας. Στη στροφή αυτή τών συντηρητικών ψηφοφόρων πρós τό ΠΑΣΟΚ, τρεις παράγοντες παίζουν άποφασιστικό ρόλο — τρεις παράγοντες ώστόσο πού συχνά λησμονούνται: 'Η παρουσία του Κ. Καραμανλή στην Προεδρία, ή ύποτονικότητα του κ. Γ. Ράλλη —τότε άρχηγού της Ν.Δ.— και ή εικόνα της πλήρους άποδιοργάνωσης πού παρουσίαζε τό Κόμμα της Δεξιάς.

Η μεγάλη αυτή στροφή συντηρητικών ψηφοφόρων πρós τό ΠΑΣΟΚ, δέν υπήρξε συγκυριακό φαινόμενο — όπως διακηρύσσει ή έπίσημη προπαγάνδα της Ν.Δ. Ταυτόχρονα όμως — και αντίθετα άπ' ό,τι συχνά υποστηρίζει τό ΠΑΣΟΚ μέ περίσσια έπαρση — ή στροφή αυτή

Από τή σκοπιά του συντηρητικού ψηφοφόρου

ΠΑ.ΣΟ.Κ. '84

Στόν άστερισμό της άβεβαιότητας

είναι άντιστρεπτή?.

Έχει τό ΠΑΣΟΚ αντίπαλο;

Πόσο πιθανή είναι μιά τέτοια άντιστροφή; Πολλοί είναι εκείνοι πού βιάζονται νά άπορρίψουν ένα τέτοιο ένδεχόμενο, μέ τόν ισχυρισμό ότι —παρά τήν οίκονομική δυσπραγία και τή σοβαρή επιδείνωση του Κυπριακού— ή κρίση της Ν.Δ. άποκλείει όποιαδήποτε παλιννόστηση συντηρητικών ψηφοφόρων. Τά πράγματα ώστόσο, δέν είναι τόσο άπλά...

Η κατάσταση στην Ν.Δ. είναι άναμφισβήτητα πολύ άσχημη, αλλά και πολύ διαφορετική άπ' ό,τι ήταν τό Νόεμβρη του 1981 (ή —πολύ περισσότερο— τό Μάη του 1980). Οί «άνανεωτικοί», οί όποιοί πρίν δύο χρόνια ήσαν μεμονωμένες φωνές, σήμερα άποτελούν ισχυρότατη συσπείρωση πού θά διαδραματίσει ίσως άποφασιστικό ρόλο στη διαδοχή του κ. 'Αβέρωφ. Η κοινοβουλευτική ομάδα πού θά 'χει και τόν τελικό λόγο στη διαμόρφωση της εκλογικής τακτικής του Κόμματος έχει συνειδητοποιήσει πλήρως ότι ή μάχη θά δοθεί στό χώρο του Κέντρου. 'Ακόμα και ό κ. 'Αβέρωφ, πού τόσες τρικλοποδιές έβαλε στό κεντρώα άνοιγματα του κ. Ράλλη τήν περίοδο '81-'82, εμφανίζεται κι αυτός —κάπως άργά, είναι αλήθεια— ως κεντροδεξιός!

Υάρχει βέβαια άκόμα μλόλικος άντικομμουνισμός στη Ν.Δ. Σήμερα όμως φορέας αυτού του άκραίου άντικομμουνισμού δέν είναι τά ύπολείμματα της χούντας ή οί υπερήλικες όπαδοί του «τέως» — αυτοί, έτσι κι άλλως σέρνονται μεταξύ ΕΠΕΝ, Μαρκεζίνη κλπ. — αλλά μιά δυναμική τάση μέσα στη Νεολαία του Κόμματος. Κι εδώ πρέπει νά πούμε τά πράγματα μέ τό όνομά τους. Η ΟΝΝΕΔ και ιδεολογικά συμπαγής είναι σήμερα — όλότελα διαφορετική από τήν άναιμική ΟΝΝΕΔ τών πρώτων μεταδικτατορικών χρόνων — και αξιόλογη μαζική παρουσία διαθέτει και καλά όργανωμένη είναι. Κι όσοι από μäs έχουνε πείρα όργανωμένης πολιτικής δράσης γνωρίζουν πολύ καλά τήν τεράστια προσφορά μιάς μαζικής, καλά όργανωμένης και ιδεολογικά φορτισμένης Νεολαίας στην προεκλογική δουλειά ενός Κόμματος. Έ λοιπόν, αυτή τή Νεολαία ή Ν.Δ. δέν τήν είχε τό 1981, αλλά τή διαθέτει σήμερα!

Τέλος, υπάρχει βέβαια τό πρόβλημα της 'Αρχηγίας. Αυτό τό πρόβλημα ταλαιπωρεί τή Ν.Δ. από τότε πού άποχώρησε ό 'Ιδρυτής της. Παλαιότερα όμως ήταν ένα από τά προβλήματα της κι ίσως όχι τό σημαντικότερο — τό ζήτημα της φυσιογνωμίας της, της σχέσης της μέ τήν άκρα δεξιά, τούς χουντικούς, τούς βασιλικούς κλπ. ήταν μάλλον τά πιό καθοριστικά γιά τήν έσωτερική της φαγωμάρα και τήν πολιτική της συρρί-

κνωση. Σήμερα, πού τά περισσότερα άπ' αυτά τά προβλήματα τείνουν νά ξεπεραστούν, τό ζήτημα της 'Αρχηγίας μοιάζει περισσότερο μέ τελική έκκρεμότητα: Η όριστική ρύθμιση αυτού του προβλήματος είναι πολύ πιθανό νά σημαίνει μιά νέα φάση σταθεροποίησης κι άνασυγκρότησης του Κόμματος!.

Φυσικά δέν υπάρχει καμιά άμφιβολία, ότι άν γίνονταν σήμερα βουλευτικές εκλογές, ή Ν.Δ. θά έχανε πολλά άπ' τή μειωμένη άπήχηση του κ. 'Αβέρωφ, του όποιου, άλλωστε, ή άρχηγία άμφισβητείται μέσα στό ίδιο τό Κόμμα του από τούς πάντες. Η κατάσταση, ώστόσο, μπορεί νά είναι έντελώς διαφορετική τόν 'Οκτώβρη του 1985 — άν, στό μεταξύ, τό πρόβλημα της ήγεσίας έχει λυθεί έγκαιρα και όμαλά. Κι επί τέλους είναι άνοησία νά ποντάρει κανείς όλα τά χαρτιά του στό πείσμα του κ. 'Αβέρωφ νά παραμείνει 'Αρχηγός...

Ό... Θεός σώζει τό ΠΑΣΟΚ!

Έχει λόγους τό ΠΑΣΟΚ νά φοβάται τήν παλιννόστηση συντηρητικών ψηφοφόρων στη Ν. Δ., έφ' όσον λυθεί όμαλά τό πρόβλημα της ήγεσίας της; Έχει και παραέχει! Διότι, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, διέψευσε όλες τίς προσδοκίες τους: Στά έσωτερικά ζητήματα, τό τμήμα αυτό του εκλογικού σώματος, δέν περίμενε βέβαια σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. Προσδοκούσε ώστόσο «νοικοκύρεμα» και έκσυγχρονισμό του Δημόσιου Τομέα, άνάκαμψη της οίκονομίας, ποιотική βελτίωση της 'Υγείας, της Παιδείας, του Περιβάλλοντος. Πόσο δικαίωση αυτές τίς προσδοκίες τό ΠΑΣΟΚ; Στό Δημόσιο Τομέα πολιτεύθηκε μέ έντονα κομματικό πνεύμα και άυταρχική διάθεση, χωρίς νά άποφύγει τούς πομπώδεις έρασιτεχνισμούς, χωρίς νά άντισταθεί στόν πειρασμό της ρουσφετολογίας και χωρίς νά περιορίσει τή διασπάθιση του Δημόσιου Χρήματος. Στά οίκονομικά, ή προοπτική της άνάκαμψης άναβάλλεται από χρόνο σέ χρόνο, ή άνταγωνιστικότητα της οίκονομίας επιδεινώνεται, τό νόμισμα διολισθαίνει κι ή άνεργία διογκώνεται άργά αλλά σταθερά. Τέλος, πολλά από τά θεσμικά του μέτρα — όπως γιά παράδειγμα τό Ε.Σ.Υ. ή ό Νόμος—Πλαίσιο γιά τά Πανεπιστήμια — συχνά δημιουργούν περισσότερα προβλήματα από όσα φιλοδοξούν νά λύσουν.

Στά έξωτερικά ζητήματα, τά πράγματα είναι άκόμα χειρότερα! Οί συντηρητικοί ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ υπερψήφισαν τήν «υπερήφανη κι άνεξάρτητη πολιτική» του, όχι βέβαια γιατί έφλέγοντο από άντι-ιμπεριαλιστικά αισθήματα, ούτε διότι άγωνιούσαν γιά τήν τύχη του Παλαιστινιακού λαού. 'Αλλά, προσδοκούσαν ότι μιά πιό αυτόνομη διεθνής παρουσία της 'Ελλάδας,



θά μπορούσε ίσως να εξασφαλίσει προνομιακές οικονομικές σχέσεις με τους "Αραβες, ευνοϊκότερους όρους ένταξης στην Ε.Ο.Κ. και περισσότερη διπλωματική υποστήριξη στα Έλληνοτουρκικά, από τον Τρίτο Κόσμο και τις Ανατολικές Χώρες. Οι προσδοκίες αυτές διαψεύστηκαν επίσης. Οι περιβόητες "Αραβικές Έπενδύσεις" δεν φτάσαν ποτέ. Το "μνημόνιο" που άπηλυνε η κυβέρνηση στην Ε.Ο.Κ. παραπέμφθηκε στις καλές ενδές, ύστερα από την πολύ σοβαρή κρίση που ξέσπασε στην Κοινότητα. Οι χειρονομίες «καλής θέλησης» της Κυβέρνησης απέναντι στη Σοβιετική Ένωση (βέτο για τα Πολωνικά, βέτο για το Κορεατικό αεροπλάνο κλπ.) δημιούργησαν προστριβές με τους Δυτικούς ενώ δεν εξασφάλισαν κανένα ουσιαστικό αντίλλαγμα σοβιετικής διπλωματικής υποστήριξης στο Κυπριακό, ή σ' όποιοδήποτε άλλο ζήτημα μās άφορά άμεσα. Όσον άφορά δέ τις "Αραβικές Χώρες, αυτές τελικά συνέσφιξαν τις σχέσεις τους με το καθεστώς του Έβρέν και δεν παρέλειψαν πρόσφατα, στην Ίσλαμική Διάσκεψη της Καζαμπλάνκα, να έναγκαλισθούν —κυριολεκτικά άν και άνεπίσημα— τόν Ρ. Ντενκτάς!

Άν δεν θέλει το ΠΑΣΟΚ να πέσει θύμα της ίδιας της ρητορίας του όφείλει να συνειδητοποιήσει ότι οι προσδοκίες των συντηρητικών ψηφοφόρων του έχουν μέχρι στιγμής πανηγυρικά διαψευσθεί. Η διαπίστωση αυτή γίνεται άκόμα πιο άνησυχητική, καθόσον τό Μάη του 1985 τελειώνει η Προεδρική θητεία του Κ. Καραμανλή, και τίποτε δεν είναι άκόμα σίγουρο, για τό τί θά έπακολουθήσει.

Η άπογοήτευση των συντηρητικών ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ δεν σημαίνει άναγκαστικά — ή τουλάχιστον δεν σημαίνει άκόμα — μαζική (έπι)στροφή τους στη Ν.Δ.. Σημαίνει ώστόσο, ότι ένα μεγάλο τμήμα του έκλογικού σώματος ταλαντεύεται σήμερα χωρίς σαφή πολιτική πρότιμηση, έναλλακτική θέση και διέξοδο. Η ρευστότητα αυτή, μαζί με την επικίνδυνη δξυνση των Έλληνοτουρκικών, καθιστά τόν έγγυητικό ρόλο του Κ. Καραμανλή άκόμα πιο καθοριστικό. Τό 1981, ή παρουσία του Κ. Καραμανλή στην Προεδρία "διευκόλυνε" ή στροφή συντηρητικών ψηφοφόρων του Κέντρου και της Δεξιάς στο ΠΑΣΟΚ. Στο διάστημα που μεσολάβησε, τό ΠΑΣΟΚ δεν κατάφερε να κερδίσει την έμπιστοσύνη τους. Γι' αυτό και σήμερα, ή παραμονή του Καραμανλή στην Προεδρία του είναι άκόμα περισσότερο άπαραίτητη.

Τά έκλογικά διλήμματα του ΠΑΣΟΚ

Ό κ. Παπανδρέου έχει σοβαρούς λόγους να έξαντλήσει την τετραετία του. Να κάνει δηλαδή τις έκλογές τόν Όκτώβρη του '85, μετά την

έπανεκλογή του σημερινού Προέδρου από τη σημερινή Βουλή. Στο μεταξύ αυτό, έλπίζει σε μία βελτίωση της οικονομίας και σε ύφεση των έλληνοτουρκικών. Φιλοδοχεί δηλαδή, να έξαντλήσει τις χρονικές διορίες για να παρουσιάσει ένα πιο εύπρόσωπο έργο.

Τά περιθώρια όμως είναι στην πραγματικότητα ελάχιστα.

—Πρώτον, διότι ή οικονομία δεν φαίνεται να βελτιώνεται, ίσως μάλιστα επιδεινωθεί στο έπόμενα δύο χρόνια. Η σημερινή άνάκαμψη της Αμερικάνικης Οικονομίας — στην όποία τόσοι έχουν στηρίξει τις έλπίδες τους — είναι ιδιόμορφη και ως προς τουτό: δεν άνασύρει τις Εύρωπαϊκές οικονομίες από την ύφεση, όπως συνέβαινε παλαιότερα — αντίθετα τούς άπομυζά κεφάλαια (μέσω των υψηλών έπιτοκίων) και αύξάνει τό κόστος των εισαγομένων πρώτων ύλων — ένεργείας (λόγω του ισχυρού δολαρίου). Τελικά έπιβραδύνει μάλλον παρά ύποβοηθά την άνάκαμψη στην Εύρώπη. Άκόμα όμως κι άν περιμέναμε να ώφεληθούμε ουσιαστικά από μία παγκόσμια άνάκαμψη, τουτό θά συνέβαινε μόνο με σημαντική χρονική ύστέρηση, και μόνο στο βαθμό που ή Έλλάδα θά βελτιώνει την "άνταγωνιστικότητα" της οικονομίας της — πράγμα που βέβαια, δεν συμβαίνει.

—Δύτερον, διότι με την σχετικά "άνετη" εισοδηματική πολιτική που άκολουθείται φέτος — ΑΤΑ χωρίς έτεροχρονισμό κλπ. — είναι έξαιρετικά πιθανό να ένταθούν οι πιέσεις στο ίσοζύγιο πληρωμών, έξαναγκάζοντας την Κυβέρνηση να έτεροχρονήσει ξανά την ΑΤΑ για τό 1985 — όμοια όπως ή "γενναιόδωρη πολιτική παροχών" του '82, όδήγησε στη λιτότητα του '83. Τώρα μάλιστα τά πράγματα είναι άκόμα πιο άσχημα, διότι, άπ' ό,τι λέγεται, τά πετρελαϊκά άποθέματα έχουν σχεδόν έξαντληθεί και ή χώρα ήταν ύποχρεωμένη να έπιβαρυνθεί με συναλλαγματοβόρες εισαγωγές, γεγονός που καθιστά πιθανή την έπιστροφή στη λιτότητα άμέσως μετά τις Εύρωεκλογές του Ιούνη. Μ' άλλα λόγια, ύπάρχει σοβαρός κίνδυνος να πραγματοποιηθούν οι βουλευτικές έκλογές τό '85 μέσα σε συνθήκες λιτότητας και συναλλαγματικών δυσκολιών πράγμα που άποτελεί ελάχιστα εύτυχές σενάριο για τό ΠΑΣΟΚ.

—Τρίτον, διότι στους δεκαοκτώ μήνες που ύπολείπονται μέχρι να έξαντληθεί ή κοινοβουλευτική τετραετία, ή Ν.Δ. έχει όλη τη χρονική άνεση να ξεπεράσει την κρίση της και να διεκδικήσει τη λαϊκή ψήφο με νέο άρχηγό, σαφή φυσιογνωμία και έμπεδωμένη την έσωτερική

τους πειθαρχία. Μέχρι τόν Όκτώβρη του 1985, δηλαδή, ύπάρχει ό κίνδυνος να χάσει τό ΠΑΣΟΚ τό μόνο ουσιαστικό πλεονέκτημα που έχει σήμερα: την έλλειψη αξιόπιστου αντίπαλου!

Άπό την άλλη μεριά ώστόσο τό ΠΑΣΟΚ φοβάται να προχωρήσει άμεσα σε έκλογές. Σήμερα, δεν φοβάται τό ρεύμα ύπέρ της Ν.Δ. Φοβάται άκόμα τό ένδεχόμενο να βγει πρώτο Κόμμα χωρίς άπόλυτη πλειοψηφία. Γι' αυτό προσπαθεί να κερδίσει χρόνο και προεξωφλεί ότι θά έξαντλήσει την τετραετία του. Έτσι όμως κινδυνεύει να βρεθεί σε άκόμα χειρότερη θέση...

Χωρίς στρατηγική έξουσίας

Τό ΠΑΣΟΚ πολιτεύθηκε ως Κυβέρνηση, χωρίς ιεραρχήσεις, χωρίς προτεραιότητες, χωρίς σαφείς στόχους και μακροχρόνια πολιτική συμμάχιων. Κατασπατάλησε τις προθεσμίες του και τά άποθέματα έμπιστοσύνης με μάχες έντυπώσεων, έπιδείξεις δύναμης, φανφαρισμούς και άσκήσεις «έπί χάρτου». Προσπάθησε να άντιμετωπίσει τά προβλήματα με καθημερινούς έλιγμούς, συνθηματολογίες, παλινωδίες και τακτικιστικούς μαιάνδρους. Πυξίδα της κυβερνητικής του τακτικής τό «βλέποντας και κάνοντας». Δικαιολογητική άρχή της πολιτικής του και άξονας συμφητισμού των έσωτερικών του άντιθέσεων ή διατήρησή του στην έξουσία. Κι αυτός άκριβώς ό τακτικιστικός έμπειρισμός φαίνεται να έξαντλεί τά όριά του και μαζί τά όρια έλιγμών της Κυβέρνησης. Τό 1981 τό ΠΑΣΟΚ τά είχε όλα: Ίκανό Άρχηγό, συμπαγή Όργάνωση, άνετη πλειοψηφία. Δεν είχε όμως στρατηγική έξουσίας. Κι αυτό άκριβώς πληρώνει σήμερα!

Χρύσανθος Λαζαρίδης

Υποσημειώσεις

1. Τό 1977, τά Κόμματα της Δεξιάς πήραν στο σύνολό τους 49,75% (Ν.Δ. 41,85 — Ε.Π. 6,82, «Νεοφιλελεύθεροι» του Μητσότακη 1,08). Τό 1981 ή Δεξιά, πάλι στο σύνολό της, πήρε 37,55% (Ν.Δ. 35,86 — Προοδευτικοί του Μαρκεζίνη 1,69). Δηλαδή ένα ποσοστό 12,2% του έκλογικού σώματος μετακινήθηκε από τη Δεξιά κατευθείαν στο ΠΑΣΟΚ.
2. Στο «ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ» Νο 2, σε κείμενό μου με τίτλο «Στόν Άστερισμό του ΠΑΣΟΚ» άναφέρθηκα με συντομία στην ιστορική διάσταση και τά μονιμότερα αίτια της κρίσης αυτού που όνομάζουμε Δεξιά — ή χρεωκοπία του πρότυπου άνάπτυξης που άκολουθήθηκε μεταπολεμικά, την άποσύνθεση των κοινωνικών συμμαχιών που στηρίξε κι άναπάραγε, τις έσωτερικές άντιφάσεις του άστικού έκαυχρονισμού. Έδώ στέκομαι περισσότερο στους πολιτικούς όρους που μετέτρεψαν την κρίση της ιστορικής Δεξιάς σε ρεύμα ύπέρ του ΠΑΣΟΚ.
3. Για τό ίδιο θέμα, παραπέμπω στο κείμενο του Π. Παναγιώτου, ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ Νο 9. «Καταρρέει ή Δεξιά». Πρόκειται για ένα άπό τά ελάχιστα κείμενα που άντιμετωπίζει τις έξελίξεις στην Ν.Δ. σωστά. Σάν μία έπιπονη διαδικασία άνανέωσης και έκαυχρονισμού των ίδεών, των δομών και των προσώπων της άστικής πολιτικής έκπροσώπησης — κι όχι σάν κλωστοποπινάδα ιδιοτελών και ξεφλημένων κομματαρχών!
4. Όπως έγραψε ή «Έφημερίδα της Γουάιλ Στρήτ» την Τρίτη 14 Φεβρουαρίου άπό τό Λονδίνο: «Η Κεντρική Τράπεζα της Έλλάδας πρόκειται σύντομα να ζητήσει δάνειο 500 εκατομμυρίων δολαρίων. Στα περισσότερα δάνεια τέτοιου μεγέθους που συμφωνήθηκαν πρόσφατα, τό κόστος δανεισμού ήταν μειωμένο. Άλλά ή Έλλάδα — που και πέρυσι δανείστηκε 500 εκατομμύρια δολάρια — κατά πάσα πιθανότητα δεν θά πετύχει εύνοϊκούς όρους δανεισμού λόγω της χειρότερησης της οικονομίας της. Αντίθετα μπορεί να της έπιβληθούν ύψηλότερα έπιτόκια άπό πέρυσι».

Τό ΠΑΣΟΚ έχει σήμερα σοβαρούς λόγους να φοβάται την παλινδόστηση συντηρητικών ψηφοφόρων στη Νέα Δημοκρατία.

‘Ο μύθος της

παραγωγικότητας

1. ‘Η αλλαγή της ιδεολογικής συγκυρίας

Γύρω στα 79-80, έκλεισε στην Εύρώπη μία δεκαετία έντονης ιδεολογικής πάλης γύρω από τα ζητήματα του Κράτους, της Δημοκρατίας και του Σοσιαλισμού, με την επικράτηση της άστικής ιδεολογίας. Οι λαϊκές μάζες πείσθηκαν ότι ο Μαρξισμός οδηγεί στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και ταύτισαν τον Σοσιαλισμό με τη Σοβιετική Ένωση. Οι σοσιαλιστές κατάφεραν να διαχωρίσουν τη θέση τους από τους κομμουνιστές, που είχαν — και έχουν πάντα — ένα σχέδιο μετασχηματισμού της κοινωνίας από το Κράτος, και σε κάποιο βαθμό ενσωμάτωσαν τις αντι-κρατιστικές αντιλήψεις στις όποιες συνέκλιναν άριστεροι και δεξιοί νεοφιλελεύθεροι, αναρχικοί, διανοούμενοι όπως ο Φουκώ, οι «νέοι φιλόσοφοι» και άλλοι. Από τις αρχές της δεκαετίας, και μετά το αδιέξοδο της παραδοσιακής ανάλυσης της ‘Αριστεράς για το Κράτος άναδεικνύεται σε κυρίαρχη κρατική ιδεολογία, η *ιδεολογία της οικονομικής πολιτικής*. Σε αντίθεση λοιπόν με τη δεκαετία του ‘70 όπου οι διαμάχες και οι συζητήσεις στράφηκαν γύρω από τα ζητήματα του κράτους, στη δεκαετία του 80 η ταξική σύγκρουση φέρνει στο προσκήνιο τα ζητήματα της οικονομίας. Αυτή η μεταστροφή της ιδεολογικής συγκυρίας είναι σύμπτωμα μιάς ύλικης πραγματικότητας.

2. Μισθοί και παραγωγικότητα της εργασίας

‘Η μεταπολεμική καπιταλιστική ανάπτυξη στις βιομηχανικές χώρες χαρακτηριζόταν από μία ταυτόχρονη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και των μισθών. Από τις αρχές της κρίσης παρατηρείται μία άνατροπή της παραπάνω ισορροπίας: οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας παρουσιάζουν σημαντική επιβράδυνση και σε όρισμένες περιπτώσεις οι μισθοί της εργατικής τάξης και γενικότερα των παραγωγικών εργαζόμενων, αυξάνονται γρηγορότερα από την παραγωγικότητα της εργασίας. Σ’ αυτές τις περιπτώσεις το φαινόμενο εμφανίζεται και σαν διαρκής αύξηση του ποσοστού των μισθών στην προστιθέμενη αξία. (‘Αν πιστέψουμε τον Τ. Γιαννίτση! αυτό συμβαίνει και στην Ελλάδα). Έχουμε να κάνουμε δηλαδή με ιδιοποίηση, από τη μεριά της εργατικής τάξης, ενός όλο και μεγαλύτερου μέρους της καινούργιας αξίας που παράγει η κοινωνία. Για να πούμε τα πράγματα με το όνομα που τους έδωσε ο Μάρξ, μειώνεται το ποσοστό εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης και η παραγωγή σχετικής υπεραξίας μπαίνει σε κρίση. Το κεφά-

3. ‘Η κρατική ιδεολογία της οικονομικής πολιτικής

‘Η άστική τάξη, σε όλες τις χώρες της Εύρώπης, άπαλλαγμένη από τα προβλήματα που της έβαζε παλιότερα η κομμουνιστική ιδεολογία για το Κράτος, τη Δημοκρατία και το Σοσιαλισμό, μπόρεσε να στρέψει τις ιδεολογικές της δυνάμεις προς το βασικότερο πρόβλημα της κρίσης, τη σχέση μισθοί-παραγωγικότητα της εργασίας. Μέσα σε λίγα χρόνια ο κρατικός λόγος γίνεται οικονομικός και κεντρική έννοιά του γίνεται η παραγωγικότητα. Και για τους λόγους που είδαμε, αποκτάει στρατηγική σημασία. Ταυτόχρονα, η κρατική οικονομική ιδεολογία εντάσσει επιτυχημένα την έννοια της παραγωγικότητας μέσα στον έθνικισμό, με την εκμετάλλευση της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στην ανταγωνιστικότητα των έθνικων προϊόντων στη διεθνή αγορά από τη μία μεριά και στην παραγωγικότητα της εργασίας από την άλλη². ‘Ο κίνδυνος για τα έθνικα προϊόντα που χάνουν έδαφος στις ξένες αγορές επισείεται συνεχώς για να αυξηθεί η παραγωγικότητα. ‘Η παραγωγικότητα δεν αυξάνεται όμως με την καλή θέληση, αλλά πρώτα απ’ όλα με επενδύ-



σεις σε νέες τεχνολογίες. Έπενδύσεις στις όποιες δεν προχωράει, ακόμη, το κρατικό ή το ιδιωτικό κεφάλαιο. ‘Ολη η κρατική φιλολογία περί παραγωγικότητας του ιδιωτικού τομέα είναι λοιπόν μία προσπάθεια προετοιμασίας της «κοινής γνώμης», μία ιδεολογική μάχη και όχι μία οικονομική προσπάθεια. Το ζήτημα δηλαδή δεν είναι να αυξηθεί τώρα η παραγωγικότητα της εργασίας, αλλά να πεισθούν οι λαϊκές μάζες για την *άπολυτη αναγκαιότητα* της αύξησης της. Σ’ αυτή την ιδεολογική επίθεση, λοιπόν, η έννοια που κυβερνάει τις άλλες είναι η παραγωγικότητα, και η έννοια-αίχμη είναι το συμφέρον της έθνικης οικονομίας. Μετά τις άποτυχίες τόσων και τόσων σχεδίων οικονομικής πολιτικής μέσα σε 3 χρόνια μπορούμε να είμαστε σίγουροι: η οικονομική πολιτική είναι περισσότερο μία ιδεολογία που προσπαθεί να πείσει για την άπολυτη αναγκαιότητα της αύξησης της παραγωγικότητας που *θα έρθει όταν γίνουν επενδύσεις και λιγότερο* μία προσπάθεια εξόδου από την κρίση.

4. ‘Η καπιταλιστική έξοδος από την κρίση

‘Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας θα πραγματοποιηθεί έτσι και αλλιώς — με ή χωρίς καπιταλισμό — με τη γενίκευση της αυτοματοποίησης της παραγωγής (και γενικότερα με την εφαρμογή νέων επιστημονικών γνώσεων στην παραγωγή) καθώς και με τη συσσώρευση αντίστοιχης πείρας από την εργατική τάξη.

Αυτή η αναδιάρθρωση της παραγωγής παρουσιάζει για το κεφάλαιο τρεις βασικές δυσκολίες:

α) την αντίσταση της εργατικής τάξης στις απολύσεις και το επιθετικό σύνθημά της για δραστηκή μείωση του χρόνου δουλειάς χωρίς ανάλογη μείωση του μισθού.

β) Τήν εργατική παρέμβαση μέσα στο εργοστάσιο πάνω στη διαίρεση της δουλειάς σε χειρωνακτική-διανοητική, δουλειά εκτέλεσης — δουλειά διευθύνσης, πάνω στην ειδίκευση, στις γνώσεις που κατέχουν οι φορείς της παραγωγής κλπ.¹

γ) Τά ισχύοντα περιθώρια χρηματοδότησης των επενδύσεων.

Η καπιταλιστική έξοδος από την κρίση συνίσταται βασικά σε εφαρμογή των νέων επιστημονικών γνώσεων στην παραγωγή, με χρηματοδότηση από το εισόδημα της εργατικής τάξης, με αύξηση της ανεργίας (καθώς οι καινούργιες τεχνικές αντικαθιστούν την ανθρώπινη εργασία με λειτουργίες των μηχανών) και με ελαχιστοποίηση της εργατικής παρέμβασης πάνω στις σχέσεις παραγωγής μέσα στο εργοστάσιο με ανάπτυξη της εργατικής συμμετοχής, (όπου η καπιταλιστική εξουσία περνάει από τον καταναγκασμό στη συναίνεση). Η καπιταλιστική έξοδος από την κρίση περιλαμβάνει την ταξική συνεργασία στο χώρο της παραγωγής με τη μορφή της εργατικής συμμετοχής².

5. Από το σύνθημα της παραγωγικότητας στην αποδοχή της ανεργίας

Είναι πολύ σημαντικό για την άστική τάξη να πείσει καταρχήν τις λαϊκές μάζες για την απόλυτη αναγκαιότητα της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας, επειδή στη συνέχεια, και με όπλο την κοινή λογική (δηλαδή την κυρίαρχη ιδεολογία), είναι πολύ εύκολο να νομιμοποιηθεί στη λαϊκή συνείδηση το κέρδος. Έχει ενδιαφέρον να δούμε το πώς μπορεί να γίνει δυνατή αυτή η ιδεολογική στροφή, όταν όλος ο κόσμος θα έχει πεισθεί πια ότι η αύξηση της παραγωγικότητας είναι απόλυτη ανάγκη για να σωθεί η εθνική οικονομία και για να διατηρηθεί το Έθνος «τή θέση του στον κόσμο».

Για ν' αυξηθεί η παραγωγικότητα χρειάζονται επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες, και όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει εύκολα, τα κέρδη των επιχειρήσεων δεν άρκουν για να γίνουν επενδύσεις (από τη μία γιατί η οικονομική κρίση έχει μειώσει τα περιθώρια κέρδους, και από την άλλη επειδή οι μισθοί περιορίζουν όλο και πιο πολύ τα κέρδη των επιχειρήσεων). Η χρηματοδότηση λοιπόν των νέων επενδύσεων πρέπει αναγκαστικά, λέει η κοινή λογική, να γίνει με περιορισμό του εργατικού εισοδήματος. Επιπλέον, η παραγωγικότητα για να αυξηθεί — και όλος ο κόσμος το καταλαβαίνει πια καλά, πώς αυτό πρέπει να γίνει — θα χρειαστεί να γίνουν απολύσεις. Επειδή αντικαθιστούν την ανθρώπινη εργασία με μηχανικές λειτουργίες, οι καινούργιες μηχανές «φέρνουν ανεργία».

Μέσα σ' αυτό το «λογικό» σχήμα της κοινής λογικής η παραγωγικότητα της εργασίας και η ανταγωνιστικότητα των εθνικών προϊόντων απαιτούν αύξηση της ανεργίας, μείωση των μισθών, κλπ.

Η φιλολογία για την παραγωγικότητα προετοιμάζει το έδαφος για την αποδοχή αυτού του «λογικού» σχήματος. Χωρίς την πλήρη αποδοχή της απόλυτης αναγκαιότητας της αύξησης της παραγωγικότητας, η νομιμοποίηση των απολύσεων και της μείωσης των μισθών είναι αδύνατη. Μέσα στα πλαίσια της κοινής λογικής, από την αύξηση της παραγωγικότητας μέχρι τη νομιμοποίηση στη λαϊκή συνείδηση των απολύσεων και της μείωσης του εργατικού εισοδήματος, η απόσταση είναι ένα μόνο βήμα. Όταν πια η άστική τάξη κερδίσει κι αυτή την ιδεολο-

γική μάχη, η αντιπαράθεσή της με την εργατική τάξη γίνεται απευθείας αντιπαράθεση μέσα στην παραγωγή. Αυτά που παίζονται είναι η ανεργία, ο χρόνος δουλειάς, ο μισθός, οι όροι εφαρμογής των νέων γνώσεων και τεχνικών στην παραγωγή. Υποτίθεται ότι τέτοιου είδους θέσεις τις υποστηρίζει μια δεξιά κυβέρνηση ενώ μια σοσιαλιστική κυβέρνηση εξορισμού αγωνίζεται ενάντια στην ανεργία (ή τουλάχιστον σταθεροποιεί το ποσοστό των ανέργων) και ευνοεί την αύξηση του εργατικού εισοδήματος.

Η Ιστορία όμως έχει ήδη διαψεύσει τέτοιου είδους αυταπάτες: «Ας πάρουμε σαν παράδειγμα τη γαλλική κυβέρνηση: «Κανένας πλέον μέσα στη γαλλική κυβέρνηση εκτός από τους κομμουνιστές δεν άπωθε την αρχή των απολύσεων για τις περιπτώσεις όπου υπάρχει περίσσεια προσωπικού... Αυτό το τίμημα της ανόρθωσης θα προστεθεί στις θυσίες που ήδη ζητήθηκαν σχετικά με τους μισθούς, τους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές. Βαρύς λογαριασμός που, αυτή τη φορά, προφυλάσσει ολοκληρωτικά τις επιχειρήσεις, και που θα τον πληρώσουν μόνο τα νοικοκυριά» (Le Monde 25.1.84). Απέναντι σ' αυτή τη φιλολογία της παραγωγικότητας τα κόμματα της παραδοσιακής άριστερας δεν έχουν να προτείνουν τίποτα πέρα από τις γνωστές γενικότητες:

«...απαλλαγή από τα τεχνολογικά και οικονομικά δεσμά της ΕΟΚ και, γενικότερα της Ιμπεριαλιστικής εξάρτησης... ανάδειξη του δημόσιου τομέα σε στήριγμα μιας αντιμονοπωλιακής ανάπτυξης, σε στήριγμα του εκσυγχρονισμού και της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού δυναμικού... τελικά, ενεργοποίηση της εργατικής τάξης και όλου του λαού μέσα από θεσμούς ουσιαστικής συμμετοχής, εργατικού έλεγχου στα μονοπώλια και δημοκρατικού προγραμματισμού...» (Γ. Φαράκος σε άρθρο του για την παραγωγικότητα στο Βήμα 5.2.84).

Από τη μεριά της ελληνικής κυβέρνησης δεν θίγεται πια τόσο πολύ το ζήτημα της ανεργίας, ούτε της χρηματοδότησης των νέων επενδύσεων. Η ανεργία μάλιστα έγινε «διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της καπιταλιστικής κοινωνίας σήμερα και θα γίνει πιο έντονο με την πάροδο του χρόνου». Τα ζητήματα αυτά φαίνεται ότι μένουν για την κυβέρνηση ανοιχτά.

«Η κυβερνητική επιφύλαξη στο αίτημα της ΓΣΕΕ για νομοθετική κατοχύρωση της ΑΤΑ μπορεί να αναζητηθεί ακόμα και στην επιθυμία των αρμοδίων να αποφύγουν μακροχρόνια δέσμευση σχετικά με την ισχύ της ΑΤΑ και να έχουν στο προσεχές μέλλον εύχερεια χειρισμών στην εισοδηματική πολιτική που καλούνται να εφαρμόσουν εργαζόμενοι και εργοδότες με «ελεύθερες» διμερείς διαπραγματεύσεις» (τό Βήμα 5.2.84).

Επείγει να αναπτυχθεί η κριτική στη φιλολογία περί παραγωγικότητας γενικά, σαν να ήταν μία έννοια τεχνική. Η ανεργία δεν είναι φυσικό αποτέλεσμα της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας, δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας τεχνικής εξέλιξης. Η ανεργία είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής κάτω από τις οποίες εφαρμόζονται στην παραγωγή οι νέες επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις.

Όσο για τη χρηματοδότηση των καινούργιων επενδύσεων: η πολυάριθμη παλιά μικροαστική τάξη (μικρομεσαίοι έμποροι, ελεύθερα επαγγέλματα), κοινωνική κατηγορία που αντιτί-

θεται σε κάθε πρόοδο επειδή δεν έχει μέλλον ούτε στον καπιταλισμό ούτε στο σοσιαλισμό, απομυζά στην Ελλάδα ένα μεγάλο μέρος από το κοινωνικό προϊόν.

6. Ποιά εναλλακτική λύση;

Τό καπιταλιστικό σχέδιο εξόδου από την οικονομική κρίση είναι σαφές και ολοκληρωμένο. Τό εργατικό κίνημα, αντίθετα, έχει να προτείνει μόνο τα πρώτα στοιχεία ενός τέτοιου σχεδίου. Τα κυριότερα νομίζω είναι: οι 35 ώρες δουλειάς, χωρίς ανάλογη μείωση του μισθού, είναι μία διεκδίκηση που αρχίζει να εμφανίζεται από τό ένα άκρο της Ευρώπης μέχρι τό άλλο. 35 ώρες δουλειάς σημαίνει δουλειά για όλους και ένισχυση της δύναμης της εργατικής τάξης απέναντι στο κεφάλαιο. Η πειθαρχία στη δουλειά επιτυγχάνεται σήμερα κύρια με την αβεβαιότητα της απασχόλησης. Τό ίδιο ισχύει και για τό επίπεδο των μισθών. Επίσης τό σπάσιμο της πειθαρχίας στην καπιταλιστική εξουσία και η ανάπτυξη του εργατικού έλεγχου κατά τις μεταβατικές περιόδους εφαρμογής νέων γνώσεων στην παραγωγή έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι στις περιόδους σταθεροποιημένης οργάνωσης της εργασίας. Η δραστηκή μείωση του χρόνου δουλειάς χωρίς ανάλογη μείωση του μισθού, σημαίνει ότι η εργατική τάξη διεκδικεί για τόν εαυτό της ένα μέρος ή ολόκληρο τό προϊόν που προκύπτει από την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας με την εφαρμογή των νέων γνώσεων στην παραγωγή.

Μιά τέτοια διεκδίκηση δρᾷ πρὸς τήν κατεύθυνση σταθεροποίησης του ποσοστού εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης και του ποσοστού του κέρδους, δηλαδή πρὸς τήν κατεύθυνση ματαίωσης της καπιταλιστικής εξόδου από την κρίση. Τά ίδια ισχύουν και για τήν πρόωρη συνταξιοδότηση και τις 5 βδομάδες διακοπών χωρίς ανάλογη μείωση του συνολικού εργατικού εισοδήματος. Η άλλη μεγάλη διεκδίκηση είναι ο εργατικός έλεγχος, δηλαδή η επαναστατική διαδικασία με τήν οποία οι εργαζόμενοι έπμβαίνουν συγκεκριμένα πάνω στη δομή της επιχείρησης και στην ευρύτερη οργάνωση της οικονομίας, αναδεικνύουν και επιβάλλουν κάτω από τήν καθημερινή πάλη νέες δομές, νέες μορφές οικονομικής οργάνωσης, ραγίζοντας και καταργώντας στοιχειακά τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής³.

Ηλίας Ίωακείμωγλου

1. Τ. Γιαννίση - «Η Ελληνική Βιομηχανία» Gutenberg
2. Γ. Μηλιός - «Ο Ιμπεριαλισμός και οι θεωρίες μητρόπολης περιφέρειας» Θέσεις άρ. 5
3. Η. Ίωακείμωγλου - Αυτόματοποίηση της παραγωγής και συλλογικός έργατης» Θέσεις άρ. 4
4. Τό ίδιο σχέδιο εξόδου από τήν κρίση περιλαμβάνει επίσης εφαρμογή νέων γνώσεων στις εργασίες γραφείου, με στόχο τήν αύξηση της ταχύτητας περιστροφής του κεφαλαίου και της αποδοτικότητας του κεφαλαίου, καθώς και αναδιοργάνωση του τρόπου αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης
5. Α. Ταρπάκος - Τό άριστερό κίνημα απέναντι στην εργατική συμμετοχή» Θέσεις Νο5 Βλέπε επίσης International Business Week 13.2.84 - The revival of productivity»
6. Βλέπε χαρακτηριστικό άρθρο Άρσένη στο Βήμα 5.2.84
7. Όμιλία Παπανδρέου στην ΟΕΣ, «Εξόρμηση» 11.2.84
8. ΟΒΕΣ, «Εργατική Αυτοδιαχείριση» τεύχος 8

Χωρίς τήν αποδοχή της αύξησης της παραγωγικότητας, ή νομιμοποίηση των απολύσεων και της μείωσης των μισθών είναι αδύνατη.

«Ως πότε;

Στή δεκαπενθήμερη χανιώτικη έφημερίδα «Τά Χανιά» δημοσιεύτηκε ή παρακάτω συγκλονιστική καταγγελία μιās ομάδας ναυτών πού ύπηρετούν εκεί:

«Τό πρώτο 20ήμερο τού Γενάρη άλλοι 3 συνάδελφοι προτίμησαν νά τελειώσουν τή ζωή τους παρά νά συνεχίσουν τή στρατιωτική τους θητεία. Συγκεκριμένα ό Ν. Μανούσας (Λυκόπολη Κοζάνης), ό Γ. Νέστορας (Ρόδος) και πρόσφατα στίς 21 Γενάρη ό 20χρονος ναύτης Νίκος Μανιουδάκης από τό Νεροκούρου πού προτίμησε ν' αυτοκτονήσει, έχοντας ήδη 20 μήνες στό Π.Ν. Οί προηγούμενες άποτυχημένες άπόπειρές του δέν φάνηκαν άρκετές στους στρατοκράτες νά δούν τό πρόβλημά του, πιπιλίζοντας σταθερά τό παραμύθι τού «προβληματικού νέου» και τής «έρωτικής άπόγοήτευσης»... προσπαθώντας νά πείσουν ότι τό πρόβλημα ήταν άτομικό και όχι άποτέλεσμα ενός άπάνθρωπου στρατιωτικού μηχανισμού ρομποτοποίησης, τού άτομικού χαφιεδισμού, τής δουλοπρέπειας, τής άπομόνωσης, τής ύποταγής στην κάθε λογής άυθαιρεσία τής στρατιωτικής Ιεραρχίας και τής καταπίεσης τής προσωπικότητας...».

Τό πρόβλημα είναι γνωστό. Τρεις αυτοκτονίες σέ λιγότερο από ένα μήνα είναι πάρα πολλές. Δέν ξέρω άν περισσεύει ό πόνος ή ή όργή, αυτή ή Ιστορία πάντως πρέπει κάποτε νά σταματήσει.

K.B.

Τοπική λογοκρισία

«Αλλα τά «ήθη τής Αθήνας και άλλα τής έπαρχίας!

Φαίνεται ότι τό πρόβλημα τής «ήθικης» είναι περιοχικό. Τό «σεμνό», τό «μή προκλητικό», τό «έρωτικό» στην... Αθήνα δέν φαίνεται νά Ισχύει και στην έπαρχία. Έκεί μπορεί νά άποτελεί «άσεμνο», «προκλητικό», «πορνό»! Κάτι τέτοιο φαίνεται νά συμβαίνει μέ τό γνωστό άριστούργημα τού Ναγκίσα Όσιμα «Αυτόκρατορία τών αισθήσεων» πού επανειλημμένα έχει προβληθεί στίς κινηματογραφικές αίθουσες.

Έτσι στη Βέροια τό ίδιο φίλμ κρίθηκε άπαγορεύσιμο γιατί προσέβαλε τά τοπικά ήθη, και γι' αυτό τό λόγο ματαιώθηκε ή προβολή του.

Αλλά ή Ιστορία έχει και συνέχεια. Ό εισαγγελέας τής πόλης άσκησε ποινική δίωξη γιά «περιύβριση άρχης» στον υπεύθυνο τής τοπικής έφημερίδας ΔΙΑΛΟΓΟΣ γιά τό άρθρο στό φύλλο 8 (19/1/84) μέ τίτλο «Η Αυτόκρατορία τής Λογοκρισίας» πού έπιχειρούσε νά διαμαρ-



τυρηθεί γιά τή διατήρηση τής Λογοκρισίας και τόν περιορισμό τής έλευθερίας έκφρασης.

Η δίκη έχει όρισθεί γιά τίς 3 Απρίλη μετά από αύτεπάγγελτη δίωξη τού εισαγγελέα κ. Ναπολέοντα Μπλέτσα.

Τό πρόβλημα όπως πάντα είναι πολιτικό. Ιδιαίτερα γιατί άποτελεί προσπάθεια κτυπήματος μιās πολύ άξιόλογης, προοδευτικής έφημερίδας.

Ό ΔΙΑΛΟΓΟΣ είναι δεκαπενθήμερη πολιτική έφημερίδα πού, γιά τό πολιτικό στίγμα της, άποτελεί εξαίρεση και παράδειγμα στίς άνάλογες έπαρχιακές έκδοτικές πρωτοβουλίες. Όπως αυτόπροσδιορίζεται ή ίδια ή σύνταξη στό πρώτο τεύχος (5/10/83).

«Είμαστε μιά σύνθεση ατόμων πού προέρχονται από διαφορετικούς πολιτικούς και κομματικούς χώρους, έχοντας όμως σταθερή τήν άπόφαση νά σταθούμε πάνω σέ προοδευτική κατεύθυνση.

Είμαστε αυτοί πού θά δηλώσουμε και θά προσπαθήσουμε νά δείξουμε τόν τρόπο σκέψης πού θά οδηγήσει στό νά βρεθούν λύσεις, πού θά καταδείξουν τό τοπικό πρόβλημα όχι μόνο σαν τέτοιο, ούτε σαν ένα πρόβλημα πού συνδέεται γενικά και άόριστα μέ τό γενικότερο κοινωνικοπολιτικό, αλλά βλέποντας τό

ίδιο σαν κοινωνικοπολιτικό πού ξεπηδάει άπ' τίς γενικότερες κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες και άνακατατάξεις».

Γιάννης Μαυρίης

Η ήμέρα τής γυναίκας...

Περίεργο τρόπο διάλεξαν γιά νά εορτάσουν τήν «Παγκόσμια Ημέρα τής Γυναίκας» οι άθηναϊκές έφημερίδες. Σχεδόν όλες πρόβαλαν πρωτοσέλιδα τό «παρά λίγο λιντσάρισμα τής ξανθιάς» ή τή «διαβολική έρωμένη» ή τήν «ξανθιά τίγρη». Διακόμπευαν δηλαδή μιά γυναίκα πού καταδικάστηκε σέ Ισόβια δεσμά έπειδή ό έραστής της (κατά τήν κοινή γνώμη), ή κάποιος πού νόμιζε ότι ήταν έραστής της (σύμφωνα μέ τήν άπολογία τής ίδιας) δολοφόνησε μέ άποτρόπαιο τρόπο τόν άντρα της. Κι αυτό τήν πρώτη μέρα τής δίκης, πριν δηλαδή βγει καταδικαστική άπόφαση. Πολύ καιρό πριν, λίγο μετά τή

σύλληψη των «εραστών», ή Λένα Δουκίδου είχε αφιερώσει μία σελίδα στο Κυριακάτικο Βήμα εκθέτοντας την άποψη της συζύγου, πού, όπως και νά 'χει τό πράγμα, δέν σκότωσε κανέναν. Δυστυχώς, όμως, γιά τίς γυναίκες και τήν ημέρα τους, ή «κρατούσα ήθικη» απέδειξε γιά μία ακόμα φορά ότι κρατάει καλά! Γιά νά μήν πούμε ότι γυρίζει πρὸς τά πίσω...

K.B.

Χούλιγκανς

«Καί νά σκεφτείτε ότι είμαι φίλος της ΑΕΚ», είπε στους δημοσιογράφους ο άτυχος ιδιοκτήτης της καφετέριας του Αιγάλεω πού έσπασαν ΑΕΚτζήδες χούλιγκανς. Ίσως νά είναι αυτή άκριβώς ή διατύπωση πού αποδειχνει πώς ο χούλιγκανισμός δέν γεννιέται στά γήπεδα. Έκφράζεται άπλά εκεί μία κοινωνική βία, τά αδιέξοδα μιάς νεολαίας κατά

βάσιν εργατικής πού συμπιέζεται όχι μόνο από τήν άνεργία, αλλά και από τήν κρίση της μόνης πολιτικής δύναμης πού θά μπορούσε ποτέ νά τήν εκφράσει. Μή σάς φανεί παράξενο, ή κρίση της Άριστερας, ή άδυναμία των άριστερών κομμάτων νά εμπνεύσουν αυτή τή μισοεργατική, μισοπεριθωριακή νεολαία πού ζει και άγχώνεται γύρω από τό κέντρο της Άθήνας, είναι μία βασική αίτία του κοινωνικού φαινομένου πού λέγεται χούλιγκανισμός. Τό δυστύχημα είναι ότι τά σπασμένα θά τά πληρώσουν και πάλι, και μάλιστα μέ βαρύτατες ποινές, τά ίδια τά θύματα των κοινωνικών αδιεξόδων:Οί χούλιγκανς.

K.B.

Ο Στρατιωτικός Κανονισμός στη Βουλή!

Γιά ύπογραφή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας προωθείται σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες ο νέος στρατιωτικός κανονισμός. Όμως, ο μέχρι στιγμής 20-1 δέν είναι ένας άπλός έσωτερικός κανονισμός. Περιέχει διατάξεις πού έρχονται σέ αντίθεση μέ τούς νόμους και τό Σύνταγμα. Άναφέρομαι συγκεκριμένα στο δικαίωμα πού δίνει στους διοικητές των μονάδων νά επιμηκύνουν κατά βούλησιν τή θητεία των κληρωτών μέ τή μέθοδο της ύπηρετήσιμης πειθαρχικής φυλάκης.

Είναι γνωστά τά επιχειρήματα όσων ύποστηρίζουν αυτό το είδους τίς ποινές και δέν θά τά σχολιάσω. Τονίζω μόνο πώς προεδρικά διατάγματα δέν ανατρέπουν νόμο και άρα οι ενδιαφερόμενοι έχουν και θά έχουν δικαίωμα νά προσβάλλουν τήν επιμήκυνση της θητείας τους ως παράνομη. Μά, πέρ' άπ' αυτό, άπορώ πώς ο έκτός ΚΚΕ έσωτερικού δημοκρατικός κόσμος, τά κόμματα, οι νεολαίες, οι προοδευτικοί βουλευτές, πώς όλοι αυτοί δέν έχουν ακόμα, δέκα χρόνια μετά τή μεταπολίτευση, πώς δέν έχουν ακόμα ξεσηκωθεί γιά ν' απαιτήσουν, όπως τό μπορούν, νά συζητηθεί ο Στρατιωτικός Κανονισμός στη Βουλή. Έπί τέλους τό αίτημα νά πέσουν τά στεγανά γύρω από τό στρατό επιφέρει και κάποιες ύποχρεώσεις πέρα από τήν επανάληψή του...

K.B.

Σκέψεις από μία άφίσα

«Κατ' ανακοίνωσιν της Πανσπουδαστικής Σ.Κ., από σήμερα και μέχρι τίς εκλογές, επιτρέπονται:

1. Τό μαντήλι στο λαιμό, πού δένει πίσω.
 2. Τά φαρδιά χωρίς μανίκι κουλοβεράκια χρώματος θαλασσί.
 3. Τό ύψωμα της γροθιάς χαλαρά, μέ όνειροπαρμένο βλέμμα.
 4. Τά συνθήματα χωρίς νόημα, άρκει νά κάνουν έντύπωση»
- Και εις άνώτερα, πωδιά.

K.A.

Η δίκη των Ιωαννίνων

Έκδικάστηκε στις 22/3 ή έφεση των 6 φοιτητών, μεταξύ των όποιων και ο σκιτισογράφος του Σχολιαστή, φιλόλογος Γιάννης Χατζάκος, πού είχαν καταδικαστεί πρωτοδίκως σέ ποινές από 8 μήνες μέχρι 2 χρόνια (!) και είχαν οδηγηθεί στη φυλάκη. Η κατηγορία ήταν φθορά ξένης ιδιοκτησίας και κλοπή 10 κιλών κιμά (!), κατά τή διάρκεια ενός φοιτητικού πάρτυ πού είχε γίνει παλιότερα.

Η δίκη ξεκίνησε μέσα σέ κλίμα τρομοκρατίας πού δημιούργησε ή παρουσία μεγάλης δύναμης της Χωροφυλάκης, πού προχώρησε μάλιστα και σέ βιαιότητες ενάντια στους φοιτητές πού είχαν συγκεντρωθεί γιά συμπάρασταση. Ο πρόεδρος άναγκάστηκε νά αναβάλει τή δίκη γιά τήν επομένη όπου επαναλήφθηκε άκριβώς ο σκηνικό της προηγούμενης δίκης: Ο πρύτανης και οι καθηγητές πού παρευρίσκονταν στο πάρτυ, όπως και ο νυχτοφύλακας, ύποστηριξαν πώς δέν είδαν κανέναν από τούς καθηγούμενους νά προξενεί ζημιές. Παρ' όλα αυτά ο εισαγγελέας ζήτησε και πάλι τήν καταδίκη των κατηγορουμένων σέ βαριές ποινές

στηριζόμενος στην κατάθεση ενός από τούς κατηγορούμενους κατά τήν άνάκριση. Άς σημειωθεί ότι ο ίδιος κατηγορούμενος άναίρεσε κατά τήν διάρκεια της δίκης τήν πρώτη αυτή κατάθεση καταγγέλοντας ότι ύπήρξε προϊόν πιέσεων. Τελικά τό έφετείο καταδίκασε: τόν Β. Άραμπατζόγλου σέ 15 μήνες φυλάκη, τούς Γ. Χατζάκο και Στ. Θεοδοσίου σέ 1 χρόνο και τόν Σ. Γεωργίου σέ 7 μήνες, ενώ άθώωσε τούς Μυλωνά και Κωσταντό. Οι δύο πρώτοι (Άραμπατζόγλου — Χατζάκος) εξαγόρασαν τήν ποινή τους πρὸς 200 δρχ τήν ημέρα ενώ στους Θεοδοσίου και Γεωργίου δόθηκε πενταετής άναστολή.

Παρ' όλο πού τελικά όλοι σήμερα είναι έλεύθεροι δέν μπορούμε νά μήν έπιστημάνουμε πώς οι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν χωρίς νά ύπάρχει συγκεκριμένη άπόδειξη της ένοχής τους και πώς γι' άλλη μία φορά ποινικοποιήθηκαν ύποθέσεις πού άφορούν τό Πανεπιστήμιο δημιουργώντας ένα επικίνδυνο προηγούμενο.

Γ.Π



Τό σκίτσο πού δημοσιεύουμε είναι του Γιάννη Χατζάκου από τή φυλάκη.

Πρός νέα μεταγλώττιση...

Πρίν από ένα χρόνο περίπου, στις 8 Άπριλίου 1983, έγινε στη Βουλή μία άρκετά ενδιαφέρουσα συζήτηση. Τέσσερεις άπόστρατοι στρατηγοί του ΙΔΕΑ, μαζί μέ τόν κ. Μητσοτάκη, διαμαρτύρονταν μέ έπερώτησή τους γιά τό «κλίμα άπειθαρχίας» πού επικρατεί στο Στρατό. Άπαντώντας ο κ. Δροσογιάννης, άφου κατακεραύνωσε τήν έλάχιστη μειοψηφία των άναρχικών πού δημιουργούν προβλήματα στο στρατό και διαβεβαίωσε ότι τούς παρακολουθεί στενά, δήλωσε περήφανα ότι «τίποτε δέν έχει αλλάξει στο Στρατό».

Στους καιρούς μας, όπου όλοι μιλούν γιά άλλαγή, τομές, ειρηνικές επαναστάσεις κλπ. τό νά βγει ένας ύπουργός και νά ανακοινώσει περήφανα ότι στον τομέα του δέν έχει αλλάξει τίποτε, αποτέλεσε όπωσδήποτε αξιοπρόσεκτο φαινόμενο.

Έτσι, όταν ή Καθημερινή στις 2-3-1984 άνάγγειλε ότι ο Νέος στρατιωτικός Κανονισμός είναι έτοιμος και μάλιστα δημοσίευσε έκτεταμένα άποσπάσματα από τό προσχέδιό του, ξαφνιαστήκαμε. Η έκπληξή μας όμως δέν κράτησε πολύ. Άρκεσε μία πρώτη άνάγνωση του κειμένου πού δημοσίευσε ή Καθημερινή γιά νά διαπιστώσουμε ότι ο «νέος» Κανονισμός δέν είναι παρά ή δεύτερη μεταγλώττιση στη δημοτική (ή πρώτη είχε γίνει επί Δεξιάς, τό 1980) του αντίστοιχου κανονισμού πού συντάχθηκε τό 1970 και φέρει τίς ύπογραφές του Πακαδόπουλου και του Άγγελή.

Βέβαια δέν λείπει από τόν «νέο» κανονισμό ή προσπάθεια νά καλλωπισθεί πολιτικά τό παλιό κείμενο (έξάλλου ή «χοντρή» δουλειά είχε γίνει ήδη τό 1980 από τόν κ. Άβέρωφ). Έτσι, ή προσπάσία του «νομίμως ύφισταμένου κοινωνικού καθεστώτος» ή ή αντιμετώπιση του «έσωτερικού έχθρου» δέν περιλαμβάνονται πιά στον όρισμό της άποστολής του Στρατού. Επίσης, οι διατάξεις πού άπαγορεύουν τήν πολιτική και συνδικαλιστική δραστηριότητα των στρατιωτικών έχουν διατυπωθεί μέ πίο «κομψό» τρόπο. Όμως κατά τά άλλα, ο στρατιωτικός κανονισμός, και μέ τή νέα του έκδοση, παραμένει ένα έντελως άσυνήθιστο και ξεχωριστό νομοθετικό κείμενο. Ένα κείμενο άνοιχτά ιδεολογικό, πού συμπικνώνει μέ εύγλωττο πράγματι τρόπο όλη τήν αντιδραστική ιδεολογία της πειθαρχίας και της ιεραρχίας, ένα κείμενο πού άποτελεί περισσότερο έγχειρίδιο διοίκησης παρά κανονισμό δικαιωμάτων και ύποχρεώσεων, πού οι κανονιστικές του διατάξεις είναι διατυπωμένες μέ τέτοιο τρόπο ώστε τό μόνο πού κατοχυρώνουν είναι ή άπόλυτη έξουσία της στρατιωτικής ιεραρχίας πάνω στους φαντάρους.

M.T.



Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ εἶναι ἓνα χρονικό τῶν γεγονότων πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία ἀπεργία τῶν νοσοκομειακῶν γιατρῶν, στὴ διάρκειά της καὶ μετὰ ἀπ' αὐτήν. Εἶναι ἀπόδοση μιᾶς συζήτησης πού ἐγινε ἀνάμεσα στοῦ «Σχολιαστή» καὶ τόν Γιάννη Προκόβα γενικό γραμματέα τοῦ προηγούμενου Δ.Σ. τῆς Ε.Ι.Ν.Α.Π.

Πρὶν τὴν ἀπεργία

Στὴ γενική Συνέλευση τῆς Ε.Ι.Ν.Α.Π. στοῦ Σπόρτινγκ στὶς 23 Ἰανουαρίου, αὐτὴν ὅπου παρεβρέθηκε καὶ ὁ νέος Ὑπουργὸς Ὑγείας καὶ Πρόνοιας, εἶχε ἀποφασιστεῖ νέα γενική συνέλευση στὶς 28 Φεβρουαρίου. Θέμα τῆς νέας αὐτῆς συνέλευσης ἦταν ἂν θὰ συνεχιστεῖ ἢ θὰ ἀρθεῖ ἡ ἀναστολή τῆς ἀπεργίας πού εἶχε ἀποφασιστεῖ στοῦ Σπόρτινγκ (ἐκκρεμοῦσε κι ἡ ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου σχετικά με τὸ ἄρθρο 4), ἐνῶ πρόταση γιὰ ἄρση τῆς ἀποστολῆς ψηφίζεται ἀπὸ τὴν Α.Σ.Π.Ι. τὴν ΔΗΠΑΚ, τὴν Δ.Η.Κ.Ν.Ι. καὶ τὴν Σ.Π.Ε.. Ἡ Π.Α.Σ.Κ. ψήφισε κατὰ. Τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ψηφοφορίας ἦταν 641 ψῆφοι ὑπὲρ τῆς ἀπεργίας σὲ 747 ψηφίσαντες. Ἀπ' ὅσους τάχθηκαν ὑπὲρ τῆς ἀπεργίας, ἡ πρόταση τῆς ΑΣΠΙ γιὰ ἀπεργία ἀπὸ τὶς 7 Μαρτίου καὶ γενική συνέλευση τὴν ἴδια μέρα ἐπεκράτησε μὲ 230 ψήφους, ἐνῶ ἡ πρόταση τῆς Δ.Π.Κ. γιὰ διήμερη ἀπεργία 182 ψήφους.

Στὴν ἴδια συνέλευση, μὲ ψήφους 628 ὑπὲρ, 33 κατὰ, 6 λευκά, καὶ τὴν Π.Α.Σ.Κ. νὰ ἀπέχει, ψηφίστηκε ἡ διαγραφή τῶν προέδρων τῶν Δ.Σ. τῶν νοσοκομείων πού ἔστειλαν ἀγωγές στὴν προηγούμενη ἀπεργία. Οἱ γιατροὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ:

- | | |
|-----------------|-----------------|
| 1) Φραγκάκης | Ἀγλαΐα Κυριακοῦ |
| 2) Ἀνευλαβὴς | Λοιμωδῶν |
| 3) Σουμάκης | Μεταζᾶ |
| 4) Βασιλόπουλος | Ἀγία Ὀλγα |
| 5) Σερέτης | Λαϊκό |
| 6) Βάλμαχος | Σωτηρία |
| 7) Παπαντώνης | Κρατικό Νίκαιας |

Ἐνῶ ἡ δίκη εἶχε γίνεи στὶς 18 Γενάρη, ἡ ἀπόφαση δὲν εἶχε βγεῖ ἀκόμη, βγαίνει ὅμως δύο μέρες μετὰ τὴ συνέλευση ὅπου ἐγιναν οἱ διαγραφές. Τό περιεχόμενο δὲν εἶναι γνωστό. Εἶναι πάντως βέβαιο ὅτι χαρακτηρίζει τὴν ἀπεργία παράνομη βάσει τοῦ ἁρθροῦ 4 καὶ τοῦ 1293, ἀποφεύγοντας νὰ πάρει ὅμως θέση γιὰ τὸ ἂν ἡ συνέχιση τῆς ἀπεργίας εἶναι παράνομη ἢ ὄχι. Αὐτὸ σημαίνει γιὰ τοὺς γιατροὺς κατάργηση στὴν πράξη τοῦ ἁρθροῦ 4.

Στὸ διάστημα αὐτὸ γίνονται ἐπανειλημμένες ἐπαφές τῆς Ε.Ι.Ν.Α.Π. με τὸν κ. Γεννηματᾶ. Τὰ αἰτήματα τῆς Ε.Ι.Ν.Α.Π. εἶναι:

- 1) Σωστή καὶ σύντομη ἐφαρμογή τοῦ Ἐθνικοῦ Συστήματος Ὑγείας, ὁργανισμοὶ νοσοκομείων.
- 2) Ἀμεση βελτίωση τῶν ἀποδοχῶν τῶν νοσοκομειακῶν γιατρῶν πού κυμαίνονται ἀπὸ

“Ὅσα δὲν γράφτηκαν στὸν ἡμερήσιο τύπο γιὰ τὶς κινητοποιήσεις τῶν νοσοκομειακῶν γιατρῶν

Χρονικό μιᾶς προαναγγελθείσης ἀπεργίας



17090 ἕως 19210 δρχ. σάν βασικός μισθὸς με τελικές ἀποδοχές ἀπὸ 32645 ἕως 39300 δρχ. καὶ ὠρομίσθιο ὑπερωριῶν 98 ὥς 143 δρχ. γιὰ τοὺς εἰδικευόμενους καὶ εἰδικευμένους ἐπιμελητές.

3) Ρύθμιση ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων τῶν εἰδικευόμενων γιατρῶν πού ἀντιμετωπίζουν ὀξὺ πρόβλημα μελλοντικῆς ὀργανικῆς ἔνταξης στοῦ Ε.Σ.Υ.

Σχετικά με τοὺς ὁργανισμοὺς τῶν νοσοκομείων, ὁ κ. Γεννηματᾶς εἶχε ἀποδεχθεῖ τὸ πλαίσιο ἀρχῶν τῆς Ε.Ι.Ν.Α.Π., προφορικά. Ἀπὸ τὸ πλαίσιο αὐτὸ προκύπτει ἡ ἀνάγκη αὐξημένης στελέχωσης τῆς λατρικῆς ὑπηρεσίας τῶν νοσοκομείων τῶν μεγάλων κέντρων, γιὰ τὸ μεταβατικό διάστημα ἐφαρμογῆς τοῦ Ε.Σ.Υ. μέχρι νὰ γίνεи δυνατὴ ἡ ἀποκέντρωση. Δηλαδή τουλάχιστον νὰ μὴν ἀποστελεσθῶν τὰ μεγάλα νοσο-

κομεῖα ἀπ' ὅσους γιατροὺς ἐργάζονται σήμερα σ' αὐτά, καὶ πάντως ὁ ἀριθμὸς νὰ εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν νέο ἀριθμὸ πού λίγες μέρες πρὶν, ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου Ὑγείας ἔφερε στὴ δημοσιότητα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰδικευμένων γιατρῶν τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιᾶ εἶναι σήμερα περίπου 3.200 μαζί με τοὺς μόνιμους γιατροὺς τοῦ Ι.Κ.Α. πού εἶναι 235, καὶ με τὴν πρόταση τοῦ ΚΕ.Σ.Υ. περιορίζονταν στοὺς 2.600.

Κεντρικὸ Συμβούλιο Ὑγείας:

“Ὅργανο λαϊκῆς συμμετοχῆς καὶ παρέμβασης, συμβουλευτικό καὶ γνωμοδοτικό τοῦ Ὑ-

πουργείου, πού βάσει ειδικού νόμου αποτελείται από 23-34 άτομα, από τα όποια όρισμένα είναι εκπρόσωποι του Υπουργείου και τα άλλα εκπρόσωποι τριτοβάθμιων λαϊκών φορέων (Γ.Σ.Ε.Ε., Έλληνική όδοντιατρική όμοσπονδία, Πανελλήνιος φαρμακευτικός σύλλογος, Τ.Ε.Ε., Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων, σύλλογος επαγγελματιοβιοτεχνών, Ο.Λ.-Μ.Ε. κ.λ.π.).

Σάν εκπρόσωποι του Ιατρικού κόσμου πανελληνίως μετέχουν τρία μέλη του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου.

Υπάρχει μιά ασάφεια ως προς τή σύνθεση του ΚΕ.Σ.Υ. Κατά πληροφορίες, τό 23μελές αυτό όργανο αποτελείται από κομματικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ πλην ενός πού ανήκει στο ΚΚΕ. Έκτός από τήν πενταμελή έκτελεστική επιτροπή, οι υπόλοιποι έχουν μάλλον διακοσμητικό ρόλο. Τά τέσσερα γνωστά όνόματα είναι:

Παπαβασιλείου Καθηγητής Μικροβιολογίας
Φιλαλήθης γιατρός εμπειρογνώμων σέ θέματα
όργάνωσης υγείας

Σφάγγος Μέλος Ε.Δ.Π. εκπρόσωπος του Π.Ι.Σ.
Πανοπούλου Δικηγόρος

Έν τώ μεταξύ, συνεχίζονται οι επαφές της Ε.Ι.Ν.Α.Π. μέ τόν κ. Γεννηματά και οι συσκέψεις μεταξύ φορέων τών νοσοκομειακών γιατρών και τών Ιατρικών συλλόγων της χώρας μέ στόχο τήν επεξεργασία πρότασης πού ό Π.Ι.Σ. θά προωθούσε στο ΚΕ.Σ.Υ. πριν τις 7 Μαρτίου (μέρα έναρξης της άπεργίας και ταυτόχρονα τελευταία προθεσμία δημοσίευσης θέσεων Ιατρικής υπηρεσίας πού όρίζει ό νόμος).

Σέ συνεδρίαση του ΚΕ.Σ.Υ. στις 2 Μαρτίου, ό κ. Γεννηματάς άμφισβητεί συνολικά τή σοβαρότητα και τό περιεχόμενο της εισήγησής του για τούς όργανισμούς (πού ή Ε.Ι.Ν.Α.Π. είχε κατηγορήσει γιά προχειρολογία και αριθμολογία) κι έρχεται έτσι σέ άνοιχτή αντίθεση μέ τό ΚΕ.Σ.Υ.

Στή συνάντηση της 6 Μαρτίου ύπουργού και Ε.Ι.Ν.Α.Π., Π.Ι.Σ., κλπ., ό ύπουργός διαβεβαιώνει ότι θά τηρηθεί ή 7 Μαρτίου μέ λευκό Φ.Ε.Κ. (sic) και θά συνεχιστεί επί ένα μήνα ό διάλογος ώστε ή τελική πρόταση του ΚΕ.Σ.Υ. νά συμφωνεί μέ τό σχέδιο άρχών της Ε.Ι.Ν.Α.Π.

Δίνεται διαβεβαίωση γιά μελλοντική ρύθμιση τών εκπαιδευτικών έκκρεμοτήτων. Ός προς τό οικονομικό αίτημα, ή συνάντηση καταλήγει μέ υπόσχεση ότι τό ίδιο βράδι θά δοθεί τό πλαφόν της οικονομικής αύξησης. Τό βράδι, ό ύπουργός δίνει μιά αύξησης 6.000 δρχ. και μένει άνοιχτό τό θέμα τών υπερωριών.

Η άπεργία

Στις 7 Μαρτίου, γίνεται έκτακτο Δ.Σ. της Ε.Ι.Ν.Α.Π., πριν τή συνέλευση.

Η τελική άπόφαση είναι γιά συνέχιση της άπεργιακής κινητοποίησης (πρόταση της Α.Σ.Π.Ι. στην όποια προσαρμόστηκε ή Δ.Η.ΠΑ.Κ. πού αρχικά πρότεινε διήμερη άπεργία). Συμφωνεί και ή δεξιά. Στις 10 π.μ. ό ύπουργός ζητά συνάντηση τήν ώρα πού άρχίζει ή Γ.Σ. Στή συνάντηση μετέχουν από τά 5 μέλη του προεδρείου τά 4 (Έλευθεριάδης, Μανιός, Προκόβας, Σφήκας). Ό ειδικός γραμματέας Β. Γκόγκουλου, πηγαίνει στην Γ.Σ. νά τήν ενημερώσει γιά τήν καθυστέρηση.

Στή συνάντηση ό ύπουργός προσθέτει ένα νέο στοιχείο. Γνωστοποιεί τήν τελική του εισήγηση στο ΚΕ.Σ.Υ. πού προβλέπει αύξηση θέσεων σέ 3006 γιατρούς στην Άθήνα (2871 στα νοσοκομεία και 235 στο Ι.Κ.Α.).

Άρχίζει ή συνέλευση μέ καθυστέρηση 2 1/2 ώρων, άφού προηγήθηκε έκτακτο Δ.Σ. πού άπο-

φασίζει, μέ μειοψηφία της δεξιάς, άναστολή της άπεργίας.

Κατά τή διάρκεια της Γ.Σ. μέλη της Α.Σ.Π.Ι. (Προκόβας, Μαρκομιχελάκης κ.ά.) προτείνουν συνέχιση της άπεργίας και άνατρέπουν τό ρεύμα διαρροής της Γ.Σ. μιά πού ήδη οι γιατροί άρχισαν ν' άποχωρούν άποσητευμένοι.

Στήν ψηφοφορία 923 τάσσονται υπέρ της άπεργίας και 843 υπέρ της άναστολής της (πρόταση Δ.Σ.).

Στή συνέχεια άπ' όσους ψήφισαν υπέρ της άπεργίας ή πρόταση Προκόβα υπερισχύει μέ 472 ψήφους, ενώ ή δεξιά παίρνει 403 και ή Σ.Π.Ε. 37.

Ό πρόεδρος του Δ.Σ. Έλευθεριάδης (Δ.Η.ΠΑ.Κ.), προσανατολίζεται σέ ένσταση στην ψηφοφορία, θεωρώντας διαδικαστικό λάθος τό νά συμπεριληφθούν στην πρόταση γιά συνέχιση, τό σκεπτικό της δεξιάς μέ αυτό τών δημοκρατικών δυνάμεων. Έπιχειρεί άκόμη νά άναστείλει τή δημοσίευση του άποτελέσματος πού άνακοινώνεται τελικά.

Τό άποτέλεσμα της ψηφοφορίας έδειξε:

1) Τήν καχυποψία τών γιατρών ως προς τις κυβερνητικές ύποσχέσεις.

2) Τήν άρνηση τών συσκέσεων κορυφής πού φθάνουν σέ όριακές θέσεις κυβερνητικής παρέμβασης στο συνδικαλισμό.

Η Π.Α.Σ.Κ. μετά τήν άπόφαση γιά άπεργία μιλάει γιά τή δεξιά και τις παραφυάδες της και ύφίσταται κριτική άκόμη και άπό συμπολιτευόμενες εφημερίδες (Ειδήσεις, Έλεύθερη Γνώμη).

Η Πανεπιστημονική μετά βίας σέβεται τήν άπόφαση της συνέλευσης, δηλώνει όμως ότι αντίτιθεται στην άπεργία ή ότι ή άπεργία ρίχνει νερό στο μύλο της δεξιάς.

Η «Αύγή» σωπαίνει μέχρι τή μέρα τών εκλογών. Τήν Κυριακή γράφει γιά τις εκλογές σ' ένα μονόστηλο στη 2η σελίδα, τήν ίδια στιγμή πού άκόμη και τό ΚΟ.ΔΗ.ΣΟ και τό κόμμα Νεοφιλελευθέρων υπερασπίζονται τήν άπεργία.

Μέ άνοιχτά χαρτιά

Στις 8 Μαρτίου όργανώνεται στην Ε.Ρ.Τ. συζήτηση Γεννηματά και δημοσιογράφων. Οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι πού συμμετείχαν στη συζήτηση διατύπωσαν τήν άπορία τους γιά τή μη συμμετοχή τών γιατρών. Η άπάντηση πού δόθηκε ήταν ότι έν όψει εκλογών, ή παρουσία τών γιατρών θά λειτουργούσε σάν προεκλογική προβολή συνδικαλιστών. Ό συντονιστής της συζήτησης δημοσιογράφος Μ. Γιομπαζολιάς σέ συνεργασία όπως είπε μέ τόν κ. Πεπονή ζητά από τις 4 παρατάξεις πού εκπροσωπούνται στο Δ.Σ. ένα φιλήμακι διαρκείας 1 1/2 λεπτού γιά κάθε παράταξη πού θά χρησιμοποιούνταν κατά

τό δοκούν στη διάρκεια της συζήτησης. Τό Δ.Σ. άρνείται τήν πρόταση αυτή και έξηγεί τούς λόγους σέ έκτακτο δελτίο τύπου.

Οί εκλογές

Οί κατάλογοι της Ε.Ι.Ν.Α.Π., άσχημα όργανωμένοι, δέν μπόρεσαν ν' άντέξουν τήν πίεση της όργανωμένης καθόδου της δεξιάς. Είναι σίγουρο ότι ή δεξιά κινητοποίησε και γιατρούς του Ι.Κ.Α. γιά τις εκλογές. Παρά τήν τεράστια κινητοποίηση όμως, ή έδρα πού κέρδισε είναι αυτή πού πέρσι έχασε γιά 10 μόνο ψήφους από τήν Α.Σ.Π.Ι.

Η άναστολή της άπεργίας

Στή Γενική Συνέλευση στις 13 Μαρτίου ή πρόταση του Δ.Σ. γιά άναστολή της άπεργίας ύπερψηφίζεται μέ 905 ψήφους. Στην εισήγησή του ό γεν. γραμματέας Γιάννης Προκόβας λέει ότι:

1) Η άναστολή της άπεργίας πριν τις εκλογές θά σήμαινε τόν άποκεφαλισμό της Ε.Ι.Ν.Α.Π. ενώ ταυτόχρονα θά έδινε ένα δώρο δυσαρέσκειας στη δεξιά.

2) Ό συντριπτικός πολιτικός συσχετισμός (καμία κομματική κάλυψη από πουθενά) δέν επιτρέπει τή συνέχιση της άπεργίας.

Και τώρα;

Ό ύπουργός ύπόσχεται ότι μέσα στο Μάρτη θά άρχισει ή διαδικασία εκλογής Δ.Σ. τών νοσοκομείων, πού άποτελούσε άπαιτηση της Ε.Ι.Ν.Α.Π. Έπειδή όμως ό νόμος προβλέπει διορισμένα Δ.Σ. γιά τό πρώτο δεκάμηνο έφαρμογής του Ε.Σ.Υ., άφού εκλεγούν, θά έπενδυθούν μέ διορισμό (sic) ώστε νά είναι σύμφωνα και μέ τό νόμο.

Ός προς τό κριτήριο κοινωνικής προσφοράς και δράσης γιά τήν ένταξη στο Ε.Σ.Υ., γιά τό όποιο ή Ε.Ι.Ν.Α.Π. είχε εκδηλώσει όξύτατη αντίθεση, ό ύπουργός δέν πήρε θέση αλλά είπε ότι οι κρίσεις θά είναι άξιοκρατικές, διάφανες και όχι κομματικές.

Τέλος, τό νέο Δ.Σ. της Ε.Ι.Ν.Α.Π. έχει επιφορτισθεί μέ τήν επεξεργασία τών οικονομικών αιτημάτων. Υπάρχει μιά κοινή αίσθηση ότι άπαντώντας κατ' άρχήν θετικά ό ύπουργός στα οικονομικά αίτήματα τών γιατρών, τούς άπομάκρυνε από τό κύριο αίτημα πού ήταν και είναι θεσμικές άλλαγές στην Υγεία. Έδώ όμως άρχίζει ίσως μιά άλλη ιστορία. ■

Παρατάξεις	Υποδέλματα		%		Έδρες	
	1984	1983	1984	1983	1984	1983
Α.Σ.Π.Ι.	804	505	18.71	15.73	3	3
Δ.Η.ΠΑ.Κ.	1679	1118	39.08	34.82	6	5
Ε.Ι.Ν.Α.Π.	737	668	17.15	20.80	3	3
Π.Α.Σ.Κ.	968	900	22.53	28.03	3	4
ΣΥΝ.	22	20	0.52	0.62	0	0
Κ.Α.Π.	86	—	2.01	—	0	—

"Επεσε

Πώς προτάθηκαν οι υποψήφιοι πρόεδροι;

● Ο κ. Μαχαίρας υποστηρίχτηκε από ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ παρά την αντίθετη γνώμη και δυσφορία, για διαφορετικούς βέβαια λόγους, των αντίστοιχων κλαδικών οργανώσεων. Επιβλήθηκε από τις κομματικές ηγεσίες στο πλαίσιο του γενικότερου μορατόριουμ και αποτέλεσε σημείο συμβιβασμού. (Αυτόνομος... και άκηδεμόνευτος συνδικαλισμός!...)

Λεπτομέρεια: Ο κ. Μαχαίρας είναι πρόεδρος της Επιτροπής για την Απλή αναλογική. Όμως η Απλή αναλογική δεν είναι το εκλογικό σύστημα του ΔΣΑ, που υπήρξε πρόεδρός του για τρία χρόνια. Έτσι το ψηφοδέλτιο του κ. Ζαφειρόπουλου παρ' ό,τι πήρε περίπου 5% πε-



Η στάση της άριστερᾶς

● Τό ΚΚΕ, συμμετέχοντας στην «κυβερνητική εύθυνη» εφάρμοσε δημιουργικά στους δικηγόρους τη γραμμή «Αλλαγή δεν γίνεται χωρίς τό ΚΚΕ»!! Πρίν από τις εκλογές, στηρίζοντας μαζί μέ τό ΠΑΣΟΚ την τριετή θητεία του κ. Μαχαίρα και στίς εκλογές προτείνοντάς τον σάν κοινό υποψήφιο του ένιαίου ψηφοδέλτιου ΚΚΕ-ΠΑ-ΣΟΚ.

Η άρνητική στάση των οργανώσεων δικηγόρων και των δύο κομμάτων στην υποψηφιότητα Μαχαίρα έκφραζε έμπειρικά τή δικηγορική δυσaréσκεια —πού είχαν άντιληφθεί— και προσάθησαν νά άποφύγουν τήν έκλογική της έκφραση μέ τήν άλλαγή του υποψήφιου πρόεδρου (καί όχι βέβαια τής πολιτικής τους...).

● Τό ΚΚΕ έσωτ., μή έχοντας άμεσες γενικότερες φιλοδοξίες, «πιάνοντας» τό κλίμα, προσαρμόσθηκε γρήγορα στη νέα κατάσταση, κατεβαίνοντας μόνο στίς εκλογές —χωρίς στήν ουσία νά έχει καμιά άλλη άποψη για τά δικηγορικά προβλήματα— κατάφερε νά ελσπράξει τήν άριστερή δυσaréσκεια άνεβάζοντας σημαντικά τίς δυνάμεις του. Παραμένει βέβαια ζητούμενο άν

Ἡ ἐκλογικὴ μεταστροφή τῶν δικηγόρων

τὸ «ὄχυρό τῆς δημοκρατίας»!

ρισσότερους ψήφους, τελικὰ παίρνει τίς ἴδιες ἔδρες μὲ τὸ ψηφοδέλτιο τοῦ κ. Μαχαίρα... (Ἐγνωνιστική... συνέπεια!!).

● Ὁ κ. Ζαφειρόπουλος, ὁ νικητὴς τῶν ἐκλογῶν καὶ ὑποψήφιος τῆς Ν.Δ. καὶ αὐτὸς ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τὴν κομματικὴ ἡγεσία (τὸ ἀντίθετο θὰ ἦταν... σκάνδαλο...). μιά καὶ ἡ ὀργάνωση δικηγόρων τοῦ κόμματός του εἶχε ὑποδείξει ἄλλη ὑποψηφιότητα (Πολύδωρος).

● Ἀντίθετα ἡ ΣΠΕΔΑ (συνδικαλιστικὴ παράταξη πού ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἐσωτ.) ὑπέδειξε μὲ ἄσπογγες (ὅσο μπορεῖ νὰ εἶναι...) δημοκρατικές διαδικασίες τὴν ἀτυχὴ (τουλάχιστον) ἀπὸ ἀποψη προσώπου ὑποψηφιότητα τοῦ κ. Κορκόβελου...

● Οἱ ἄλλες ἐξὶ ὑποψηφιότητες γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου φανταζόμαστε ὅτι δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴν ἔχουν προκύψει φυσιολογικά...

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, χρόνια πολιτικῆς καὶ κυβερνητικῆς κυριαρχίας τῆς δεξιᾶς, ὁ μεγαλύτερος δικηγορικὸς σύλλογος τῆς χώρας ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν (ΔΣΑ), τροφοδοτοῦσε τὴ διοίκησή του σταθερὰ μὲ δημοκρατικὴ πλειοψηφία. «Ὁχυρὸ τῆς δημοκρατίας», «Φρούριο δημοκρατικό» κλπ. εἶναι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πῶς μετριοπαθεῖς χαρακτηρισμούς. Ἐτσι ἡ ἐκπληξη πού προκάλεσε ἡ ἐντυπωσιακὴ ὁμολογουμένως κυριαρχία τῆς δεξιᾶς στὸν ΔΣΑ, καὶ ὄχι μόνο σ' αὐτόν, μεσοῦσης τῆς Ἀλλαγῆς ἔθεσε τὸ ἐρώτημα: *Πὺ δὲφίλεται ἡ ἐκλογικὴ μεταστροφή τῶν δικηγόρων; Ποιά εἶναι τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ χαρακτηριστικά της;*

Οἱ μύθοι

Γιὰ τὴν αἰτιολόγηση τοῦ ἐκλογικοῦ αποτελέσματος, μέσα σ' ἓνα κλίμα ἐντονῆς ἐσωκομματικῆς, προσωπικῆς καὶ πολιτικῆς διαπάλης στίς ὁργανώσεις τοῦ ΠΑΣΟΚ καὶ τοῦ ΚΚΕ καὶ σὲ μιά κατάσταση ἐπινίκιας εὐφορίας γιὰ τὴ ΝΔ ἔχουν κατασκευασθεῖ μιά σειρά ἐπιχειρήματα-μύθοι, ὑποταγμένα σὲ τρέχουσες μικροκομματικές ἱντριγκες καὶ σκοπιμότητες, ὅπως:

● *Ἡ προσωπικὴ ἀνεπάρκεια τοῦ ὑποψηφίου προέδρου κ. Μαχαίρα*, πού ἔστω καὶ ἂν δέν εἶναι χαρακτηριστικὴ προσωπικότητα (αὐτὸ ἰσχύει περισσότερο γιὰ τὸν κ. Ζαφειρόπουλο, τὸν νικητὴ τῶν ἐκλογῶν), ἔχει τεράστια συνδικαλιστικὴ ἐμπειρία καὶ ἱκανότητες γνωστὲς στοὺς δικηγόρους. Ἐξάλλου στίς προηγούμενες ἐκλογές ὑποστηριζόμενος μόνο ἀπὸ τὸ ΚΚΕ πλειοψηφῆσε. Ἡ ψήφος λοιπὸν τῶν δικηγόρων δέν ἦταν ψήφος προσωπικῆς ἀποδοκίμασης, ἀλλὰ τῆς πολιτικῆς πού ἀκολούθησε καὶ ἔκφρασε τὰ τρία χρόνια τῆς προεδρίας του καὶ πού ἦταν κατὰ βάση ὁ μέσος ὅρος τῆς συνεργασίας ΠΑΣΟΚ — ΚΚΕ — ΚΚΕ ἐς.

● *Ἡ συνεργασία ΠΑΣΟΚ — ΚΚΕ ἀπώθησε τοὺς κεντρικοὺς ψηφοφόρους*. Ἀποψη — μὲ προφανὴ στόχευση — ἐντελῶς ἀνυπόστατη μιά καὶ στίς προηγούμενες ἐκλογές ὁ κ. Μαχαίρας μὲ μόνη τὴν ὑποστήριξη τοῦ ΚΚΕ πλειοψηφῆσε, παίρνοντας ὅλους αὐτοὺς τοὺς λεγόμενους «κεντρικοὺς ψήφους».

Καὶ ἡ πραγματικότητα

Χωρὶς νὰ παραβλέπουμε τὰ ἄλλα προβλήματα καὶ κυρίως ἐκεῖνα πού ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἐξοντωτικὴ ἀσκηση τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος (διασπορά δικαστηρίων, ἔλλειψη λειτουργικῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, δικαστῶν, δικαστικῶν ὑπαλλήλων, ἀργοπορία στὴν ἐκδοσὴ τῶν ἀποφάσεων κλπ.) τὸ *κεντρικὸ πρόβλημα* πάντως *στό ὅποιο πλέκεται ὅλη ἡ δικηγορικὴ κρίση* εἶναι ὁ *ὑπερ-πληθωρισμὸς τῶν δικηγόρων*.

Φαινόμενο πού προσιδιάζει στὴν κρίση τοῦ ἐλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι σήμερα στὴν Ἀθήνα τῶν ἑντεκα χιλιάδων (11.000) δικηγόρων (ὅσους ἔχει ὅλη ἡ Γαλλία) νὰ ὑπάρχει μιά ἐντονη, «μὴ φυσιολογική» εἰσοδηματικὴ διαστρωμάτωση, (μεγάλοι δικηγόροι, μεσαῖοι, μικροί, ἐξαθλιωμένοι), πού δημιουργεῖ συγκρουόμενα καὶ ἀγεφύρωτα συμφέροντα καὶ ἀνελαστικὴ στρωματοποίηση —

λόγω ἀποπνικτικοῦ κορεσμοῦ —στὶς διαφορὲς εἰσοδηματικὲς ὁμάδες δικηγόρων.

Ὅσο στὴν κυβέρνησιν ἦταν ἡ δεξιὰ, οἱ «δημοκρατικὲς δυνάμεις» (κεντρώοι - ἀριστεροί) συγκροτοῦνταν στὴ βάση τῆς ἀντίθεσης μὲ τὴ δεξιὰ α) υἱοθετώντας τὸ σύνολο τῶν συνδικαλιστικῶν αἰτημάτων (ἀλληλοσυγκρουόμενων πολλὰς φορὲς) σάν συλλέκτης τῆς ἀντιφατικῆς δυσφορίας καὶ β) ἀνακηρύσσοντας τὸν ΔΣΑ «ἐπαλξή» τῆς δημοκρατίας στὴν πάλιν κατὰ τῆς κυριαρχίας τῆς δεξιᾶς. Ἐτσι γιὰ εἴκοσι πέντε χρόνια κυβερνητικῆς κυριαρχίας τῆς δεξιᾶς ὁ ΔΣΑ ἦταν τὸ «ὄχυρό τῆς Δημοκρατίας».

Ἡ ἀνοδος τοῦ ΠΑΣΟΚ στὴν κυβέρνησιν ἀλλάζει συνολικὰ τὸ σκηνικό. Συνέπεσε δὲ καὶ μὲ τὴ φάση δξυνσης τοῦ δικηγορικοῦ προβλήματος πού ἔχει σχέση μὲ τὴ γενικότερη οικονομικὴ ὑφεση καὶ τὸν ὑπερδιπλασιασμὸ τῶν δικηγόρων ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς δικτατορίας μέχρι τὸ 1982.

Ἡ διορθωτικὴ ἐπέμβαση τῆς κυβέρνησης τοῦ ΠΑΣΟΚ στὸ χῶρο τῶν δικηγόρων δέν ἐρχεται σάν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς «ὑπόσχεσης τῆς Ἀλλαγῆς», ἀλλὰ κύρια γιὰ τὴν διαχειριστὴς τῆς κρατικῆς ἐξουσίας δέχεται τὴν πίεση τῆς ὀρθολογικῆς διάρθρωσης τοῦ κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ στὸ πλαίσιο τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ ἀστικοῦ κράτους (καὶ ὄχι βέβαια στὸ πλαίσιο τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ!!! ἐκτός ἂν ὁ σοσιαλισμὸς ἀρχίσει ἀπὸ τοὺς δικηγόρους...).

Ἡ πολιτικὴ τοῦ ΠΑΣΟΚ, πού δέν εἶναι μόνο δική του ἀλλὰ ὄλων σχεδὸν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων, καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὴν κοινὴ αἰτηματολογία ὄλων τῶν συνδικαλιστικῶν παρατάξεων, ἔχει δύο βασικοὺς ἀξονες: 1) τὴν ἀναδιανομὴ τοῦ δικηγορικοῦ εἰσοδήματος μέσω τῆς ἀναδιανομῆς τῆς δικηγορικῆς ὅλης καὶ 2) τὸ σταδιακὸ κλείσιμο τοῦ ἐπαγγέλματος γιὰ τὴν ἀποσυμφόρησή του.

Ἐτσι π.χ. ἡ καταργηση τῆς πολυθεσίας στὸν δημόσιο καὶ τὸν ἰδιωτικὸ τομέα ἀποβλέπει στὴν ἀναδιανομὴ, ἡ δὲ ἐκκαθάριση τῶν μητρώων καὶ οἱ ἀλλαγές καὶ οἱ περιορισμοὶ στίς νομικὲς σπουδὲς στὸ σταδιακὸ κλείσιμο τοῦ ἐπαγγέλματος.

Τὰ μέτρα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ πού πῆρε ἡ κυβέρνησιν τοῦ ΠΑΣΟΚ δέν ἀπέδωσαν μὲ τὸν τρόπο πού ἔγιναν, τροφοδοτώντας τελικὰ τὴν ἀντιφατικὴ δυσφορία καὶ τῶν θιγομένων (τελικά ἀθικτῶν) μεγαλοδικηγόρων καὶ τῶν εὐνοούμενων (καὶ τελικά ὄχι) μικρομεσαίων δικηγόρων καὶ βέβαια δέν εἶχαν καμιά ἐβερgetικὴ ἐπίδραση στὸ χῶρο τῶν ἐξαθλιωμένων.

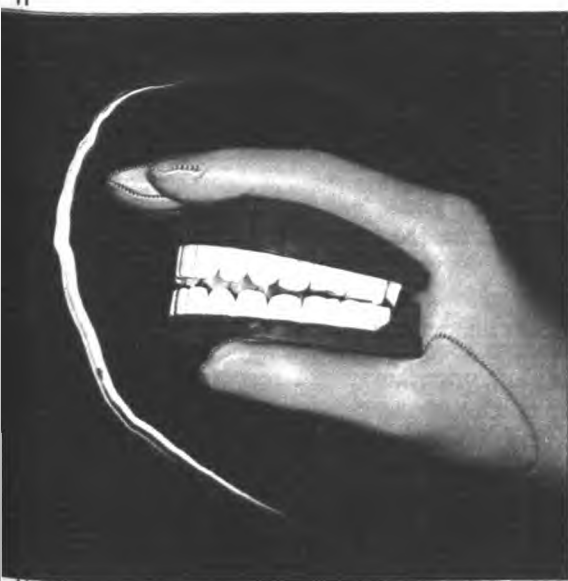
Φαίνεται, γιὰ μιά ἀκόμη φορά, ὅτι ὁ χωρὶς φανερό πολιτικὸ κόστος «μηχανισμὸς τῆς ἐλευθέρης ἀγορᾶς» εἶναι ἐκείνος πού τελικά θὰ ἐκκαθαρίσει τὴν κατάσταση.

Ἡ ΝΔ καὶ ὁ κ. Ζαφειρόπουλος εἰσέπραξαν τὴ δυσφορία τοῦ ἀδιεξόδου καὶ τὴν ἀποσυνθετικὴ ἐπίπτωση πού ἔφερε ἡ ἀνάληψη τῆς κυβερνητικῆς εὐθύνης ἀπὸ τὸ ΠΑΣΟΚ στίς «Δημοκρατικὲς δυνάμεις».

Ἰδιος εἶναι καὶ ὁ χαρακτήρας τῶν ψήφων πού συνολικὰ εἰσέπραξαν καὶ οἱ ἄλλες παρατάξεις — πλὴν χουντικῶν — συγκεντρώνοντας ἓνα «δημοκρατικὸ» 25%.

Ἀς τὸ ποῦμε λοιπὸν καθαρά. Τὰ συνδικαλιστικὰ αἰτήματα ὄλων τῶν παρατάξεων, Δεξιῶν, Κεντρώων καὶ Ἀριστερῶν ἦταν σχεδὸν κοινά. Ἡ ψήφος τῶν δικηγόρων ἦταν ψήφος ἀποδοκίμασης τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς τοῦ ΠΑΣΟΚ στὸ χῶρο τῶν δικηγόρων. Καὶ ἦταν ἡ ψήφος τους καὶ συνεχνιακὴ καὶ πολιτικὴ, ὅπως συνεχνιακὴ καὶ πολιτικὴ ἦταν ὅταν στὴν κυβέρνησιν ἦταν ἡ δεξιὰ καὶ οἱ δικηγόροι ψήφισαν τίς «Δημοκρατικὲς Δυνάμεις».

Παν. Παναγιώτου



αὐτὴ ἡ ἐξυπνὴ ἐκλογικὴ τακτικὴ τῆς αὐτόνομης καθόδου στίς ἐκλογές μὲ μέτωπο πρὸς ΠΑΣΟΚ καὶ ΚΚΕ (πού ἐκφράστηκαν μὲ τὸν καλύτερο τρόπο στίς ἀρχαιρεσίες τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου στὸν Πειραιά — ποσοστὸ 25%) θὰ μπορέσει νὰ μετατραπεῖ σὲ μιά νέα ἀριστερὴ δυναμικὴ στὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα, πού θὰ θεμελιώσκει μιά καινούργια πολιτικὴ καὶ συνδικαλιστικὴ πρακτικὴ ἢ θὰ ἐκφυλιστεῖ τὴν ἐπόμενη τῶν ἐκλογῶν...

● Τέλος, ἡ Ἀριστερὴ Κίνησις Δικηγόρων, πού ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὴν ἐξωκοινοβουλευτικὴ ἀριστερά καὶ ἀνένταχτους ἀριστεροὺς, ἀκολουθώντας τὴ βασικὴ συνθηματολογία τοῦ συνόλου τῶν δικηγορικῶν παρατάξεων, χωρὶς νὰ ὑποστηρίζει τίποτα τὸ «ἀριστεριστικὸ» ἢ τὸ «ἐξτρεμιστικὸ» (μᾶλλον τὸ ἀντίθετο) δέν κατάφερε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸν ἀπομονωτισμὸ τοῦ πολιτικοῦ της στίγματος καὶ νὰ δημιουργήσῃ τοὺς δρους γιὰ μιά ριζοσπαστικὴ παρέμβαση στὸ χῶρο ἰδίως τῶν νέων δικηγόρων παρὰ τίς πρόσφορες συνθήκες. Μιά τέτοια ἐξέλιξη θὰ ἀπαιτοῦσε μιά καινούργια πολιτικὴ καὶ συνδικαλιστικὴ ὀπτικὴ στὰ δικηγορικὰ προβλήματα — μακριὰ ἀπὸ τὴν κυρίαρχη συνεχνιακὴ καὶ οἰκονομίστικη ἀποψη πού τελικὰ ἀποδείχθηκε ὅτι δέν ὑπῆρχε...

Μετά τίς εκλογές, τί;

Ύπό τή «διακήρυξη τών 77»

... ή μάταιη επίκληση τών «παλιών καιρών» τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος καί ὁ συνεχής ὀραματισμός τῆς ἐπανάληψής τους («τό '79 δέν εἶναι μακριά») ὁδηγεῖ μέ σιγουριά στήν πολιτική ἀγκύλωση ἀπό τήν μιά καί σέ ἐπικίνδυνη πολιτική ἀγωνία καί ἀπογοήτευση ἀπό τήν ἄλλη. Τίποτε πιά στό Πανεπιστήμιο δέν θυμίζει τήν ταυτότητα τῆς «γενιάς τοῦ Πολυτεχνείου» καί τούς μεταπολιτευτικούς μαζικούς ἀγῶνες. Σήμερα οἱ νέοι φοιτητές δέν τρέχουν πιά στίς διαδηλώσεις, δέν στρατεύονται, ἀδιαφοροῦν γιά τήν πολιτική, δέν ἀγωνιοῦν καί πολύ γιά τήν ἐπανάσταση. Κι ἂν ἐμφανιστοῦν κοινωνικές κινήσεις πού νά θέλουν νά παρέμβουν στήν ἀκίνησία πού ἐπιβάλλει ἡ σταθερότητα τοῦ τεχνοκρατισμοῦ τῆς ἀπολιτικότητας καί τοῦ συντεχνιασμοῦ, εἶναι ἀκριβῶς ὁ κοινωνικός κατακερματισμός τοῦ φοιτητικοῦ χώρου καί ἡ συνείδηση τοῦ κρατικοῦ συνδικαλισμοῦ πού ἀπομονώνει αὐτές τίς κινήσεις, τίς συνθλίβει καί τίς ἀφομοιώνει. Τά πρόσφατα παραδείγματα ἀπό τά ἐξάμηνα καί τόν νόμο - πλαίσιο εἶναι χαρακτηριστικά.

Ἡ κρίση πού σοβεῖ στό ἐσωτερικό τῶν Συσπειρώσεων σήμερα σχετίζεται μέ ὅσα ἀναφέραμε προηγουμένα: οἱ Συσπειρώσεις συγκροτήθηκαν σάν ἐσωτερική ἀντιπολίτευση στοῦς κόλπους τοῦ «παλιοῦ» φοιτητικοῦ κινήματος, ὀρίστηκαν στό ἔδαφος τῆς ἀντιπαλότητας τῶν κυρίαρχων παρατάξεων καί ἀντλήσαν τήν δική τους πολιτικότητα ἀπό τίς ἐμπειρίες τῶν μεταδικτατορικών γενιῶν τοῦ ὑπερδυναπτυγμένου φοιτητικοῦ κινήματος. Εἶναι φυσικό λοιπόν οἱ συνταγές τῆς προηγούμενης συγκυρίας νά ἔχουν χάσει παντελῶς τήν ἀποτελεσματικότητά τους καί οἱ - συνειδητές ἢ ἀσυνείδητες - ὁρμές γιά «νέες καταλήψεις», «νέα μάχη ἐνάντια στό Ν-Π» νά φαντάζουν πεισματικά ἀπολιθώματα, κατάλληλα γιά συγκυριακές ἐξάρσεις ἀλλά ἀδύναμα νά μετασχηματιστοῦν σέ πολιτική πρόταση στή σημερινή συγκυρία τῶν Πανεπιστημίων.

Ἀλλά καί οἱ κυρίαρχες παρατάξεις βλέπουν νά φεύγει σιγά-σιγά τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια τους. Ἡ διάλυση τῶν παραδοσιακῶν ὀργάνων τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, κύρια τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων, ἡ ὑποκατάστασή τους ἀπό τά συνδιοικητικά ὄργανα, ἡ ἀδιαφορία τῶν φοιτητῶν νά στρατευτοῦν καί νά ἀγωνιστοῦν μέσα στίς παρατάξεις τῆς ἡγετικής Ἀριστερᾶς, προβάλλουν μέ διάφανο τρόπο ἕνα πελώριο κενό ἡγεμονίας στό Πανεπιστήμιο. Ἰδιαίτερα μετά τήν Ἀλλαγῇ, ἡ κατάργηση τοῦ διαχωρισμοῦ κυβερνητικῶν - ἀντικυβερνητικῶν «τίνιζε στόν ἄερα» τήν κομματική λειτουργία τῶν φοιτητικῶν παρατάξεων, κατέδειξε ὅτι πίσω ἀπό αὐτή τήν κομματικοποίηση δέν ὑπῆρχε καμιά πολιτική ἱκανή νά μεταξελιχθεῖ στίς νέες συνθήκες.

Εἶναι δυνάτον ἄραγε, ἕνα κείμενο 37 μελῶν καί στελεχῶν τῆς ΚΝΕ ἀπό τήν Σπουδάζουσα τῆς Ἀθήνας καί μιά διακήρυξη 77 φοιτητῶν τῆς Ἀθήνας, νά γίνει δεικτής διεργασιῶν καί ζυμώσεων στόν φοιτητικό χώρο;

Φαίνεται πῶς μπορεῖ νά γίνει. Γιατί ἂν κάτι σήμερα φαίνεται ἀναγκαῖο, εἶναι ἡ ἀποσπασματικότητα καί ὁ κατακερματισμός τῶν πολιτικῶν διεργασιῶν πού διεξάγονται κατά Σχολές, νά μπορέσουν νά ἐκφραστοῦν στά μίνιμουμ πολιτικά ζητήματα πού ἀναδεικνύονται.

Μέ λίγα λόγια: ἡ κρίση τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος καί ἡ κρίση τῆς Ἀριστερᾶς νά ἀναδειχθοῦν καί πάλι σάν ὁ πολιτικός ὅρος σύγκλισης δυνάμεων διαφορετικῶν στήν ἰδεολογική καί πολιτική προέλευση.

Ζυμώσεις καί κινητικότητα.

Οἱ ζυμώσεις, οἱ συγκλίσεις καί οἱ ἀποκλίσεις ἔχον λοιπόν ἐνταθεῖ τόν τελευταῖο καιρό. Τόσο ἔξω ἀπό τά κόμματα καί τίς παρατάξεις τῆς παραδοσιακῆς Ἀριστερᾶς, ὅσο καί μέσα σ' αὐτά. Δυνάμεις πού κατανοοῦν τό κενό ἡγεμονίας στό Πανεπιστήμιο, ὑπάρχουν μέ πολιτικούς ὁρους καί μέσα στόν Δ.Α. τοῦ ΚΚΕσ. καί μέσα στήν ΠΑΣΠ τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἀκόμα θά λέγαμε καί μέσα στήν Πσκ. τοῦ ΚΚΕ. Καί δυνάμεις πού εἶναι διατεθειμένες νά πάρουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες σύγκλισης, ἐμφανίζονται ὅλο καί πιο δυναμικά εἴτε προέρχονται καί ἀνήκουν στίς Συσπειρώσεις καί στίς ἀνένταχτες ὁμάδες φοιτητῶν, εἴτε προέρχονται ἀπό τίς πιο πρόσφατες ἀποδεσμεύσεις ἀπό τό χώρο τοῦ ΚΚΕ, εἴτε προέρχονται ἀπό τόν χώρο τοῦ ΠΑΣΟΚ καί συγκροτοῦνται γύρω ἀπό τήν Α.Σ.Κ. (σχῆμα φοιτητικό πού πρόσκειται στό ΦΥΛΛΑΔΙΟ).

Τό φοιτητικό κίνημα χθές καί σήμερα

Γιατί ὅμως σήμερα αὐτή ἡ κινητικότητα; Γιά νά τήν ἐξηγήσουμε θά πρέπει νά γυρίσουμε λίγο πίσω, στήν ἱστορία τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος μετά τή μεταπολίτευση. Θά δοῦμε λοιπόν, πῶς ἡ ἀνάπτυξή του μετά τό '74 ἀποτέλεσε ἕνα γεγονός ἀνεπανάληπτο καί πρωτότυπο ἱστορικά. Οἱ παρεμβάσεις του στήν πολιτική ζωῇ ἦταν πάντα «πολιτικοποιημένες», οἱ ἐμβελείες του τεράστιες, ἡ δυναμική ἀποτελεσματικότητά του μεγάλη. Στελέχωσε τά κόμματα τῆς Ἀριστερᾶς, καθρέφτισε τήν Ἀριστερά στό ὑπόλοιπο λαϊκό κίνημα, ἔδωσε ἀκόμα καί τούς ὑλικούς ὁρους γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀμφισβήτησής της. Μετά μάλιστα τό 1978 ἡ

τεράστια πολιτική καί κοινωνική κινητικότητα τοῦ φοιτητικοῦ χώρου τόν κάνει προνομιακό χώρο καταγραφῆς τῆς κρίσης τῆς Ἀριστερᾶς.

Μέ τήν κυβέρνηση τοῦ ΠΑΣΟΚ τό σκηνικό ἀναδιατάσσεται πλήρως. Τό κράτος ἐκφέρει τώρα τόν λόγο τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, οἱ κοινωνικές διεργασίες βαλτώνουν, ἡ κρίση τῆς Ἀριστερᾶς ἐπανερχεται στό ἐσωτερικό τῶν κομμάτων μέ ρυθμούς βραδεῖς καί ὑπόγειους, τά διλήμματα τῶν κινήσεων εὐκολα μετατίθενται σ' ἕνα κεντρικό πολιτικό πεδίο ὅπου ἡ ρητορική τῆς «Ἀλλαγῆς» ἐκβιάζει ἀποτελεσματικά, ὁ πολιτικός χώρος πού δημιουργήθηκε ἀπό τίς μαζικές ἀποδεσμεύσεις τῆς προηγούμενης περιόδου οὐσιαστικά διαλύεται. Τό φοιτητικό κίνημα, ὅπως τό γνωρίσαμε στή μεταπολίτευση, ἀνήκει στό παρελθόν. Ἡ ὑπέρμετρη πολιτικοποίησή του, ἡ κοινωνική ριζοσπαστικοποίησή του, ἡ σαφῆς ἀντιδεξιὰ τοποθέτησή του, δέν εἶναι σήμερα τά στοιχεῖα πού τό καθορίζουν. Ὁ συντεχνιασμός, ἡ κοινωνική ἀνοδος καί καταξίωση, ὁ τεχνοκρατισμός, εἶναι οἱ ἰδεολογίες



πού κυριαρχούν. Σ' αυτό τό κοινωνικό ιδεολογικό πεδίο, μπορούμε νά πούμε πώς ή άστική πολιτική γραμμή τού κράτους, πού βαπτίσθηκε έκσυγχρονισμός, κυριαρχεί. Είναι ή ήγεμονική πολιτική γραμμή στά Πανεπιστήμια.

Είναι όμως ή όπισθοχώρηση τού φοιτητικού κινήματος, οί άπανωτές του ήττες, ό κρατικός συνδικαλισμός τών συνδιοικητικών όργάνων, ή άπώλεια τών χαρακτηριστικών του σάν κίνημα, ή έλλειψη πολιτικής γραμμής μετά τό τέλος τής διάκρισης κυβερνητικών άντικυβερνητικών, είναι ή όλοένα και μεγαλύτερη άνοδος τής δεξιάς ΔΑΠ και ή άνευ όρων έπιστροφή τών φοιτητών στά θρανία — έπιστροφή κάτω από τήν πλήρη κυριαρχία τής άστικής ιδεολογίας — πού ξαναθέτουν στήν ήμερήσια διάταξη τήν κριτική όλης τής 'Αριστεράς και τών παρατάξεών τής στό Πανεπιστήμιο. Οί τελευταίες δονήσεις τών «έξαμήνων», ξαναφέρνουν στίς Γενικές Συνελεύσεις τήν κριτική τής 'Αριστεράς, έπιφέρουν ρήγματα στό μπλόκ τής ΚΝΕ και τής ΠΑΣΠ για πρώτη φορά μετά τήν άνοδο τού ΠΑΣΟΚ στήν κυβέρνηση ξανανοίγουν τό διάλογο και τίς άνησυχίες για τήν κρίση τού φοιτητικού κινήματος.

Κι άν ή μάχη τών έξαμήνων χάθηκε, κι άν ή ήττα αυτή όδήγησε στή διάσπαση πρωτοετών και ύπολοιπων φοιτητών μέ τά έξάμηνα στους μέν και τίς έλεύθερες μεταφορές στους δέ, αυτό πού φαίνεται πώς κερδίζεται στό φοιτητικό χώρο μετά τή χρονιά αυτή, είναι ή έπανεμφάνιση τού χώρου πού θά ξανανοίξει τά «κλειστά» και ξεχασμένα ζητήματα τού φοιτητικού κινήματος, θά ψηλαφίσει μιά νέα πορεία του.

Και πάλι ή κρίση τής 'Αριστεράς

Κάτω άπ' αυτούς τούς όρους, ή σημερινή πολιτική κινητικότητα στά Πανεπιστήμια είναι έρμηνεύσιμη. 'Η 'Αριστερά άδυνατεί νά διαχωριστεί από τίς δυνάμεις τού καθεστώτος, από τό Κράτος. Μιά άριστερή κυβέρνηση, ύλοποιεί τά όράματά της πολλές φορές μέ πιο προωθημένο τρόπο. Τό κράτος είναι αυτό πού συγκροτεί και

'Από τό κείμενο τών «37» πού αποχώρησαν από τήν ΚΝΕ

'Η κρίση τού φοιτητικού κινήματος
Ποιός μπορεί νά πείσει ότι δέν ύπάρχει κρίση στό φοιτητικό κίνημα; 'Όταν τό φοιτητικό κίνημα ένσωματώνεται στόν κρατικό λόγο, όταν σύρεται στά κομματικά παζάρια τής «συμμετοχής» χρεούμενο Έτσι αυτό τά άδιέξοδα τού ν-π.

'Όταν παραλύουν οί διαδικασίες και τά όργανά του και «έν λευκώ» διαχειρίζονται τίς ύποθέσεις του οί κομματικές κορυφές μέ βάση ξένα προς τό φοιτητικό κίνημα συμφέροντα άν αυτό δέν είναι κρίση, τί είναι;

'Η κρίση τού φοιτητικού κινήματος άντανακλά τήν κρίση της παραδοσιακής άριστεράς στήν κρατική πολιτική, τήν άνικανότητά της νά έπεξεργαστεί μιά άριστερή έναλλακτική πρόταση στή σημερινή συγκυρία. Γι' αυτό χειραγωγεί τό μαζικό κίνημα, καταστρατηγεί τίς διαδικασίες του και ύλοποιεί τό δόγμα: τό μαζικό κίνημα νά ύπηρετεί τό κόμμα και

όχι τό κόμμα τό μαζικό κίνημα.

Ποιοί είμαστε έμεις και τί θέλουμε
'Όλοι έμείς, άποδεδειγμένοι από τον κυρίαρχο φορέα τής παραδοσιακής άριστεράς μέσα από τή δράση μας και τήν τόνωση μιάς αυτοκριτικής πορείας βάζουμε ένα λιθαράκι στό διάλογο για τήν κρίση τής άριστεράς πού άντανακλάται και στό φοιτητικό κίνημα. 'Αν όμως μās διαφοροποιεί κάτι από ύπάρχουσες αυτόνομες κινήσεις στό φοιτητικό χώρο είναι ή επιθυμία μας ή κοινή ιδεολογική συνειδητοποίηση τής κρίσης νά όδηγήσει σέ μιά πολιτική πρόταση και πρακτική για μιά άλλη πορεία τού φοιτητικού κινήματος.

Μέσα από πλατύ διάλογο μέ όλους τούς φοιτητές φιλοδοξούμε σέ κάθε σχολή νά αναπτυχθεί μιά **ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ** μέ άριστερή έναλλακτική πρόταση, όπως πιο πάνω περιγράφεται, Έτσι ώστε όλες οί άνένταχτες άριστερές και προοδευτικές δυνάμεις μέσα από διαδικασίες βάσης νά παρέμβουν ένωμένες στίς εξελίξεις.

Σέ μιά τέτοια προσπάθεια όλοι οί προοδευτικοί φοιτητές έχουν θέση.

έκφέρει τόν άριστερό λόγο.

'Η κρίση τής στρατηγικής, γίνεται ή κύρια πλευρά τής κρίσης τής 'Αριστεράς, ή πλευρά πού ύπερ-προσδιορίζει τήν κρίση θεωρίας, τήν κρίση όραμάτων, τήν πολιτική κρίση, τήν όργανωτική στασιμότητα τών κομματικών νεολαιών και τίς αυξανόμενες διαρροές τους. 'Αν οί διαρροές και οί άποδεδειγμένες από τά κόμματα τής παραδοσιακής 'Αριστεράς τό '79, ήταν άποδεδειγμένες σέ μιά συγκυρία άνάπτυξης μαζικών αγώνων στό Πανεπιστήμιο, σήμερα είναι άποδεδειγμένες όλικής διαφωνίας, είναι άποδεδειγμένες πού σάν κινητήρια δύναμη έχουν τήν συνειδητοποίηση τών άδιεξόδων τού σημερινού «κρατικού σοσιαλισμού». Γι' αυτό άν και λαμβάνουν χώρα σέ μιά έποχή ύποστολής τών μαζικών κινήματων, έν τούτοις σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ύποτιμιάται ή πολιτική τους σημασία.

Γιά τό φοιτητικό χώρο, ένα χώρο «νεκρό» τά δυό τελευταία χρόνια, οί άποδεδειγμένες πού συντελούνται αλλά και πού θά συντελεστούν

προσλαμβάνουν μιά ιδιαίτερη σημασία καθώς πυροδοτούν ξανά πολιτικές συζητήσεις κατά Σχολή, προτάσεις συνεργασίας, ζυμώσεις και διαδικασίες βάσης.

Δέν είναι όμως αυτές οί άποδεδειγμένες, πού πολλές φορές μάλιστα παραμένουν άπλά «διαρροές», πού σηματοδοτούν τήν κρίση τής 'Αριστεράς. Τό στοιχείο πού άποκαλύπτει συνολικά αυτήν τήν κρίση και τήν άναποτελεσματικότητα τών άριστερών νεολαιίστικων όργανώσεων είναι ή άδυναμία τους νά έμπνευσουν και νά στρατεύσουν τή νεολαία.

Τώρα πού οί νέοι φοιτητές δέν έρχονται στό πανεπιστήμιο πολιτικοποιημένοι και άριστεροί, τώρα πού θά πρέπει νά κερδηθούν μέ σκληρή ιδεολογική πάλη κατά τών σύγχρονων μορφών τής άστικής ιδεολογίας, τώρα είναι πού ή άριστερά παραδοσιακή ιδεολογία χρεωκοπεί. Κάθε άλλο σήμερα, κρίση τής 'Αριστεράς σημαίνει άπλά όργανωτική κρίση.

Και όμως, κινείται!

Κάτι λοιπόν κινείται στό πανεπιστήμιο όπως κινείται άποσπασματικά και άργά σ' όλους τούς κοινωνικούς χώρους. Και θά κινείται γρηγορότερα όσο θά φθίνει τό όραμα τής 'Αλλαγής, όσο ή άναγκαιότητα τής πειστικής άριστερής πολιτικής πρότασης θά τίθεται τόσο φανερά όσο ποτέ άλλοτε για τίς άριστερές δυνάμεις στόν τόπο μας.

Οί φοιτητές πού όρίζουν τόν έαυτό τους στήν 'Αριστερά, πού είτε έχουν άποδεδειχτεί στό παρελθόν, είτε άποδεδειγμένοι τώρα, είτε ακόμα κι άν παραμένουν «σκεπτόμενοι έντός τών τειχών» έχουν μπροστά τους μιά έπιλογή, ιδιαίτερα σήμερα και για όσο διάστημα οί άντιθέσεις τού πανεπιστήμιου δέν άναδεικνύουν τή συγκρότηση μαζικού φοιτητικού κινήματος: τήν εμφάνιση εκείνου τού πολιτικού χώρου πού θά θέτει μέ συγκεκριμένους όρους τή σύγκλιση τών δυνάμεων πού άποδεδειγμένοι από τήν κρίση τής 'Αριστεράς αφήνοντας άνοικτά στό διάλογο και τήν άντιπαράθεση τά σημαντικά πολιτικά και θεωρητικά ζητήματα.

'Η ύποστήριξη τού πολιτικού χώρου πού μέ τήν παρουσία του σηματοδοτεί αυτήν τήν προοπτική είναι άναγκαία. 'Ο χώρος αυτός εμφανίζεται σήμερα μέ πολυμορφία και ιδιαιτερότητες τόσο μέσα από τίς συσπειρώσεις, όσο και μέσα από άνεξάρτητες και άνένταχτες άριστερές πρωτοβουλίες.

Χριστόφορος Βερναρδάκης
Γιάννης Μαυρής



Γιά τήν ιδεολογική χρήση τής παράδοσης

«Η γενιά του 1-1-4 θά ξαναχτυπήσει», προλέγει κάποιος. «Η απάντησή μας είναι τό κρυφό σχολιό», απειλεί άλλος. «Είμαστε παραγνωρισμένοι και άγνοημένοι», διαμαρτύρεται τρίτος. Έδώ και δύο χρόνια άκουμε και βλέπουμε, σχεδόν καθημερινά, τήν πολύτροπη προσπάθεια όρισμένων στελεχών μιάς ηλικίας νά κατακτήσουν και νά ενσωματωθούν στους μηχανισμούς του δημόσιου βίου.

Η «κίνηση» αυτή άρχισε μετά τίς εκλογές του '81 μέ συνεντεύξεις, προχώρησε μέ συνεστιάσεις και τηλεοπτικές εμφανίσεις και κορυφώνεται τίς μέρες αυτές μέ κάποια πανελλήνια «συνδιάσκεψη τής γενιάς του 1-1-4» στήν Αθήνα (30 Μαρτίου - 1 Απριλίου). Στήν «κίνηση» μετέχουν στελέχη τής γενιάς - γιά τήν ακρίβεια τής έλλτ - πού άναδείχτηκε στους δημοκρατικούς άγώνες τής περιόδου 1956-1967. Η πρωτοβουλία άνήκει κυρίως σέ «κεντρογενούς» προέλευσης άτομα, όπως ο πρόεδρος τής προδικτατορικής ΕΦΕΕ Γιάννης Τζανετά-

κος, ο συνδικαλιστής τής ΟΤΟΕ Δημήτρης Παφίλης, ο συνδικαλιστής τής Νομικής Άλέκος Μπέτσης (πού πρόσφατα κατέθεσε στον Άρειο Πάγο δήλωση γιά νέο κόμμα «Δημοκρατική Ελλάδα - 114»), ο Κώστας Τριαρίδης απ' τήν παλιά ΦΕΑ-ΠΘ, κ.ά.

Σέ επόμενο τεύχος θά μάς δοθεί ή δυνατότητα νά ασχοληθούμε μέ τά αποτελέσματα τής «πανελληνιας συνδιάσκεψης». Σήμερα, δημοσιεύουμε τό κείμενο του Γ.Α. Χατζόπουλου, διευθυντή των εκδόσεων ΚΑΛΒΟΣ και στελέχους του προδικτατορικού άριστερου φοιτητικού κινήματος και τής «Πανσπουδαστικής». Στο άρθρο του επιχειρεί νά αποκαλύψει τήν ψυχοπνευματική ρίζα μιάς στάσης ή όποία συμπυκνώνει κατά κάποιο τρόπο τήν πνευματική συνεισφορά όρισμένης κατηγορίας διανοουμένων πού άνήκουν, σχεδόν αποκλειστικά, στήν ίδια γενιά.

Νεορθόδοξοι καί γλωσσοσώστες

1. Περίοψη — και δυσανάλογη πρόσ τήν έκταση του πραγματικού προβλήματος — θέση έχουν καταλάβει στό χώρο τής έντυπης δημοσιότητας, τούτα τά τελευταία χρόνια, δύο «παλαιά» θέματα: τό θέμα τής πίστης κι εκείνο τής γλώσσας. Οι τρόποι και τά είδη των στάσεων πού αναπτύσσονται γύρω από τά θέματα αυτά είναι χρήσιμα δεδομένα γιά νά εκτιμήσουμε τό περιεχόμενο των συνειδήσεων σέ όρισμένο τόπο κι εποχή. Γίνεται, δηλαδή, φανερό ότι οι διαδικασίες πού παρατηρούνται στους παραπάνω τομείς δηλώνουν τίς άλλάγες πού έχουν συντελεστεί τόν καιρό τούτο στήν ψυχοδιανοητική κατάσταση όρισμένης κατηγορίας διανοομένων.

2. Η σχετική φιλολογία γιά τήν επιστροφή στήν έλληνορθόδοξη πίστη και γιά τήν άμυνα τής Έλληνικής γλώσσας προέρχεται από διαφορετικούς «κύκλους» διανοομένων, δηλαδή οι έισηγητές των νέων ιδεών γιά τά δύο θέματα δέν είναι κατ' ανάγκη τά ίδια πρόσωπα. Οι «κύκλοι» στους όποιους άνήκουν εφάπτονται, αλλά δέν ταυτίζονται ολοκληρωτικά. Τά δύο θέματα μπήκανε στό προσκήνιο από διαφορετικά σημεία και όχι ταυτόχρονα. Ίσχυει, έπίσης, ή παρατήρηση ότι ένίοτε εκδηλώνονται σιγανές έριδες ανάμεσα σέ όρισμένους νεοφώτιστους άποστόλους και σωτήρες. Αυτά αποτελούν τήν έξωτερική όψη του φαινομένου.

3. Γιά τό σκοπό αυτών των γραμμών — πού δέν είναι ή περιγραφή και ή άνασκευή άπόψεων, παρά ή κατανόηση τής ουσίας — δέν είναι άναγκαία ή παράθεση των επιχειρημάτων και των ποικίλων άναγωγών, τά όποια άλλωστε δημοσιεύτηκαν κατ' επανάληψη και είναι πλατιά γνωστά. Η ουσία βρίσκεται στή νέα σχέση πού μάταια άποπειράται νά δημιουργήσει μέ τό κοινωνικό «σώμα» μιά συγκεκριμένη κατηγορία διανοομένων, ύστερα από τήν ιστορική άποδειξη των όρίων τής μαρξιστικής θεωρίας και των άδιεξόδων τής «κομμουνιστικής» πρακτικής. Δηλαδή, τρομαγμένοι και ξεκρέμαστοι, οι

διανοούμενοι τούτοι, μπροστά στό φαινόμενο πού ή ιστορία όνομάζει «ετερογονία των σκοπών» και, μή έχοντας άλλο εύκολο καταφύγιο σέ μιά κοινωνία μέ έντονη ταξική ρευστότητα, μέ πνευματική άμβλύτητα και μέ ήθική «ουδετερότητα», καταφεύγουν στήν «παράδοση». Η στροφή στήν παράδοση είναι ή κοινή ψυχοπνευματική ρίζα των νέων άποστόλων τής πίστης και των σωτήρων τής γλώσσας. Όμως στήν περίπτωση αυτή, έχουμε όχι άπλως ψυχολογική αλλά κυρίως ιδεολογική χρήση τής παράδοσης.

4. Η μαρξιστική ιδεολογία είχε τή μοίρα όλων των μεγάλων ιδεολογιών πού λειτουργήσαν στήν ιστορία. Αφού, στήν αύγή της, στέγασε τά όνειρα των καταπιεσμένων κι έγινε όργανο γιά τήν κατάλυση του παλιού κόσμου, ύστερα μετατράπηκε σέ άποτελεσματικό εργαλείο γιά τήν εμπέδωση καινούργιων εκμεταλλευτικών σχέσεων, νέων ιεραρχιών, ιδιοτύπων προνομίων και ανθρώπινης δυστυχίας. Η έσχατολογία είναι συστατικό στοιχείο τής μαρξιστικής ιδεολογίας πού προσφέρεται ιδιαίτερα τόσο γιά τήν οίκοδόμηση τής αυτοπεποίθησης του «πιστού», όσο και γιά τή ματαίωση των προσδοκιών των λαϊκών μαζών από τήν «πρωτοπορία» τους, μέ τήν πασίγνωστη θεωρία των σταδίων. Στή χώρα μας, εδώ και αρκετά χρόνια, ο μαρξισμός, στίς πολυπληθείς εκδοχές του, είναι χρήσιμος γιά πολλούς και διάφορους σκοπούς, από διαφορετικές και άντιτιθέμενες δυνάμεις.

5. Μιά από τίς πολλές χρησιμότητες τής μαρξιστικής ιδεολογίας είναι και τό ότι βοηθά άκόμη στή διαμόρφωση και στή διατήρηση τής συνοχής μικρών ομάδων διανοομένων πού έχουν κοινά και ιδιαίτερα ψυχολογικά ή άλλου είδους συμφέροντα. Όμως, οι άκαδημαϊζουσες, γραφειοκρατικές ή λούμπεν μαρξιστικές αυτές έλλτ, άδυνατούν νά καταστρώσουν στό νέο σκηνικό τής ιστορίας, τό σημερινό πρόβλημα γιά τήν άπελευθέρωση. Άλλωστε δέν μπορεί από



μόνη της ή θεωρητική σκέψη — όταν μάλιστα είναι δανεική, αναφομοιωτή και εξαιρετικά ιδεολογοποιημένη — να επιτύχει την υπέρβαση των ιστορικών καθορισμών. Έδω υπάρχει πραγματικό και όχι νομιζόμενο αδιέξοδο της «θεωρίας» και του «θεωρητικού». Τό αδιέξοδο είναι ιδιαίτερα όξυ για τόν άριστερό άστό διανοούμενο πού τράφηκε ιδεολογικά από την πρώτη νεότητά του μέ τούς «νόμους της διαλεκτικής» και στυλώθηκε ήθικά από τό δράμα της κομμουνιστικής κοινωνίας. Καθώς, τούτος, είναι χωρίς προσωπικά βιώματα από τή ζωή των καταπιεσμένων, καθώς την ψυχική του ευστάθεια και την *Ιδεατή του εικόνα* τή στηρίζει μόνο (ή σχεδόν μόνο) στις ιδέες του, και στη γνώμη των άλλων, πέφτει σέ ριζική κρίση όταν βιώσει τό ιδεολογικό του αδιέξοδο.

6. Οί διανοούμενοι πού γοητεύονται — κάπως άκαιρα είναι αλήθεια — από την «παράδοση»: α) άνήκουν στίς μέσες ηλικίες, διάγουν την κρίσιμη δεκαετία της ζωής τους, είναι της «γενιάς του 1-1-4»· β) είναι κληρονόμοι — τέκνα ή γαμπροί — της άστικής τάξης· γ) μίσησαν στό παρελθόν, στην έφηβεία τους, τούς καταπιεστές· δ) δέν άνάπτυξαν ποτέ όμοιοπαθητική μέ τούς καταπιεζόμενους· ε) δέν τροποποίησε καθόλου τούς ουσιαστικούς όρους της άτομικής ζωής τους ή όποιαδήποτε συμμετοχή τους στό «κίνημα». Έτσι, για τά πρόσωπα αυτά, τό άντικειμενικό γεγονός, ή κρίση της ιδεολογίας σέ συνδυασμό μέ την ύφεση της κοινωνικής σύγκρουσης, παίρνει καταλυτικές μορφές: στίς ψυχές τους κυριαρχεί ή σύγχυση, ό πανικός, ή άμφιβολία, ή κρυφή μεταμέλεια για την ως τά τώρα πορεία, ή άναζήτηση της άνακούφισης σέ κάποια ότοπία του παρελθόντος. Ή ψυχολογική ιδιομορφία της όμάδας των διανοουμένων μέ τά παραπάνω γνωρίσματα τούς μετέτρεψε: είτε α) σέ τραγικά πρόσωπα πού αυτοκαταλύουν την βιολογική και την πνευματική τους ύπαρξη — οί πίο ευαίσθητοι και «άποκομμένοι»· είτε β) σέ ύπνρέτες ταπεινωτικών σκοπιμοτήτων ή άκαδημαϊκούς πού περιδεείς όχυρώνονται πίσω από τά τσιτάτα του μαρξιστικού εύχολογίου· είτε γ) σέ παραλογισμένο άσκέρι πού ενάγωνία ζητά τή λύτρωση στην «παράδοση».

7. Ή «παράδοση» είναι έννοια άσαφής — και, άρα, πρόσφορη για λογής-λογής «χρήσεις». Στην κυριολεξία ό,τιδήποτε υπήρξε στο παρελθόν είναι μέρος της «παράδοσης» — και, άρα, ή στάση άπέναντί του έξαρτάται από τά συμφέροντα και τίς άξίες πού ύπηρετεί κανείς στο παρόν. Ή θολή ούδετερότητα της έννοιας «παράδοση» άποδυναμώνει τή λειτουργία της *συλλογικής ιστορικής μνήμης*, πού είναι ή άστείρευτη δεξαμενή για τή συνείδηση της κάθε εποχής. Ή ουσία της παράδοσης (δηλαδή οί θετικές άξίες του παρελθόντος) λειτουργεί στο παρόν μέσω των μορφών πού ένσωματώθηκαν αθόρμητα στη συλλογική ζωή των λαϊκών τάξεων. Οί διάφορες μόδες για την «παράδοση» — άκόμη και για την «έπαναστατική παράδοση» — είναι συντηρητικές ύπεκφυγές ή ψευδεπίγραφες δολιότητες. Έπειδή ή τροπή αυτή του πνεύματος: α) έστιάζει την προσοχή στην έξωτερική όψη των χτεσινών προβλήματων και μάλιστα μέ τρόπο αυθαίρετο, β) φτωχαίνει και άπλουστεύει, μέ τίς άναπόδραστες σχηματοποιήσεις και μονομέρειες, τόν πολυσύνθετο χυμό της ζωής του χτές, γ) μετατρέπει την ιστορία σέ βολικό χουζούρι και σέ άλλοθι για τά κατεστημένα, μεγάλα, σημερινά συμφέροντα, δ) θολώνει ήδονικά τά μάτια ώστε νά μήν βλέπουν καθαρά τό σήμερα. Ή «παράδοση» φέρει μεγάλη συγκινησιακή φόρτιση. Κάθε-τι τό «παράδοσιακό» ενεργοποιεί συνειρμικά τό πνεύμα, προ-

σφέρει πρόχειρη και σίγουρη συγκίνηση. Γι' αυτό ποντάρουν στην «παράδοση» πολύχρωμα και έτερόκλητα «καταστήματα». Μέ τόν τρόπο αυτό άναστέλλονται ή ματαιώνονται άλλες δυνατότητες του νου και έκτονώνεται χρήσιμη ένεργητικότητα.

8. Ή ιστορική διάσταση άνάμεσα στην πολιτική άριστερά και στην κοινωνική άριστερά — τό πασίδηλο και άνομολόγητο τούτο γεγονός — είχε ως συνέπεια την πλήρη αυτόνόμηση του πολιτικού λόγου και την άπώλεια κάθε μούσουλα στίς ιδεολογικές συνδέσεις. Τό άποτέλεσμα ήταν ότι ό μέν πολιτικός λόγος έγινε άκόμα πίο ξερός, άφηρημένος και άσυνάρτητος, οί δέ «θεωρητικοί μαρξιστές» κατάντησαν καθαροί ιδεαλιστές. Σά νά βρέθηκε τό όλο συγκρότημα στο κενό, σέ συνθήκες όπου έλειψε ή διαμορφωτική δύναμη της βαρύτητας, όπου χάθηκαν μέτρα και σταθμά. Μέ την άποκοπή της από τό ριζοσπαστικό κοινωνικό σώμα ή «άριστερά» πήρε εύσημα και δημόσιες άνέσεις, αλλά στέρε-



ψε από ιδέες και δέν διαθέτει πιά κοινωνική ευαισθησία. Άρκείται στα «άρθρα πίστης» ή δανείζεται άπ' έξω βραχύβιες ιδεολογικές κατασκευές για νά σπάει την πλήξη της. Ή αυτοκρατορία τούτη της παχυλής πνευματικής ρουτίνας στους χώρους των άποκομμάτων της παραδοσιακής άριστεράς, μέ τόν τρόπο της, συντέλεσε ώστε όρισμένα στελέχη της νά έξελιχθούν σέ κολόμβους της παράδοσης και της όρθοδοξίας και σέ όσμιους γλωσσόσωστες.

9. Τά τελευταία χρόνια ιδιαίτερα, ή νεολαία ή δυσπιστεί ή έχει άποστρέψει τό πρόσωπό της από τίς «προοδευτικές» ιδεολογίες. Οί νέοι είναι πάντα οί κύριοι καταναλωτές ιδεών, έπειδή: α) είναι ζωτικό γι' αυτούς νά ένταχθούν συνειδητά μέσα στο φυσικό και στο κοινωνικό σύμπαν στο όποιο βρέθηκαν — και τό εργαλείο για τό σκοπό αυτό είναι οί ιδέες και τά συστήματα ιδεών, και β) άντλούν ζωηρές συγκινήσεις και ενεργοποιούν τόν έξαίρετο δυναμισμό τους από τά ιδανικά και τό δράμα της ιδεολογίας. Ή συμπεριφορά τους άποτελεί αθηντική πρώτη ύλη για νά καταλάβουμε τό ιδεολογικό και ήθικό σόργος της εποχής μας. Έδω και χρόνια, πολλοί νέοι άνθρωποι άναζητούν συγκινήσεις και παυσίπονα στα ναρκωτικά, στον άνατολίτικο μυστικισμό, στο άχαλίνωτο σέξ, στην UFO-φιλολογία, στα μηχανάκια κλπ. Τό έμπόρευμα «διαλεκτική» και οί «τεχνικοί της ιδεολογίας» χάσανε την παραδοσιακή άγορά και πελατεία τους. Ή έξέλιξη αυτή ύπονόμωσε, από άλλη μεριά, τό γόητρο και την ψυχολογία της κατηγορίας των άριστερών διανοουμένων για την όποία ό λόγος έδω, άποτέλεσε τόν περιβαλλοντικό παράγοντα για την κρίση και την άποδημία τους στην «παράδοση».

10. Ή ιδεολογική συγκομιδή από τή στροφή προς την «παράδοση» των άριστερών (νύν ή τότεως) άστών διανοουμένων είναι φτωχή και άνάξια λόγου. Στο θέμα πίστη — όρθοδοξία εισηγούνται κάποιο είδος έκλεκτικού μυστικισμού μέ κύριο μεταδότη την συνειρμική έκσταση. Γίνονται επίσης κάπου-κάπου και άναφορές — ιδιαίτερα από θεσσαλονικιούς φωστήρες — σέ κάποιον άόριστο περσοναλισμό, πού μυρίζει

έντονα Βασίλη Φράγκο. Κάποιος, τολμηρός, άξίωσε τό κλείσιμο των δημοσίων σχολείων — τί χρειάζονται, αλήθεια, άφού έχουμε τά «κατηχητικά»; Στο θέμα γλώσσα εισηγούνται τή νομιμοποίηση της νοθείας εις βάρος του ήθους και του ρυθμού της δημοτικής, για χάρη των άπατήσεων μιάς κάστας, γραφειοκρατών και τεχνοκρατών. Μάχονται επίσης μέ άποστολικό ζήλο τό μονοτονικό, κάθε άπλοποίηση της «παράδοσιακής» γραφής, κάθε άποκατάσταση των δικαιωμάτων της ζωντανής γλώσσας στο γραφτό λόγο, και άλλα πολλά. Γενικά, φαίνεται πως δέ διστάζουν νά επαναλάβουν ιδέες και «αιτήματα» πού κάποτε ήσαν τό ψωμτούρι σεσημασμένων, στενοκέφαλων σκοταδιστών.

11. Ή στροφή προς την «παράδοση» και ή προσέγγιση στην «όρθοδοξία» δέν σήμανε — όπως ήταν φυσικό άλλωστε — καμιάν άναζήτηση της «χαμένης» αγωνιστικότητας σέ άλλη, πίο πρωτόγονη ίσως, ιδεολογία. Όλες οί ιδεολογίες, σέ διαφορετικό βαθμό βέβαια, είναι «ψευδείς συνειδήσεις». Τά κράματα αυτά από ποικίλα στοιχεία (ιδέες — θεωρίες — έπιστήμη — έπιθυμίες — ιδανικά — όράματα κλπ.) άποδείχτηκαν άποτελεσματικά εργαλεία της ιστορίας, χάρη στην ψυχοκινητική δύναμή τους. Ή όρθόδοξη χριστιανική ιδεολογία δέν έδωσε μόνο ύποκριτές ρασοφόρους και καλόγερους, μά και κοινωνικούς αγωνιστές. Άλλά οί «νεοόρθοδοξοί» μαρξιστές μας δέν ενδιαφέρονται για την αγωνιστική πλευρά της όρθοδοξίας. Έλκονται από τόν καλογερισμό, τά μοναστήρια και μάλιστα εκείνα του όρους Άθως, πού είναι θερμική πια της άνώτερης εκκλησιαστικής ιεραρχίας. Ούτε τούς πέρασε, φυσικά, από τό νου νά συνδιαλεχτούν μέ τούς αγωνιστές χριστιανούς, μέ όσους χριστιανούς — ιερωμένους ή λαϊκούς — μάχονται στην πράξη την κοινωνική άδικία ή τόν πολιτικό έξανδραποδισμό. Για τούς άριστεροκομμουνιστές μας όνόματα όπως του παπα-Πυρουνάκη, του Ν. Ψαρουδάκη, του Είρηναίου δέν σημαίνουν τίποτα, για την «άγαπητική» νεοόρθοδοξία τους.

12. Τό φαινόμενο μπορεί νά έχει διάφορες «προοπτικές». Είναι δυνατό, υπό όρισμένους — άνύπαρκτους σήμερα — όρους, όρισμένοι τέως ή νύν ίνστρούχτορες νά έξελιχθούν σέ «άγιατολάχ». Θεωρητικά δέν μπορεί νά άποκλειστεί τό ένδεχόμενο ιδεολογικής ύποστροφής των μαζών, κατά τά περσικά πρότυπα... Είναι πιθανό, ή βαφτισμένη στην «παράδοση» άριστερή διάνοηση νά γίνει ιδεολογικός μέτοχος για την πολιτική έκμετάλλευση της «όρθοδοξίας» από γνωστή ύπερδύναμη... Δέν άποκλείεται τρυφεροί μαρξιστικοί βλαστοί νά άνανέωσουν τούς μηχανισμούς του εκκλησιαστικού ιερατείου... Μπορεί τό κόκκινο ράσο των άγαπητικών μαρξιστών-μας ή ό «προοδευτικός» έλιτισμός άλλων γλωσσόσωστών νά φέρουν πίσω, από τό παράθυρο, μασκαρεμένο, ό,τι ή συλλογική συνείδηση άπέβαλε ως κίβδηλο και σκοταδιστικό... Δέν μπορεί νά προβλεφτεί τό πιθανό λαμπρό μέλλον, πού ίσως χάρισουν οί ένδεχόμενες κοινωνικές κλπ. συγκυρίες, στα πρωτοπαλίκαρα του νέου ρεύματος. Για την ώρα, τά δημόσια καμώματά τους «βγάζουν πολύ γέλιο»...

Γιώργος Χατζόπουλος

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στίς 7-11-1983 τό περιοδικό «ΑΝΤΙ» ύποσχέθηκε νά δημοσιέψει τό κείμενο τούτο. Στίς 28-2-1984 δέν ήταν σέ θέση νά όρίσει μέ θετικότητα και άκρίβεια τό χρόνο για τή δημοσίευσή του! Σκέφτηκα νά άπαλλάξω τό κείμενο από την άναγκαστική ύπνωσή του στη σκοτεινή θαλπωρή των συρταριών του έντύπου.

Ο 'Αρατζαφέρης στό φῶς τῆς ψυχανάλυσης



Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗΣ από πολλές απόψεις θά μπορούσε νά χαρακτηριστεί σάν ὁ Τζέιμς Μπόντ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀριστερᾶς: εἶναι γόης, ξύπνιος, μπλέκεται στίς πιό περίεργες ὑποθέσεις τίς ὁποῖες καί διαλευκαίνει μέ μιά μοναδική ἀνέση. Ὅπως διαβάζουμε «πολλοί ἔλεγε, ὅτι τρεῖς εἶναι οἱ πιό καλὰ πληροφορημένοι ἄνθρωποι στήν Ἑλλάδα. Ὁ ἀρχηγός τῆς ΚΥΠ, ὁ Μαρούδας καί ὁ Ἀρατζαφέρης». Μιά τέτοια ἀποψη ὅμως ἀντιμετωπίζει τόν Ἀρατζαφέρη σάν μιά μαριονέτα χωρίς πνοή καί, τό κυριότερο, βρῖσκει τίς ἐρωτικές περιπέτειές του ἀνώφελες γιά τήν πλοκή τῆς ἱστορίας, ἐφευρέσεις τοῦ συγγραφέα γιά λόγους καθαρά ἐμπορικούς. Ἐδῶ θά ὑποστηρίξουμε μιά ἀντίθετη ἀποψη. Οἱ περιπέτειες τοῦ Ἀρατζαφέρη εἶναι κυρίως ἀφηγήσεις τῶν ἐρωτικῶν του ἐπιθυμιῶν. Στήν ὄνειρική ἀτμόσφαιρα τοῦ κόσμου τοῦ Ἀρατζαφέρη, ἡ πολιτική ἱντριγκα ἀποτελεῖ ἀπλά ἓνα πεδίο μετάθεσης τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἥρωα.

Ο ΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗΣ εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἄνδρα πού τό σύμπλεγμα τοῦ εὐνουχισμοῦ τόν ὠθεῖ ὅλο καί πιό πολύ στήν ἀνάγκη νά διαπράττει ἀνδραγαθήματα, νά γίνεи δημόσιο πρόσωπο. Τό γονεϊκό σύμπλεγμα εἶναι τόσο ἰσχυρό σ' αὐτόν, πού κάνει τά πάντα γιά νά συγκαταλέγεται στήν πρώτη τριάδα τῶν ἀνδρῶν μαζί μέ τόν Μαρούδα (πού γιά τόν Ἀρατζαφέρη εἶναι ὁ πατέρας πού ἀγαπᾷ) καί τόν Κουτσόγιωργα (πού εἶναι ὁ πατέρας πού μισεῖ).

Ὁ Ἀρατζαφέρης δέν εἶναι ἀπλά ἓνας γόης. Ποτέ δέν «μαγεύει» κάποια γυναίκα ἐπειδή τοῦ ἀρέσει. Τό κάνει ἀπό καθήκον. Γιά τόν Ἀρατζαφέρη αὐτό (πράγμα πού φαίνεται τόσο εὐκολο) εἶναι μιά πράξη ἥρωϊκή (γιατί ἔτσι σώζει τήν Ἀριστερά, τήν πατρίδα, τήν Ἀνανέωση κλπ.). Γιά τόν ἄνδρα-εὐνοῦχο ἡ ἐπαφή μέ γυναίκα εἶναι ἓνας ἄθλος.

Ἄς τόν παρακολουθήσουμε σέ δύο πολύ παρόμοιες περιπτώσεις. Ἡ περίπτωση «Περιβόλι τοῦ Οὐρανοῦ»: «Τώρα τό ἤξερε καλά, ὅλα ἦταν πολύ εὐκολά!!! Ἐσμιζε τά πυκνά μαῦρα φρύδια του καί συγκέντρωνε τό γαλαζοπράσινο βλέμμα τῶν ματιῶν του ἐπάνω της. Ἦταν κάτι πού ἀπέφευγε... Πόσες γυναίκες καρδιές δέν εἶχε ξελογιάσει αὐτό τό βλέμμα!!!... Ἀργότερα, ὅταν σηκώθηκε γιά τό W.C., ἡ Λαμπρινή τόν ἀκολούθησε σάν ὑπνωτισμένη...». Καί ἡ πολύ παρόμοια περίπτωση «Βλαδίμηρος»: «Ὅταν σηκώθηκε νά πάει στήν τουαλέτα, ἡ Ντόλλυ δέν ἄργησε νά τόν ἀκολουθήσει...»

ΧΩΡΙΣ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ, ὁ Ἀρατζαφέρης δείχνει ἰδιαίτερη προτίμηση στίς τουαλέτες σάν χώρο σεξουαλικῆς ἐπαφῆς. Μέ τήν Λάουρα πρωτοσυναντήθηκε στίς τουαλέτες τοῦ «Ντά-Ντά» (Dada). Πέρασε μιά νύχτα μαζί τῆς στούς σταῦλους τῶν Δουνείκων: «Καί τί δέν θυμήθηκαν!!!...Κουράστηκε ἀλλά εὐχαριστήθηκε».

Ἡ ἐμμονή τοῦ Ἀρατζαφέρη στίς τουαλέτες συνδέεται ἀναμφίβολα μέ τίς καθηλώσεις του στό πρωκτικό στάδιο, στό πλαίσιο τῶν ὁποῶν ὁ σταῦλος ἀποτελεῖ τήν φανταστικὴ μεγέθυνση ἑνός πρωκτοῦ. Παράλληλα, ὅμως, ἡ ἐμμονή του καθορίζεται καί ἀπό τήν πολύ ἰσχυρή τάση ὑποτίμησης τοῦ ἐρωτικοῦ ἀντικειμένου πού τόν χαρακτηρίζει. Ἄν γιά τόν Ἀρατζαφέρη-ἐφηβο ἡ τουαλέτα ἀποτελεσε τόν τόπο τοῦ φαλλικοῦ καί πρωκτικοῦ ἐρωτισμοῦ (ἀνάμνηση πού διατηρεῖται ζωηρή) γιά τόν Ἀρατζαφέρη-ἄνδρα, τό «WC» ἀποτελεῖ τό μόνο χώρο πού ἀρμόζει στίς ἐρωτικές του συντρόφους.

Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ τῶν γυναικῶν δηλώνεται ἀπερίφραστα: «Κλῶσες, σιγοψυθίρισε, καθώς ἡ ψιλόλιγνη σιλουέτα του μέ τό μυῶδες σῶμα καί τό χορευτικό βάδισμα, εἶχε μαγνητίσει τά γυναικεῖα βλέμματα». Σέ ἄλλη εὐκαιρία, παραπέμποντας ἀπό ἄλλη ὁδὸ στούς σταῦλους, ἐξομολογεῖται ὅτι: «Αὐτό τό πάθος του γιά τά ἄλογα καί τίς γυναῖκες τοῦ εἶχε στοιχίσει πολύ ἀκριβᾶ».

Δέν εἶναι λοιπόν τυχαῖο πού ἡ ἐρωτική του σύντροφος ὀνομάζεται Λάουρα. Ἀντιγράφουμε ἀπό τή μελέτη τοῦ Ἡλῖα Πετρόπουλου «Τό μπουρδέλο»: «Στό λήμα παλιοναῖκα τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ βρῖσκω καί τά συνώνυμα: πατσαβούρα / λουλούδα / παπαδοξηλῶτρα / καραπουτανάρα / παξιμαδῶ / φακλάνα / σπιτωμένη /

κλωποτεσωμένη / ξεκλωμένη / ξεπατωμένη / λεγάμενη / λάουρα».

Δέν εἶναι τυχαῖο, ἀκόμα, πού συχνά ὁ Ἀρατζαφέρης δέν κατορθώνει νά ὁλοκληρώσει τίς ἐρωτικές του σχέσεις: «Ἦταν ἀληθινὰ ἐρεθισμένοι. Κάθε ἀντίσταση ἦταν ἀνώφελη. Παραδόθηκε στό παράνομο καί ἀνήθικο φιλιὰ καί χάδια μιᾶς ἀληθινῆς καμαριέρας. Τήν τελευταία στιγμή πρόφθασε καί ψιθύρισε στό αὐτί τῆς Βίκυ: «Στό δωμάτιο τοῦ κυρίου σου!!!». Μετά ἔχασε τίς ἀσθήσεις του...»

Ἡ σεξουαλική του ἐπιθυμία καταστέλλεται ἀπό τύψεις, νιώθει «ἓνας σιχαμερός διακορευτής δημοσιογράφος ἓνας τιποτένιος...».

Μισεῖ τόν Κουτσόγιωργα, κυρίως γιατί γνωρίζει ὅτι τοῦ μοιάζει: «Ὁ Μένιος εἶναι γέννημα τῶν Δουνείκων...». Παρ' ὅτι, ὅμως, προσπαθεῖ νά ξεφύγει, τά «πράγματα» τόν ὠθοῦν διαρκῶς πίσω στόν πατέρα: «Σέ ἐπιλέξαμε γιατί εἶσαι ὁ μόνος ἄνθρωπος πού μπορείς νά συνεννοηθεῖς μέ τόν Μένιο Κουτσόγιωργα...». Ἀντίθετα ὁ Μαρούδας ἐνσαρκώνει μιά ἐξιδανικευμένη μορφή τοῦ πατέρα. Εἶναι μαζί του τρυφερός: «Ὅταν μπήκε στό γραφεῖο... εἶχε ἤδη φθάσει ὁ Μαρούδας. Τά μάτια του καρφώθηκαν ἐπάνω του μέ τρυφερότητα καί μέ συγκινημένη φωνή τοῦ εἶπε: Γιῶργο μου, ἡ τύχη τῆς ἀλλαγῆς βρίσκεται στό χέρι σου...».

Ἡ τρυφερή αὐτή σχέση μέ τόν Μαρούδα ἀποτρέπει τόν Ἀρατζαφέρη ἀπό τήν ὁμοφυλοφιλία, ἐπιθυμία πού στιγμῆς-στιγμῆς φαίνεται νά τόν κυριεύει: «Ὁ Ἀρατζαφέρης ἐνίσσε ἓνα δέος καθώς τόν κυριεῖ ἡ μυστηριακή ἐλξη τοῦ εὐρυμέτωπου Γραμματέα μέ τό φιδίσιο κορμί καί τά ἐπικίνδυνα γαλανὰ μάτια. Ἡ σαγήνη τοῦ Γιάννη Μπανιά ἦταν ἀκατανίκητη!!!». Ἀλλά ὅλα αὐτά εἶναι μιά ἄλλη ὑπόθεση...

Ὁ Ἀρατζαφέρης (προϊόν ἑνὸς βίαιου ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ ἐπιτακτικοῦ Καρα-) ἔρχεται μέ τόν πολυσύνθετο ψυχισμό του νά σταθεῖ στό χώρο τοῦ «μοντέρνου διηγήματος» μέ ἀξιώσεις.

Τάκης Μαστραντώνης

(Ὅλα τά ἀποσπάσματα εἶναι ἀπό τό τακτικό χρονογράφημα τοῦ Παν.-Παν. στά 12 πρῶτα τεύχη τοῦ Σχολιαστή. Ἀπό τό ἐπόμενο τεῦχος ἐγκαινιάζεται ἡ νέα περίοδος τῆς σειρᾶς).





Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ τράμ άρχισε νά χάνεται στη φωτεινή σκοτεινιά του δρόμου και, σύριζα στη μεταλλική γραμμή, μιά σπίθα βεγγαλικού θαρρείς, κροτάλισε και τρεμουλιάζοντας ξεμάκρυνε βαθιά σάν ένα μπλέ άστéρι.

«Μπορείς νά προχωρήσεις, άν κι είσαι κομμάτι μεθυσμένος, Μάρκ, είσαι κομμάτι μεθυσμένος...».

Ή σπίθα χάθηκε. Οί στέγες έλαμπαν στό φώς του φεγγαριού, άσημιά τρίγωνα πού κόβονταν από λοξές μαύρες σχισμές.

Μές στό σκοτάδι, ό Μάρκ Στάντφους πήγαινε τρεκλίζοντας στό σπίτι. Ό ξανθός Μάρκ, ένας υπάλληλος μαγαζιού, ένας ήμίθεος, ένα τυχερό παλικάρι. Πάνω στην άσπρη γραμμή του ψηλού κολαρισμένου κολάρου κατέληγαν τά μαλλιά του, ένα χαριτωμένο τσουλούφι πού 'χε ξεφύγει από τό ψαλίδι του κουρέα. Γι' αυτό τό τσουλούφι τόν είχε έρωτευτεί ή Κλάρα και είχε όρκιστεί πώς είχε ξεχάσει για πάντα τόν όμορφο κι άπένταρο ξένο πού είχε νοικιάσει ένα δωματιάκι στής μητέρας της, τής κυρίας Χάιζε.

«Όμως, Μάρκ, είσαι μεθυσμένος...».

Έκείνο τό βράδυ είχε τραγουδήσει και είχε πιεί στην ύγεια τή δικιά του και τής χλωμής Κλάρα. Σέ μιά βδομάδα παντρεύονταν ύστερα, μιά εύτυχισμένη και ειρηνική ζωή. Τή νύχτα, ή φλόγα των κόκκινων μαλλιών της θά σκόρπιζε πάνω στό μαξιλάρι, έπειτα τό πρωί ξανά τό ήρεμο γέλιο της, τό πράσινο φουστάνι, ή δροσιά των γυμνών της μπράτσων.

Στό κέντρο τής πλατείας ήταν μιά μαύρη σκηνή: έφτιαχναν τίς γραμμές του τράμ. Ό Μάρκ θυμόταν τότε πού είχε σκύψει κάτω από τό κοντό μανίκι τής Κλάρα και είχε φιλήσει τό σημάδι από τό έμβόλιο για την ευλογιά. Τώρα γύριζε σπίτι περπατώντας άβέβαια από την πολύ εύχαριστηση και την πολύ μύρα, άπ' τό μπράτσο του αιώρουδνταν τό λεπτό μπαστούνι περιπάτου. Στην άλλη μεριά του άδειου δρόμου, ανάμεσα στά σκοτεινά σπίτια, ή ήχώ τής νύχτας πιασγύριζε τόν ήχο των βημάτων του. Έπειτα ό θόρυβος λίγο λίγο έσβησε μόλις έστριψε τή γωνία όπου ό συνηθισμένος άντρας μέ τήν ποδιά και τό μυτερό καπέλο πουλούσε λουκάνικα δίπλα στη σχάρα του, φωνάζοντας, «έλα λουκανικάκια, λουκανικάκια...», μέ μιά τσιριχτή και θλιμμένη φωνή πουλιού.

Σκέφτηκε τά λουκάνικα, τό φεγγάρι, τή μπλέ σπίθα πού χάθηκε στη μεταλλική γραμμή και κάτι σά συγκίνηση του δάγκωσε την καρδιά. Καθώς άκούμπανε σ' έναν ξύλινο φράχτη, ένα γέλιο τόν έπνιξε και σκύβοντας έίπε εύθυσ, από μιά στρουγγυλή χαρματιά των σανίδων: «Κλάρα, Κλάρα, άγάπη μου!»

Από την άλλη μεριά του φράχτη, σ' έναν άδειο χώρο ανάμεσα σέ κτίρια, ήταν ένα έγκαταλειμμένο τετραγωνικό οικόπεδο, γεμάτο καρότσες, πού έμοιαζαν μέ υπερμεγέθη φέρετρα. Βούλιαζαν από τό βάρος τους. Ένας Θεός ξέρει τί είχε μαζευτεί εκεί μέσα. Ξύλινα μπαούλα, μπορεί και πολύφωτα σάν σιδερένιες άράχνες, και ό βαρύς σκελετός κάποιου διπλού κρεβατιού. Τό φεγγάρι έρχινε ένα φώς έκτυλωτικό. Στά άριστερά του οικόπεδου, μεγάλες μαύρες πατηκωμένες καρδιές πάνω στη γυμνή επιφάνεια του τοίχου — ήταν οί σκιές, πολλές φορές μεγαλωμένες, των φύλλων μιάς φλαμουριάς κοντά σ' ένα φανάρι στην έξω άκρη του πεζοδρομίου.

Ό Μάρκ γελούσε ακόμα καθώς ανέβαινε τά σκοτεινά σκαλιά. Φτάνοντας στό τελευταίο σκαλοπάτι, σήκωσε πάλι κατά λάθος τό πόδι, πού ξανάπεσε άχαρά στο πάτωμα μέ ένα γδούπο. Ένώ έψαχνε μέσ στό σκοτάδι ψηλαφητά την κλειδαριά, τό μπαστούνι έφυγε από τό μπράτσο

του και κατρακύλησε κάτω σιγανά. Ό Μάρκ κράτησε την άνάσα του. Σκέφτηκε ότι έπρεπε νά ξανακατέβει όλες τίς σκάλες ως τέρμα κάτω. Άλλά τό έλαφρό κροτάλισμα του ξύλου σταμάτησε ξαφνικά. Έπρεπε νά 'χε σταματήσει. Ό Μάρκ χαμογέλασε άνακουφισμένος και, πιάνοντας σφιχτά τό κάγκελο (ή μύρα σφύριζε μέσ στό άδειο κεφάλι του), άρχισε νά ξανακατεβαίνει. Έχασε την ισορροπία του μιά στιγμή, έπειτα κάθησε βαριά σ' ένα σκαλοπάτι, ψάχνοντας στά τυφλά μέ τά χέρια.

Πάνω, στό κεφαλόσκαλο, άνοιξε ή πόρτα. Ή κυρία Στάντφους βγήκε μισοντυμένη σφιγγοντας τά μάτια, μέ μιά γκαζόλαμπα στό χέρι. Ένα σύννεφο από μαλλιά ξεφευγε από τό σκούφο του ύπνου. «Έσύ είσαι, Μάρκ;»

Μιά κίτρινη κωνική φωτεινή δέσμη φωτίσε τό κιγκλίδωμα, τίς σκάλες, τό μπαστούνι. Ό Μάρκ, λαχανιασμένος και ικανοποιημένος, άνέβηκε πάλι στό κεφαλόσκαλο και ή σκιά του, μαύρη και καμπουρωτή, τόν άκολουθήσε κατά μήκος του τοίχου.

Έπειτα, στό χαμηλά φωτισμένο δωμάτιο, πού χωριζόταν από ένα κόκκινο παραβάν, έλαβε χώρα ή παρακάτω συζήτηση:

«Ήπιες πολύ, Μάρκ».

«Όχι, όχι, μαμά... Είμαι τόσο εύτυχισμένος...».

«Έχεις καταλερωθεί. Τό χέρι σου είναι κατάμαυρο...».

«... τόσο πολύ εύτυχισμένος... Ά, ώραία είναι... μ' άρέσει τό κρύο νερό. Ρίξε μου λίγο ακόμα στό κεφάλι... κι άλλο... Όλοι μέ συγχάρηκαν, και είχαν δίκιο... Ρίξε μου λίγο ακόμα».

«Όμως λένε ότι ήταν έρωτευμένη μ' έναν άλλον, πριν λίγο καιρό — κάποιον άγύρτη ξένο. Πού έφυγε χωρίς νά πληρώσει τά πέντε μάρκα που χρώσταγε στην κυρά Χάιζε...».

«Έλα κόφτο — δέν καταλαβαίνεις τίποτα... Πολύ τραγουδι κάναμε άπόψε... Κοίτα, έχασα ένα κουμπί... Φαντάζομαι θά μου διπλασιάσουν τό μισθό όταν παντρευτώ...».

«Άντε, πήγαινε νά κοιμηθείς... Όλα τά 'χεις λερώσει πάνω σου, και τό καινούριο σου παντελόνι».

Έκείνη τή νύχτα ό Μάρκ είδε ένα άσχημο όνειρο. Έμφανίστηκε μπροστά του ό πεθαμένος πατέρας του, μέ ένα περίεργο χαμόγελο στό χλωμό και ιδρωμένο πρόσωπό του, τόν άρπαξε άπ' τίς μασχάλες κι άρχισε νά τόν γαργαλάει σιωπηλά, βίαια, άλύπητα.

Θυμήθηκε τό όνειρο μόνο άφού έφτασε στό μαγαζί όπου δούλευε, και τό θυμήθηκε όταν ό Άντολφ του έδωσε, μία πλάκα, μιά άγκωνιά. Για μιά στιγμή κάτι μέσ στην ψυχή του άνοιξε, πάγωσε ένα λεφτό άπ' την έκπληξη κι άμέσως ξανάκλεισε. Έπειτα όλα ξανάγιναν άπλά και καθαρά, και οί γραβάτες πού έδειχνε στους πελάτες χαμογελούσαν φωτεινές, εύτυχισμένες σάν αυτόν. Ήξερε ότι εκείνο τό ίδιο βράδυ θά 'βλεπε την Κλάρα, θά περνούσε νά φάει από τό σπίτι κι ύστερα θά πήγαινε σ' αυτήν... Λίγες μέρες πριν, εκεί πού τής έλεγε πόσο άνετα και άγαπημένα θά ζούσαν μαζί, αυτή έβαλε ξαφνικά τά κλάματα. Βέβαια ό Μάρκ κατάλαβε ότι έκλαιγε άπ' τή χαρά της (κι ή ίδια, αυτή την έξήγηση του 'δωσε) περπατούσε πάνω κάτω στό δωμάτιο, τόσο πολύ πού ή φούστα της έμοιαζε μέ πράσινο πανί βάρκας, έπειτα βαλθηκε νά φτιάχνει μπροστά στον καθρέφτη τά λαμπερά μαλλιά της πού είχαν τό χρώμα τής μαρμελάδας βερύκοκο. Τό πρόσωπό της ήταν χλωμό και ταραγμένο, σίγουρα άπ' την εύτυχία. Στό βάθος ήταν όλα τόσο φυσικά...

«Μέ ρίγες; Βεβαίως».

Ό Μάρκ έδεσε τή γραβάτα στό χέρι του και την έδειξε από τή μιά κι από την άλλη μεριά για νά πείσει τόν πελάτη. Μέ μιά γρήγορη κίνηση

του Βλαντιμίρ Ναϊπόκοφ



άνοιξε τά πλατιά χάρτινα κουτιά...

Στό μεταξύ ή μητέρα του δέχτηκε μιά έπίσκεψη: την κυρία Χάιζε. Είχε έρθει χωρίς προειδοποίηση, τό πρόσωπο αύλακωμένο από τά δάκρυα. Μέ μεγάλη προσοχή, σά νά φοβόταν μήν πέσει και γίνει κομμάτι, κάθησε σ' ένα σκαμνάκι τής μικρής και πεντακάθαρης κουζίνας όπου ή κυρία Στάντφους έπλενε τά πιάτα. Ένα ξύλινο μοσχάρι ήταν κρεμασμένο στον τοίχο και ένα άνοιχτό κουτί σπέρτα, μέ ένα χρησιμοποιημένο σπέρτο, ήταν άφημένα πάνω στό μάτι. «Φέρνω κακά μαντάτα, κυρά Στάντφους».

Ή γυναίκα κοκάλωσε σφιγγοντας στό στήθος ένα άπ' τά πιάτα.

«Ή Κλάρα, ναί. Έχασε τό μυαλό της. Εκείνος ό παλιός νοικάρης μου γύρισε σήμερα, ξέρετε, εκείνος πού σās είχα μιλήσει. Κι αυτή παλάβωσε. Ναί, όλα σήμερα τό πρωί έγιναν... Δέ θέλει νά ξαναδεί τό γιό σας... Τής είχατε χαρίσει τό ύφασμα για ένα καινούριο φουστάνι: θά σās τό δώσει πίσω. Έχω ένα γράμμα για τόν Μάρκ. Έχει τρελαθεί. Δέν ξέρω τί νά πώ...».

Έκείνη τή στιγμή ό Μάρκ είχε σχολάσει άπ' τή δουλειά και ήταν κιόλας στό δρόμο του σπιτιού του. Ό Άντολφ, μέ μαλλιά κουρεμένο σά στρατιώτης, προχωρούσε μαζί του. Οί δύο φίλοι σταμάτησαν, έσφιξαν τό χέρι. Ό Μάρκ έσπρωξε την πόρτα, πού άφησε νά φανεί ένα περιβάλλον κρύο και έρημο.

«Γιατί νά πάμε σπίτι; Ά' στό διάβολο. Πάμε νά βάλουμε κάτι στό στόμα μας οί δύο μας». Ό Άντολφ, κεφάτος, στεκόταν άκουμπισμένος πρós τά πίσω στό μπαστούνι του, σά νά 'ταν ούρά του.

«Ά' στό διάβολο, Μάρκ...»

Άναποφάσιτος ό Μάρκ, έπιασε τό μάγουλό του, έπειτα γέλασε.

«Έντάξει. Άλλά θά κεράσω εγώ».

Μισή ώρα άργότερα, όταν βγήκαν από την



ρειες

ένός δειλίνου

μυρραρία και χαιρετήθηκαν, ή λάμψη ενός φλογερού δειλινού γέμιζε την προοπτική του καναλιού, και μακριά, πάνω σε μία γέφυρα αυλακωμένη από τη βροχή, διακρινόταν μία στενή χρυσαφιά λουρίδα απ' όπου περνούσαν μικροσκοπικές μαύρες σιλουέτες.

Αφού ξριξε μία ματιά στο ρολόι του ο Μάρκ, αποφάσισε να πάει κατευθείαν στην άρραβωνιαστική, χωρίς να περάσει από τό σπίτι. 'Η ετυχία και ή καθαρότητα του έσπερινού άέρα σχεδόν του 'φερναν ζαλάδα. Μία δυνατή χάλκινη λάμψη άστραψε μία στιγμή πάνω στά λουστρινένια παπούτσια ενός κομψού άντρα που κατέβηκε από ένα αυτοκίνητο. Οί νερολακούβες που δέν είχαν ακόμα στεγνώσει, περιβάλλονταν από ένα φωτιστέφανο ύγρασίας (τά άληθινά μάτια της άσφάλτου) κι άντανακλούσαν τά γλυκά και πυρακτωμένα χρώματα του βραδινού. Τά σπίτια ήταν γκριζά όσο ποτέ άλλοτε· αλλά οί στέγες, οί μαρκίζες και τά διακοσμητικά των ψηλών όρόφων, τά χρυσαφιά άλεξικέραυνα, οί πέτρινοι τρούλοι, οί κολονίτσες — που κανείς δέν προσέχει στη διάρκεια της μέρας, γιατί οί άνθρωποι σπάνια κοιτάζουν ψηλά — λούζονταν τώρα στη ζωηρή ώχρα του ήλιοβασιλέματος. Κι έτσι έδειχναν ύπεροχες και μαγικές οί προεζοχές, τά λιακωτά, τά γείσα, τά πιλάστρια, που δημιουργούσαν μία έμφανή αντίθεση, μέ τό συμπαγές τους χρώμα, μέ τίς γκριζες προσόψεις από κάτω.

«Τί ετυχισμένος που είμαι» συνέχισε να όνειροπολεί, «και θαρρείς όλα γύρω μου γιορτάζουν την ετυχία μου».

Μόλις κάθισε βάλθηκε να περιεργάζεται μέ στοργή και προσοχή τους άλλους επιβάτες του τράμ. Αυτός, ο Μάρκ, είχε ένα μουτράκι πολύ νεανικό, μέ τά ροδαλά στιγματάκια στο πηγούνι, τά χαρούμενα και φωτεινά μάτια, τό ξεχτένιστο τσουλούφι στο λαιμό. Θά σκεφτόταν κανείς

ότι ή τύχη θά μπορούσε να του τά φέρει όλα καλά.

«Σέ λίγα λεφτά θά δώ την Κλάρα» σκεφτόταν. «Θά 'ρθει να μέ προπαντή και θά πεί ότι δέ ζούσε παρά για τό βράδυ».

Αναπήδησε. Είχε ξεχάσει να κατέβει στη στάση. Πηγαίνοντας προς την έξοδο σκόνταψε στο πόδι ενός χοντρού άντρα που διάβαζε ένα ιατρικό περιοδικό. 'Ο Μάρκ θά 'θελε να βγάλει τό καπέλο σέ ένδειξη συνώμης, αλλά τό τράμ έστριψε στριγγλίζοντας και ο νέος κόντεψε να πέσει. Άρπαξε μία χειρολαβή και προσπάθησε να διατηρήσει την ισορροπία του. 'Ο άντρας, κακόκεφος, τράβηξε πίσω άργά τό πόδι μ' ένα άδιάφορο μурμουρίσμα. Είχε γκριζο μoustάκι και τό έστριβε μέ ύφος θυμωμένο. 'Ο Μάρκ του χαμογέλασε ένοχα και κατευθύνθηκε στο πίσω μέρος του όχήματος. Πιάστηκε και μέ τά δύο χέρια από τη σιδερένια χειρολαβή της σκάλας, έσκυψε μπροστά ύπολογίζοντας την άπόσταση. Κάτω ή άσφαλτος έτρεχε λεία και λαμπερή. 'Ο Μάρκ πήδηξε. 'Η θερμότητα τριβής του 'καψε τίς σόλες των παπουτσιών, τά πόδια του άρχισαν να τρέχουν από μόνα του, χτυπούσαν στο έδαφος μ' έναν άθέλητο θόρυβο. Πολλά περιέργα πράγματα συνέβηκαν την ίδια στιγμή: από τό μπροστινό μέρος του όχήματος που ξεμάκραινε τρέμοντας, ο όδηγός άφησε μία φοβερή κραυγή· ή άστραφτερή άσφαλτος κινήθηκε γρήγορα προς τά πάνω σάν κάθισμα κούνιας· μία μάζα χτύπησε βομβώντας τον Μάρκ από πίσω. Ένωσε σάν να τον πέρασε κεραυνός, από την κορυφή ως τά νύχια κι έπειτα τίποτα. Είχε μείνει μόνος πάνω στη λαμπερή άσφαλτο. Κοίταξε γύρω του. Είδε, σέ μία κάποια άπόσταση, την ίδια τη σιλουέτα του, τη λεπτή φιγούρα του Μάρκ Στάντφους να διασχίζει τό δρόμο σά να μή συνέβαινε τίποτα. Έκπληκτος, πρόλαβε σέ μία στιγμή τον έαυτό του και τώρα ήταν πάλι αυτός που πλησίαζε στο πεζοδρόμιο, νιώθοντας σ' όλο τό κορμί μία τρεμούλα, που σιγά σιγά λιγόστευε.

«Τί ήλίθιος. Λίγο ακόμα και θά σέ πατούσε...».

'Ο δρόμος ήταν φαρδύς και φωτεινός. Τά χρώματα του δειλινού είχαν κατακλύσει τό μισό τ' ούρανο. Τά ψηλά πατώματα και οί στέγες είχαν βουλιάξει σ' ένα άπιθανο φώς. 'Ο Μάρκ διέκρινε εκεί πάνω τίς διαφώτιστες κολόνες, τά διαζώματα και τίς νωπογραφίες, τους στύλους που ζώνονταν από πορτοκαλί τριαντάφυλλα, τά φτερωτά αγάματα που ύψώνονταν στον χρυσαφί ούρανό. Αυτή ή άρχιτεκτονική μαγεία όπισθοχωρούσε βαθιά στον ούρανό, μέ άστραφτερούς παλμούς, αϊθήρια και γιορταστικά, και ο Μάρκ δέν μπορούσε να καταλάβει γιατί δέν είχε άντιληφθεί πριν αυτές τίς πινακοθήκες, αυτούς τους ναούς που κρέμονταν μετέωροι από ψηλά. Ένωσε ένα χτύπημα κι έναν πόνο στο γόνατο. Ξανά ο μαύρος φράχτης. Δέν μπόρεσε να μή γελάσει άναγνωρίζοντας τίς καρότσες απ' την άλλη μεριά τους. 'Ηταν ακόμα εκεί, σάν γιγάντια φέρετρα. Τί να 'κρυβαν άραγε; Θησαυρούς; Σκελετούς γιγάντων; 'Η σκονισμένα βουναλάκια από άχρηστα έπιπλα;

«Πρέπει να ρίξω μία ματιά. Γιατί μπορεί να μέ ρωτήσει ή Κλάρα και να μήν ξέρω ν' άπαντήσω».

Μέ μία γρήγορη γροθιά άνοιξε την πόρτα και μπήκε. Άδεια. Άδεια, έξω από μία μικρή ψάθινη καρέκλα στο κέντρο, που ισορροπούσε άστεία σέ τρία πόδια.

'Ο Μάρκ σήκωσε τους ώμους και βγήκε από την άλλη μεριά. Ξανά ή ζεστή λάμψη του δειλινού που άπλωνόταν παντού. Τώρα μπροστά του ήταν ή γνωστή καγκελόπορτα από σφυρήλατο σίδερο και πίο κεί τό παράθυρο της Κλάρα, πίσω από τό πλαγιαστό κλαδί ενός

πράσινου δέντρου. Είχε έρθει να του άνοίξει πράγματι αυτή και τώρα περίμενε, σιάζοντας τά μαλλιά της μέ τους άγκώνες άνασηκωμένους. Οί κόκκινες τουφίτσες στίς μασχάλες διαφαινόταν μέσα από τά φωτισμένα από τον ήλιο άνοιγματα των κοντών μανικιών.

'Ο Μάρκ έτρεξε χαμογελώντας να την άγκαλιάσει. Ζύγωσε τό μάγουλο στο ζεστό πράσινο μεταξύ του φουστανιού. Τά χέρια της ακούμπησαν στο κεφάλι του.

«Ήμουν τόσο μόνη όλη μέρα, αλλά τώρα είσαι έδώ».

Άνοιξε την πόρτα κι ο Μάρκ βρέθηκε άμέσως στην τραπεζαρία, που τον έντυπωσίασε μέ τη φοβερή τάξη της, τη φωτεινότητά της.

«Όταν είναι κανείς τόσο ετυχισμένος όσο τώρα έμεις, μπορεί να κάνει και χωρίς χωλάκι». 'Η Κλάρα είχε μιλήσει μέ μία παθιασμένη μурμουριστή φωνή κι αυτός ένιωσε ότι τά λόγια της είχαν ένα ιδιαίτερο, ύπεροχο νόημα. Στην τραπεζαρία, γύρω από τό άσπρο όβάλ τραπεζομάντηλο κάθονταν κάποια άτομα που ο Μάρκ πρώτη φορά έβλεπε στο σπίτι της άρραβωνιαστικής του. 'Ο μελαχρινός Άντολφ μέ τό τετράγωνο κεφάλι, ακόμα ο χοντρός γέρος μέ τά κοντά πόδια που διάβαζε τό ιατρικό περιοδικό στο τράμ και μурμουρίζε ακόμα.

'Ο Μάρκ χαιρέτησε την παρέα μέ ένα ντροπαλό κούνημα του κεφαλιού, κάθισε δίπλα στην Κλάρα και την ίδια στιγμή ένιωσε, όπως λίγη ώρα πριν, έναν δυνατό πόνο να διαπερνάει σά ρίγος όλο τό κορμί του. Έτρεμε και τό πράσινο φώς μιάς λάμπας. 'Η λάμπα αίωρούνταν πίσω μπρός. 'Ο Μάρκ βρισκόταν άκριβώς από κάτω, ενώ εκείνος ο άνήκουστος πόνος του σπάραζε τό κορμί, και δέν μπορούσε να διακρίνει τίποτ' άλλο έξω από κείνο τό φώς που αίωρούνταν, τά πλευρά πείζαν την καρδιά του, κόβοντάς του την άνάσα, και κάποιοι του λύγιζε τό πόδι σά να 'χε σκοπό να τό σπάσει, λίγο ακόμα και θά του 'μενε στο χέρι. Κατάφερε κάπως να έλευθερωθεί. 'Η λάμπα ήταν πάλι πράσινη. 'Ο Μάρκ είδε λίγο πίο πέρα τον έαυτό του να καθεται δίπλα στην Κλάρα και λίγο μετά αυτή ή εικόνα χάθηκε και βρέθηκε μέ τό γόνατο κόντρα στη ζεστή μεταξωτή φούστα. 'Η Κλάρα γελούσε, μέ τό κεφάλι γερμένο πίσω.

Ένωσε την έπιταχτική άνάγκη να άναφέρει όλα όσα είχαν συμβεί, γύρισε στους παρόντες — τον κεφάτο Άντολφ, τον ευερέθιστο χοντρό — και είπε μέ κόπο: «'Ο ξένος άπευθύνει τίς παραπάνω δεήσεις στον ποταμό...».

Του φάνηκε ότι όλοι είχαν καταλάβει... 'Η Κλάρα, μέ ύφος σοβαρό, του έδωσε ένα έλαφρό χαστουκάκι στο μάγουλο: «Φτωχή μου άγάπη, όλα θά πάνε καλά...»

Άρχισε να νιώθει κουρασμένος και νυσταγμένος. Πέρασε τό μπράτσο του γύρω από τό λαιμό της Κλάρα, την τράβηξε κοντά του, πλάγιασε πάλι κι έμεινε άκίνητος. Έπειτα ο πόνος τον ξανάπιασε κι όλα ξεκαθάρισαν.

'Ο Μάρκ ήταν ξαπλωμένος άνάσκελα, τραυματισμένος και τυλιγμένος σέ επιδέσμους και ή λάμπα δέν αίωρούνταν πιά. 'Ο γνωστός χοντρός μέ τό μoustάκι, τώρα γιατρός μέ άσπρη ποδιά, σιγομурμουρίζε άνήσυχχα κοιτάζοντας προσεκτικά μέσα στίς κόρες των ματιών του. Κά τί πόνος!... Θεέ μου, από στιγμή σέ στιγμή κάποιο πλευρό θά μπορούσε να τρυπήσει την καρδιά, να την κάνει να σκάσει... Θεέ μου, από στιγμή σέ στιγμή... τώρα... Είναι ήλίθιος. Γιατί ή Κλάρα δέν είναι έδώ... 'Ο γιατρός ζάρωσε τά φρύδια και πλατάγησε τη γλώσσα του.

'Ο Μάρκ δέν άνάσαινε πιά. 'Ο Μάρκ είχε φύγει, τώρα για ποιά μέρη, για ποιά άλλα όνειρα, κανείς δέν μπορεί να μās τό πεί.

μετάφραση: Τασούλα Καραϊσκάκη

Ἀγαπητοί φίλοι
 Ὁ Σχολιαστής, μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης ἐνός χρόνου ἀπό τήν ἐκδόσή του προτείνει σ' ὅλα τὰ ἀνεξάρτητα περιοδικά τῆς ἀριστερᾶς ἓνα πείραμα: **ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΑΖΙ ΕΝΑ ΜΩΡΟ**. Ἐλάτε νά συναντηθοῦμε σέ ἓνα καί μοναδικό τεῦχος ἐνός ὑποθετικοῦ περιοδικοῦ. Προσθέστε τή δική σας συμβολή στήν τερατογένεση τῆς «Λερναίας Ὑδρας».
 Εἶναι δεδομένο ὅτι τό πλῆθος τῶν περιοδικῶν δέν

ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΝΑ

ΜΩΡΟ ΜΑΖΙ

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ
 ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

δφεύλεται σέ ξαφνική ἐκρηξη τοῦ δημοσιογραφικοῦ δαιμόνιου τῆς φυλῆς ἀλλά ἀνταποκρίνεται στή σύνθετη κατάσταση πού προκαλεῖ ἡ συνάντηση τῆς κρίσης τῆς ἑλληνικῆς ἀριστερᾶς μέ τήν κρίση τοῦ ἡμερήσιου τύπου. Εἶναι ἐπίσης δεδομένο ὅτι τὰ περιοδικά αὐτά τὰ χωρίζουν ἀντιθέσεις συχνά ἀγεφύρωτες. Πρῶτα ἀπ' ὅλα πολιτικές ἀντιθέσεις. Θά 'ταν οὐτοπία νά θέλει κανεῖς νά τίς ὑποτιμήσει. Ἀντίθετα, αὐτό πού προτείνουμε εἶναι ἓνα μωσαϊκό διαφορετικῶν, ἀσύμβατων, ἀκόμα καί ἀλληλοσυγκρουόμενων ἀπόψεων γιά τήν πολιτική, τή δημοσιογραφία, τό γραπτό λόγο. Ὁ καθένας θά προσθέσει τή δική του συμβολή καί θά τήν ὑπογράψει παίρνοντας τήν εὐθύνη μόνο γι' αὐτήν. Ἀπ' τό ποιά ἡ θεματολογία μέχρι τόν τρόπο ἐκτέλεσης τῆς σελιδοποίησης νά ἐπικρατήσει ἡ ἴδια ἀρχή: Συνύπαρξη τῶν ἀντιθέτων μέ τήν τεχνική τοῦ κολάζ.

Ὅλοι ὅσοι ἀναγνωρίζονται σ' αὐτή τήν τόσο γενική καί ἀσαφῆ διατύπωση (ἀνεξάρτητο περιοδικό τῆς ἀριστερᾶς) μποροῦν νά συμμετέχουν στό πείραμα. Δέν ἔχει σημασία ἡ περιοδικότητα, ἡ κυκλοφορία, ὁ ἰδιαίτερος στόχος κάθε ἐντύπου. Ὁ κατάλογος τῶν περιοδικῶν πού στείλαμε αὐτή τήν πρόσκληση εἶναι ἐνδεικτικός. Ζητάμε τή συμμετοχή τόσο τῶν «γενικῶν» ὅσο καί τῶν «ἐιδικῶν» περιοδικῶν, αὐτῶν πού κυκλοφοροῦν σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα, ἀλλά καί τῶν τοπικῶν.

Προτείνουμε τό τεῦχος νά ἐκδοθεῖ μέσα στό καλοκαίρι. Ὁ χρόνος μέχρι τότε εἶναι ἀρκετός γιά νά προετοιμαστεῖ σωστά καί νά δοθεῖ ἡ εὐκαιρία σ' ὅσους θέλουν νά συμμετέχουν. Τό καλοκαίρι, ἐξάλλου, πάντα προκαλεῖ ἀμηχανία στούς συντάκτες καί ἴσως ἡ ἰδέα αὐτή γονιμοποιήσει τή φαντασία τους. Φυσικά, ὅλα αὐτά μετά τίς Εὐρωεκλογές γιά νά ἀποφύγουμε κάθε παρερμηνεία γιά τό χαρακτήρα τοῦ πειράματος.

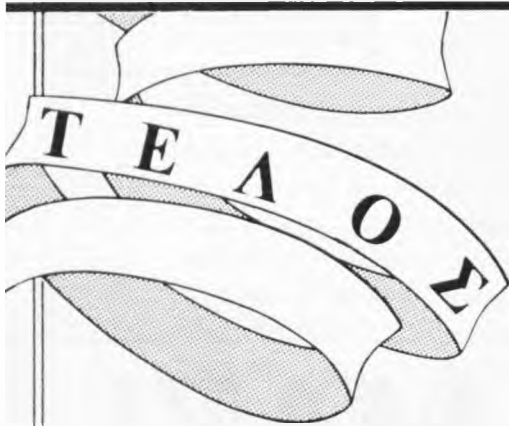
Δέν θέλουμε νά ἐπεκταθοῦμε σέ περισσότερες λεπτομέρειες πού ἴσως περιορίσουν τή φαντασία κάθε συντακτικῆς ὁμάδας. Περιμένουμε τήν καταρχήν θετική σας ἀπάντηση γιατί εἶναι φανερό ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἰδέας ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ἀπό τόν ἀριθμό καί τήν ποικιλία τῶν ἐντύπων πού θά ἀνταποκριθοῦν στήν πρόσκλησή μας.

Εἶναι περιττό νά προσθέσουμε ὅτι ὁ Σχολιαστής δέν διεκδικεῖ καμιά ἰδιαίτερη θέση μέσα σ' αὐτή τήν πρωτοβουλία. Δέν διεκδικεῖ καν τήν πατρότητα τῆς ἰδέας.

Φιλικά

Γιώργος Πιτουρόπουλος





Τό φλυτζάνι μέ τό Κάπα



Έρωτική ιστορία

Έλένη: Πρίν γνωρίσω τόν Κώστα μου 'χαν πεί στόν καφέ ότι υπάρχει ένα κάπα. Δέ μου περνούσε απ' τό μυαλό ότι μπορεί νά υπάρχει κάποιο κάπα, γιατί δέ γνώριζα κανένα. Τόν καιρό εκείνο ξυπνούσα 5 ή 6 φορές κάθε πρωί. Έρχόταν ένας κύριος μέ ποδήλατο πού μέ πήγαινε στό λεωφορείο γιά νά πάω στη δουλειά πού ήταν 60 χλμ. μακριά. Στη δουλειά μου υπήρχαν διάφοροι γαμπροί μέ πολλές προτάσεις. Ποτέ δέ μου άρεσε κανένας. Στό σπίτι μου γύρναγα τό απόγευμα και κοιμόμουν στίς 10 τό αργότερο. Ένα βράδυ πού καθόμουν μέ μία φίλη μου στό λιμάνι, ήρθε κάποιος και κάθισε δίπλα μου, ρωτώντας με αν γνωρίζομαστε από παλιά. Έτσι άρχισε ή γνωριμία μου μέ τόν Κώστα και βγήκαν αληθινά τά λόγια του καφέ.

Κώστας: Έγώ εκείνη τήν εποχή, έμενα σέ χωριό και δέν είχα καμία σχέση μέ κοπέλα. Όταν κατέβαινα στην πολιτεία συναντούσα συχνά 2 κορίτσια πού μοιάζανε πολύ γιά διδυμες και φορούσανε μαύρα. Μου άρέσανε πολύ αλλά δέν ήξερα τί ρόλο παίζανε. Κάποτε κατάλαβα ότι μία από τίς δύο, ή αδελφή της Έλένης είχε δεσμό, αλλά γιά τήν Έλένη δέν μπορούσα νά μάθω τίποτα. Κάποτε τήν είδα στό λιμάνι και της έκανα καμάκι.

Έλένη: Θά θυμάμαι πάντα πόσο παράξενα μέ κοίταξε και ένιωσα περίεργα, έτσι πού δέν τό είχα ξανανιώσει ποτέ. Του είπα πού δούλευα και μετά φύγαμε μέ τή φίλη μου χωρίς νά δώσουμε συνέχεια. Μετά από 10 μέρες ήρθε ή φίλη μου στό σπίτι και μου είπε ότι συνάντησε τόν Κώστα και του έδωσε ραντεβού γιά τό απόγευμα. Έγώ νευρίασα γιατί ή φίλη μου μου 'δωσε νά καταλάβω ότι ενδιαφερότανε γιά κείνη, αλλά έπειδή μέ παρακάλεσε πολύ, δέχτηκα νά πάω κι εγώ. Βγήκαμε μερικές φορές από τότε, οι 3 μας, μέ τήν ιδέα πάντα ότι ο Κώστας ενδιαφερόταν γιά τή φίλη μου. Όταν βγήκαμε ένα βράδυ και ο Κώστας έδειξε τό ενδιαφέρον του γιά μένα...

Κώστας: Τό βράδυ πού λέει ή Έλένη, πήγαμε σ' ένα ούζερί και δέν

άντεξα και της έπιασα τό χέρι. Η φίλη της άρχισε νά πίνει μέχρι πού μέθυσε κι έκανε συνέχεια έμετό. Ένα πρωινό ήθελα νά δείξω τό ενδιαφέρον μου στην Έλένη και πήγα νά τή βρω στη δουλειά της. Ρωτώντας γι' αυτήν, μου άπάντησαν ότι τήν απέλυσαν.

Έλένη: Ήταν ψέματα. Ήμουν κι εγώ εκεί, αλλά φαίνεται ότι ο υπάλληλος μέ τά μανίκια πού είχε αυτό τό πράγμα, ζήλευε.

Κώστας: Τόν καιρό εκείνο, είχα μεταφέρει τά πράγματά μου σέ μιάν άλλη πόλη γιά καλύτερη δουλειά, μακριά απ' τήν Έλένη. Όταν όμως μπόρεσα νά έρθω ξανά σέ επαφή μαζί της, μου τήν έδωσε στό κεφάλι, έβαλα στό αυτοκίνητο, τι πράγματα είχα, κουβέρτες, στρώματα, λεκάνες και ξαναγύρισα στην παλιά δουλειά, ανακοινώνοντάς τό και στην Έλένη.

Έλένη: Όταν ο Κώστας βρήκε μέρος νά μείνει σκέφτηκε ότι εγώ ήμουν τό κατάλληλο πρόσωπο γιά νά τακτοποιήσω τό σπίτι του. Αν και αισθανόμουν αρκετά παράξενα πού είχα μείνει σ' ένα σπίτι μόνη μου μ' έναν άντρα γιά πρώτη φορά, δέ μιλούσα και προσπαθούσα νά προσαρμοστώ στά δικά του γούστα.

Κώστας: Τήν Έλένη τήν αισθανόμουν πολύ. Αυτή όμως ήταν μαζεμένη, ντρεπόταν και ήταν αδύνατο νά κάνει τό πρώτο βήμα. Έτσι αποφάσισα νά της δώσω έξουσία και υπευθυνότητα, διατάζοντάς τη σχεδόν ότι τώρα πιά είναι υπεύθυνη γιά τό σπίτι πού μένω.

Έλένη: Μου είπε νά τακτοποιήσω τά ρούχα του στά ντουλάπια. Δέθηκαν τά χέρια μου όταν άνοιξα μία βαλίτσα και ήταν μέσα τά έσώρουχά του. Ο πατέρας μου φορούσε μεγάλα σώβρακα και δέν είχα συνηθίσει στά σλιπάκια. Σκεφτόμουν αυτά τά σλίπ πού κρύβουνε τό πράμα του και νόμιζα ότι τ' άκουμπούσα τό ίδιο, κι ανατρίχιαζα. Μέ πρωτοφίλησε σέ μιά άκροθαλασσιά, βράδυ μέ φεγγάρι, είχα γίνει ολοκόκκινη αλλά εύτυχώς ήταν βράδυ και δέ φαινόταν.

Κώστας: Αυτά πού έκανε μέ είχαν

μπερδέψει. Δέν μπορούσα νά καταλάβω αν ήταν τελείως άπειρη στη σχέση της, ή τά έκανε έπιτηδες όπως γίνεται μέ τίς Έλληνίδες.

Έλένη: Όταν πρωτοκοιμήθηκα μαζί του φορούσα όλα τά ρούχα μέ τό καλτσόν γιά ασφάλεια. Δέ μέ ζόρισε ποτέ κι αισθανόμουν πολύ σιγουριά μετά.

Κώστας: Τελικά έπρεπε νά κάνω έρωτα γιατί είχα άρχισει νά άμφισβητώ τόν εαυτό μου και σκεφτόμουν ότι αν συνεχίσουμε έτσι γιά λίγο άκόμη διάστημα, δέ θά μου έκανε στό τέλος ούτε κούκου. Γιά νά μην πολυλογούμε, τό πουλί κελάηδησε και νά πώς: Πρίν 10 μέρες περίπου καθορίσαμε μιά ήμερομηνία ότι θά κάναμε έρωτα.

Έλένη: Ήταν ή γιορτή του Αγίου Έλευθερίου και ο Κώστας έλεγε ότι τότε θά μέ έλευθερώσει.

Κώστας: Όταν φτάσαμε σέ περιπτώσεις, κατάλαβα ότι ήταν τελείως άγνή, όποτε πήρα όλη τήν πρωτοβουλία άπάνω μου κι ένιωσα πολύ άντρας.

Έλένη: Όταν είδα τό πράμα του, φοβήθηκα και τραβιόμουνά όλο από κοντά του, μέχρι πού άρχισε νά βρίζει Χριστούς και Παναγίες και τελικά έκατσα ήρεμα και τόν έφαγα σάν κότα.

Κώστας: Τήν ένιωθα, όλο της τό σώμα νά βρίσκεται σέ μυϊκό σπασμό. Τό πρόσωπό της έδειχνε φόβο και τρόμο κι έλεγε συνέχεια ότι πονάει. Έγώ της έλεγα νά χαλαρώσει και της σήκωνα μηχανικά τά πόδια πάνω, γιά νά σπάει ή ένταση των μυών της. Ύστερα από αυτό, μπήκε τό νερό στ' αυλάκι. Τήν Έλένη τήν απολύσανε απ' τή δουλειά μετά από καιρό, πρίν τίς έκλογές του '81, γιατί δέ τούς βόλευε. Από τότε τήν ανέλαβα έξολοκλήρου.

Έλένη: Έχουν περάσει 3 χρόνια και γενικά έκτός από μία λαδιά πού μου 'κανε είμαι πολύ εύχαριστημένη μαζί του και τώρα πιά εύτυχημένη. Περιμένω 3 μήνες άκόμη γιά νά έρθει νά μείνουμε μαζί, μιάς και τά 2 τελευταία χρόνια λείπει στην Αθήνα. Είναι τακτικότερος πελάτης της Όλυμπιακής αλλά σύντομα θά τόν χάσει γιατί θά έρθει μόνιμα νά ζήσουμε μαζί.

Αυτή ήταν φίλοι μου ή ιστορία του Κώστα και της Έλένης.

Ο Κώστας εύχεται «και στα δικά σας», έμεις λέμε «μέ τίς ύγειές σας».

Κι έτσι τελειώνουμε τή δωδεκάμηνη «Ίδιοκαρυστική» σελίδα μας.

ΟΙ συντάκτες

ΣΤΕΙΛΤΕ ΜΑΣ

Μικρές άγγελίες
Μικρά μηνύματα

Από τό επόμενο τεύχος και σέ κάθε τεύχος ο Σχολιαστής θά δημοσιεύει δωρεάν άγγελίες και μηνύματα των άναγνωστών του. Γράψτε ή τηλεφωνήστε μας ως τίς 15 κάθε μήνα όποιοδήποτε σύντομο κείμενο (μέχρι 40 λέξεις) θέλετε νά δημοσιεύσουμε.

Ίδιοκτησία:

«Γ. Πιτουρόπουλος κ ΣΙΑ» Ε.Ε.
Διαφήμιση: Τ. Ύπερμαχος
Φωτοσύνθεση:
«Γ. Λεοντακιανός και Υιοί» Ο.Ε.
Δουκίσσης Πλακεντίας 31
Φωτογράφιση:
Λ. Μαστραντώνης
Βουκουρεστίου 15
Εκτύπωση:
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»
Πάρνηθος 51—53

Εκδότης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διεύθυνση:

Κ. Βουρνάς
Π. Παναγιώτου
Δ. Ψαρράς

Πολιτική:

Χ. Βερναρδάκης
Π. Γεωργίου
Μ. Κακλιδάκης
Α. Λαζαρίδου
Χ. Λαζαρίδης
Τ. Μαστραντώνης
Γ. Μηλιός

Κοινωνία:

Ε. Αρανίτσης.
Ν. Βαφειάδης
Α. Θεοδωρίδου
Λ. Καστάνας
Γ. Καραζάνος
Α. Μαυρομάτη
Χ. Μαχαίρας
Γ. Οικονομέας
Μ. Παπαδάκη
Δ. Τρίμης
Τ. Ύπερμαχος
Τ. Χριστοδουλοπούλου
Α. Ψαρρά

Πολιτισμός:

Θ. Γιάτσιος
Δ. Δεληολάνης
Μ. Θεοδωρίδης
Τ. Καραϊσκάκη
Γ. Μακρής
Γ. Μαργαρίτης
Ν. Μαυρουδής
Δ. Οικονομάκης
Σ. Παπασπύρου
Α. Περδίκης
Α. Τύρος
Β. Χατζηβασιλείου
Σ. Χρυσουλάκη

Καλλιτεχνική επιμέλεια:

Α. Αηδόνης
Α. Θεοδωρίδου
Μ. Καλογεράκου
Σ. Παντελάκης

Σκίτσο:

Β. Έλευθερίου
Π. Ζερβός
Γ. Κουρούδης
Σ. Παντελάκης
Γ. Χατζάκος

Κόμικ:

Άρκας

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Φωτογραφία

Κ. Έλευθεράκης

Συνδρομές:

Εσωτερικού: 6 τεύχη Δρχ. 600
Εξωτερικού: 12 τεύχη Δρχ. 1200
Ευρώπη: 6 τεύχη Δρχ. 850
Ευρώπη: 12 τεύχη Δρχ. 1700
Αμερική — Αυστραλία 6 τεύχη Δρχ. 1100
Αμερική — Αυστραλία 12 τεύχη Δρχ. 2200
Δημ. Όργανισμοί 12 τεύχη Δρχ. 4.000
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ — ΕΠΙΤΑΓΕΣ
Γιώργος Πιτουρόπουλος
Ίσαύρων 10 — Δαφνομήλη
114 71 ΑΘΗΝΑ

**Ή τουρκική
διείσδυση**

Ή αγαπητέ Σχολιαστή,

Στό τελευταίο σου τεύχος (Μάρτιος 84), ό ή ή επιστολογράφος μέ τά άρχικά Σ.Κ. επιτίθεται κατά του δημοσιογράφου του ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ Θανάση Παπανδρόπουλου, στον οποίο αποδίδει μιά προσπάθεια νά αποδείξει ότι οι Άραβες αναπτύσσουν στενότερες σχέσεις στον οικονομικό τομέα μέ την Τουρκία. Άλλά ενώ αυτός είναι ό λόγος πού τον ώθει στην αντίδραση του, στό κείμενο πού ακολουθεί παρακάμπτει την ουσία και επιδίδεται σε μία άσχετη τελείως επίθεση πού δέν θά ήθελα νά σχολιάσω. Προτιμώ νά επιμείνω στό βασικό θέμα.

Γιατί αντιπαρέρχεται τό θέμα των οικονομικών επαφών του άραβικού κόσμου μέ τη γειτονική μας χώρα; Άμφισβητεί την προτιμησιακή σχέση τους; Δέν έχει παρά νά ανατρέξει σε διάφορες διεθνείς στατιστικές από οποιαδήποτε πηγή θέλει γιά νά πεισθεί γιά την κατάσταση πού επικρατεί. Ή υποχώρηση της ελληνικής οικονομικής παρουσίας, μέ σταθερό προοδευτικό ρυθμό τά τελευταία χρόνια, προς όφελος της τουρκικής διείσδυσης είναι γεγονός είτε μās άρέσει είτε όχι και στά συντηρητικά άραβικά καθεστώτα και σε αυτά πού — μέ περισσή φιλαρέσκεια από τά ίδια και μέ περισσή άφέλεια από τους φίλους τους — άποκαλούνται προοδευτικά. Έντονα υποψάσκει ή κρυφή επιθυμία τους νά έναγκαλισθοϋν τό κράτος του Ντενκτάς, έστω κι αν αυτό διαφεύδεται έπίσημα γιατί άλλες πολιτικές σκοπιμότητες τους άποθαρρύνουν από τό νά προβοϋν σε μιά τέτοια ενέργεια άπροσχημάτιστα. Έξάλλου αν δέν έχουν πραγματοποιηθεί κρατικοί έναγκαλισμοί, οι άτομικοί δέν υποδηλώνουν παρά την «έπιθυμητή» προβολή μελλοντικών γεγονότων στό παρόν. Δυστυχώς στον Ισλαμικό κόσμο ή θρησκεία είναι πολύ πιό ισχυρή από τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς, την ήθική δεοντολογία και τίς συναισθηματικές σχέσεις. Με συνέπεια ή Τουρκία νά διατηρεί πάντα ένα πλεονέκτημα άπέναντί μας και αυτό δέν χρειάζεται νά είναι κανένας πράκτορας του Ίσραήλ γιά νά τό διαπιστώσει. Ή δαιμονολογία ποτέ δέν βοήθησε την όρθή κρίση.

Άπό τό ύπόλοιπο γράμμα του/της Σ.Κ. θά σταθώ μόνο σε ένα σημείο. Σ' αυτό όπου αναφέρεται σε συνεντεύξεις μέ παλιούς αξιωματούς άνατολικών χωρών πού ξεθάβονται από την άφάνεια. Δέν ξέρω ποιούς ακριβώς υπονοεί αλλά πολύ φοβάμαι ότι μάλλον αυτή ή άφάνεια δέν είναι άλλη από την υποπληροφόρηση πού μαστίζει την ύποκοιλούρα μας. Όπως και σε άλλους τομείς ανακαλύπτουμε πρόσωπα, πράγματα και ιδέες μέ μεγάλη καθυστέρηση — άς αναφέρουμε γιά παράδειγμα τον βομβαρδισμό μας μέ βιβλία του Μπορίς Βιάν και του Ραιμόν Καινώ μέ άγγοπορία τριάντα χρόνων — έτσι και όρισμένα πολιτικά πρόσωπα νά μήν περιλαμβάνονται στην όργουελιανού επιπέδου ενημέρωσή μας. Άλλωστε και τό νά υπάρχουν μηχανισμοί πού νά ανασύρουν από την άφάνεια πολιτικές φωνές πού τά καθεστώτα των χωρών τους τά έχουν καταδικάσει σε σιωπή γιά τό

έσωτερικό τους, είναι κάτι πού σάν λαός τό έκμεταλλευτήκαμε άρκετά πρόσφατα, άσχετα από τό ότι ή δική μας περιπέτεια δέν ήταν τόσο μακροχρόνια ώστε νά καταδικάσει πολλούς συμπατριώτες μας στη λήθη. Και σε αυτούς θά ξανακαταφύγουμε αν ποτέ ξαναχρειαστεί, (ας έλλίσουμε όχι).

Α. Σλάβης

Υ.Γ. Και μιά παρατήρηση γιά τό τόσο ειρωνικό σχόλιο του Δ.Ψ. γιά όσους υπογράψανε τό μήνυμα γιά την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, άς σκεφτεί μόνο ότι μόνο μέσα σ' αυτήν την όλότητα και σε όρισμένες συγγενείς καταστάσεις θά έχει την ευχέρεια νά διαβάσει τον ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ και νά γράφει ότι θέλει νά γράφει σ' αυτόν, χωρίς νά καταδικάζεται και αυτός σε καμιά άφάνεια.



Θύμα λιβέλλου

Άθήνα 29.2.84

Φίλοι του Σχολιαστή
ζητώ φιλοξενία! Γιά νά εκφράσω σύντομα κι άπλά την πικρία μου γιά τον λιβέλλο πού είδε τό φώς της δημοσιότητας στον «Δεκαπενθήμερο Πολίτη» υπό τό πρόσχημα της κριτικής βιβλίου.

Συνέβη γιά προσωπικούς μου λόγους νά γράψω ένα βιβλίο γιά την αυτοκτονία και τους αυτόχειρες, ενώ γιά κάποιους δικούς της λόγους ή Φιλόλογος-κριτικός του πιό πάνω περιοδικού θεώρησε καλό νά κάνει μιά διπλή επίθεση κατά του βιβλίου κι έμένα προσωπικά.

Στην κραυγή του βιβλίου: «Ζήτω ό θάνατος» άπαντάει μέ την κραυγή: «Μήν αγοράσετε αυτό τό βιβλίο, μή».

Συνεχίζοντας την — ανεξήγητη — επίθεσή της μέ κατηγορεί άναδρομικά γιά τό προηγούμενο βιβλίο μου «Οι Κνίτες» μέ τό εθγενικό σχόλιο «οι Κνίτες σε μαράνανε»(!).

Και κλείνει τό κείμενό της — άφοϋ έχει όμολογήσει πώς έχασε την ψυχραιμία της — μέ τον ύπαινιγμό πώς τά «κοινωνία-μέ-κοινωνιολογικά σκάνδαλα», ακριβώς όπως πριν από καιρό από τίς στήλες του ίδιου περιοδικού έκτοξεύθηκε κατά του Σχολιαστή ή κατηγορία ότι έμπορεύεται «πολιτικά σκάνδαλα» και μάλιστα άριστερά.

Έπειδή μετά την κραυγή «μήν αγοράσετε αυτό τό βιβλίο» είναι πιθανό ν' άκουστεί ή κραυγή «κάψτε αυτό τό βιβλίο, αυτό τό περιοδικό αυτή την έφημερίδα, αυτή την ταινία», άναρωτιέμαι μέ τί τρόπο θά μπορούσαμε νά προστατευτοϋμε από τους κριτικούς πού διδάσκουν σε Πανεπιστήμια και έχοντας αυτοανακηρυχθεί σε φύλακες των ήθων, άπειλούν την έλευθερία της έκφρασης, έστω και αν επαγγέλλονται κάποιον (άνεύρετο) σοσιαλισμό...

Ευχαριστώ

Φιλικά
Φίλιππος Φιλίππου



Ή έθνική άναγνώριση...

Τό άρθρο «σε μαύρο φόντο» πού αναφέρεται στό όμώνυμο βιβλίο του Γ. Βότση μ' άφησε μέ κάποια έρωτηματικά.

Ό συντάκτης του άρθρου Π. Παν ανακαλύπτει μέσα στα κείμενα του βιβλίου «μιά άκρότητα και έμπάθεια πού νιώθουμε περισσότερο την άνάγκη της, όσο μās λείπει».

Άπό πού λείπει αυτή ή άκρότητα και έμπάθεια; Σύμφωνα μέ τον κ. Παν η έλλειψη γίνεται άισθητή μόλις διαπιστώσουμε ότι τό βιβλίο του Γ. Βότση προλογίζεται από τον Μ. Ράπη και τον Ρ. Πόλε. Πίσω από τους δύο αυτούς προλόγους κρύβεται ή πολιτική του ιστορικού συμβιβασμού και διαφαίνεται ή άνάγκη της άριστερας και των άριστερών της γιά «έθνική άναγνώριση» από τη δεξιά και τους δεξιούς της (πάντα σύμφωνα μέ τον κ. Παν). Κι όλ' αυτά όχι γιατί τό περιεχόμενο των προλόγων ή κάποιων προγενέστερων κειμένων του Πόλε ή του Ράπη ή έστω ή γενική πολιτική και κοινωνική τους πρακτική επιτρέπουν ένα τέτοιο ίσχυρισμό (αυτή ή τεκμηρίωση θά ήταν όπωσδήποτε πολύ ενδιαφέρουσα), αλλά γιατί στό ίδιο βιβλίο υπάρχει κι ένας τρίτος πρόλογος: του Τάκη Λαμπρία, γνωστού πολιτικού στελέχους της δεξιάς.

Είναι πάγια τακτική του κ. Παν. νά χρησιμοποιεί τη γειννίαση (μέ την κυριολεξία της λέξης) σάν πολιτικό έπιχείρημα, χωρίς νά εξετάζει αν είναι ήθελημένη ή συμπτωματική; Άν γίνεται νά εξαχθούν πολιτικά συμπεράσματα γιά κάποιο πρόσωπο έπειδή ένα κείμενο του δημοσιεύεται μαζί μέ τό κείμενο κάποιου άλλου στό βιβλίο ενός τρίτου γιατί νά μήν αξιολογηθεί και τό γεγονός ότι κάποιος εργάζεται ή γευματίζει δίπλα στο γραφείο ή τραπέζι κάποιου άλλου, στην έπιχείρηση ή ταβέρνα ενός τρίτου; Χρησιμοποιεί ό κ. Παν άνάλογα κριτήρια όταν κάνει την αυτοκριτική του; Άλλά κι αν άκόμη θεωρηθεί από πολλούς ότι είναι παρατραβηγμένη μιά τέτοια επέκταση, είναι βέβαιο ότι αν χρησιμοποιήσουμε την παραπάνω πρακτική μπορούμε θαυμάσια νά αξιολογήσουμε πολιτικά τον κ. Παν: τό άρθρο του δημοσιεύεται στό ίδιο τεύχος (άρ. 10) μέ την συνέντευξη πού πήρε ό Σχολιαστής (μεταξύ άλλων και) από τον κ. Τάκη Λαμπρία.

Νίκος Παπαϊωάννου
Δάμνος 17

... Μετανοώ

Αγαπητέ Σχολιαστή
 "Αν και σέ βριζα άσκημα στο γράμμα μου, που δημοσιεύσεις, εν τούτοις τολμώ, σαν τό άσωτο υιό, να ζητήσω συγνώμην. "Αν δέν είσαι δογματικός πρέπει να τή δεχτείς. "Η Πάτρα είναι μικρή και έχω πρόσωπο, και τό γράμμα μέ εκθέτει ανεπανόρθωτα.. πρέπει να μέ δημοσιεύσεις ξανά...

Τό κουφό τής υπόθεσως είναι ότι: ενώ είμαι «Γιώτα πέντε», μέ κρατικό διπλώμα τρέλας, ποιητής, και τρυφερός αναρχικός, στο γράμμα φαίνεται πως είμαι σκέτη αντίδραση. Πού να μέ πάρει ο διάβολος αυτή τή στιγμή! αλήθεια σου λέω! ήμουν ντεφορμέ όταν τ'όγραψα... τό κατάλαβα τό λάθος μου άμέσως, αλλά δέ σκέφτηκα να πάρω ένα τηλέφωνο να μή τό δημοσιεύσεις...

Τό θέμα του στρατού είναι άλλο: πρέπει να υπάρχει και νάναι άνθρωποι, σου τό έγραψα. Τά όνειρά μας για έναν όμορφο κόσμο πρέπει να είναι μυστικά. Είμαστε πολωμένοι δέ μπορούμε να σπάσουμε τά σύνορα. Τούς τρακόσιους εβδομήντα πέντε που είναι στη φυλακή (άνακαλώ! άνακαλώ!) τούς παραδέχομαι (τό άλλο δέν τό άνακαλώ: ναι, οί ιεχωβάδες είναι σιωνιστική όργάνωση) όσο για μένα που δέν πήγα φαντάρος, ή αλήθεια είναι πως δέ λούφαρα, αλλά πραγματικά είχα πρόβλημα.

"Αγαπητέ Σχολιαστή είμαι άπελπισμένος: οί φίλοι μου θά μέ διαγράψουνε, τό κορίτσι μου θά μέ παραιτήσει, έχω πρόσωπο καταλαβαίνεις; πρέπει να μέ δημοσιεύσεις...

"Από τό γραφικό μου χαρακτήρα, μπορείς να καταλάβεις τό πάθος μου αυτή τή στιγμή. Σάν έμπρακτη απόδειξη τής συγνώμης μου, σου στέλνω ποιήματα σοκολάτες και τριαντάφυλλα. Καί μία φωτοτυπία του ... διπλώματος.

Γιώργος Βούρος



Έποπτεία όνομάτων

"Αγαπητέ Σχολιαστή, διάβασα στο τεύχος σου του Μαρτίου, έπιστολή άναγνώστη σου και — προφανώς — και τής «Έποπτείας», όπου ζητείται να άπαντήσω άμέσως για τήν συνεργασία του κ. Α. Παπανδρόπουλου στο περιοδικό μας. "Η Έποπτεία είναι περιοδικό που μάχεται και άρα δέν φοβάται τράκα τρούκες. Γι' αυτό και μέ όλη μου τήν χαρά θά άπαντούσα στην έπιστολή του άναγνώστη σου ΣΚ (δέν γνωρίζω τά υπόλοιπα γράμματα). Προϋπόθεση όμως διαλόγου είναι ή έπωνυμία. Καί θά έπρεπε να ξέρεις πως αυτό θά έπρεπε να είναι προϋπόθεση και σ'έσένα πριν δημοσιεύσεις έπιστολές τέτοιου περιεχομένου.

Παρ' όλα αυτά πολύ σέ χαίρομαι κι έλπίζω να συνεχίσεις μέ τό ίδιο κέφι όσο μπορείς περισσότερο.

Μέ εκτίμηση
 Παναγιώτης Αρακόπουλος
 (έκδότης τής ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ)

Ευχαριστήριο

Αγαητοί φίλοι

Ευχαριστώ πάρα-πολύ για τή συμπράστασή σας στο περιοδικό «ΚΡΑΞΙΜΟ» που θά ξε-ακυκλοφορήσει σε λίγο καιρό πάλι στο τέλος των δικαστικών αποφάσεων.

Σας εύχομαι και καλή έπιτυχία για τό «ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ» και αν χρειαστείτε όποτεδήποτε μία βοήθεια από τήν πλευρά μου αλλά και από τά παιδιά του Α.Κ.Ο.Ε. θά'μαι στη διάθεσή σας.

Σας χαιρετώ
 Πάολα



Κι ένα ποίημα

Παρακαλώ, να δημοσιευτεί:

Σαββάτο βράδυ κι είν' όλα μαγεμένα
 απ' τόν αλλό κάποιας μυστήριας μουσικής
 Σαββάτο βράδυ, τ' άλόγά μου άφηνιασμένα
 δίνουν τό στίγμα μιās άλλης έποχής
 Στίς φλέβες μου άργά κυλά τό αίμα
 κι ό έρωτάς μου ποτάμι άστέρευτης πηγής
 Σαββάτο βράδυ σ' άναζητώ άπεγνωσμένα
 λίγο άκόμα αν άργήσεις πιά δέ θά μέ βρείς.

Στόν καθηγητή μου
 Α

Καταγγελία

Καταγγέλλουμε άπαράδεκτη άπόφαση Δημοτικού Συμβουλίου Άργοστολίου Κεφ/νίας 1/22-2-84.

Φιμώνεται ολοκληρωτικά έλευθερία έκφρασης.

Ίσχυή, περίεργη, περιστασιακή πλειοψηφία άπαγορεύει πραξικοπηματικά συνεργασία Δήμου Άργοστολίου με «Πειραματική Θεατρική Ομάδα» Οί Κεφαλλονίτες (Άστική καλλιτεχνική έταιρεία/Α.Α. πρωτ. Κεφ/νίας 11/84) τής όποιας πρόεδρος είναι συγκεκριμένη σκηνοθέτιδα ή όποια διαβάλλεται προσωπικά-συστηματικά, καταδικάζόμενη γιατί τόλμησε σκηνοθετήσει ντοκυμαντέρ «Μυστήρια τής Κεφαλλονιάς Άγιος Γεράσιμος-Άγιος Λασκαράτος» προβλήθηκε από ΕΡΤ-2 3-1-84.

"Η άπαγόρευση αυτή που είναι καθοριστική για μέλλον θεατρικής δραστηριότητας στο νησί έρχεται δέκα μόλις μέρες πριν από παράσταση ή όποια μάλιστα είναι υπό τήν αίγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και έπιστημών.

Πιστεύοντας ότι τέτοιου είδους ανατριχιαστικές άποφάσεις θυμίζουν έποχές σκοταδισμού ζητάμε άμεση συμπάρασταση-δραστηριοποίηση κάθε έλεύθερα σκεπτόμενου ανθρώπου.

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
 «ΟΙ ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΤΕΣ»
 ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ ΤΗΛ. 0671-23445
 Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
 ΔΗΜ. ΚΟΥΓΙΑΝΟΣ



Μυστήρια των Παρισίων

EN PARISIOIS TH 22a FEVROUARIΟΥ 1984

LAOMISITE KAKOSCHOLIASTI, DIAVASA EIS TO TEYHOS TOU FEVROUARIΟΥ TO ARTHRO SOU GIA THN ARNHSH THS STRATEYSIS STHN ELLADA (DILADI DEN TO DIABASA OLOKLIRO DIOTI OPOS THA DEIS EHO POLLES KAI SOVARES ASHOLIES EDO STIN ESPERIA), KAI AN SOU PO OTI EFRIXA EINAI LIGO.

LEGOME S.C. ATOPOULOS (PROKEITE PERI PSYDONYMOU ALLA LOGO DIMOSIOS IPALILOS KATALAVAINES) KAI EIMAI DIEYFTYNTIS TIS EN PARISIOIS EDREYOUSIS YPIRESIAS PARAKOLOUTHISEOS ANTHELINIKON DIMOSIEMATON STON ELLINIKO TYPO. I IPIRESIA AYTH EDREYEI EDO DIOTI EGO DEN BORO NA ERTHO STIN ELLADA OS LIPOTAKTIS. DILADI DEN EIMAI AKRIBOS LIPO-TAKTIS ALLA OS IOS DIPLOMATIKOU YPALLILOU ME TO KOLPO TIS DITHEN KATOIKIAS STO EXOTERIKO DEN EKANA TH THITIA MOU, OPOTE DEN KATAZITOUME MEN ALLA OPOIOS FYLAEI TA ROUHA TOU TA EHEI OLA KI EPEITA AN SE PIASOUN ANTE N APODEIXEIS OTI DEN EISAI ELEPHANDAS. ETSI KANAME H STISAME EDRA EDO.

TO ARTHRO SOU LOIPON ME EFERE SE DISKOLI THESI. DIOTI ONTAS DIEYTHINTIS THS Y.P.P.A.D., EIMAI YPOHREOMENOS NA KANO ANAFORAN DIA TO ARTRO SOU APO TIN ALLIN DE OS MI EHON KANI THITIAN NIOTHO SINAISTHMATIKOS SINDEDEMENOS ME TO THEMA SOU. PRAGMATIKA DEN XERO TI NA KANO. DI AYTO SAS PARAKALO NA AKOLOUTHISETE TO PARADEIGMA TOU YGIOS SKEPTOMENOU TYPOU KAI NA MIN GRAFETE TIPOTA. OUTE YPER OUTE KATA. DIOTI PERSI TO KALOKAIRI IDA ENA CHRONOGRAFIMA TOU AUTOKINHTISTOU KURIΟΥ KOSTA KAKAVA STA «ANEPIKAIRA», OPOU ELEGE GIA TA MAMOTHRAFTA POU AFTOCTONOYN KAI DEN IXERA PALI TI NA KANO. SIOPI LOIPON SAS PARACALO. ETSI POU NA APOKTISETE TIN KYKLOFORIA TOY TAYHDROMOU.

SYGNOMI POU SOU GRAPHO SE XENI GRAFOMIHANI ALLA I IPIRESIA EINAI TOU MELLONTOS (Y-PARCTOS SOSILIASMOS) KAI OPOS PROKEITAI NA KATHIEROTHOUN SYNTOMA OI LATINIKOI CARACTIRES STIS DIMOSIES YPIRESIES EIMASTE ETOIMOΙ GIA TIN ALLA-GI.

ME FILIKO ENDIAFERON
 S. C. ATOPOULOS



«Θά χτίσω στή Γερμανία καινούργιο Χόλυγουντ»

Αν και οι συζητήσεις και διαμάχες που διεξάγονται τόν τελευταίο καιρό περιορίζονται στα τελειοποιημένα άτομικά όπλα περιορισμένου βεληνεκού, αυτό καθόλου δεν σημαίνει πως η Δύση θεωρεί τόν συμβατικό πόλεμο ξεπερασμένο και παλιόμοδιτο.

Έτσι ο βρετανικός στρατός περιμένει τήν έγκριση από τή δυτικογερμανική πολεοδομία γιά νά χτίσει ένα χωριό μέ σπίτια, δρόμους, ταβέρνες και ελεύθερους χώρους όπου θά έξασκεϊται σέ πραγματικές συνθήκες — και έν μέρει μέ πραγματικά πυρά — στή μάχη μέσα σέ πόλεις.

Φαίνεται πως ή Βηρυτός, μετά τήν μάλλον μέτρια απόδοση τών δυτικών εϊρηνευτικών δυνάμεων, δέν ένδεικνυται γιά τέτοιες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Τό χωριό θά χτιστεί δίπλα σέ ένα πραγματικό χωριό τής Κάτω Σαξονίας, στήν κεντρική βόρεια Γερμανία, έκαστο χιλιόμετρο από τά ανατολικογερμανικά σύνορα και έκτιμάται ότι θά κοστίζει 24 έκ.τ. μάρκα (περ. 1 δισ. δραχμές). (Τύφλα νά 'χει τό Χόλυγουντ! Ποιός θυμάται τήν άμερικάνικη «Μάχη» στήν τηλεόραση;)

Ο βρετανικός στρατός διαπίστωσε πως υπάρχει έπιχειρησιακή ανάγκη γιά τήν πολεοδομική αυτή παρέμβαση, έπειδή ή βορειογερμανική πεδιάδα διαθέτει πολλά χωριά και κωμοπόλεις μέσα από τά όποια πρέπει νά άμυνθούν οι δυνάμεις τής έλευθερίας σέ περίπτωση έπίθεσης από τό Σύμφωνο τής Βαρσοβίας. Τά άντιραματικά θά είναι τή κύρια όπλα πού θά χρησιμοποιηθούν, από μονάδες πεζικού και τεθωρακισμένων.

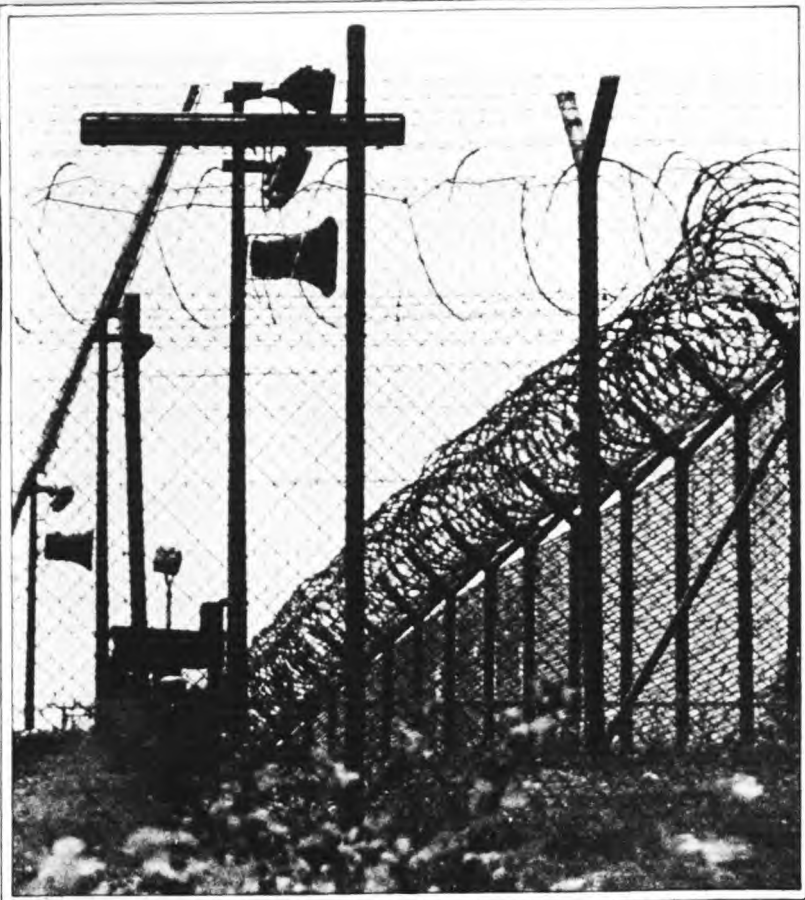
Αρκετός χρόνος σπαταλήθηκε γιά νά έπιλεγεί τό κατάλληλο μέρος γιά νά χτιστεί ή 'Αουγκούστα, όπως θά όνομαστέι τό χωριό-πρότυπο πού πρόκειται νά άνεργερθεί σύμφωνα μέ τίς άυστηρές προδιαγραφές τού γερμανικού οίκοδομικού κανονισμού.

Οι κάτοικοι τού ύπάρχοντος χωριού δέν φαίνονται ίκανοποιημένοι από τό σαματά πού θά γίνεται δίπλα στό σπίτι τους και δέν άρκοϋνται σέ ένα φυσικό φράγμα από δέντρα πού ύποτίθεται πως θά χωρίζει τό πραγματικό από τό άληθινό χωριό (ποιό είναι ποιό;). Μέ δόση βρετανικού φλέγματος ή στρατιωτική άρχή ύπεν-

θυμίζει πως τά διερχόμενα άεροσκάφη τής ΡΑΦ γιά τήν κοντινή βάση κάνουν ήδη περισσότερο θόρυβο!

Και γιά τούς πονηρούς: στό χωριό αυτό δηλώνεται πως δέν πρόκειται νά γίνει εκπαίδευση άνταρτοπόλεμου γιά τή Βόρεια Ίρλανδία: Η «Τενεκεδούπολη», όπως λέγεται αντίστοιχο κατασκευάσμα τών Άγγλων στή Δυτ. Γερμανία και άλλα πεδία εκπαίδευσης, πίσω στήν πατρίδα, κάνουν ήδη αυτή τή δουλειά.

K.



Νικαράγουα: Μπροστά στις εκλογές

Η άπόφαση τής σαντινιστικής κυβέρνησης νά διεξάγει τίς εκλογές στίς 4 Νοέμβρη 1984 (ένω προβλεπόταν γιά τό '85), στό μέτρο πού ή «άπουσία εκλογών» χρησιμοποιούνταν από τήν κυβέρνηση τών ΗΠΑ σάν πρόσχημα γιά τήν φιλοπόλεμη πολιτική τους, είναι μιά πρωτοβουλία από τήν πλευρά τής Νικαράγουανης κυβέρνησης, πού μπορεί νά συμβάλει στήν ακόμα μεγαλύτερη απομόνωση τής κυβέρνησης Ρέιγκαν άπέναντι στήν παγκόσμια και βορειοαμερικανική κοινή γνώμη.

Στή Νικαράγουα, ή νόμιμη άστική άντιπολίτευση πού άντιπροσωπεύεται από τό λεγόμενο «Δημοκρατικό Συντονισμό», έχει στριμωχτεί γιά καλά. Αυτή άπαιτούσε προηγουμένως από τούς Σαντινιστές τήν έπίσπευση διεξαγωγής τών εκλογών. Τώρα τίς καταγγέλλει και άποδοκιμάζει τήν άπόφαση τών Σαντινιστών νά δώσουν δικαίωμα ψήφου στους νέους από 16 χρονών. Τό μέτρο αυτό τό ζητούσαν οι οργανώσεις τής Σαντινιστικής νεολαίας, ξεκινώντας από τή

στό γενικό έξοπλισμό τών έργατών και άγροτών και συνοδεύεται από ριζικές μεταρρυθμίσεις όπως ή άγροτική.

Σ' αυτά τά πλαίσια, ψηφίζοντας τό Σαντινιστικό μέτωπο στίς 4 Νοέμβρη — δυό μέρες πρίν τίς προεδρικές εκλογές στίς ΗΠΑ — οι έργαζόμενες μάζες στή Νικαράγουα θά χρησιμοποιήσουν τίς εκλογές γιά νά εκφράσουν τή θέλησή τους νά προχωρήσουν στό δρόμο τής πάλης ένάντια στήν άστική τάξη και τόν ίμπεριαλισμό, γιά τίς δημοκρατικές και κοινωνικές διεκδικήσεις τους, γιά τό σεβασμό τού δικαϊώματος έθνικής αυτοδιάθεσης.

Είναι αυτό πού έξηγει τόν πανικό τής άστικής άντιπολίτευσης στή Νικαράγουα.

Έλένη Άστερίου



Πολιτικό άσυλο γιά τούς άντιρρησίες συνείδησης

Στήν Οίκολογική Έφημερίδα Ν. 11 δημοσιεύτηκε ή άπόφαση — πρόταση τής συνάντησης τών σοσιαλιστών εύρωβουλευτών γιά τά δικαιώματα τών άντιρρησιών συνείδησης. Διαβάζουμε άνάμεσα στ' άλλα: «...6. Άτομα πού ζητάνε άσυλο έχοντας φύγει από τή χώρα τους γιατί δέν τούς επιτρέπεται ή δυνατότητα έπιλογής τής άρνησης [στράτευσης] γιά λόγους συνείδησης σύμφωνα μέ τίς πιο πάνω άρχές, θά έχουν τήν άπαιτηση νά άναγνωριστούν σάν πολιτικοί πρόσφυγες στά κράτη μέλη τής ΕΟΚ πού άποδέχονται αυτές τίς άρχές».

Προτείνουν δηλαδή οι σοσιαλιστές εύρωβουλευτές νά έχουν τό δικαίωμα, όσοι δέν μπορούν νά άρνηθούν τή στράτευση γιά λόγους συνείδησης στήν πατρίδα τους, νά ζητήσουν πολιτικό άσυλο σέ μιά χώρα πού επιτρέπει τήν «άντίρηση συνείδησης».

Προοδευτική όπωσδήποτε ή στάση τής σοσιαλιστικής όμάδας τού Εύρωπαικού Κοινοβουλίου. Τό ΠΑΣΟΚ, όμως, πού άνήκει σ' αυτή τήν όμάδα, ως τότε θά θεωρεί ότι τό «άξιόμαχον» τού Έλληνικού στρατού έξαρτάται από τήν καταναγκαστική θητεία όσων άρνοϋνται γιά συνειδησιακούς λόγους νά τήν ύπηρετήσουν;

K.B.

θέση πως οι νεοί πού συμμετέχουν στήν ύπεράσπιση στής έθνικής κυριαρχίας και τήν άνάκαμψη τής οικονομίας έχουν τό δικαίωμα νά εκφραστούν γιά τό πολιτικό μέλλον τής χώρας τους. Είναι προφανές πως αυτό τό δημοκρατικό δικαίωμα είναι ακόμα μιά κατάκτηση τού νικαράγουανού λαού και ιδιαίτερα τής νεολαίας.

Ο «Δημοκρατικός Συντονισμός» καλεί τώρα σ' ένα «έθνικό διάλογο» στόν όποιο νά συμμετέχουν και οι ένοπλες άντεπαναστατικές συμμορίες τής FDN (πρώην σομοζικοί) και τής ARDE (τών Ρομπέλο και Έντεν Παστόρα). άζει μάλιστα τήν εκπλήρωση αυτής τής άπαιτήσης σάν προϋπόθεση γιά τή συμμετοχή στίς εκλογές.

Τή στιγμή πού ή «έκθεση Κίσιγκερ» προβλέπει «οίκονομική βοήθεια» στή Κεντρική Αμερική ύψους 24 δισεκατομμυρίων δολλαρίων γιά τά 5 προσεχή χρόνια, αναφέροντας ρητά πως «ύπάρχουν περιστάσεις στίς όποιες ή χρησιμοποίηση βίας (...) μπορεί νά είναι άναγκαία» τή στιγμή πού μόλις τέλειωσαν τά στρατιωτικά γυμνάσια Ahuas Tara II άναγγέλλονται τά Ahuas Tara III και όλόκληρη ή Όνδούρα έχει μεταβληθεί σέ στρατιωτική βάση τών ΗΠΑ τή στιγμή αυτή ή δύναμη τής Σαντινιστικής επανάστασης στηρίζεται





Μέ κλειστά τά φῶτα... (Ἀκριβῶς σάν καί πρῶτα)

Μέ στυλ δανεισμένο ἀπό γνωστό σχολιογράφο (καί στιχουργό), ἀρχίζω καί ἴω τή «φρυδιά» μου. Μιά περασμένη Κυριακή πού λέτε, μετά ἀπό ἓνα ἐξοντωτικό μπουτιλιάρισμα στήν παραλιακή λεωφόρο, καθόμασταν μέ

μπαρόκ.

Πέμπτο: Παίχτες (δύο) πού εὐγενῶς ἀμιλλόμενοι ψάχνουν γιά τίτλους τραγουδιῶν.

Ἔκτο: Guest-star ἀπ' τό χῶρο τοῦ πενταγράμμου.

Ἀποτέλεσμα τῆς συνεύρεσης τῶν ἀνωτέρω εἶναι τό παιχνίδι, πού παίζεται κάπως ἔτσι: Ὁ Μανιάτης «σεντγάγει» τήν πανέξυπνη «ἐγώτηση» καί ἀμέσως ὁ Πλέσσας πλασάρει τή νότα του. Ὁ διαγωνιζόμενος πού εἶναι σέ καλύτερη θέση τήν ἀρπάζει στόν ἀέρα κυνηγημένος ἀπ' τό χρόνο καί σουτάρει τόν τίτλο πού ἂν μπεῖ γκόλ τοῦ ἀποφέρει ἐκτός ἀπό δόξα, διάφορα εἶδη προικὸς καί τζάμπα ταξίδια στήν Κύπρο!

Καί ἐνῶ ὅλα αὐτά συμβαίνουν στό γήπεδο Μαριδάκη κάτω ἀπό τό ἀνή-

τὴν κουλτούρα. Τή θέλει, τήν ποθεῖ, τήν ὀνειρεύεται. Γιά νά ξεφύγει (...) ἀπό τὰ ὄρια, ἀφανή καί ὑπουλά, πού βάζει τό σύστημα καί πού τή θέλουν σκέτη *Μαρία* καί μόνο (...). Ἡ *Μαρία* θά γίνη ἓνα ὑπεύθυνο σκεπτόμενο ἄτομο μέ μυαλό, κρίση καί πλήρη δυνατότητα ἐπιλογῶν.

Το κείμενο ὑπογράφεται ἀπό τή γνωστή κριτικό Κατίνα Παπαδοπούλου.

Κ.Σ.



«Δρόμοι '84» Συναυλία Lytton Parker Guy

Φαίνεται ὅτι τό φεστιβάλ τζάζ Praxis κάποια νερά ταρακούνησε.

Καί νά λοιπόν ἓνας νέος κύκλος ἐκδηλώσεων «Αὐτοσχεδιαζόμενης μουσικῆς, χοροῦ, Κινηματογράφου καί Θεάτρου» ἀπό τίς 4-30 Ἀπριλίου στό θέατρο ΑΜΟΡΕ - Πριγκηπονῶν 10 — Σχολή Εὐελπίδων.

Γενικός τίτλος «ΔΡΟΜΟΙ '84» καί συνδιοργανώνουν: Υ.Ν.Γ.Α., ΥΠ.Π.Ε., ἔταιρεία Σύγχρονης Τέχνης «ΚΡΥΣΤΑΛΟ», Ε.Κ.Ι.Τ.Ε.Π., Κινηματογραφικός Τομέας τοῦ Θ.Τ.Π.Α καί Ἀνοιχτό Κέντρο Θεάματος.

Οἱ ἐκδηλώσεις προμηνύουν πολύ μεγάλο ἐνδιαφέρον τόσο ἀπὸ τίς ξένες συμμετοχές ἀλλά ἰδιαίτερα ἀπὸ τήν πολύ μεγάλη συμμετοχή ἐλλήνων μουσικῶν. Πέρα ἀπὸ τοὺς γνωστούς Ἑλληνες μουσικούς τῆς τζάζ, ἔχουμε καί δύο ἐκδηλώσεις αὐτοσχεδιασμῶν μέ παραδοσιακά ὄργανα!

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ἡ συναυλία:

PAUL LYTTON (κρουστά καί ζωντανά ἠλεκτρονικά)

EVAN PARKER (πνευστά)

BARY GUY (μπάσο)

πού γίνεται στή «ΙΡΙΔΑ» στίς 3 Ἀπρίλη, 8:30μ.μ. καί διοργανώνεται ἀπὸ τό «ΚΡΥΣΤΑΛΟ» καί τήν ΕΣ-ΣΥΜ.

Ὅλες αὐτές οἱ ἐκδηλώσεις ἔχουν ἐλεύθερη εἴσοδο! Τρέξτε λοιπόν νά πιάσετε θέσεις — προβλέπεται συνωστισμός!

Α.Ο



τήν Ἑλένη ἀναπαυτικά στόν καναπέ καί χαζεύαμε τηλεόραση, καταβροχθίζοντας δρακουλίνα καί κάτι γλυκά πού μᾶς εἶχε φέρι ὁ ἀδερφός τοῦ μπατζανάκη μου.

Ἡ ὥρα θά ἔταν περασμένες ὀχτώ, ὅταν ἀντελήφθημεν ὅτι παρακολουθοῦσαμε τό τηλεπαιχνίδι «NOTEΣ ΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΕΣ», γιά τό ὁποῖο ἀξίζει, νομίζω, ν' ἀναφερθοῦν ὀλίγα τινά πρὸς ἐνημέρωση τῶν δυστυχισμένων πού δέν τό παρακολούθησαν ποτέ.

Καταρχήν ἡ ἐν λόγω ἐκπομπή διαθέτει ὅλα τὰ μυστικά τῆς ἐπιτυχίας:

Πρῶτο: Νέο καί ὠραῖον ἥθοποιό, πού μετά τή μία (καί μοναδική) ἐπιτυχία του στή μεγάλη ὁθόνη πέρασε στή μικρή σάν παρουσιαστής καί ἔκτοτε πρωτοστατεῖ στό πλατῶ σαγηνεύοντας τοὺς πάντες μέ τό «μπρίο» καί τό δυναμισμό του, τήν ἐκπληκτική του ἀρθρωση καί τὰ εὐστροφα «σηκαρίσματα».

Δεύτερο: Ἀναγνωρισμένο συνθέτη, πού ὁ παρουσιαστής τοῦ βάζει νά παίξει κατά καιροὺς μία (ἀριθμός ἓνα) νότα γιά κάθε τραγούδι.

Τρίτο καί Τέταρτο: Γνωστό (καί ἱκανό) σκηνοθέτη καθώς καί καταξιωμένο (καί πανταχοῦ παρόντα) σκηνογράφο πού φιλοτέχνησε τό ντεκόρ σέ στυλ διαστημικό-βλαχο-

συχο βλέμα τοῦ προπονητή Κ. Φέρρη, τήν τελετή κλείνει ἡ Μπέθυ Ἀργυράκη, ἐρμηνεύοντας μοναδικά τό: «Μέ κλειστά τὰ φῶτα θάν καί πρῶτα τῶν χειλιῶν θου παίρνω τόν ἰδρώτα ἄχ! μοῦ ἔλειπεθ πολὺ (δίθ)»

Ἀνάψτε κάνα φῶς ρε παιδιά!

Ἄκης Ἀηδόνης



Ἡ Κατίνα

Στά «Νέα» τῆς 3ης Μαρτίου 1984, στήν κριτική τῆς ταινίας «Ἐκπαιδεύοντας τή Ρίτα» τοῦ Λιούις Γκίλμπερτ, διαβάζουμε: «...Ὁ ἓνας εἶναι ὁ καθηγητής τῆς φιλολογίας Μάικλ Καίην, καί ἡ ἄλλη, μιά τελειῶς *Μαρία*, τόσοκαρο σκέτο. Εἶναι κομμῶτρια, ξανθή, λαϊκή, ἀμόρφωτη. Καί τό ἔχει βάλεῖ σκοπό νά μορφωθεῖ πηγαίνοντας σ' ἓνα ἀπὸ τὰ λεγόμενα «ἀνοιχτά πανεπιστήμια». Τά δύο ἀντίθετα θά συναντηθοῦν, θά συγκρουσθοῦν, θά γίνη «τό σῶσε». Διότι ἡ *Μαρία* ὀρίζεται ἀπὸ μίαν ἀπέραντη πίστη, ἀπὸ ἓνα ἀπέραντο πάθος γιά





Ἄδυναμία ἢ ρατσισμός;

Ἐνώθηκαν λοιπόν γιὰ νὰ «σώσουν τὸ ἑλληνικὸ τραγούδι» οἱ «ἐθνικοὶ» συνθέτες μας. Χαρήκαμε ὅλοι, ἀγνοώντας ἀκόμη τὰ θλιβερά παρασκήνια. Ἡ «λύση σωτηρίας» ὅμως μᾶς ἤρθε «κεραμίδα». Νὰ μπεῖ πρόσθετη φορολογία στὴν ξένη μουσική!!

Ὅσοι ἔχουμε πέσει στὸ παράπτωμα νὰ μᾶς ἀρέσει ἡ «ξένη» μουσική, εἴτε ρόκ, εἴτε τζάζ, εἴτε κλασική, ξέρουμε πολὺ καλά τί σημαίνει αὐτό. Οἱ δίσκοι ἑλληνικῆς ἐκτύπωσης ἔχουν περάσει τίς 500 δρχ. Οἱ δίσκοι ξένης ἐγγραφῆς κυμαίνονται γύρω στὸ χιλιάριο. Καὶ οἱ συνθέτες μας λίγο πολὺ ζητᾶνε νὰ τοὺς ἀκριβήνουμε κι ἄλλο!! Ἐνῶ ὁ Λ. Παπαδόπουλος δηλώνει στὰ Νέα ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι «οἰκονομικῆς φύσης», — πολλὰ τὰ ἔξοδα στοὺς ἑλληνικοὺς δίσκους βρέ παιδιά, σκεφθεῖτε καὶ πόσα λεφτά... χάνει τὸ κράτος ἀπὸ τίς εἰσα-

γωγές — κι ὄχι ζήτημα «κουλτούρας».

Ἐμεῖς πάντως νομίζουμε ὅτι τὸ μέτρο δὲν θὰ ἔχει ἐπιτυχία. Εἶδατε τί ἔγινε μὲ τὸ οὐίσκυ; Ἡ τιμὴ διπλασιάστηκε ἀλλὰ ἡ κατανάλωση μᾶλλον αὐξήθηκε!

Πῶς νὰ τὸ κάνουμε! Καὶ δύο χιλιάδες νὰ πάει ὁ δίσκος δὲν γίνεται νὰ προτιμήσουμε π.χ. τὸν Ἀνδριόπουλο, πού ὑπογράφει περιχαρῆς τὴν ἐκκλήση, ἀπὸ τὸν Keith Zarrett!

Δύο λύσεις ἀπομένουν γιὰ τοὺς «σωτῆρες» μας.

Ἡ νὰ γράψουν καλὴ μουσική, ὁπότε ἴσως πουλήσουν παραπάνω (δὲν καὶ δυστυχῶς, μέσα στὸ συρφετὸ τῆς ἑλληνικῆς παραγωγῆς ἡ σχέση τῆς ποιότητος μὲ τίς πωλήσεις εἶναι πολὺ ἀμφισβητήσιμη).

Ἡ ν' ἀπαγορεύουν τελείως τὴν εἰσαγωγὴ ξένης μουσικῆς. Τί θὰ κάναμε τότε; Θέλουμε δὲ θέλουμε θὰ καταλήγουμε στὰ «ἐγχώρια προϊόντα». Θὰ μπορούσαν ἐξάλλου νὰ πάρουν πληροφορίες γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ μέτρου ἀπὸ τὴν ἔνωση συνθετῶν τοῦ Ἰράν. Ἄν δὲ κάνα λάθος κι ὁ Χομεϊνὶ κάτι ἀνάλογο ἔκανε, κι ὅλοι τώρα τραγουδοῦν τὸ τραγούδι του.

Δ.Ο.

Ὁ ἱππότης τῆς ἀποκάλυψης

Δυναμική — μά καθόλου πρωτοφανής — ἐπίδειξη ἀπὸ τὸν πασιγνώστο γιὰ τὸ «χιούμορ» τοῦ Θόδωρου Κρητικῶ.

— Σὲ κριτική(;) τοῦ γιὰ τοὺς ΑΛΛΟΠΑΡΜΕΝΟΥΣ δημοσιευμένη στὸν Ταχυδρόμο (8 Μαρτίου), μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὸ «νέο Ἴνδαλμα» πού ἔχουν τώρα τὴν εὐκαιρία ν' ἀποκτήσουν οἱ θαυμαστὲς τῶν «ἀεροβικῶν ἀσκήσεων τῆς Τζέην Φόντα» καὶ πού ἀκούει στὸ ὄνομα Μάγια Λυμπεροπούλου. Ἡ ὁποία «ἐπιδίδεται κάθε βράδυ... σὲ μιά σειρά θεαματικῆς τοῦμπες, πηδήματα, τρεχαλητά, βουτιές καὶ πλῆθος ἄλλα ἀκροβατικὰ νούμερα, ἱκανὰ νὰ κάνουν τὴν ἀμερικανίδα συνάδελφό της νὰ χάσει τὸν ὕπνο της ἀπὸ φθόνου». Ἐπίσης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Γιώργος Σεβαστίκογλου εἶναι ὁ ὑπεύθυνος «...σκηνοθέτης, προπονητής, διαιτητής καὶ γενικὸς ὀργανωτῆς τῆς ὅλης γυμναστικῆς ἐπίδειξης».

Ἀνεκτὴ εἶναι ἡ ἐπιθυμία τοῦ Θόδωρου Κρητικῶ νὰ θέλει νὰ κερδίζει τὸ ψωμί του, ἐπινοώντας κριτικὲς θεάτρου. Καθόλου ἀνεκτὴ ὅμως, ἡ συνεχὴς χυδαίότητα πού ἐπιδεικνύει ἀπέναντι σὲ ἀνθρώπους πού ὑπερασπίζονται τὸ θέατρο καθημερινὰ καὶ μὲ πάθος μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ δικό του.

Εἶναι γνωστὸ πιά ὅτι ἡ γραφίς στὸ χέρι κριτικῶ — ἡ κρητικῶ ἂν προτιμάτε — εἶναι ἱκανὴ νὰ δημιουργεῖ σημεῖα καὶ τέρατα. Αὐτὸ πού ὅμως δὲν εἶναι γνωστὸ εἶναι τὸ πότε θὰ σταματήσουν νὰ δημοσιεύονται οὐρακατογκισμοὶ ἀπὸ αὐτοχρισμένους ὑπερασπιστὲς τῆς Τέχνης.

Ἄν ὁ Κρητικὸς θέλει ν' ἀνοίξει ἱερὸ πόλεμο ἐναντίον τῶν «κακῶν», ἂς τὸν ἀνοίξει μέσα ἀπὸ διαγωνισμοὺς γιὰ ταλαντούχους κακο-χιούμοριζοντες.

Γ. Μακρῆς

Ἡ λύση γιὰ τὸ ΣΕΗ

Ἀγαπητὲ σχολιαστή,

Εἴμαστε φανατικοὶ θετρόφιλοι καὶ ἡ πρόσφατη διαμάχη ΠΕΕΘ — ΣΕΗ, πού κατέληξε στὸ κλείσιμο τῶν θεάτρων, ἦταν γιὰ μᾶς μεγάλο πλῆγμα, γιὰ μᾶς στέρησε ἀπὸ μιά βασικότερη πηγὴ πνευματικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀπόλαυσης. Καθελωμένοι λοιπὸν ἀναγκαστικά στὰ σπῖτια μας, παρακολούθησαμε ἀπὸ τὴν τηλεόραση τὴν ἀπευθείας μετάδοση τῆς συζήτησης μὲ θέμα «Γιατί ἔκλεισαν τὰ θεάτρα», στὴν ὁποία πῆραν μέρος ὁ ὑπουργὸς Ἐργασίας κ. Εὐάγγελος Γιαννόπου-

λος μὲ τὸν βουβὸ γραμματέα του, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ΠΕΕΘ οἱ κ.κ. Κούρκουλος καὶ Ληναῖος, καὶ ἀπὸ τὸ ΣΕΗ οἱ κυρίες Ὑψηλάντη καὶ Κοταμανίδου. Ἡ συζήτηση ἦταν ἀπόλυτα καταποτιστική, καὶ ἡ πρωτοβουλία τῆς ΕΡΤ 1 μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσουμε στὴ γένεσή της τὴ δημοκρατικὴ σκέψη τοῦ παρευρισκόμενου ὑπουργοῦ, ἰδιαίτερα στὸ σημεῖο πού, ἀπευθυνόμενος στὴν πρόεδρο τοῦ ΣΕΗ τῆς ἔδωσε νὰ καταλάβει πῶς τὸ ΣΕΗ δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ μὴ θέλει τὸ νόμο 3239, (νόμο πού τὸν ἐφαρμόζει κοτζάμ σοσιαλιστικὴ κυβέρνηση καὶ τολμᾶνε νὰ τὸν ἀμφισβητήσουν κάτι τσουτσέκια). Μείναμε ὥστόσο μὲ μιά ἀπορία: Ἀφοῦ τὸ ΣΕΗ κωλύεται ἀπὸ τὸ καταστατικό του νὰ κάνει μέλη του τοὺς ἡθοποιούς - μέλη τῆς ΠΕΕΘ, γιατί δὲν προσανατολίζεται στὴ λύση πού ὑπονόησε διακριτικὰ ὁ εὐφραδέστατος κ. Ληναῖος, ὅταν μᾶς πληροφορήσε πῶς ὁ Ζάν Λουί Μπαρρώ, γνωστός θιασάρχης, εἶναι μέλος τοῦ σωματείου γάλλων ἡθοποιῶν, καὶ ὁ Ἰδιος (ὁ κ. Ληναῖος!) εἶναι ἐπίτιμο μέλος τοῦ σωματείου βρετανῶν ἡθοποιῶν γιὰ τὴν ἀντιστασιακὴ δράση του στὴ διάρκεια τῆς ἐπταετίας. Εἶναι τόσο ἀπλό!

Μὲ φιλικούς χαιρετισμοὺς

Γ.Μ — Κ.Σ.



Τὸ κουίζ τῆς κ. Γεωργούλη

(Ἀπὸ συνέντευξη τῆς ἡθοποιῶ Ἀλίκης Γεωργούλη στὴ Μ. Μαραγκοῦ, Ἐλευθεροτυπία 6ης Μαρτίου 1984).

1. Τὸν Τσαρούχη «μιά μικρὴ λεπτομέρεια τὸν ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ἕνας ἐντίμος κομμουνιστής».

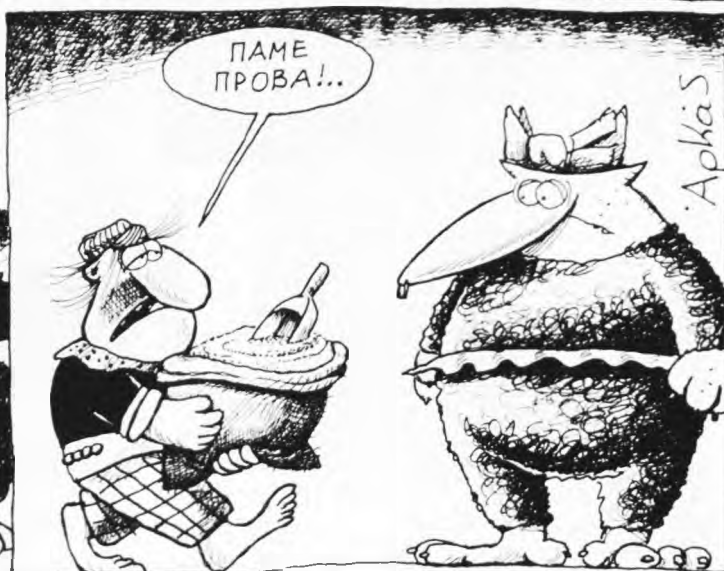
— Ποιὰ; (Ξέρεῖ ἡ κυρία Γεωργούλη.)

2. «Ἐξησα ἔντονα (...) Μόνο λεσβία καὶ κλέφτρα δὲν ἔγιναν».

— Τί ἔγινε; (Ξέρετε!)

ΧΑ

SHOW BUSINESS του Αρκά



SHOW BUSINESS του Αρκά



SHOW BUSINESS του Άρκά



Μιά συζήτηση με τον Θάνο Μικρούτσικο



“Άλλο Ζάπα καί άλλο Ζαπάτα σύντροφοι!

‘Η διαγραφή σου από τό ΚΚΕ είναι ένα θέμα πού σ’ έχει φέρει στην επικαιρότητα, έμεις όμως θά άρχίσουμε από άλλο: Γιατί προσχώρησες στο ΚΚΕ καί μάλιστα προερχόμενος από τό χώρο της «έπαναστατικής άριστερας»;

‘Εκείνο πού μέ οδήγησε στην έπαναστατική άριστερά ήταν άφενός ή έπιρροή πάνω μου της πολιτιστικής επανάστασης του ‘68 στην Κίνα καί τά γεγονότα του ‘68 στο Παρίσι καί άφετέρου ό άκτιβισμός των ομάδων της επαναστατικής άριστερας κατά τή διάρκεια των γεγονότων του Πολυτεχνείου καί λίγο μετά τή μεταπολίτευση. Τά γεγονότα πού ακολούθησαν τό θάνατο του Μάο κατέρριψαν γιά μένα τό μύθο της ατενέργειας των μαζών. Αυτό, σέ συνάρτηση μέ τήν άλλοπρόσαλλη τότε τακτική αυτών των ομάδων μέ οδήγησε στην άποχώρηση από εκείνο τό χώρο. Μπήκα στο ΚΚΕ άρκετά χρόνια άργότερα γιατί πίστευα ότι στο μεγάλο αυτό κορμό της άριστερας θά μπορούσα νά παλέψω «άπό τά μέσα» καί νά συμβάλω στην άλλαγή των έπιλογών του (όσον άφορά τουλάχιστον τά θέματα πού μέ άπασχολούν) των πολιτιστικών. Δέν παραγνωρίζω ούτε καί σήμερα τή λαϊκότητα, τήν ιστορικότητα καί έπόμενα τίς όποιες έσωτερικές αντίφάσεις του «φαινόμενου» ΚΚΕ.

Γράφτηκε καί ελπώθηκε άρκετές φορές ότι μπήκα μέσα γιά νά έχω μεγαλύτερη πελατεία. Όμως ή ίδια ή δουλειά μου — άλλά καί οί άπόψεις πού πάντοτε διατύπωνα — άποδεικνύει τό αντίθετο. Έργα όπως ή «Καντάτα γιά τήν Μακρόνησο» ή «Μουσική Πράξη στον Μπρέχτ» ή «Ευριπίδης IV» τό «Έμπάργκο» ή ή «Άραπιά» δέν είναι άρεστά στον μέσο όρο του ΚΚΕ. Δέν έπεδίωξε ποτέ νά παίξω τό ρόλο του έθνικού συνθέτη του ΚΚΕ. Τό τραγικό γιά μένα είναι ότι εκείνη τήν περίοδο βαλλόμουνα καί από τά μέσα καί από τά έξω.

‘Η έμπειρία της στρατεύσής μου στο ΚΚΕ μου έδειξε πολύ φανερά δύο πράγματα: άπ’ τή μιά μεριά πώς στο έσωτερικό του εκτυλίσσονται διεργασίες από άγωνιστές της άριστερας (διανοούμενος ή μή) πού δέν είναι πρόθυμοι νά δεχτούν άδιαμαρτύρητα χονδροειδείς σχηματοποιήσεις των πολιτιστικών καί ιδεολογικών φαινομένων. Άπ’ τήν άλλη (καί έδώ νομίζω είναι τό πιο σημαντικό) πώς τά όρια μιας προσπάθειας συμβολής «άπό τά μέσα» γιά μία βαθύτερη άλλαγή των έπιλογών του είναι άνυπέρβλητα.

Ποιά ζητήματα σ’ έφεραν σέ αντίθεση μέ τήν κυρίαρχη πολιτιστική άποψη του ΚΚΕ;

‘Ας πάρουμε τό ζήτημα των δύο πολιτισμών. Μέχρι πριν λίγο καιρό ή συζήτηση περιοριζόταν μεταξύ των στελεχών του πολιτιστικού τμήματος της Κ.Ε.

Τελευταία άρχισε νά βγαίνει προς τά έξω (Ριζοσπάστης, Όδηγητής) άφού «νίκησε κατά κράτος» τήν αντίθετη άποψη, φυσικά μέ τήν μέθοδο της άπαγόρευσης καί όχι της ιδεολογικής πάλης. Διατυπώθηκε δέ από άνώτερο στέλεχος της ΚΝΕ ή έξης τραγελαφική καί άντιμαρξιστική θέση γιά τήν ύπαρξη δύο πολιτισμών: ... ό ένας είναι ό πολιτισμός της άστικής τάξης καί ό άλλος ό πολιτισμός των σοσιαλιστικών καί λοιπών δημοκρατικών στοιχείων!!!!

Κι όλα αυτά, ξεθάβοντας ένα έδάφιο από τον Λένιν, ό όποιος γιά ένα συγκεκριμένο έθνικό ζήτημα, τό 1905 άν δέν κάνω λάθος, μίλησε γιά δύο πολιτισμούς. Άμέσως τά πολιτιστικά μας άστέρια σήκωσαν ψηλά τη σημαία του μαρξισμού - λενινισμού καί ταξινόμησαν όλους τους σύγχρονους καλλιτέχνες.

Δηλαδή;

Είναι άπλό. ‘Ο Σεφέρης στον άστικό πολιτισμό, ό Ρίτσος στον άλλο. ‘Ο Χατζηδάκης άπ’ τή μιά μεριά, ό Θεοδωράκης από τήν άλλη. Ξέρετε πού έχουν σταματήσει; Δέν ξέρουν τί νά κάνουν μέ τό ‘Αξιον Έστί του Έλύτη. Βάζουν τον Έλύτη από έδω, γίνεται μπέρδεμα τρελό.

Ένα άλλο θέμα είναι ότι τό ΚΚΕ ταυτίζει τήν έννοια του πολιτισμού μέ τήν ψυχαγωγία, τά πανηγύρια καί τά φεστιβάλ. Έτσι ευνουείται τό τραγούδι στη βάση της τυποποιημένης φόρμας (γιά νά γίνεται εύκολότερη ή επικοινωνία μέ τό πλατύ κοινό, τό έθισμένο χρόνια σ’ αυτό τό είδος άπ’ τήν άρχουσα τάξη) καί τό μοντέλο δημοφιλής καλλιτέχνης συν δύο μουζούκια συν γήπεδο. Έτσι όμως μεταφέρεται —είτε τό θέλουν είτε όχι— ή ιδεολογία της άρχουσας τάξης στο λαϊκό κίνημα, βοηθώντας προφανώς στη διαιώνιση της κυριαρχίας της.

Δέν είναι όμως αυτό μία από τίς κύριες μορφές του λαϊκισμού σήμερα;

Είναι νομίζω ή κύρια μορφή μέ τήν όποία έμφανίζεται ό λαϊκισμός σήμερα. Στηρίζονται αυτοί πού τον χρησιμοποιούν, σέ φράσεις του

τύπου «αυτά θέλει ό κόσμος» ή «πρέπει ό κόσμος νά καταλαβαίνει τήν Τέχνη». Συμφωνώ ότι τό κοινό πρέπει νά καταλαβαίνει τήν Τέχνη, όμως πρέπει νά τήν καταλαβαίνει αναπτύσσοντας τίς άνάγκες του καί τίς γνώσεις του καί όχι μέ τό νά περιορίζεται ή Τέχνη στην κίνησή της καί στον έμπλουτισμό της καί μαζί μέ αυτήν νά περιορίζεται καί τό κοινό. Θά ήθελα νά υπενθυμίσω ένα άπόσπασμα από τον Μάρξ: «Τό καλλιτεχνικό άντικείμενο δημιουργεί ένα ευαίσθητο προς τήν Τέχνη κοινό, πού είναι ικανό γιά τήν αισθητική άπόλαυση. Γι’ αυτό τό λόγο ή παραγωγή παράγει όχι μόνο ένα άντικείμενο γιά τό ύποκείμενο *άλλά καί ένα ύποκείμενο* γιά τό άντικείμενο».

Τί ύποκείμενο παράγει ό λαϊκισμός; Μ’ άλλα λόγια τί ευαισθησία δημιουργεί στο κοινό του; ‘Ο λαϊκισμός αναπαράγει τίς άνάγκες του κοινού χωρίς νά τίς διευρύνει.

Σ’ αυτή τή λογική δέν έντάσσεται καί ή άποψη γιά έμμονή στην παράδοση πού καταγγέλλει τό ξένο σάν έχθρικό;

Είναι μία άποψη μέ τήν όποία συγκρούστηκε στο ΚΚΕ άλλά πρέπει νά πω ότι ύπάρχει καί σ’ άλλους χώρους. Μιά άποψη πού θέλει τήν παράδοσή μας «καθαρή» καί άπαλλαγμένη από «μιάσματα», καθορισμένη στο τρίπτυχο βυζαντινή μουσική —δημοτικό— ρεμπέτικο καί πού επιτίθεται άκριτα ενάντια στην ξένη μουσική καί ειδικά τή ρόκ. Μιά τέτοια άποψη είναι πολύ επικίνδυνη γιατί βλέπει τήν παράδοση στατικά καί όχι δυναμικά καί ευνουεί τήν παραγωγή έργων πού «μοιάζουν» περισσότερο μέ παραδοσιακά παρά μέ σύγχρονα. Αυτή είναι ή αίτία πού τους λείπει ή αυθεντικότητα. Τά έργα αυτά γέρνουν προς έποχές πού οί συνθήκες τους έχουν εκλείψει, εκφράζουν άνάγκες παρελθοντολογικές καί χωρίς καμιά ιστορική προοπτική.

Άπ’ τήν άλλη μεριά ή έπίθεση στο ξένο έργο έχει μία πολιτική συνέπεια. Πάει νά κρύψει τήν πραγματική τομή άνάμεσα στο προοδευτικό καί τό αντιδραστικό έργο τέχνης *ανεξάρτητα έθνικότητας* καί νά τή μεταθέσει άνάμεσα στο ελληνικό καί τό ξένο. Βρίσκουμε έδω τά στοιχεία μιας ιδεολογίας πού πάει νά συγκροτηθεί σέ *έθνική βάση* καί παρατηρώ ότι ύπάρχει μία σύγκλιση άπόψεων του ΚΚΕ μέ άλλους φορείς ή προσωπικότητες —πολιτικά αντίθετους— στο θέμα αυτό. ‘Ας δούμε γιά παράδειγμα τή συνεργασία του Θεοδωράκη (πού άποτελεί τήν βιτρίνα της

πολιτιστικής πολιτικής του ΚΚΕ) με Μητροπάνο, Διονυσίου, Κόκκοτα και του Σαββόπουλου με τον Χριστοδουλόπουλο, ή τα νέα γούστα του τύπου Θεοδωράκης — άσικκος και Σαββόπουλος — τσιφτετέλι.

“Αν πάμε στην «Λειτουργία» του Θεοδωράκη, βρίσκουμε τη νεορθοδοξία του Σαββόπουλου. Τέλος τους δυό μαζί, πιασμένους χέρι-χέρι τους συναντάμε στην «Κίνηση για την υπεράσπιση του Έλληνικού τραγουδιού» να επιτίθενται ενάντια στην ξένη μουσική αδιάκριτα.

Με αυτές τις απόψεις σου, πώς σε αντιμετωπίζει ο κομματικός μηχανισμός του ΚΚΕ;

“Απ’ τη στιγμή που κάποιος διαφωνήσει σε ζητήματα όπως τα παραπάνω αρχίζει να υποχωρεί ο σεβασμός στην προσωπική δημιουργία που μένει μόνο στα χαρτιά και στις διακηρύξεις. Παρεμβάλλονται εμπόδια ή πιέσεις στην ελεύθερη και δημόσια δραστηριότητα και έρευνα

δοθούν σύγχρονες απαντήσεις στα σημερινά προβλήματα και τεθούν σε άμφισβήτηση οι χρονίζουσες επιλογές του «βουνού» (40 χρόνια μετά το ΕΑΜ κυρίαρχη στην κομματική λογοτεχνία είναι η έαμική φιλολογία ενώ τα σύγχρονα προβλήματα εκμηδενίζονται) ή οι επιλογές των μαζικών φορέων που ελέγχονται από το κόμμα, όπως π.χ. η έρασιτεχνική δημιουργία που όπως γίνεται και όπως προωθείται είναι για μένα πολύ επικίνδυνη.

Και οι εκτός κόμματος; Πώς αντιμετωπίζει το ΚΚΕ τους διανοούμενους και καλλιτέχνες που δεν ανήκουν στις γραμμές τους;

“Υπάρχει ο μπαμπούλας του τύπου: «Ή ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ» γέννησε τον αναθεωρητισμό και το άνοιγμα του Ντουμπρεσκ στους διανοούμενους δημιούργησε το πρόβλημα της Τσεχοσλοβακίας!!! Έτσι δεν ενθαρρύνονται

Πάουντ δεν σημαίνει τίποτα στα κομματικά στελέχη του ΚΚΕ που καθοδηγούν σήμερα το πολιτιστικό κίνημα, θέλω απλά να τους πω (για άλλη μία φορά — αλλά τώρα πια δημόσια) πώς ο Τζέμς Τζόνς δεν είναι μάρκα τσιγάρου. Είναι ο συγγραφέας για τον οποίο έγινε μεγάλη μάχη το 1938 στη Μόσχα μεταξύ Λούκατς και Μπρέχτ στο περιοδικό Das Wort. Κι ούτε χτυπάμε την ρόκ μουσική πιστεύοντας ότι ο Φράνκ Ζάππα είναι μεξικάνος αναρχικός.

Τέτοιες απόψεις — αντίρρησης πρόβαλα με τη στοιχειώδη απαίτηση να άκουστώ σαν κομματικό μέλος με δικαιώματα (και όχι μόνο με τη χρησιμοποίηση του ονόματός μου σε προεκλογικές καμπάνιες και εκδηλώσεις).

Ζητούσα να συμμετέχω ενεργά στην επεξεργασία και στην παραγωγή ιδεολογικού πολιτιστικού έργου μιάς και στα λόγια και στα κομματικά ντοκουμέντα διατρέφω την θέληση για απαντήσεις στα σύγχρονα προβλήματα ή έλεγαν ότι τα πολιτιστικά θέματα είναι άνοιχτα.

Η πραγματικότητα όμως ήταν άλλη, και εγώ διαγράφτηκα.

Είναι αλήθεια ότι διαγράφτηκες χωρίς καν να σε καλέσουν τα αρμόδια όργανα;

Τό πώς διαγράφτηκα έχει σχέση με το ότι στο ΚΚΕ δεν έχει κατοχυρωθεί στην πράξη και δεν έχει αναγνωριστεί η γονιμότητα της διαφωνίας. Αντίθετα θεωρείται μάλλον «άρρωστια». Μιάς λοιπόν και εγώ θεωρήθηκα «άρρωστος» αποβλήθηκα από τον «ύγιη» οργανισμό για να μην εισαχθούν καινά δαιμόνια. Είναι λοιπόν χαρακτηριστικό ότι όχι μόνο δεν κλήθηκα στο συγκεκριμένο κομματικό όργανο που υποτίθεται ότι συζήτησε και αποφάσισε τη διαγραφή μου, αλλά και δεν την έχω πληροφορηθεί επίσημα μέχρι τώρα.

Είναι δεδομένο ότι μετά τη συνέντευξή σου θα κατηγορηθείς από το ΚΚΕ ότι δίνεις όπλα στην αντίδραση, ότι είσαι αντικομμουνιστής κλπ. Πώς αντιμετωπίζεις αυτό το ένδεχομένο;

Είναι γνωστή τακτική να σε περιθωριοποιούν, να σε φιμώνουν, να μην έχεις πρόσβαση στην κομματική ζωή ούτε στα κομματικά έντυπα, να σε διαγράφουν και αν μιλήσεις να σου κολλάνε τη στάμπα του αντικομμουνιστή. Δεν δέχομαι αυτό του τύπου την ιδεολογική τρομοκρατία και την αντέκρουσα και μέσα στο κόμμα όταν άσκηθηκε ενάντια σε άλλους. Άλλωστε πιστεύω πως αυτές οι αντιλήψεις του κόμματος είναι που βοηθούν την άρχουσα τάξη να διαιωνίζει την κυριαρχία της και γι’ αυτό παλεύω ενάντια τους.

Νά σās θυμίσω ένα ποίημα του Μπίρμαν που έχω μελοποιήσει στο παρελθόν.

*Λές! ή όμολογία των λαθών μας
ώφελεϊ τόν έχθρό.*

Καλά μά ποιόν ώφελεϊ τό ψέμα μας;

Μετά τη διαγραφή σου πώς θα προσδιορίζεις το πολιτικό σου στίγμα;

“Ανήκω στο χώρο της μαχόμενης άριστεράς και παρακολουθώ με πολύ ενδιαφέρον τις διεργασίες και την κινητικότητα που συντελούνται σ’ αυτήν. Σ’ εκείνη την άριστερά που θέτει σε άμφισβήτηση μύθους και βεβαιότητες που έπηρεασαν τις επιλογές του εργατικού κινήματος για δεκαετίες.

**Κώστας Βournάς
Δημήτρης Οικονομάκης
Δημήτρης Τρίμης**



να και όπωςδήποτε — αυτό τουλάχιστον συνέβη σε μένα — περιθωριοποίηση στην κομματική ζωή. Η παραγωγή ιδεολογικού έργου στον πολιτισμό ανατίθεται μόνο σε οργανωτικά στελέχη όπως για παράδειγμα στο Συμπόσιο «Τέχνη και Ίδεολογία» που όργάνωσε το ΚΚΕ και που ήταν μάλλον εκδήλωση περιχαράκωσης παρά πρόθεση ανοίγματος ή έρευνας. Είναι χαρακτηριστικό πως κανένας από τους πνευματικούς δημιουργούς που πρόσκεινται ή είναι στο ΚΚΕ δεν κρίθηκε άξιος έμπιστοσύνης να κάνει μία βασική εισήγηση. Όλες ανατέθηκαν σε μέλη και στελέχη του κομματικού μηχανισμού. Κι αυτό γιατί πάντα υπάρχει ο φόβος μήπως

στο χώρο της Τέχνης πρωτοπόροι δημιουργοί, ειδικότερα νέοι ζωγράφοι και νέες τάσεις στη ζωγραφική αλλά και στη λογοτεχνία και την κριτική. Αυτό κάνει σχεδόν αδύνατη τη συνεργασία των πνευματικών ανθρώπων της άριστεράς ενώ ταυτόχρονα η αξιολόγηση των καλλιτεχνών γίνεται στη βάση του τί ψηφίζει κανείς και όχι στην αξία του έργου του. Θεωρήθηκαν αίρετικές οι απλούστατες κοινές αλήθειες που διατύπωνα, ότι μπορεί ένας συντηρητικός πολιτικά καλλιτέχνης να παράγει προοδευτικό έργο — και αυτό πρέπει να μετράει — και ότι ένας κομμουνιστής καλλιτέχνης μπορεί να παράγει αντιδραστικό. Και αν τό παράδειγμα του Έζρα

‘Η νέα λογοκρισία καί ή παλιά κριτική

Σ' ένα βιβλίο της ANDREA DWORKIN πού κυκλοφόρησε πρόσφατα στά ελληνικά, ξαναβρίσκουμε τή δημοφιλή προκατάληψη ότι ή πορνογραφία διαθέτει μιάν ακόμη τεχνική δυνατότητα νά είναι επικίνδυνη: μπορεί νά διαφθείρει, νά παραπλανήσει καί, κατά κάποιο τρόπο, νά παρασύρει στό ήμίφως άνομολόγητων λογοτεχνικών έγκλημάτων έναν ήθικό άνθρωπο ή μιάν όλόκληρη ύγιή κοινή γνώμη, άπλως καί μόνο μέ τό νά είναι «καλής ποιότητας». Νά λοιπόν πού άκόμα καί οί φεμινίστριες συμβιβάζονται νά παραδεχτούν πώς υπάρχει καί μία κάποια «ύψηλή τέχνη» στά βιβλία εκείνων πού μέ τόσο έκδηλη περιφρόνηση πρός τή Γυναικεία Ύπόσταση τολμούν νά άφηγούνται τίς ρυπαρές δοσοληψίες τής σάρκας. Ύπάρχουν, σά νά λέμε, καί «καλοί πορνογράφοι» (όχι από ήθική άλλά από τεχνική άποψη) καί -τί φοβερό πράγμα!- θά πρέπει τώρα νά εξοντώσουμε μαζί μ' έναν όλόκληρο φιλολογικό υπόκοσμο, καί μερικά σπάνια ταλέντα. Σά νά μήν έφταναν όλα τ' άλλα, αυτό άκριβώς τό νωθρό Ίησουήτικο έπιχείρημα (στό όνομα του όποιου καλούμαστε νά θυσιάσουμε στό βωμό τής Ίδέας άκόμα καί τήν ίδια τήν Έμπνευση) προσφέρει τώρα καί κάτι παραπάνω: κάνει τόν άγώνα γιά τήν έξυγίανση νά μοιάζει περισσότερο «σημαντικός», περισσότερο «δύσκολος», περισσότερο «ήθικός». "Αν πρέπει νά καούν βιβλία του είδους των *Ακόλαστων γυναικών*, του *Στρατόπεδου γιά παρθένες*, καί των *Οργίων στη βίλα της άνωμαλίας*, τότε θά πρέπει επίσης νά καούν ό Πετρώνιος, ό Σεΐχης τής Τύνιδας, ό Μπέκφορντ, ό Άπολιναίρ, ό Μπατάιγ. Διαχωρίζοντας τυπικά τους μέν άπ' τους δέ, άλλά έπιφυλάσσοντας γιά όλους τήν ίδια τύχη, δέν κάνουμε τίποτε άλλο άπ' τό νά διατυπώνουμε έμμεσα μία άξιοπρεπή απόδειξη του ότι: παρόλο πού οί άγωνιζόμενοι γιά τή νέα ήθική διαθέτουν κάτι άπ' τό καλό γούστο των αντιπάλων τους, ό ίδιος ό άγώνας είναι πάντοτε τυφλός καί άδυσώπητος σάν τή Θεία Δίκη.

Φυσικά, είναι περιεργό ότι όρισμένα επαναστατικά ρεύματα τής σκέψης, όπως ό μαρξισμός ή ό φεμινισμός, άνακαλύπτουν μόλις τώρα ότι υπάρχει καί καλογραμμένη έρωτική λογοτεχνία (όσο πρόστυχη κι άν είναι), λές καί κάθε τι πού άπορρίπταμε ήθικά δέν μπορούσε νά περιέχει ποιοτικές διαφορές: λές καί δέν ήταν αυτονόητο ότι υπήρχαν άποτελεσματικά καί λιγότερο άποτελεσματικά ναρκωτικά, ισχυρές καί λιγότερο ισχυρές έκρηκτικές ύλες. Κι όμως ή άνακάλυψη, άν καί καθυστερημένη, έχει τό λόγο της. Γιατί, στην περίπτωση πού εξετάζουμε, αυτή ή συγκεχυμένη άξιολογική τοποθέτηση («καλή πορνογραφία») κρύβει τήν ουσία ένα πονηρό τέχνασμα πού οί έχθροί τής έλευθερίας του λόγου χρησιμοποιούν όλο καί πίο συχνά: τό τέχνασμα είναι άπλό: άναγνωρίζουμε στό αντικείμενο πού θέλουμε νά καταδικάσουμε μία

‘Η εύγλωττία έχει πάνω στίς γυναίκες τό ίδιο άποτέλεσμα πού έχει καί πάνω στους Συγκλητικούς.

ΟΒΙΔΙΟΣ: «‘Η τέχνη του έρωτα»

ποιότητα, ένα επίπεδο, ένα βάθος, τά ίχνη μιάς καλλιέργειας: άναγνωρίζουμε στόν αντίπαλο μία φιλοσοφία δικαίου «άπό τή μεριά του», κι έτσι έχουμε ήσυχη τή συνείδησή μας, έχουμε παραδεχτεί ότι αυτό πού χτυπάμε δέν είναι ένας στόχος έπιλεγμένος στην τύχη, άλλά ένα αντικείμενο πού μελετήθηκε προσεχτικά, πού οί θετικές του πλευρές έκτιμήθηκαν όσο έπρεπε, άλλά πού τελικά καταδικάστηκε γιατί ή προέλευση καί ή σημασία του κρίθηκαν υπεράνω κάθε επείκειας, κι έτσι τώρα-δυστυχώς!- είμαστε άναγκασμένοι νά τό καταστρέψουμε.

Πραγματικά, ή ήθική σημασία (έστω καί ή άσυνείδητη) μοιάζει έδώ νά είναι τό μόνο πού μετράει. ‘Η ούσιαστική πλευρά των πίο γνωστών άπ' τά καταραμένα βιβλία, τό χιοδμορ, ή ποίηση, ή φαντασία, ή άπερίφραστη έξέγερση του συγγραφέα τους έναντι στους θεσμούς καί τίς παραδόσεις, οί ιδιορρυθμίες του κάθε στύλ, αυτή ή δίχως τέλος έναλλαγή από φωτοσκιάσεις καί άναλαμπές πού συνοδεύει τή ροή των λέξεων μέσα σέ γλώσσες τόσο μελωδικές όσο τά λατινικά ή τόσο αύστηρά έθιμοτυπικές όσο τά άγγλικά τής βικτωριανής έποχής (μέ δύο λόγια, τό κάθε τι στό όποιο ή λογοτεχνία όφείλει τήν ύπαρξή της), όλα αυτά άποτελούν άπλως ύποτυπώδεις λεπτομέρειες, ένα επί μερους έπαισόδιο στην άπόπειρα του Κακού νά μεταμφιεστεί γιά νά μās ξεγελάσει. Άραγε, αυτό τό «ξεγέλασμα» πετυχαίνει; Άν ναι (καί «ναι» άπαντούν ή ANDREA DWORKIN καί οί συνάδελφοί της) τότε ό Σάντ είναι πίο επικίνδυνος άπ' τήν Ξαβιέρα Χολάντερ. Γιατί ή πρόθεση του Σάντ (τό νά μεταχειριστεί τό έρωτικό όν σάν αντικείμενο) είναι, παρά τό κυριολεκτικό νόημα του σαδισμού, πολύ καλύτερα κρυμμένη άπό κείνη τής νευρωτικής κ. Χολάντερ, ή όποια, άν καί έμφανίζεται πρόθυμη νά σκορπίσει τήν εύτυχία, επιμένει νά διαλαλεί ένα άπάνθρωπο έμπόρευμα μέ φριχτή είλικρίνεια. Πραγματικά, τό Κακό στόν Σάντ είναι κρυμμένο, μέ μία σχεδόν άφύσικη φροντίδα, κάτω άπό τίς έντυπωσιακές περιπλοκές πού ή άκόλασία δημιουργεί γιά λογαριασμό της, κάτω άπ' τό άφράτο, τό άμεμπτο καί προσεχτικά σνόμπ λεξιλόγιο τής Αύλης του προτελευταίου Λουδοβίκου, κάτω άπό κείνο τό τερπνό φιλοσοφικό παραλήρημα πού άναβλύζει άδιάκοπα σέ μισοφωτισμένες κρεβατοκάμαρες καί άνθισμένους κήπους, κάτω άπ' τίς διακηρύξεις τής άναρχικής αντίληψης του άκόλαστου, κάτω άπ' τήν τελειοποιημένη ποίηση των εικόνων, των ντεκόρ, των ρούχων, των όνομάτων, μέ δύο λόγια κάτω άπ' τήν ίδια τή λογοτεχνία. Τήν Ξαβιέρα





μπορούμε απλώς να την καταγγείλουμε: τόν Μαρκήσιο όμως θα πρέπει πρώτα να τον ξεσκεπάσουμε. Καί είναι φυσικό να επιφυλάσσουμε σ' έναν πιο επικίνδυνο αντίπαλο μιά πιο αυστηρή τιμωρία.

Έτσι η λογοκρισία (γιατί ακόμα και αν η απαγόρευση διατυπώνεται λογικά, και πιθανόν αναπόφευκτα, μέσα στο θεωρητικό επιχείρημα μιάς φεμινίστριας, δεν παύει να είναι λογοκρισία, έφ' όσον, φυσικά, παραδεχτούμε ότι λογοκρισία είναι τό να εμποδίζεται ό όποιοσδήποτε να γράψει ότιδήποτε), αυτή τέλοσπάντων ή επίμονη καταγγελία των έργων που «προβάλλουν την αξιοπρέπεια της ανθρώπινης φύσης», μετατρέπεται ξαφνικά σέ κριτική, σέ αισθητική φιλοσοφία, σέ μιά επιστήμη τόσο άφηρημένη καί διεισδυτική ώστε να μπορεί υποτίθεται να διαχωρίζει τό φτηνό πορνό απ' την εκλεκτή έρωτική φιλολογία (για να τά καταδικάσει άμέσως καί τά δύο). Η ANDREA DWORKIN αναγνωρίζει πρώτα ότι ό Μπατάιγ είναι καλός στή δουλειά του (γιατί άλλίως δεν θα έξηγούνταν ή φήμη του) καί έμπνευσμένος στις ανακαλύψεις του (ή σχέση του σέξ μέ τό θάνατο, κ.λ.π.), αλλά, από ρητορική άποψη, αυτή ή παραδοχή δεν χρησιμεύει σέ τίποτε άλλο παρά στό να γίνει πιο σφοδρή ή διαπίστωση ότι αυτός ό ίδιος συγγραφέας είναι ένας φριχτός φαλλοκράτης καί ότι — τί λυπηρό για τά γαλλικά γράμματα! — ό κόσμος των άπελευθερωμένων ανθρώπων θα πρέπει τώρα να του κλείσει την πόρτα κατόμουτρα.

Μας επιτρέπεται λοιπόν να διαπιστώσουμε ότι ή λογοκρισία έπινοεί εύφωη τεχνάσματα για να επιβιώσει. Παλιά ή πορνογραφία άπαγορευό-

ταν σάν δημιούργημα του Σατανά. Σήμερα καταγγέλλεται σάν τό προϊόν μιάς άλλοτριώσης. Καί στις δύο περιπτώσεις τά βιβλία δέκα προικισμένων ανθρώπων ρίχνονται στή φωτιά μαζί μέ τά βιβλία χίλιων άνόητων. Έδώ κι έναν αιώνα οί άστοί καί οί παπάδες δεν έμοιαζαν ναχουν συνείδηση αυτής της διαφοράς. Σήμερα, οί πολέμοι της πορνογραφίας διατυπώνουν μιά φαινομενικά βαθυστόχαστη δικαιολογία, ένα έλαφρυντικό που σημαίνει περίπου: «Κατηγορούμε αυτά τά βιβλία σάν επικίνδυνα παρ' όλο που γνωρίζουμε την άξία τους, κλπ. κλπ.» Παλιά οί λογοκριτές προσπαθούσαν έπσης να θέσουν εκείνα τά περίφημα καί τόσο δυσδιάκριτα όρια ανάμεσα στην έρωτική λογοτεχνία καί τό πορνογράφημα, ανάμεσα στό σκάνδαλο καί τό έργο τέχνης (λές καί ή προστυχιά, μόλις την ανακαλύπταμε, θα μπορούσε να εξαφανίσει τά ίχνη της ιδιοφυίας από ένα γυμνό άγαλμα), κι αυτό φυσικά για να μπορούν να μειώσουν εύκολα την άξία καί την αναγκαιότητα ενός έργου που ή προέλευσή του δεν θα ήταν οί 'Ιδέες αλλά ή 'Υλη, καί άρα: ενός έργου ύποπτου. Σήμερα, εκείνοι που μέ τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο διατυπώνουν ή θεωρία «των βιβλίων που δεν θα έπρεπε να γράφονται» καταλήγουν να μεταχειριστούν ξανά αυτή ή διάκριση ανάμεσα στην αισθητική τελειότητα καί ή σαρκική αναίδεια, άλλ' αυτή ή φορά για να την καταγγείλουν: για να πουν πως είναι μιά διάκριση έπιφανειακή, έπουσιώδης, παραπλανητική. Μπορεί να υπάρχει — μās λένε — αλλά δεν αποτελεί ζήτημα ουσίας. Η 'Ιστορία του ματιού δεν διαφέρει απ' τό Βαθύ λαρύγγι παρά στό ότι μās οδηγεί μέχρι τό κατώφλι μιάς λογοτεχνικής

επιδίωξης. Κατά τά άλλα άρκεί να δεχτούμε ότι βασιλεύει καί στά δύο έργα ή ίδια σκοταδιστική ύπόθεση, ή ίδια περιφρόνηση της γυναίκας, ή ίδια ζωώδης παρόρμηση, ή ίδια εξιδανικευμένη διαστροφή. Η λογοκρισία γίνεται κριτική, αλλά μόνο για λίγο: ταξινομεί, ξεχωρίζει, αξιολογεί καί, όταν πιά κανείς δεν άμφιβάλλει για την τιμιότητά της, άποφαινεται πως όλη αυτή ή φιλολογική φασαρία δεν άξιζε καν τόν κόπο. Η, ακόμα χειρότερα: πως εκείνα τά βιβλία που «ξεχωρίζουν» είναι εκείνα που προσβάλλουν περισσότερο καί άπειλούν πιο άμεσα την 'Ηθική της.

Είναι συνεπώς φανερό ότι ή καταγγελία της πορνογραφίας απ' αυτή την καινούργια λογοκρισία — που — μοιάζει — μέ — κριτική (καί μάλιστα μέ κριτική παλιού τύπου, κριτική που όνομάζει καί ταξινομεί, καί που ενδιαφέρεται να ρίξει μιά βαρυστημένη ματιά στην έπιφάνεια μόνο του έργου) είναι ένα κόλπο, ένα τελευταίο τέχνασμα, ένα ακόμη μακιαβελικό έπεισόδιο στην ιστορία της Δίωξης των 'Ιδεών. Καί οί διακρίσεις που διατυπώνονται είς όφελος του ενός ή του άλλου έργου είναι εξίσου ύποπτες. Παρ' όλ' αυτά, δεν γίνεται καθόλου λόγος για κείνο που μπορούμε να άπολαύσουμε: αν καί την έχουν άπομονώσει σάν τόν πρώτο βασικό στόχο, ή καλή πορνογραφία (γιατί υπάρχει σ' αλήθεια κάτι τέτοιο) δεν είναι ενδιαφέρουσα απλώς καί μόνον έπειδή την άπομόνωνσαν οί πολέμοι της (κι ούτε την άπομόνωνσαν τυχαία), αλλά έπσης, καί κυρίως, επειδή μπορεί να διαγειρεί περισσότερο, να δημιουργεί πιο άποτελεσματικές συγκινήσεις, ακριβώς μέ τό να διαθέτει όλη εκείνη την ύπονοούμενη καλλιέργεια, την άψεγάδιαστη χάρη καί την τολμηρή άφοσίωση στις κρυφές ανθρώπινες έπιθυμίες, όλα τά θέλγητρα του ύφους καί του λεξιλόγιου των μεγάλων μυθιστορηματικών έξομολογήσεων, όλα τά τεχνάσματα της πλοκής, της πειθοής καί της ατμόσφαιρας, μέ δύο λόγια τό σύνολο εκείνων των πραγμάτων που κάνουν ή λογοτεχνία έπαρκή. Ίσως αυτό που δεν κατάλαβαν οί ήθικολόγοι κάθε μορφής να είναι τό ότι ή τέχνη άποτελεί έπιπλέον, καί από μόνη της, ένα άφροδισιακό, αν καί, κατά κοινή παραδοχή, όχι πάντοτε τό καλύτερο.

Πιθανόν να προκύπτει απ' όλ' αυτά ότι έπιθυμώ να διατυπώσω μέ άφοριστικό τρόπο όρισμένες άνησυχίες μπροστά στην εμφάνιση ενός νέου τύπου ποριτανισμού καί, μοιραίως, μιάς νέου τύπου λογοκρισίας. Στην πραγματικότητα, θέλω απλώς να πώ, όσο πιο εύγενικά γίνεται, ότι μπορεί κανείς να μην διαβάσει όρισμένα έργα καθόλου, ή να τά διαβάσει δοκιμάζοντας την άγανάκτηση ενός ήθικού ανθρώπου ή την άποστροφή μιάς γυναίκας που ή λογοτεχνία την διαβεβαιώνει ότι ζει σ' έναν κόσμο άντρικής θηριωδίας: είναι όμως κάτι χειρότερο από περιττό τό να προσάπτουμε σ' αυτό τό έργο όποιαδήποτε άλλου είδους κατηγορία εκτός (καί στην περίπτωση που χρειάζεται) απ' την κατηγορία ότι είναι κακογραμμένο.

Ευγένιος 'Αρανίσης

1. Πρόκειται για τό PORNOGRAPHY, MEN POSSESSING WOMEN, που κυκλοφόρησε απ' τις εκδόσεις Ούτοπια, σέ μετάφραση Λουκά Θεοδωρακόπουλου, μέ τόν τίτλο Πορνογραφία καί άνδρoκρατική κοινωνία.

2. Αυτή ή έπεικρη κρίση δεν είναι πάντως άπερίφραστη. Η «ύψηλή πορνογραφία» (του Μπατάιγ) είναι μία παράδειγμα ένας όρος που έμφανίζεται μέσα σέ εισαγωγικά. Τά εισαγωγικά έδώ δεν άνήκουν στή γραμματική αλλά στην έννοιολογία: είναι ήθικής φύσεως. Μοιάζουν, αν τό καλοεξετάσει κανείς, σά να είρωνεύονται τό γεγονός ότι ακόμα καί μεγάλοι συγγραφείς μπορεί να σπαταλήσουν τό ταλέντο τους για να γράψουν τέτοια φοβερά πράγματα. Δεν σημαίνουν ότι ή «ύψηλή πορνογραφία» δεν είναι πραγματικά καλή στό είδος της, αλλά ότι αν καί «ύψηλή» δεν παύει να εκφράζει μια έντελώς σκοταδιστική αντίληψη για τόν κόσμο.

ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ τό Πανελλήνιο διάβασε ξανά δηλώσεις Θεοδωράκη και Χατζηδάκι! Μας είχαν ξεσυνηθίσει νά τους βλέπουμε μαζί τούς δύο κορυφαίους συνθέτες μας και τώρα πού ηγούνται τής «κίνησης γιά τήν προάσπιση τοῦ ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ» (μαζί μέ τόν Τάκη Μουσαφίρη) ξαφνιαστήκαμε. Αὐτή τή φορά τό σκη-νικό εἶναι «ἐνωτικό» ἐναντίον τῆς ΕΜΣΕ (Ἑνω-ση Μουσικοσυνθετῶν στιχουργῶν Ἑλλάδας). Ὅλες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐφημερίδες ἔδωσαν πολ-λές σελίδες και φιλοξένησαν τίς διακηρύξεις τῆς ὁμάδας τῆς «κίνησης». Ἀγωνιστική ἐπίφα-ση «γιά τήν προάσπιση τοῦ ἑλληνικοῦ τραγου-διοῦ», πού ἐντελῶς ἀφηρημένα και ἀτεκμηρίωτα ἐκτοξεύουν βολές στό Δ.Σ. τῆς ΕΜΣΕ. «Μόνον τώρα — λένε — τό ἑλληνικό τραγούδι θά προστατευθεῖ», τώρα πού ὁ Θεοδωράκης και ὁ Χατζηδάκις ἀνέλαβαν ἀπό κοινού ἀγῶνα και ἐναντιώνονται στη γραμμή τῆς ΕΜΣΕ πού δια-κηρύσει «Αὐτοδιαχείριση — Ὁχι στήν ΑΕΠΙ».

Τό παιχνίδι εἶναι χονδροειδές και δέν μπορεί κανείς νά ἰσχυριστεῖ πῶς ἡ Κίνηση τῶν «ἡγε-τῶν» δέν ὑποστηρίζει τή θέση τῆς ΑΕΠΙ. Ὁ Μίκης ἔδωσε μέ τόν δικό του γλαφυρό τρόπο τήν «πολιτική θέση» τῆς ὁμάδας τῆς Κίνησης μέ κείνο τό ἀμίμητο: «Ἡ ΑΕΠΙ θά φύγει μονάχα μέ τόν Κομμουνισμό» (!!!). Ἐνας ὁ-ποιοσδήποτε ἄνθρωπος μέ μικρή διανοητική ἐμβέλεια θά βγάλει — ἐν τούτοις — τό συμπέ-ρσμα, πῶς ἀπ' τά λεγόμενα τοῦ Μίκη, τό ζήτημα εἶναι τό πότε θά φύγει ἡ ΑΕΠΙ. Μέ τόν Καπιταλισμό ἢ μέ τόν Κομμουνισμό; Αὐτό πού δέν ἐννοεῖ ὅμως ὁ Μίκης εἶναι τό σύνθημα «Σύντροφοι ὅλων τῶν τάσεων, ἐνωθεῖτε γιά νά διώξουμε τήν ΑΕΠΙ»!!!

Συγγενικά δικαιώματα

Ἡ ἱστορία τῶν τελευταίων ἐξελιξέων ἔδειξε

Οἱ μάγκες δέν ὑπάρχουν πιά

ὅτι μετά τόν θεαματικό παραμερισμό τῶν δῆθεν «ἰδεολογικῶν» ὁραματισμῶν (σωτηρία τοῦ ἑλ-ληνικοῦ τραγουδιοῦ, κατάργηση τῆς λογοκρι-σίας, «ἐξελληνισμός» τῶν ραδιοτηλεοπτικῶν δι-κτύων), σάν μοναδική ἐπίφαση τῆς διαφωνίας ἔμεινε: ἡ ἄρνηση τῶν δημιουργῶν τῆς Κίνησης νά παρέχουν δικαιώματα στούς ἐκτελεστές. Μέ λίγα λόγια, τό δικαίωμα τῆς «ὑπαρξης» τοῦ ἐκτελεστή στη δημιουργία. Τό πρόβλημα εἶναι πολὺ πλοκο και διαστρεβλώθηκε ἡ ἀποσιωπήθη-κε ἀπό τίς ἐφημερίδες. Ἡ Κίνηση μέ τούς ἡγέτες τῆς ξεσπάθωσε στήν ἀπλοϊκή ἐκδοχή-ἐ-πιχείρημα πῶς «εἶναι ἀπαράδεκτο ὁ ἐκτελεστής νά ἔχει τή δυνατότητα τῆς ἀπαγόρευσης ἐνός ἔργου γιά ὁποιοδήποτε αἰτία». Αὐτό τό «γιά ὁποιοδήποτε αἰτία» εἶναι πού μπερδεύει τόν ἀπλό ἀναγνώστη. Ἐντεχνά και ἴσως πετυχημέ-νῃ ἡ ἀπόκρυψη πῶς τό ἄρθρο μιλάει γιά «δευτε-ρογενές δικαίωμα» ὅπερ σημαίνει πῶς ὁ ἐκτελε-στής δέν ἔχει δικαίωμα νά ἐπέμβει στήν «πρω-τογενή» δημιουργία (δηλ. τόν δίσκο) γιατί ὅπως χαρακτηρίζει τό νομοσχέδιο, ὁ δημιουργός ἔχει τό Copyright του, δηλαδή τό ἀποκλειστικό δικαίωμα πνευματικῆς ἰδιοκτησίας πάνω στό ἔργο του. Ἀπό κει και πέρα ὁ ἐκτελεστής και ὁ ἑρμηνευτής ζητᾶνε τό δικαίωμα νά τοὺς ἀνα-

γνωριστεῖ ἡ προστασία τῆς δουλειᾶς τοὺς μέσα στό ἔργο και νά τήν κατοχυρώσουν οἰκονομικά.

Ἡ γέννηση τοῦ «συγγενικοῦ» δικαιώματος τοῦ καλλιτέχνη ἑρμηνευτῆ-ἐκτελεστή, ὅπως και ἡ ἀνάγκη γιά τήν προστασία του, δημιουργήθη-κε ἀπό τή στιγμή πού ἡ τεχνολογία εἰσχωρήσε-το στό χώρο τῆς Τέχνης και ἔδωσε τή δυνατότητα τῆς ἀναπαραγωγῆς και διάδοσης μέ μηχανικά μέσα (ραδιόφωνο-τηλεόραση-δίσκους-μαγνητό-φωνα-φίλμς-βίντεο-κασσέτες). Ὁ «συγγενής» τῆς πρωτογενούς δημιουργίας, δηλ. ὁ ἑρμηνει-τής (τραγουδιστής) και ὁ ἐκτελεστής (μουσικός) ἀπαιτοῦν ἑλεγχό στήν ἀπεριόριστη ἐκμετάλλευ-ση τῆς δουλειᾶς τοὺς, λόγω τῆς ἀνεξέλεγκτης μηχανικῆς ἀναπαραγωγῆς π.χ. Ἐνας τραγουδι-στής μπορεί νά ἀπαγορεύσει τή χρήση τῆς ἑρμηνείας του σέ μιά διαφήμιση ἢ σέ ἕνα ἔργο πορνό! Ὁ συνθέτης βέβαια, ἐάν θέλει, μπορεί νά χρησιμοποιήσῃ ἄλλους ἐκτελεστές.

Τά συγγενικά δικαιώματα, στήν ἀρχή βρῆκαν ἐμπόδιο τοὺς ραδιοφωνικούς σταθμούς και τά τηλεοπτικά δίκτυα ἀλλά τό 1961, μέ τή Συμβα-ση τῆς Ρώμης ἀναγνωρίστηκαν αὐτά τά δικαιώ-ματα. Συγχρόνως ἡ Σύμβαση αὐτή ἀναγνωρί-στηκε ἀπό τίς περισσότερες χώρες τοῦ κόσμου.

Στή χώρα μας, τόσο ὁ Π.Μ.Σ., ὁ ΣΕΗ, ἡ

Τά παραπράγοντα τῶν μεγάλων συνθετῶν μας

Τά παραπράγοντα τῶν

ΝΑ ΛΟΙΠΟΝ ἕνας «φωτισμένος δεξιός», ἕνας βουλευτής τοῦ ΚΚΕ, ἕνας «ἀσυμβίβαστος ἀναρ-χοαυτόνομος» κι ἕνας «φτωχός και μόνος καου-μπό» ἐνώθηκαν γιά νά ὑποστηρίξουν ἀνοικτά (μακάρι νά μπορούσα νά πῶ τή λέξη «ἀντικειμε-νικά») ἕνα «ληστρικό» ὅπως τό χαρακτηρίζαν οἱ ἴδιοι, μονοπώλιο. Τήν «Ἀνώνυμη Ἑταιρεία Προστασίας τῆς Πνευματικῆς Ἰδιοκτησίας», ΑΕΠΙ.

Και δέν δίστασαν νά φτάσουν στήν ἀνοικτή διάσπαση τοῦ κλάδου, ἰδρύοντας δεύτερο σωμα-τεῖο.

Κοινό σημεῖο ἀναφορᾶς: ἡ τσέπη τοὺς.

Ἄλλ' ἄς δοῦμε τά στοιχεῖα πού ἀποδει-κνύουν αὐτόν τόν ἰσχυρισμό.

ΑΕΠΙ - Ἡ θεαματική μεταστροφή

Τόν ληστρικό χαρακτήρα τῆς ΑΕΠΙ δέν χρειάζεται νά τόν ἀποδείξουμε ἐδῶ. Ἦταν χα-ρακτηρισμός κοινά ἀποδεκτός ἀπ' ὅλα τά μέρη μέχρι τώρα.

Ἡ ΑΕΠΙ εἰσπράττει τά πνευματικά δικαιώμα-τα τόσο ἀπό τοὺς δίσκους ὅσο και ἀπό τά νυκτερινά μαγαζιά, και μιλάμε γιά ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια, και ἀφού τά διαχειρίζεται γιά 6 μήνες, τό δίνει στοὺς δικαιούχους κατακρατῶ-ντας μέχρι και 35%!

Ἐπειδή λοιπόν ὅλοι διαμαρτύρονταν δι τούς «κατάκλεβε», ξεκίνησε ἕνας ἀγῶνας γιά τήν ἀπαλλαγὴ ἀπό τόν «θανάσιμο ἐναγκαλισμό» τῆς, ὅπως και οἱ σημερινοὶ ὑποστηρικτές τῆς ἔλεγον, μέ πρωτεργάτη τόν Μάνο Λοῖζο.

Ἐτσι στίς 11-4-76 ὑπογράφεται «ΠΡΩΤΟΚΟ-ΛΟ ΤΙΜΗΣ» ὅπου λέγεται:

...τούς πάτησε τό τραῖνο

«Οἱ πιά κάτω πού ὑπογράφουμε δώσαμε τόν λόγο τῆς τιμῆς μας δι δέν πρόκειται ν' ἀνανεώσου-με τά συμβόλαιά μας μέ τήν ΑΕΠΙ μόλις αὐτά λήξουν».

Ἀκολουθοῦν ὑπογραφές, μεταξύ ἄλλων: Μίκης Θεοδωράκης, Νίκος Γκάτσος, Γιάννης Μαρκόπουλος, Ν. Μαμαγκάκης, Ἑλένη Κα-ραϊνδρου κ.ἄ.

Σέ ψήφισμα, τόν Ὀκτώβρη τοῦ '78, ἡ ΑΕΠΙ καταγγέλλεται μέ πολὺ βαρεῖς χαρακτηρισμούς, θεωρεῖται ἀδύνατη κάθε παρέμβαση και ἑλεγχος πάνω τῆς και προβάλλεται σάν μοναδική λύση, και ἀνατίθεται στό Δ.Σ. ἡ ἱδρυση εἰσπρακτικοῦ, μή κερδοσκοπικοῦ φορέα, ἀπό τήν ΕΜΣΕ, τό σύλλογο δηλαδή τῶν μουσικοσυνθετῶν-στι-χουργῶν.

Ἐπογράφουν και πάλι κάπου 80 μέλη τοῦ ΕΜΣΕ μεταξύ τῶν ὁποίων: Μίκης Θεοδωράκης, Δ. Σαββόπουλος, Β. Ἀρχιτεκτονίδης, Ἀνδριό-πουλος, Μαμαγκάκης κλπ.

Ὁ εἰσπρακτικός φορέας φτιάχτηκε λοιπόν, και περίμενε ἀπό τίς «φίρμες» νά προσχωρή-σουν, μόλις λήξουν τά συμβόλαιά τοὺς, — εἶχαν δώσει ἐξἄλλου τό λόγο τῆς τιμῆς τοὺς!

Ἄν ἔφευγαν ὅλοι ἀπό τοίους θά καρπωνόταν

τά ὑπερκέρδη τῆς ἡ ΑΕΠΙ;

Μάταια περίμεναν ὅμως ὅσοι, πῶτοι, ἔσκι-σαν τά συμβόλαιά τοὺς. Ἡ ΑΕΠΙ εἶχε τοὺς τρόπους τῆς, χρόνια στό κουρμπέτι, κι οἱ «φίρ-μες» ἔχασαν τίς ὑποσχέσεις τοὺς!

Ἡ ΑΕΠΙ σέ κίνδυνο!

Συμβαίνουν ὀρισμένα καινούργια γεγονότα ὅμως:

Γιά πρώτη φορά ἡ κυβέρνηση, μέσω Λαλιώ-τη, δηλώνει δι θά ὑποστηρίξει και οἰκονομικά τόν εἰσπρακτικό φορέα τῆς ΕΣΜΕ, πού ἤδη ὑπάρχει.

Ἀπό τίς 28-12, εἶναι ἔτοιμος γιά ὑπογραφή ὁ νόμος γιά τά «συγγενικά δικαιώματα», πού εἶχε ἤδη ψηφιστεῖ τό 1980.

Ἀναρωτιέστε τί σχέση ἔχει αὐτό μέ τήν ΑΕΠΙ; Ἀπλούστατα, προβλέπει δι ἡ εἰσπραξη τῶν συγγενικῶν δικαιωμάτων θά γίνεται ἀπό μή κερδοσκοπικό φορέα, περιορίζοντας ἀκόμη πε-ρισσότερο τήν ΑΕΠΙ, γι' αὐτό κι ἡ ἑταιρεία πάντα ἀντιδρούσε μέ σφοδρότητα!

Ἡ ΑΕΠΙ στριμώχτηκε! Καί περνά στήν ἀντε-

ΠΟΘΑ, ή ΕΤΕ και ή ΕΜΣΕ, τάχθηκαν υπέρ της Σύμβασης της Ρώμης με μόνη αντίπαλο την ΑΕΠΙ ('Ανώνυμη 'Εταιρεία Πνευματικής 'Ιδιοκτησίας) που της αφαιρείται έτσι το δικαίωμα μιας ολοκληρωτικής εξουσίας οικονομικού έλέγχου πάνω στο έργο (τραγουδι).

Είναι ενδιαφέρον ό όρος πώς για την εισπραξη έκτελεστικών δικαιωμάτων απαιτείται ή 'Ιδρυση «μη κερδοσκοπικού φορέα» και όχι «'Ανώνυμος 'Εταιρεία»· συνεπώς ή ΑΕΠΙ χάνει αυτή την ευκαιρία που θά την καθιστούσε ακόμα πιο πανίσχυρη.

Εύλογο λοιπόν τό έρώτημα: γιατί τόσα χρόνια που υπάρχει ή διακήρυξη για τά συγγενικά δικαιώματα, όλοι αυτοί οί δημοφιλείς συνθέτες δέν βγάλαν μιλιάρη; Γιατί ξεσπάθωσαν μία βδομάδα πριν τίς εκλογές της ΕΜΣΕ και διαλαλούν στίς εφημερίδες τά αντίθετα επιχειρήματά τους; Γιατί ή Κίνηση για τή διάσπαση έγινε δίχως νά ειδοποιήσουν τό Δ.Σ. του σωματείου της ΕΜΣΕ; Πρός τι ή περιβόητη μυστική συνάντηση μέ την ΑΕΠΙ στό «Πάρκ» όπως εξέλλου δηλώσε ό Α. Παπαδόπουλος; Γιατί ό Μίκης άρνήθηκε τό ένωτικό ψηφοδέλτιο που του πρότεινε ό Γιάννης Κακουλίδης; Πώς είναι δυνατόν νά προστατευτεί αυτή τή στιγμή ή ΑΕΠΙ όταν όλοι έχουν βάλει τίς υπογραφές τους στό ψήφισμα του 1978 που εξουσιοδοτούν την ΕΜΣΕ νά δημιουργήσει αυτοδιαχειριζόμενο εισπρακτικό οργανισμό;

Ό Μίκης περιμένει τον ... κομμουνισμό για νά πάει στην ΕΜΣΕ και φρονεί πώς «αφού υπάρχει ή ΑΕΠΙ θά πρέπει νά συνεννοηθούμε μαζί της και νά αναμορφώσουμε τίς σχέσεις μας». Έκτακτα! Έάν ό Μίκης και οί υπόλοιποι της κίνησης δέν είπαν απλά και μόνο ένα άστειο, έμεις έχουμε έναν μεγάλο κατάλογο και άλλων μονοπωλίων που θά μπορούσαμε, μία που έχουμε καπιταλισμό, νά δούμε πώς θά συμπο-

ρευθούμε. Προτείνουμε μάλιστα αυτή ή πρόταση νά έκταθεί και στους εργάτες και εργαζόμενους αυτής της χώρας.

Ό λαϊκός συνθέτης όμως 'Απ. Καλδάρας πρότεινε στον Μίκη νά φύγει από την ΑΕΠΙ όπως είχε υποσχεθεί παλαιότερα και νά γραφτεί στον αυτοδιαχειριζόμενο εισπρακτικό οργανισμό της ΕΜΣΕ. «Μόνο έτσι θά σταματήσουμε και θά διαλύσουμε την ΑΕΠΙ» είπε ό Καλδάρας· κάτι που άποφεύγουν οί περισσότεροι συνθέτες.

Θλιβερή ή κατάσταση που προβλήθηκε άπ' αυτή τή βαθιά διάσπαση του κλάδου, που — άλίμονο — δέν οφείλεται σέ ιδεολογικά προβλήματα της Τέχνης αλλά σέ άτομικιστικά-οικονομικά συμφέροντα και άπογυμνώνουν την πικρή αλήθεια σέ όλο τό μέγεθος της. Τή διαπίστωση πώς ό συνθέτης θά προστατεύσει μέ θεμιτά και άθέμιτα μέσα τό έμπορεύμα του. Πώς ή δημοκρατική όπτική σταματάει εκεί που ή αϊγλη του κέρδους λάμπει! Πώς τό τραγούδι, είναι μία βιομηχανία που βγάξει πολλά έκατομύρια που ίσοπεδώνουν τή δεοντολογική συνεργασία αυτών που τό κατασκευάζουν. Πώς τά

οικονομικά παιχνίδια είναι πιο δυνατό από τά τραγουδιστικά όράματα...

Η πρόταση της ΕΜΣΕ για άποδέσμευση των 'Ελλήνων συνθετών από την ΑΕΠΙ και την ένταξη τους σέ αυτοδιαχειριζόμενο οργανισμό, δέν εισακούστηκε. Για πολλά χρόνια ή ΕΜΣΕ ζητούσε από Θεοδωράκη-Χατζηδάκι-Μαρκόπουλο-Σαββόπουλο και τόσους άλλους δημοφιλείς συνθέτες, νά εγκαταλείψουν τή «ληστρική» όπως όλοι την ονόμαζαν ΑΕΠΙ. Είναι γνωστές οί δηλώσεις του Μίκη πριν από τρία χρόνια που κατήγγειλε την ΑΕΠΙ για άπόκρυψη ποσοστών ύψους έκατομμυρίων και ζητούσε τή μεσολάβηση της Πολιτείας. Τώρα τό σκηνικό έχει αλλάξει και ή Πολιτεία χρηματοδότησε (μέσω κ. Λαλιώτη) την ΕΜΣΕ για νά δημιουργήσει εισπρακτικό οργανισμό. Ό Μίκης και ό Μάνος (κυρίως) είναι αυτοί που εναντιώνονται στην αυτοδιαχείριση και εύνοούν την Γαλλική θυγατρική ΑΕΠΙ.

Η άμαρτωλή σχέση μέ την Α.Ε.Π.Ι.

Τό πρόβλημα της πνευματικής ιδιοκτησίας στη χώρα μας είναι πολύπλοκο όπως και στίς άλλες χώρες. Έτσι, ό νεοσύστατος εισπρακτικός οργανισμός της ΕΜΣΕ (δηλαδή των ίδιων των συνθετών) είχε άνάγκη μιας συλλογικότητας και μιας συντροφικότητας. Άνταυτού ήλθε ή πλήρης διάσπαση που θεωρητικοποιήθηκε από τους ήγέτες της Κίνησης μέ άμφιλεγόμενες έκδοχές που δέν έδιναν την ουσία του προβλήματος νά κατανοηθεί. Πολύπλοκες νομικές και νομικιστικές διατάξεις έχουν άνάγκη μιας έκλαίκευμένης και σωστής θεώρησης για τή μεγαλύτερη κατανόηση του προβλήματος. Οί ξαφνικές και ύπόγειες κινήσεις μερίδας συνθε-

Τά παραπράγους των

πίθεση.

Και νά οί «σωτήρες» της

Τά γεγονότα ξετυλίγονται άστραπιαία.

Τόν Φλεβάρη, μέ κάλεσμα της ΑΕΠΙ, γίνεται μυστική σύσκεψη 20 περίπου συνθετών στο ξενοδοχείο ΠΑΡΚ. Αυτό καταγγέλλθηκε και επιβεβαιώθηκε από τον Α. Παπαδόπουλο, που άρχικά συμμετείχε στην κίνηση.

Λίγες μέρες άργότερα άναγγέλλεται ή «κίνηση των συνθετών» μέ πρωτοβουλία Χατζηδάκι - Θεοδωράκη. Τό κείμενο - κάλεσμα είναι γραμμένο από τον Χατζηδάκι, ό όποιος φέρεται σάν κινητήριος μοχλός της όλης Ιστορίας. Η «ΚΙΝΗΣΗ» στην άρχή φλυαρεί περί «έλληνικού τραγουδιού» και κατόπιν τό ξεχνά για νά φτάσει στο ζουμί της ύπόθεσης:

1) Νά μήν καταργηθεί ή ΑΕΠΙ, αλλά νά.. έλεγχει. —Μόνο μέ επανάσταση φεύγει(!!!) είπαν.

2) Νά μήν υπογραφεί ό νόμος για τά «συγγενικά», (που θίγει την ΑΕΠΙ).

Διαμαρτύρονται για την «κακή συνδικαλιστική δράση» του Δ.Σ. της ΕΜΣΕ.

Πολλά όμως μέλη της «ΚΙΝΗΣΗΣ» γράφονται μέλη της ΕΜΣΕ, μία μέρα πριν τίς εκλογές!! Μεταξύ άλλων ό Μ. Χατζηδάκις, ή Α. Πλάτωνος, ό Γιώργος Θεοδωράκης και ό Δήμος Μούτσης, ό όποιος έκπληκτος άνακάλυψε ότι ήταν... γραμμένος, απλώς δέν τό θυμόταν καν!!., κ.ά.

Μόλις βλέπουν πώς χάνουν τίς εκλογές (98-35) άποχωρούν και την έπόμενη ιδρύουν ΝΕΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ προχωρώντας σέ άνοικτή διάσπα-

ση μέ την ΕΜΣΕ και όλα τά συναφή σωματεία.

Είναι γνωστή και ή έντονη σύγκρουση Θεοδωράκη (στελέχους της «Κίνησης») και Ύψηλάντη (προέδρου του ΣΕΗ) που είναι κι οί δύο βουλευτές του ΚΚΕ.

Και όλα αυτά σέ 15 μέρες!

Πώς πέτυχε ή ΑΕΠΙ τό σκοπό της;

Υπάρχουν πολλές έκδοχές για τό πώς πείσθηκαν τόσοι καλλιτέχνες, που έφτασαν γύρω στους 100, νά παίξουν ένα τέτοιο παιχνίδι. Όπωςδήποτε έπαιξαν συσπειρωτικό ρόλο τά «μεγάλα όνόματα» που έπηρεάσαν και άλλους, ή άγνοια και ή σύγχυση.

Πέρα όμως άπ' αυτό, ψιθυρίστηκε έντονα μέσα στους μουσικούς κύκλους, ότι ή ΑΕΠΙ μοίρασε έκατομύρια για νά πετύχει τό σκοπό της, σύμφωνα μέ τή γνωστή της μεθοδολογία.

Όπως εξέλλου είχαν καταγγείλει οί μουσικοσυνθέτες (και αυτοί που τώρα συμμετέχουν στην «ΚΙΝΗΣΗ»), «ή ΑΕΠΙ χρησιμοποιεί σάν δέλεαρ τή χορήγηση σημαντικών προκαταβολών σέ συνθέτες και στιχουργούς».

Τά ποσά αυτά λέγεται ότι άνέρχονται από 1-10 έκατομύρια!

Δέν ξέρουμε πόσο «δέλεαρ» χρησιμοποιήθηκε σ' αυτή την κρίσιμη καμπή για την ύπαρξη

μεγάλων συνθετών μας

της ΑΕΠΙ. Τά γνωστά όνόματα που ήγούνται της «ΚΙΝΗΣΗΣ» θά έπρεπε ίσως νά διαψεύσουν τίς φήμες αυτές!

Μπορεί βέβαια απλά και μόνο νά συμφέρει περισσότερο τους «μεγάλους» μία οικονομική σχέση μέ την «ίσχυρή» ΑΕΠΙ, παρά μέ τό νεοσύστατο εισπρακτικό φορέα της ΕΜΣΕ. Δικιά τους ύπόθεση! Κι όπως είπε ό Μ.Χατζηδάκις «τό άν μας κλέβει ή ΑΕΠΙ ή όχι είναι δικό μας πρόβλημα». Δέν μας λέφτει λόγος! Τό άπαράδεκτο όμως είναι νά ντύνονται όλα αυτά μέ «ιδεολογικό» μανδύα.

Άκους εκεί «ΚΙΝΗΣΗ για τή σωτηρία του Έλληνικού τραγουδιού»!

«Κίνηση για την τσέπη μας»!! Έπρεπε νά λένε.

Ό Τύπος και τό 'Υπουργείο

Άξιοπρόσεκτα είναι και όρισμένα άλλα ζητήματα:

1) Ένώ γίνεται όλόκληρος καυγάς που ούσιαστικά άφορά την ύπαρξη της, ή ΑΕΠΙ παραδόξως τηρεί «σιγήν ίχθύος». Είχε φαίνεται άρκετή έμπιστοσύνη στους ύποστηρικτές της.

2) «Σιγήν ίχθύος» κρατά και τό 'Υπουργείο, παρ' όλο που λίγο πριν είχε πάρει θέση ύποστήριξης στην ΕΜΣΕ, και είχε πάρει έπίσημη γνωμοδότηση από την Παγκόσμια Όργάνωση Πνευματικής 'Ιδιοκτησίας του ΟΗΕ, υπέρ του νόμου για τά «συγγενικά».

3) Στάση σκανδαλώδους προβολής της «Κίνησης» κράτησε σύσσωμος ό Τύπος.

Φαίνεται ότι κανένας δέν θέλει νά έχει κακές σχέσεις μέ τίς «φίρμες».

των που διασπάνε σε μία τέτοια στιγμή τον κοινό αγώνα, δεν κάνουν τίποτ' άλλο παρά να μπερδεύουν τον άπλο θεατή αυτού του γκροτέσκου θεάματος. Τόν Έλληνα καταναλωτή του δίσκου που πιστεύει (ή πιστεύε) πως το μόνο (;) ιδανικό και ο κυρίαρχος (;) στόχος του Έλληνα συνθέτη είναι η Τέχνη του τραγουδιού και το κοινωνικό μήνιμα που αυτό σκορπά...

Στό χώρο των συνθετών είναι πασιγνωστές οι προκαταβολές που παίρνουν ορισμένοι από την ΑΕΠΙ. Αυτό εξάλλου καταγγέλθηκε και στη Γενική συνέλευση (της 13.3.84) της ΕΜΣΕ. Αυτές οι προκαταβολές των εκατομμυρίων, ανδρώσαν την ΑΕΠΙ κατοχυρώνοντας για μεγάλο χρονικό διάστημα τις συμβάσεις της με τους συνθέτες-στιχουργούς.

Τέτοια δυνατότητα στην ΕΜΣΕ δεν είναι δυνατόν να υπάρξει, κι αυτό το ξέρει και ο πιο άσημαντος συνθετάκος. Τουτό το γεγονός κάνει δυσκολότατη τη συσπείρωση των πολλών συνθετών στην Αυτόδιαχείριση της ΕΜΣΕ. Η χρηματοδότησή της όμως από το Υπουργείο Νέας Γενιάς μπορεί να σημαίνει ένα δυνατό και αποφασιστικό ξεκίνημα.

Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές (16.3.84) η κατάσταση στο χώρο του τραγουδιού είναι ρευστή. Είναι ακόμα άγνωστο το πως θα διαμορφωθεί η διαφωνία των δύο παρατάξεων. Μένει όμως το γεγονός πως το θάρρος έλειψε από μία μερίδα των συνθετών, να ενισχύσουν την Αυτόδιαχείριση, με αποτέλεσμα να μπορούμε να λέμε πως η κρίση στο ελληνικό τραγούδι δεν ήταν μονάχα θέμα ποιότητας του τραγουδιού αλλά πάνω απ' όλα ποιότητας του τραγουδοποιού...

18.3.84

Νότης Μαυρουδής

Τά παραπράγνους

Οι εξαιρέσεις ήταν ελάχιστες.

Τά ερωτήματα παραμένουν

Μετά το γεγονός της ξαφνικής και αδικαιολογητης φαινομενικά διάσπασης τά γεγονότα και οι ανακοινώσεις έχουν ραγδαίο ρυθμό.

Δέν μπορούμε να προβλέψουμε σήμερα (17-3) πως θα εξελιχθούν τά πράγματα.

Ό,τι κι αν γίνει όμως, όρισμένα ερωτήματα θά παραμείνουν:

1) Πώς έγινε η θεαματική μεταστροφή των μελών της «Κίνησης» στο θέμα ΑΕΠΙ, εν μιά νυκτί;

2) Πώς εξηγείται και τί είπώθηκε στη συνάντηση που κάλεσε η ΑΕΠΙ;

3) Γιατί ενδιαφέρθηκαν ξαφνικά για τά «συγγενικά» όταν αυτό τό ζήτημα έχει προωθηθεί εδώ και 5 χρόνια(!) και ψηφίστηκε ακόμα και στη Βουλή, χωρίς κανείς να διαμαρτυρηθεί;

4) Πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η ξαφνική διάσπαση του σωματίου, παρά την υποχωρητική στάση και τίς εκκλήσεις όχι μόνο της ΕΜΣΕ αλλά και των άλλων σωματείων για ενότητα;

Μέχρι ν' απαντηθούν πειστικά αυτά τά ερωτήματα, τό πρόβλημα ΗΘΟΥΣ των μουσικοσυνθετών μας παραμένει ανοικτό. Και θά τους παρακαλούσαμε, αν γίνεται, να μετριάσουν τά «επαναστατικά» μηνύματα και τους κοινωνικούς τους «δραματισμούς» στά τραγούδια τους! Άς τό ρίξουν στά... έρωτικά!

Άπ' αυτή την άποψη, τουλάχιστον, ό Μάνος ήταν συνεπέστερος!

Δημήτρης Οικονομάκης



violent femmes

ΩΣ ΠΟΤΕ Ο ΜΙΚΡΟΣ αδιέξοδος κύκλος που λέγεται ρόκ θά γίνεται ό αγαπημένος χώρος της μουσικής έκφρασης των νέων. Πόσες νεκρολογίες θά άκουστούν άκόμη για τή μουσική αυτή και πόσες φορές θά διαψευστούν;

Οί Violent Femmes μοιάζουν να θέλουν να συμμετάσχουν στο παιχνίδι αυτό με τον αναπάντεχο τρόπο που εμφανίζονται στο τέλος του '83.

Τό γκρουπ αποτελείται από τους: Gordon Gano (τραγούδι, κιθάρα, βιολί) Brian Ritchie (άκουστικό μπάσο, ξυλόφωνο, κιθάρα, τραγούδι), Victor de Lorenzo (ντράμς).

Όπως όλοι καταλαβαίνουμε ή μουσική τους δέν πέφτει από τον ούρανό. Οί ίδιοι την ονομάζουν ήμιακουστικό φόλκ - πάνκ και όσο εύκολο είναι να διακρίνει κανείς στοιχεία των έπιρρων τους (Garage punk, Velvets, Modern Lovers κλπ), άλλο τόσο θά δυσκολευτεί να τους κολλήσει μία έτικέτα κατατάσσοντάς τους σε κάποιο από τά σύγχρονα ρεύματα της ρόκ σκηνής.

Βέβαιο πάντως είναι ότι είναι άμερικάνοι και είναι ή άμερικάνικη ρόκ παράδοση που τους έθρεψε. Δέν τό κρύβουν, άρνούμενοι να χαθούν μέσα σ' έναν έπιφανειακό και άπρόσωπο «διεθνισμό», φαινόμενο τόσο συνηθισμένο τά τελευταία χρόνια.

Άν ψάχνετε για guitar heroes ή τίποτα «σοφές» στουντιακές ανακαλύψεις χάσατε. Τό μόνο που θά βρείτε είναι ένταση και άγχος να διακόπτονται από μελαγχολία και εϊρωνική αϊσιοδοξία, μέσα σε συνθέσεις που ενώ άκούγονται κλασικές δίνουν την έντύπωση ότι θα σπάσουν, θά διαλυθούν σε χιλιάδες κομμάτια, μην μπορώντας να συγκρατήσουν μέσα στα όριά τους την άγωνία για έπικοινωνία. Στίχοι εύθραστοι, γεμάτοι άνασφάλεια, συνωστιζονται, άλλοτε είπωμένοι, ή τραγουδιόμενοι, άλλοτε με μορφή κραυγής ή νηφάλιας όήλωσης, μοιάζουν άφρός, αποτέλεσμα μιάς έκρηκτικής ζύμωσης που δημιουργούν τό μπάσο, τό τίμπανο, ή κιθάρα, τό ξυλόφωνο.

Όλα αυτά είναι, ίσως, στοιχεία που συναντάει κανείς σε αρκετά από τά new wave συγκροτή-

ματα. Υπάρχει όμως κάτι που δίνει στην παρουσία των Violent Femmes ένα ιδιαίτερο βάρος. Είναι ή συγκεκριμένη προσέγγιση που έπιτυγχάνουν στην παράδοση του «λεικού» ρόκ.

Άπό μία πρώτη ματιά είναι εύκολο να κατηγορηθούν για κάποιο όψιμο, άνεπικαιρο «ροκισμό». Τό αποτέλεσμα όμως παρά είναι ζωντανό για κάτι τέτοιο. Πρόκειται για τό εξής: Με τους Violent Femmes τό ρόκ μοιάζει να άποχτεί και πάλι μία παλιά γνώριμη αϊτάρκεια. Γίνεται για μία άκόμη φορά ένα δλοκλήρωμένο καλλιτεχνικό είδος σε πείσμα μιάς πορείας που τό ήθελε μουσική επένδυση μιάς εικόνας, ενός βίντεο. Δίνει τή μάχη του στον κόσμο των εικόνων που οί ίδιοι οί ήχοι φτιάχνουν. Αϊτή είναι ή πραγματική προσφορά των Femmes.

Κάτι έπίσης ενδιαφέρον για τον πρώτο αυτό δίσκο των Femmes είναι ή παρουσία του τραγουδιστή τους Gordon Gano, που έχει κάνει τους στίχους και μοιάζει ό κύρια έπιβέθυνος για τή συνολική αϊσθητική, σεξουαλική τους παρουσία.

Οί Femmes δέν προβάλλουν ένα νέο σεξουαλικό σύμβολο. Ό άντιρωικός «άφελής» Gano άρνείται να «καθαρίσει» για όλους μας. Δέν προτείνει ένα νέο πρότυπο, άνδρικό, άμφισεξουαλικό ή φανατικά όμοφιλόφιλο που μās καλεί να άπελειθερωθούμε ή να μιμηθούμε στην καταπληκτική υπερσεξουαλική του πληρότητα. Μιλάει με ύστερικό τρόπο για την άγνια που γεννάει ή έλλειψη έπικοινωνίας, ή έλλειψη της πιο στοιχειώδους σεξουαλικής σινεννόησης. Και αϊτό είναι ίσως τό κύριο στοιχείο που τους τοποθετεί στον χώρο του «New Wave».

Αϊτά για τό συγκρότημα άπ' τό Μιλγουόκι που σίγουρα δέν πέρασε άπαρατήρητο. Με τον πρώτο αυτό δίσκο οί Femmes τράβηξαν όλους τους προβολείς της δημοσιότητας και φιγούραρισαν διεθνώς σε πολλά έντυπα μουσικά και μη. Καλό είναι λοιπόν να άποφύγουμε κάθε πρόβλεψη για την έπόμενη δουλειά τους. Την περιμένουμε.

Σπύρος Παπασπύρος



34ο Φεστιβάλ Βερολίνου

ΑΝΑΜΕΣΑ στη λαμπρότητα των Καννών και τη σοβαροφάνεια της Βενετίας, το Βερολίνο παραμένει το τρίτο μεγάλο φεστιβάλ της Ευρώπης για τον κινηματογράφο.

Μόνο που τη δική του αυτόνομη φυσιογνωμία τη συνθέτουν το γερμανικό, το διεθνές, το βερολινέζικο, το κοσμοπολίτικο, το αποκλεισμένο, το χειμωνιάτικο, το διχασμένο.

Η αίσθηση της γεωγραφίας, σίγουρα μεταφέρεται εύκολοτερα σε μία έκδηλωση που για 12 μέρες γίνεται η έλκυστική κατάληξη των βλεμμάτων, στο κέντρο της πόλης, αποτρέποντάς τα απ' την αναζήτηση του τείχους, του ανατολικού κόσμου, των προαστίων με τις μειονότητες και της τουριστικής πιά «γέφυρας των κατασκόπων».

Οι μειονότητες των μεταναστών, βέβαια, σου θυμίζουν την παρουσία τους στον τηλεφωνικό θάλαμο (όπου οι οδηγίες σ' έξι γλώσσες συνοδεύονται από ισάριθμες σημαιοδίες, ανάμεσα στις οποίες της Γιουγκοσλαβίας και της Τουρκίας), όπως οι χαμηλές θερμοκρασίες και το χιόνι, τις παλινωδίες του «ψυχρού» πολέμου. Έτσι, κι οι δομικές αντιστοιχίες του ίδιου του φεστιβάλ με την ιδιαιτερότητα της πόλης που τό γέννησε στην αύγή της μεταπολεμικής περιόδου και τό τρέφει εδώ και 34 χρόνια, δε σταματούν εδώ.

Με την πραγματικότητα πιο κινηματογραφική κι απ' τον ίδιο τον κινηματογράφο, ο τελευταίος δε μένει παρά να αντιγράψει τη λογική της πρώτης: η νεύρωση του καταναλωτισμού μεταφράζεται σε διαμερίσματα, τομείς, αποθήκες και πτέρυγες τεράστιου σουπερ-μάρκετ.

Επίσημο πρόγραμμα, μεγάλες παραγωγές εκτός συναγωνισμού, «φόρουμ» νέων σκηνοθετών, πανόραμα σύγχρονου γερμανικού κινηματογράφου, αγορά ταινιών, φιλμ για παιδιά, αφιερώματα και ρετροσπεκτίβες.

Σε 10 αίθουσες κι άλλα τόσα βιντεο-στούντιο, με τις συνεχείς προβολές να αρχίζουν στις 9 το πρωί και να φτάνουν μετά τα μεσάνυχτα, νομίζεις πως σε κάποιο φιλμ παραμονεύει ή εικόνα ενός ρολογιού που δείχνει, επιτέλους, την ώρα

οργανωθεί τό χάος. Οι επίσημες συμμετοχές, σταυροδρόμι κινηματογράφων και σχολών όλων των ηπείρων και των ημισφαιρίων, επιβεβαιώνουν την παγκόσμια κρίση του σινεμά, κύρια σάν κρίση «γλώσσας» κι έκφρασης.

Τό κοίταγμα του κόσμου, έτσι όπως συνηθισαμε ως τώρα έχει παλιώσει, ή επιστροφή στο βαθμό μηδέν της γραφής συγχέεται με τη διαφημιστική ματιά, οδηγημένη στ' άκρα της και ό... αναπαλαιωμένος «Νοσφεράτου», του Μούρναου (με την 24μελή ορχήστρα ν' αποδίδει τη μουσική της ταινίας δίπλα στην όθονη του «Τσό Παλάστ») αναγκάζει σε συγκρίσεις νοσταλγικές.

Μερικά χιλιόμετρα πιο πέρα, στο «Άστορ» και στο «Γκλόρια» οι κωμωδίες του Έρνστ Λιούμπιτς (μερικές, της περιόδου του βοθού) και τα θρίλερ του Χίτσκοκ, επιτείνουν τό αίσθημα του άνικανοποίητου, με τη φρεσκάδα που αναλαμβάνουν, αυτές, να φέρουν από την ιστορία του κινηματογράφου.

Άλλού ή «Μπερενίς» του Ραούλ Ρουίς, «Στους έρωτές μας» του Μωρίς Πιαλά (που ξεχάστηκε από την Κριτική Επιτροπή), μερικές ανεξάρτητες αμερικάνικες παραγωγές, οι «Χριστοθήρες» της Σάλι Πόρτερ και ό «Μικρός, βρώμικος πόλεμος» του Έκτορ Όλιβέιρα (που μοιράστηκε, με τα «Ρεύματα αγάπης» του Τζών Κασαβέτη, τό βραβείο της Διεθνούς Όμοσπονδίας Κριτικών FIPRESCI) προσπάθησαν να αμφισβητήσουν την εικόνα της συνολικής μετριότητας.

Όμως, όπως σε κάθε φεστιβάλ που σέβεται τό χαρακτήρα του σάν διεθνούς, οι εικόνες κι οι προβολές διασταυρώνονται σε μιά παράλληλη συνέχεια, έξω ή και μακριά από τις σκοτεινές αίθουσες.

Πρόκειται για ένότητες εντυπώσεων που διασχίζουν τις δεξιώσεις και τις συνεντεύξεις για να συναντήσουν τον Τζάκ Νικόλσον να κρύβει μ' επιμέλεια τό μύθο του πίσω από ένα ζευγάρι μαύρα γυαλιά και τό γνωστό παιδικό χαμόγελο,

Ντελόν μιλάνε κι αυτοί γερμανικά, ή Γκούντρον Λάντγκερμπε ποζάρει σε περιοδικό, παίρνει μέρος σε παιχνίδι γνώσεων τό ένα βράδυ και τό επόμενο στη «Γυναίκα καίγεται».

Τό πρόγραμμα του σταθμού του Ανατολικού Βερολίνου ασχολείται με τις χιονοδρομίες στο Σεράγεβο ή την κλασική μουσική, ενώ τό κλειστό κύκλωμα του ξενοδοχείου ξεκινάει τό πρωί με μαλακό πορνό, όπου ή τουρίστρια που έρχεται στα ελληνικά νησιά γλτώνει τό βιασμό από δύο συμπατριώτες της, μόνο όταν αποκαλύπτει πως δέν είναι Έλληνίδα, αλλά Γερμανίδα!

Δυό φανατικές του σινεμά και της τρίτης ηλικίας έκφραζουν, γύρω στα μεσάνυχτα, την εγγνωσμένη τους για τα είσιτηρια που μάζεψαν και τους δίνουν τό δικαίωμα να χαρούν τό VERTIGO, ένας σινάδελφος τοπικού περιοδικού αποκαλύπτει τις ανησυχίες για την πιθανή μεταφορά του φεστιβάλ στο Μόναχο και ή νεολαία κατακλύζει την αίθουσα όπου παίζονται ταινίες με τον Κάρλος Γκαρντέλ, για να μεταφέρουν τη μυθολογία του αργεντινικού τάνγκο στη μόδα των μπάρ και των ντισκο του Βερολίνου.

Για τους Έλληνες που βρεθήκαμε εκεί (απεσταλμένοι έφημερίδων επισκέπτες και περίπου 10.000 σπουδαστές, εργαζόμενοι κ.ά.) και τους άλλους εδώ, τό φετινό φεστιβάλ του Βερολίνου είχε και μία πρόσθετη, όχι τόσο γκριζα, απόχρωση. Πέρα από καλά οργανωμένο, αποδείχτηκε ιδιαίτερα φιλόξενο και μετά την αναζήτηση της φυσιογνωμίας του, βάλθηκε ν' ανακαλύψει τον σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο. Τό είχε κάνει δειλά πριν 21 ακριβώς χρόνια, όταν βράβευε τις «Μικρές Αφροδίτες», του Νίκου Κοινδούρου, αλλά φαίνεται πως μετά τον ξέχασε, ή κι εκείνος δέν πρόσφερε πολλά στη διατήρηση της μνήμης του. Αυτή τη φορά χρειάστηκε να θυμηθεί ή ύπουργός Πολιτισμού τόν φιλακισμένο Έλληνα φοιτητή Μ. Κοντό, να βάλει ό Κώστας Φέρρης τά καλά του στην κυριολεξία (κοστούμι, γραβάτα και ιστορία του ρεμπέτικου), ν' αποδειχθεί πως τό μεσογειακό φολκλόρ πάντα συγκινεί τις παγωμένες πρωτεύουσες του Βορρά, και να σου ή Άργυρη

Μετά είκοσι έτη



απ' τη μεριά του θεατή.

Πόθος για την ταύτιση του αντικειμενικού χρόνου μ' εκείνον της φιλικής ροής, όταν ή φόρμα φαντάζει σάν ή έσχατη ευκαιρία να

τόν Κασαβέτη με την Τζίνα Ρόουλαντς και τό Σάμ Φούλερ να κάνουν προγνωστικά στο ελληνικό ρεστωράν της Φώφης, ή τη Μόνικα Βίτι να σέρνει μαζί της στην Πινακοθήκη ολόκληρο τηλεοπτικό συνεργείο.

Τό χιόνι δέ φοβίζει κανέναν. Στα κανάλια της τηλεόρασης, ό Τσάρλς Λωτον κι ό Άλαίν

άρκτος. Οι επιφυλάξεις για τό «Ρεμπέτικο» μπορούν να παραμένουν άκέραιες, αλλά επιτέλους έπιδείξαμε αίσθητή βελτίωση στις δημόσιες σχέσεις, στις πόζες, στη δημιουργία εντυπώσεων, κι άς μή γελιόμαστε, αυτά μετράνε.

Μπορούμε να είμαστε αισιόδοξοι.

Τώρα που θα παίζει και ό Χατζηπαναγής στην Έθνική...

Άνδρέας Τύρος

Ρόττερνταμ - Βερολίνο

Φεστιβάλ Κινηματογράφου "Η άλλη διάσταση"

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ τή συνεχιζόμενη κρίση στη διεθνή κινηματογραφική παραγωγή — αν μπορεί ο όρος να είναι γενικός — ή οποία πώς αλλιώς μπορεί να δικαιολογηθεί παρά σάν σημείο των καιρών, αλλά και τόν ρόλο των μεγάλων εταιριών παραγωγής — κυρίως αμερικάνικων — σ' αυτήν, δίνεται ή ευκαιρία για τήν επανεξέταση του ρόλου ενός καταξιωμένου εν πολλοίς θεσμού (Φεστιβάλ Κινηματογράφου) με παράλληλες αναφορές στις δύο πρόσφατες εκδηλώσεις, Ρόττερνταμ και Βερολίνο.

Τήν πρώτη κρίση των στούντιο του Hollywood, τή δεκαετία του '60, ακολούθησε ο όργασμός και ή άνοδος μιās νέας έκφρασης, βασισμένης στην έρευνα των πιο βασικών — συστατικών στοιχείων του «μέσου» πού τοποθετείται κυρίως στην περιοχή της Νέας Υόρκης (Νέος Αμερικάνικος Κινηματογράφος). Μερικά χρόνια αργότερα, ή Nouvelle Vague στη Γαλλία ή το Cinema Nuovo στην Βραζιλία επιβεβαίωσαν τις προβλέψεις για νέες προοπτικές στην τέχνη του κινηματογράφου. Τά κινήματα αυτά με τή σειρά τους ξεθύμαναν ακολουθώντας τή γενική κρίση πού επεκράτησε έκτοτε στους κόλπους της τέχνης, αφήνοντας πίσω τους στερωμένη μιά νέα αντίληψη για τό ρόλο και τους στόχους του «μέσου» ενώ ταυτόχρονα είχαν ενεργοποιήσει μηχανισμούς παραγωγής και διανομής πού κάθε άλλο παρά άδρανεϊς παρέμεναν. Η παραγωγή έκτοτε συνεχίστηκε με εξάρσεις (Νέος Γερμανικός Κινηματογράφος, New Wave κ.λ.π.) ή ύφεσεις με όλοένα όμως αυξανόμενες δυσκολίες και στους δύο τομείς, παραγωγή και διακι-

δεύτερο χέρι του αμερικάνικου. Η βιομηχανία προχωρεί και οι μεγάλες της βιτρίνες — Φεστιβάλ — παίζουν αδιάκοπα τό ρόλο τους. Στα αγωνιστικά προγράμματα των Καννών και του Βερολίνου προγραμματίζονται τανιές όπου τό επικρατέστερο χαρακτηριστικό είναι ο συνδυασμός έμπορικων και πολιτιστικών κινήτρων πού τις καθιστούν τήν «έπίσημη» αποδεκτή έκφραση. Ο θεατής όχι μόνο διαιωνίζει τή συντήρηση ύπηρετώντας ταυτόχρονα τή βιομηχανία αλλά έθελουφλεί στην άλλη διάσταση πού μπορεί να έχει τό «μέσο» άκρωτηριάζοντας τήν όποια κίνηση γίνεται πρός αυτή τήν κατεύθυνση.

Στό διάστημα πού οι μεγάλες φιέστες διένυναν τήν «έπιτυχή πορεία» τους με τήν ύποστήριξη κυβερνήσεων και βιομηχανίας, νέες εκδηλώσεις ήρθαν να προσφέρουν τήν εναλλακτική λύση. Τρία φεστιβάλ με παρεμφερείς στόχους και σχεδόν ταυτόχρονη εμφάνιση (άρχές της δεκαετίας του '70), του Μοντρεάλ (Festival International du Nouveau Cinema), του Ρόττερνταμ (Film Festival Rotterdam) και του Βερολίνου (Internationales Forum des Jungen Films) αντίταχθηκαν πρωταρχικά στη βιομηχανοποίηση του προϊόντος θέτοντας επί τάπητος τις πραγματικές του αξίες. Ταγμένα σε μιά ιδέα με καθαρά πολιτιστικά κριτήρια κατόρθωσαν στη δωδεκάχρονη πορεία τους να επιβληθούν σάν θεσμοί. Κοινό χαρακτηριστικό των ταινιών πού περιλαμβάνουν στό πρόγραμμά τους είναι αυτό της έρευνας και της ανανέωσης προωθώντας στοιχεία και τάσεις πού ο έμπορικός κινηματογράφος παραβλέπει ή άγνοεί στό μεγαλύτερο ποσοστό. Ο ρόλος τους δεν περιορίζεται σε μιά αὐτάρκη και μοναδική έτήσια εκδήλωση αλλά

ντόπιων κινηματογραφιστών με τήν επιλογή τους. Αυτά τά φεστιβάλ, παρ' ό,τι μάλλον μικρά και εξειδικευμένα, προκαθορίζουν τήν πορεία και τήν εξέλιξη του κινηματογράφου και από αυτή τήν άποψη καταλήγουν να είναι σημαντικοί φορείς ανανέωσης στό χώρο τους.

Τό Φεστιβάλ του Ρόττερνταμ πού είναι και τό μοναδικό διεθνές φεστιβάλ της Όλλανδίας, πρωτοοργανώθηκε τό 1971, τότε πού οι συνθήκες του κινηματογραφικού όργασμου στό ανεξάρτητο κύκλωμα ένίσχυαν τήν ιδέα για τή διοργάνωση τέτοιων εκδηλώσεων. Πρωτοπόρο στό χώρο του, έφερε το Όλλανδικό κοινό σ' έπαφή με τήν ανεξάρτητη παραγωγή, ενώ συνέχισε συστηματικά τήν προσπάθεια καθιέρωσης του. Η όποια αλλαγή ύφους του επιβλήθηκε (παραγωγή, κρατική πολιτική) δεν έμειωσε τή σημασία του και δεν άλλαξε ουσιαστικά τήν άρχική του κατεύθυνση. Η κινηματογραφική φόρμα, ή έρευνα στην εικόνα, οι νέες μορφές αφήγησης αλλά και ή πολιτική έννημέρωση και πληροφόρηση είναι οι κατεχόμενοι άξονες



νηση.

Τό Hollywood κυρίως, αλλά και όρισμένοι πυρήνες παραγωγής στον Ευρωπαϊκό χώρο αντίταχθηκαν στην κρίση τους με υπερπαραγωγές ή μή, αντιμετώπιζοντας όμως τό είδος σάν βιομηχανικό προϊόν — έπόμενο ένεκα των εξόδων παραγωγής — μετατρέποντάς το ταυτόχρονα σε άπλό κώδικα μαζικής άναψυχής. Η Ευρώπη με τή σειρά της έμπλέκεται στό ίδιο παιχνίδι προσπαθώντας ν' αντίταξει τό δικό της «έφάμιλλο προϊόν» πού δεν παύει όμως να είναι

προεκτείνεται στη διοργάνωση φορέων παραγωγής και διανομής και στην παρουσίαση αναλόγων εκδηλώσεων σε όλη τή διάρκεια του χρόνου. Οι στόχοι τους συνωπίζονται στη διαμόρφωση ενός κοινού για τόν κινηματογράφο του είδους πού παρουσιάζουν και στις επιδράσεις πού μπορούν να έχουν στην πορεία της παραγωγής στη χώρα τους, διαμέσου της έπαφής των

στis ταινίες που είναι μέρος του προγράμματός του.

Σε συζήτησή μας, ο διευθυντής του Φεστιβάλ του Ρότερνταμ, Hub Bals, για τις επιδιώξεις του θεσμού είπε:

«Η κάθε χρονιά για μας είναι και διαφορετική. Προσπαθούμε να οργανώσουμε το γεγονός που κατά τη γνώμη μου είναι το βασικό στοιχείο για την επιτυχία της εκδήλωσης. Θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα κοινό πολύ πιο πληροφορημένο και απαιτητικό που αυτό το ίδιο να λειτουργήσει σαν βάση για την εξέλιξη του ανεξάρτητου κινηματογράφου. Αναφέρομαι σ' έναν κινηματογράφο που έχει να παίξει ένα ζωτικό κοινωνικό ρόλο, σ' έναν κινηματογράφο που ανταποκρίνεται και συμβαδίζει με τις κοινωνικές, αισθητικές και πολιτικές απαιτήσεις του περιβάλλοντός του... Στα 13 χρόνια λειτουργίας του οργανισμού έχουμε δημιουργήσει μια συλλογή από 400 ταινίες, ταινίες που ήταν μέρος του προγράμματος του φεστιβάλ τα προηγούμενα χρόνια. Συνεργαζόμαστε με 25

αίθουσες σ' όλη την Ολλανδία όπου οι ταινίες παίζονται αδιάκοπα όλο το χρόνο... Η φετινή οργάνωση της αγοράς είναι πιστεύω από τα σημαντικότερα βήματα του φεστιβάλ για την προώθηση της ιδέας του ανεξάρτητου κινηματογράφου... Για το μέλλον δεν προβλέπονται αλλαγές στην ουσία του φεστιβάλ, το πρόγραμμα δηλαδή, ενώ μεγάλο βάρος δίνεται στην αγορά Ευρωπαϊκών ταινιών που θα οργανώσουμε αυτό το χρόνο στη Νέα Υόρκη, σημαντικό βήμα για την υπόθεση του ανεξάρτητου Ευρωπαϊκού κινηματογράφου...»

Στη φετινή επιλογή δεν έλειψαν τα μεγάλα ονόματα όπως ο Robert Bresson («L'Argent»), Andrej Tarkowski («Nostalghia»), Wim Wenders («Room 665»), Satyajit Ray («Sadgati»), Otar Iosseliani («Euskadi») που ήταν και τα φαβορί στις προτιμήσεις του κοινού. Δεν έλειψαν και οι γερμανικές ταινίες από τις οποίες ξεχώρισε το «Decoder», συγγενές θεματολογικά με τη «Γλυκιά Συμμορία» του Ν. Νικολαΐδη. Η ταινία αναφέρεται σε μια ομάδα νεαρών πάνκ που με τη χρήση διάφορων ήχων που συνθέτουν οι ίδιοι προσπαθούν να διαταράξουν τη ρουτινιάρικη ήρεμη δημόσιων χώρων επιχειρώντας ταυτόχρονα να επιβάλουν τη δική τους άσημαντη παρουσία. Η δομή και αισθητική των ταινιών New Wave καθώς και ο πειραματισμός στη χρήση του ήχου ήταν καθοριστικά σημεία για την επιτυχία της ταινίας. Η Chantal Akerman ήταν στο Ρότερνταμ με δύο ταινίες της «Les Annees 80» και μια ταινία αφιέρωμα στην Pina Bausch που δεν είναι παρά ένα άλλο και δυνατό ντοκυμαντέρ για τη γνωστή χορεύτρια. Η τελευταία ταινία του Philippe Garel, «Liberte la nuit», δίχασε το κοινό ενώ το «Sans soleil» του Chris Marker, αφιερωμένο στους «δύο πιο άκρατους πόλους επιβίωσης», Αφρική και Ιαπωνία, είχε πολύ θετικές αντιδράσεις. Από την Ολλανδική παρουσία αναφέρουμε τους δύο γνωστούς από το κινηματογραφικό μέρος του Ολλανδικού Φεστιβάλ Eric de Kuiper και Joan van der Keuken με τις ταινίες τους «Naughty Boys» και «The Time» αντίστοιχα.

Το Βερολίνο, που ήταν τόσο σημαντικό για την Έλληνική συμμετοχή, αυτή τη χρονιά δεν πρόσφερε τίποτα διαφορετικό από τη μετριότητα των προηγούμενων χρόνων. Ένα συνονθύλευμα από έμπορικότερες παραγωγές («Terms of Endearment» του J. Brooks, «Champions» του J. Irvin), λιγότερο έμπορικές ή ανεξάρτητες («Le bal» του E. Scola και «Love Streams» του J. Cassavetes) μέχρι πειραματικές («Klassenverhaltnisse» των J. M. Straub και D. Huillet). Το φεστιβάλ αυτό που εξυπηρετεί μια σύνθετη πολιτική της γερμανικής κυβέρνησης για την ίδια την πόλη αλλά και για την υπόθεση του κινηματογράφου έχει χαθεί ουσιαστικά σ' αυτές του τις αναζητήσεις. Η άνιση συνύπαρξη σκηνοθετών και ταινιών απ' όλα τα μήκη και πλάτη

της γης από τη μία αλλά και οι διαφορές στο είδος των ταινιών που παρουσιάστηκαν, αντικατοπτρίζει τη σύγχυση του υπεύθυνου προγράμματος Maurice de Halden αλλά και το ουσιαστικό ξέφτισμα του θεσμού.

Το Forum που θεωρείται μέρος του Διεθνούς Φεστιβάλ του Βερολίνου στην πραγματικότητα είναι ένα αυτόνομο και πλήρες φεστιβάλ αφιερωμένο στην τέχνη του κινηματογράφου έτσι όπως νοείται από δημιουργούς σκηνοθέτες, χωρίς την παραμικρή συμβατικότητα και ενάντια σ' αυτούς τους υπόλοιπους που θέλουν να τη θεωρούν βιομηχανικό προϊόν. Το φεστιβάλ αυτό είναι η ετήσια εκδήλωση ενός πολυάσχολου οργανισμού που με την επωνυμία «Φίλοι της Γερμανικής Ταινιοθήκης», οργανώνουν τις προβολές του κινηματογράφου ρεπερτουάρ Arsenal στο Βερολίνο που στην ουσία δεν είναι παρά μία από τις πιο δραστήριες ταινιοθήκες της Ευρώπης. Ο ιδρυτής — διευθυντής του οργανισμού Ulrich Gregor, αναγνωρισμένος θεωρητικός και ιστορικός κινηματογράφου έχει κατορθώσει να σχηματίσει ένα αξιόλογο εύρύ κοινό για έναν κινηματογράφο που άλλοι θεωρείται ότι απευθύνεται στους λίγους. Πράγμα που αποδεικνύει ότι το κοινό μπορεί να προηγείται σ' εξέλιξη από τους ειδικούς που αποφασίζουν τι θα του χορηγείται διαμέσου των κυκλωμάτων παραγωγής, διανομής και προώθησης. Οι εισοδοί αυξάνονται σταθερά χρόνο με το χρόνο σε βαθμό που να είναι σχεδόν ισάριθμες μ' αυτές του επίσημου προγράμματος. Έτσι στη μία περίπτωση οι ταινίες είναι ο πραγματικός πόλος έλξης ενώ στην άλλη ένα δλόκληρο κύκλωμα βραβείων, επιτροπών, επιτελείων υποστήριξης των διαγωνιζομένων, στάρ κλπ, έρχονται να συμβάλλουν στην προσέλευση του κοινού.

Στο πρόγραμμα του Forum ξεχώρισε η αξιολογη αριθμητικά και ποιοτικά παρουσία των γερμανικών ταινιών. Οι τελευταίες ταινίες του H. Achternbusch συμμετείχαν σε όλα τα μέρη του φεστιβάλ (σειρά Νέος Γερμανικός Κινηματογράφος, επίσημο πρόγραμμα και Forum). Η πρωτοτυπία και προκλητικότητα του ύφους του συμβάλλουν σ' ένα είδος κοινωνικής κριτικής που ανασκάπτει το πρόσφατο ιστορικό παρελθόν της Γερμανίας και καυτηριάζει τα πιο ευαίσθητα σημεία της έθνικης της συνείδησης. Στην ταινία της «The Image of Donian Gray in The Yellow Press» ή U. Oettinger αναμινύει το στυλ της δουλειάς της στο θέατρο με έντονα στοιχεία μπαρόκ και έντυπωσιακή αισθητική. Η αμερικάνικη παρουσία ήταν και εδώ σημαντική απ' όπου ξεχωρίζουμε την τελευταία ταινία του S. Brakhage, «Murder Psalm», στην οποία ο σκηνοθέτης συνεχίζει την ανάλυση των βασικών συνθετικών στοιχείων της εικόνας με μια παράλληλη έρευνα στο δομικό στοιχείο του μοντάζ και τη δεύτερη ταινία του A. Rockwell, «Hero». Το πρόγραμμα συμπλήρωσαν ένα αφιέρωμα στο Super 8 και ένα αρκετά εκτεταμένο πρόγραμμα ταινιών βίντεο.

Θρασύβουλος Γιατίσιος



Ο «Σχολιαστής» φέρνει σήμερα στη δημοσιότητα τό παρακάτω αποκαλυπτικό κείμενο της Κ.Ε. του ΚΚΕ που αποτελεί ντοκουμέντο όχι μόνο πολιτικό, αλλά κυρίως πολιτιστικό. Τό κείμενο επιγράφεται «Σχετικά μέ τή δεξιά επίθεση στό προοδευτικό πολιτιστικό κίνημα», έχει ήμερομηνία «Δεκέμβρης 1983» καί στήν προμετωπίδα του φέρει τήν ένδειξη: «Πολιτιστικό Τμήμα της Κ.Ε., Όμάδα Πολιτιστικής Πολιτικής». Σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες μας τό κείμενο έχει ψηφιστεί από τό Τμήμα της Κ.Ε. καί, αφού εγκρίθηκε από τό Π.Γ., έχει ήδη μπει σ' εφαρμογή, όπως δείχνει εξάλλου καί ή σχετική άρθρογραφία του Ριζοσπάστη. Για νά μή χαθούν στήν άνωθυμία της συλλογικότητας οί δημιουργοί του πολιτιστικού αυτού επιτεύγματος σημειώνουμε ότι τό Πολιτιστικό Τμήμα της Κ.Ε. καθοδηγείται από τή Ρούλα Κουκούλου, μέλος του Π.Γ. της Κ.Ε., ενώ ή ομάδα πολιτιστικής Πολιτικής από τό μέλος της Κ.Ε. Θανάση Σκαμνάκη. Καλή διασκέδαση.

Τό ΚΚΕ αποκαλύπτει σκευωρία

Τό κείμενο ξεκινά μέ τήν έκθεση του έπερχόμενου κινδύνου, τή «Δεξιά επίθεση στό προοδευτικό πολιτιστικό κίνημα».

«Η μεγάλη κλίμακας επίθεση... παίρνει πολλά πρόσωπα καί διαστάσεις καί διοχετεύεται από πολλά κανάλια, σ' όρισμένες φορές παίρνοντας τήν επίφαση της προοδευτικότητας...»

Σ' αυτήν συμπορεύτηκαν δεξιοί, άναθεωρητές, όρισμένοι έλίτ διανοούμενοι καί καλλιτέχνες, άκόμα καί κάποιες δυνάμεις της κυβέρνησης».

Τό πληκτικά επαναλαμβανόμενο μέτωπο της αντίδρασης φτιάχτηκε. (Δέν αναφέρουν βέβαια άκόμη, σελ. 1, ότι συμμετέχουν καί δικά τους μέλη ή φίλοι, πράγμα που θ' αποκαλυφτεί στίς άλλες σελίδες. Ίσως προσπαθούν νά τό φέρουν σιγά σιγά).

Τά μέσα της επίθεσης:

«συνεντεύξεις, άρθρα, δηλώσεις αλλά καί πολιτιστική καλλιτεχνική πράξη μέ άμεση ή έμμεση παρέμβαση των μονοπωλίων της τέχνης»

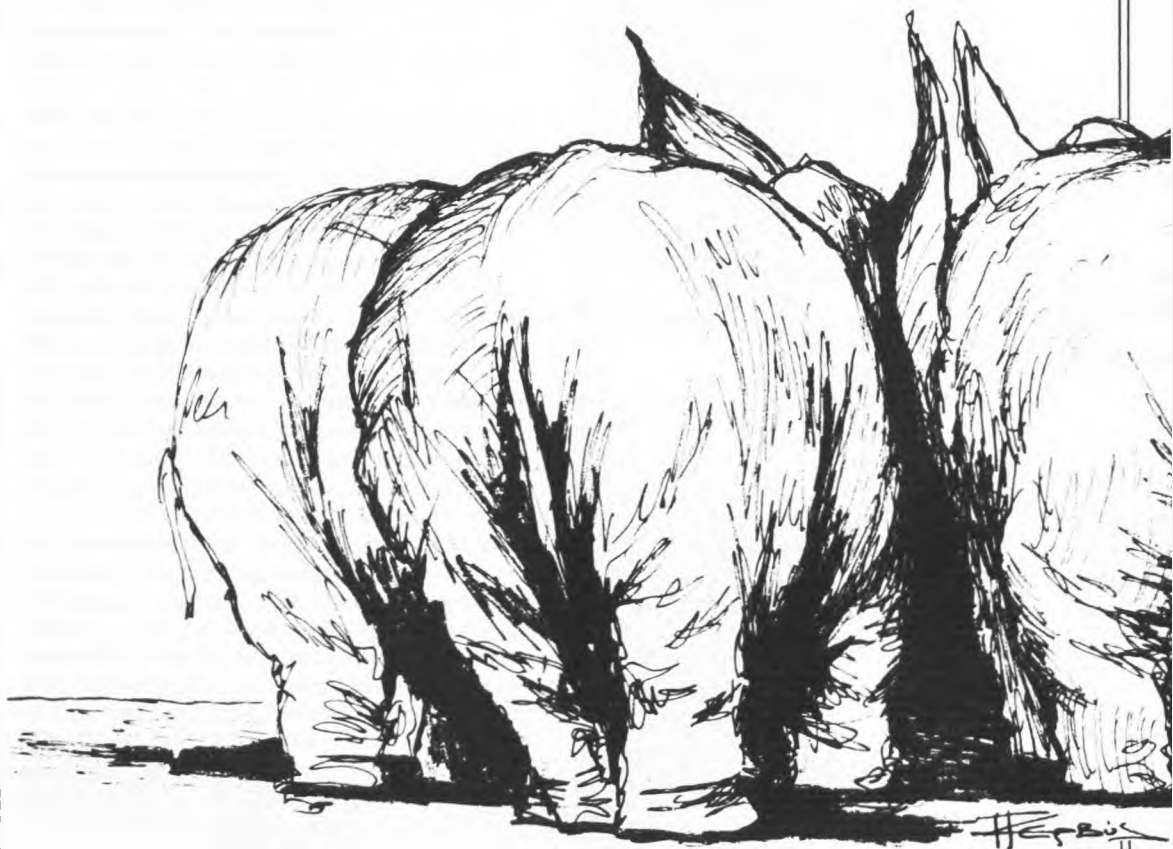
Οί στόχοι της επίθεσης δέν είναι βέβαια άπλά καί μόνο πολιτιστικοί. Κάτι τέτοιο πολύ λίγο θά συγκινοϋσε τά τόσο «ευαίσθητα» καί «καλλιεργημένα» μέλη της Κ.Ε.

Άποκαλύπτονται λοιπόν οί βαθύτεροι πολιτικοί στόχοι της έκστρατείας.

«Προσπάθεια γιά διαμόρφωση, ψυχολογίας καί νοοτροπίας ήττοπάθειας καί παθητικότητας σέ ευρύτερες μάζες καί στή νεολαία, κλίματος άπογοήτευσης γιά τήν άλλαγή, γιά τήν άριστερά καί πρό πάντων τό Κόμμα μας.

Μ' ένα τέτοιο τρόπο θέλουν νά έκτονώσουν τό αντιμπεριαλιστικό λαϊκό κίνημα, δημιουργώντας έτσι προϋποθέσεις που κάνουν πιο εύκολη τήν επιβολή των σχεδίων της αντίδρασης. Έτσι ή

Οί πολιτιστικές προγραφές του ΚΚΕ



επίθεση αυτή παίρνει τό χαρακτήρα προετοιμασίας».

Τά πράγματα λοιπόν είναι πολύ σοβαρά. Τά μέλη της Κ.Ε. έχουν συγκινηθεί πιά. Έχει επιστρατευτεί καί πάλι ό μύθος των τρομερών σεναρίων καί σκευωριών, που τόσο συχνά ανακαλύπτουν τά λαγωνικά του ΚΚΕ, αλλά καί που τόσο αποτελεσματικά ένώνει τά μέλη του, μέχρι τώρα μπροστά στίς «δύσκολες στιγμές».

Άν κρίνουμε από τό κείμενο, οί συντάκτες του περιμένουν μέσα από τή «δεξιά επίθεση», τήν «προετοιμασία» τουλάχιστον της βίαιης ανατροπής της κυβέρνησης καί γιατί όχι της επιβολής...δικτατορίας ή ιμπεριαλιστικής έν γένει επέμβασης!

Καί κεντρικός στόχος όλων αυτών είναι... «πρό πάντων τό Κόμμα μας»! Πόσο συγκινητικό γιά τά μέλη τους που βάζουν άναγκαστικά τό όπλο παρά πόδα.

—Πόσο κωμικό όταν στή σελίδα 17 αποκαλύ-

πτονται επιτέλους οί άποδείξεις μέσα από τήν πράξη.

«Οί άπόψεις αυτές συνοδεύτηκαν από τήν πολιτιστική πράξη... Μπορούμε νά εντάξουμε στό γενικό κλίμα τίς εξής εκδηλώσεις: Τό πάρτυ Κηληδόνη... Τή συναυλία του Σαββόπουλου!»

Αυτή ήταν ή έμπρακτη «προετοιμασία γιά τήν επιβολή των σχεδίων της αντίδρασης!»

—Καί πόσο τραγικό νά υπάρχουν άνθρωποι που νά πείθονται από τέτοια επιχειρήματα!

Τό «μαζικό πολιτιστικό κίνημα»

Στή συνέχεια, κι αφού «ξεκαθάρισαν» τά πολιτικά ζητήματα, τό κείμενο προχωρεί σέ μία έκτίμηση της πολιτιστικής δραστηριότητας της χρονιάς που πέρασε.

Έδώ, παρ' όλη τή φοβερή «σκευωρία» που έχει έξυφανθεί, διαπιστώνουν τά εξής:

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΥ

«... Είναι φανερό ότι αιτία της πολεμικής της αντίδρασης είναι ο φόβος μπροστά στην ανάπτυξη του πολιτιστικού μαζικού κινήματος και στην προοδευτική του κατεύθυνση, καθώς και στην ανάπτυξη της επιρροής του ΚΚΕ σ' αυτό.

Εκείνο που κυρίως ενόχλησε είναι ότι οι λαϊκές δυνάμεις, μέσα από τους φορείς τους άρχισαν... να βρίσκουν εναλλακτικές λύσεις στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο, στη μαζική κουλτούρα του Ιμπεριαλισμού.

Μεγαλώνει τό μέτωπο της αντίστασης του προοδευτικού πολιτισμού με την καθοδήγηση της άριστεράς.

...Θά ήταν σκόπιμο ένα γκρουπάρισμα των δεξιών απόψεων:

α) οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, ο πολιτισμός και η τέχνη πρέπει να είναι αυτόνομες και ανεξάρτητες από την πολιτική, τα κόμματα και τις Νεολαίες.

β) 'Οτιδήποτε είναι λαϊκό χαρακτηρίζεται... σάν λαϊκιστικό... 'Οτιδήποτε μπορεί να επικοινωνήσει με τις πλατιές μάζες, να είναι κατανοητό κλπ. παραδίδεται στην κοινή περιφρόνηση με την ταμπέλα του λαϊκιστικού.

γ) Οι πολιτιστικές αξίες της άριστεράς χτυπιούνται και στο όνομα του καινούργιου.

Αυτό όμως δεν ισχύει για τό ρόκ του 1960 και γενικά για τις αξίες της Δεξιάς.

δ) Οι σύλλογοι, οι φορείς και οι ερασιτέχνες έξ αιτίας του χαμηλού επιπέδου του λαού, δεν μπορεί να είναι και φορείς πολιτιστικών εκδηλώσεων αφού λείπει τό στοιχείο της ποιότητας. 'Η ποιότητα έτσι παίρνει ένα μεταφυσικό χαρακτήρα.

... 'Ο βασικός στόχος είναι τό κόμμα και ή ΚΝΕ.

Προπαγανδίζονται οι πιο αντιδραστικές ιδέες της άστικής τάξης: σωβινιστικά κηρύγματα για έδαφη που ή χώρα μας πρέπει να διεκδικήσει, τό «άνηκομεν στη Δύση».

Στην επίθεση αυτή στόχος γίνεται και ή κυβερνητική πολιτική».

ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΚΕ

'Επιγραμματικά θά μπορούσαμε να διακρίνουμε τις γνωστές έξ άλλου θέσεις του ΚΚΕ για τόν πολιτισμό και την Τέχνη.

α) Τήν πλήρη ύποταξη της τέχνης στά κομματικά συμφέροντα.

'Η ποιότητα του έργου τέχνης δεν έχει καμιά σημασία μπροστά στην ταύτιση με την κομματική γραμμή: «ή ποιότητα έτσι παίρνει μεταφυσικό χαρακτήρα», γράφουν!

'Ετσι οι «καλοί» καλλιτέχνες και οι «καλές» εκδηλώσεις είναι οι «δικοί τους» και οι «δικές τους», ο Θεοδωράκης και ή ΠΠΚ. 'Όλα τά άλλα κρίνονται ανάλογα με τή συμπόρευση που έχουν μαζί τους.

β) Τήν πλήρη ύποστήριξη του «λαϊκισμού» στην τέχνη έφ' όσον έτσι άποχτούν εύκολότερη πρόσβαση στις «πλατιές λαϊκές μάζες». 'Ετσι οι περισσότερες προσωπικότητες της «μαύρης λίστας» που άκολουθεί κατηγορούνται γιατί έναντιώθηκαν στόν λαϊκισμό.

'Ο «λαϊκισμός» και ή συντηρητική προσκόλληση στις «παραδοσιακές αξίες της άριστεράς» (ή άλλιώς... μπουζούκι, λαϊκή όρχήστρα... που δεν παίζει χασικλίδικα, και αντίρτικα) χαρακτηρίζονται σάν «μαζικό προοδευτικό πολιτιστικό κίνημα». Τά υπόλοιπα είδη και ρεύματα στην τέχνη χαρακτηρίζονται σάν «μαζική κουλτούρα του Ιμπεριαλισμού».

Τό ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

'Ενδιαφέρον έχει και ή πλήρης ύποστήριξη στην κυβερνητική πολιτιστική πολιτική, στό

ΥΠΠΕ και στό ΥΝΓΑ. 'Αποκαλύπτουν ότι ή «Δεξιά επίθεση», έχει σάν στόχο και τήν κυβερνητική πολιτική.

«... ή επίθεση άποσκοπεί και στό να άσκήσει πίεση και να άναγκάσει τό ΥΠΠΕ να ύποχωρήσει στη γενική τακτική που άκολουθήσε φέτος».

«Τό ΠΑΣΟΚ ένίσχυσε τις εκδηλώσεις του καλοκαιριού. Δέχτηκε σοβαρό μέρος της επίθεσης από Χατζιδάκι, Σολωμό, Χόρν κλπ».

Βέβαια υπάρχουν και σημεία που τό ΠΑΣΟΚ ύποχώρησε από τή γενικά σωστή τακτική του γιατί... «δημοσιεύτηκε ή πληροφορία ότι θα διοριστεί επιτροπή προσωπικοτήτων που θά αποφασίζει για τις επιχορηγήσεις. Σ' αυτήν τήν επιτροπή δεν προβλέπεται συμμετοχή εκπροσώπων των καλλιτεχνικών σωματείων, της ΠΠΚ κλπ.».

Δηλαδή ή ύποχώρηση ή όχι της κυβέρνησης έγκειται στό άν συμμετέχουν τά μέλη του ΚΚΕ στις επιτροπές!

ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ

Μή νομίζετε όμως ότι οι φωστήρες του ΚΚΕ δεν άναγνωρίζουν και τις άδυναμίες του πολιτιστικού ξεσπάσματος.

Μέσα στό κείμενο των 18 σελίδων κάνουν τήν έξής βαθύτατη αυτοκριτική.

«Οι εκδηλώσεις παρουσιάζουν μιά σειρά άδυναμιών. Συχνά μετακινήτες, περιεχόμενο όχι πάντα σωστό, κάποια τυποποίηση, μονομέρεια, στό τραγούδι ή στό θέατρο, έλλειψη τεχνικών μέσων (π.χ. άσχημα μικροφωνικά ή κακοί φωτισμοί). 'Όλα αυτά είχαν άσφαλώς επιπτώσεις στην ποιότητα των εκδηλώσεων».

Πέρα από τήν έκθεσή τους, δεν πιστεύουμε ότι αξίζει τόν κόπο να συζητήσουμε πάνω στην ουσία των θέσεων του ΚΚΕ για τόν πολιτισμό και την τέχνη, που όχι μόνο άνήκουν στό χώρο του νεκροταφείου, αλλά δείχνουν και έλλειψη στοιχειώδους νοημοσύνης από τήν πλευρά των συντακτών τους.

'Αξίζει όμως για ακόμη μιά φορά να δούμε τή μεθοδολογία με τήν όποια άντιμετωπίζει τις όποιεσδήποτε διαφωνίες, τό άνώτατο όργανο του ΚΚΕ.

Συνεχίζουμε λοιπόν με τόν κατάλογο των... προγραφών! που άποτελεί και τό μεγαλύτερο μέρος του κειμένου.

Παραθέτουμε τά όνόματα και τά κατηγορητήρια, και σās άφήνουμε να.. διασκεδάσετε αναλογιζόμενοι τό επίπεδο της συζήτησης στην Κ.Ε.!

Ή ΜΑΥΡΗ ΛΙΣΤΑ

Κατά τή γνώμη της Κ.Ε. του ΚΚΕ ή δεξιά επίθεση κατά του προοδευτικού πολιτιστικού κινήματος όποκινείται άπ' τόν Ιμπεριαλισμό και τήν αντίδραση. Ποιοι όμως άποτελούν τήν έκφραση αυτής της «συνδυασμένης» προσπάθειας; Καλλιτέχνες, δημοσιογράφοι, περιοδικά και έφημερίδες, προσωπικότητες κι άλλοι που άναλυτικά (σε 11,5 σελίδες άπ' τις 18 του κειμένου) άνιχνεύεται και «άποδεικνύεται» ό «ύποπτος» ρόλος του. Και δεν πρόκειται για «άντικειμενικά» έχθρικές άπόψεις, αλλά αυτά τά πρόσωπα και έντυπα όποκινούνται, «έμμεσα ή άμεσα άπ' τά μονοπώλια της τέχνης» άπ' τόν Ιμπεριαλισμό τόν ίδιο.

'Ενδιαφέρον άποκτā και ή θέση των εφημερί-

«Τό καλοκαίρι έγιναν πρωτοφανείς σε έκταση εκδηλώσεις. 'Ανάμεσά τους ό «Μουσικός Άγουστος» και τό 'Οδοιπορικό του Μ. Θεοδωράκη. 'Ηταν μιά σημαντική έπιτυχία και μεγάλο προοδευτικό πολιτιστικό άνοιγμα.

'Αναλυτικότερα τά χαρακτηριστικά των εκδηλώσεων ήταν:

α) Προοδευτική κατεύθυνση (όχι μόνο αυτές που οργανώθηκαν από τήν ΠΑΠΟΚ, αλλά και στο μεγαλύτερο μέρος τους κι εκείνες που επιχορηγήθηκαν από τό ΥΠΠΕ και τό ΥΝΓΑ).

β) Προωθήθηκε στη ζωή ή γραμμή της ένότητας... Πολλοί καλλιτέχνες μέλη του ΠΑΣΟΚ πήραν μέρος στις εκδηλώσεις που όργάνωσε ή ΠΑΠΟΚ... 'Η συνεργασία με τό ΥΠΠΕ και τό ΥΝΓΑ συνάντησε άρκετά εμπόδια, που ώστόσο όρισμένες φορές ξεπεράστηκαν. (Μ. Άγουστος, 10 χρόνια Πολυτεχνείου).

γ) 'Εγιναν σοβαρά βήματα στη δημιουργία ύποδομής και στην άποκέντρωση, στην ανάπτυξη του διεκδικητικού κινήματος».

δων (πλήν του «Ρ») που χαρακτηρίζονται «άστικες» όταν γράφουν ή φιλοξενούν άρθρα ή συνεντεύξεις των «δεξιών» ενώ αντίθετα μετατρέπονται σε «δημοκρατικές» όταν απ' τις στήλες τους δημοσιογράφοι υπερασπίζονται τις απόψεις του ΚΚΕ.

Ας δούμε λοιπόν ποιοί και με τι επιβαρυντικά στοιχεία προγράφονται απ' την ΚΕ του ΚΚΕ ως συντελεστές της σκευωρίας εναντίον του.

Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: (πρόεδρος της Δημοκρατίας): Γιατί κατά τη γνώμη του: «Βασικός σκοπός των πολιτιστικών εκδηλώσεων δεν πρέπει να είναι η οποιαδήποτε ψυχαγωγία των πολιτών αλλά η πολιτιστική καλλιέργεια του λαού μας, η αισθητική δηλαδή, ή ψυχική και η πνευματική του ευαισθησία» (Βραδ. 31.10.83).

ΚΑΡΟΛΟΣ ΚΟΥΝ: Γιατί σε συνέντευξη τύπου για τη συμμετοχή του στα «ΔΗΜΗΤΡΙΑ» (1.11.83) δήλωσε ότι: «οι λαϊκιστικές εκδηλώσεις που γίνονται στο κέντρο και στην περιφέρεια περιτεύουν, δημιουργούν χαώδη κατάσταση και αποπροσανατολίζουν το κοινό».

Δ. ΧΟΡΝ (ήθοποιός): Έπειδή σε συνέντευξη του στην «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» (11-12/9/83) στην Ελ. Γαλάνη είπε: «Οι κρατούντες αγνοούν ότι ο πολιτισμός στηρίζεται στη γλώσσα και ιδιαίτερα στα κείμενα. Ο γραπτός λόγος έχει αξία και όχι ο προφορικός... «Οι ποιητές και οι λογοτέχνες δίνουν τη φυσιογνωμία του έθνους... «Ας μη λησμονούμε ότι όλοι οι άγνωστοι σ' αυτόν τον τόπο έγιναν για να διατηρήσουμε την παράδοσή μας και πρό παντός τη γλώσσα και το αίσθημά μας». Αλλά κυρίως το ΚΚΕ υπενθυμίζει για τον Δ. Χόρν. «Είναι γνωστή η επίθεσή του στο ΣΕΗ και στο Πολυτεχνείο και μέσα απ' αυτά στο Κόμμα μας».

Μ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ (Μιά δλόκληρη σελίδα αφιερώνεται στον κατ' έξοχήν αντικομματικό συνθέτη, μέσα στ' άλλα κατηγορείται): «γιατί δηλώνει στην «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» (23.9.83) «τό πολιτιστικό μας πρόσωπο σήμερα καθορίζεται από ένα υπουργείο που δεν έχει πρόσωπο και από δύο κόμματα (ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ εξ.) που διαθέτουν αμφιλεγόμενη ταυτότητα... «Τά θεάματα, οργανωμένα απ' τα 2 υπουργεία και τα δύο κόμματα... μόνο πλήξη κι ελκωτικά χαμόγελα μπορούσαν να παρέχουν στους υποψιασμένους θεατές κάθε ηλικίας... Στο ΒΗΜΑ 18.9.83 λέει... «Ποιά ανάγκη γεννάει τις τόσες πολιτιστικές εκδηλώσεις των κομμάτων; Η ανάγκη να καλλιεργήσουμε τις τέχνες ή με πρόσχημα τις Τέχνες να καλλιεργήσουμε το Κόμμα; Στη «Θεσσαλονίκη» δήλωσε «Νά πάσουν οι νέοι μας να είναι φυτά... στην «Αύγη» πήγα γιατί είναι η ευγενέστερη νεολαία».

ΔΗΜ. ΚΑΠΡΑΝΟΣ (δημοσιογράφος - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ) Έπειδή μεταξύ άλλων γράφει: «Είναι πολύ φυσικό να βαρέσουν ΝΤΕΦΙΑ στο Λυκαβηττό, να διευθύνουν μουσαφίρηδες του πόντιου, να εξαπολυθούν μπουλούκια ανά την Επαρχία».

Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ (Ν.Δ.): Γιατί σε άρθρο του στην «Καθημερινή» 19.8.83: «δημιουργεί σύγχυση στο πλατύ κοινό μερδεύοντας τα χλωρά με τα ξερά» (ΣΣ!!!) «Ο Θεοδωράκης καλεί τον κόσμο με τον δικό του τρόπο, να μπει στην Εκκλησία... «Ο Μαρκόπουλος... εξιστορεί το μεγαλείο της ρωμιοσύνης κι αντιπαράθετεί το βυζαντινό μέλος στην Ευρωπαϊκή μουσική... «όταν σήμερα τραγουδούν, μαζί με τον Δ. Σαββόπουλο, τα νιάτα... γίνονται εκφραστές της πιο γνήσιας ελληνικότητας μακριά από επιφανειακές κομματικές σκοπιμότητες» «...Οι άρνητές της ελληνικότητας ομιλούν για νέο χριστιανοεθνικιστικό δόγμα. Ανάμεσα στους

πρωτοπόρους εντάσσουν και δύο επίλεκτα και μεγάλης παιδείας στελέχη τον Κωστή Μοσκόφ του ΚΚΕ και τον Κώστα Ζουράρι του ΚΚΕ (εσ).» (ΣΣ!!!)

ΑΛΕΞΗΣ ΣΟΛΟΜΟΣ (θεατρικός σκηνοθέτης). Γιατί αναφέρει σε έρευνα της «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» (23.9.83) «Ο λαός αποζητάει τα θεάματα όπως και τον άρτον. Μά όταν του ακριβαίνουμε τό ψωμί και του φτηναινουμε την ψυχαγωγία σημαίνει πως, όσο και αν τον κολακεύουμε, στο βάθος δεν τον αγαπάμε... «Η τοπική δραστηριότητα και η πολιτιστική αποκέντρωση έχουν αξία... όταν γεννιούνται αθόρμητα από τοπική πρωτοβουλία».

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ (συγγραφέας). Λέει στην «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» (18.9.83) «Οι ομάδες που χρησιμοποιούν τις πολιτιστικές εκδηλώσεις και δεν τις έχουν ως αυτοσκοπό. Αυτοί, στίς εκδηλώσεις που οργανώνουν χρησιμοποιούν, προβάλλουν, προωθούν, κατά τρόπο απόλυτο μόνο δικούς τους».

ΑΡΗΣ ΔΑΒΑΡΑΚΗΣ: «διότι αποδίδει στο περιοδικό ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ (25-3.8.83) χαρακτηρισμούς όπως «καλοκαίρι σαχλών φεστιβάλ και πολιτικών πανηγυριών, επιχορηγήσεις ανικάνων» επίσης γιατί στο ίδιο περιοδικό συγκρούεται με τον Β. Φίλια με άφορμή το πάρτυ του Α. Κηλαηδόνη.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ ΚΗΛΑΗΔΟΝΗΣ (Μουσικοσυνθέτης). Έπειδή στην έρευνα των «ΝΕΩΝ»: (11.10.83) είπε για τη Βουλιαγμένη: «Λειτουργήσε αυτό που λέμε: Έλστε να μαζευτούμε να γίνουμε μιά παρέα -χωρίς βεντενιλίκια και φυσικά χωρίς ύστεροβουλίες. Έτσι να περάσει ή βραδιά. Δέ νομίζω ότι οδηγούν πουθενά τα πάρτυ και δέ νομίζω ότι είναι ανάγκη να οδηγούν κάπου».

ΒΑΣ. ΡΑΦΑΗΛΙΔΗΣ (κινηματογραφικός κριτικός) διότι στο «ΕΘΝΟΣ» (11.9.83) γράφει ανάμεσα στ' άλλα: «Όταν τα πολιτιστικά σωματεία μιλούν για εκδηλώσεις έννοον κατά κανόνα «μουσικές εκδηλώσεις» που στην πραγματικότητα είναι τραγουδιστικές εκδηλώσεις. Η μουσική παιδεία του Νεοέλληνα φτάνει μέχρι το τραλαλί. Το τραλαλί είναι το μάξιμουμ όριο του λεγόμενου «λαϊκού πολιτισμού» που κάποτε παρήγαγε σπουδαία πράγματα σ' αυτόν τον τόπο». (Τόν Β. Ραφαηλίδη δεξιό πράκτορα; Ποτέ δεν τό περιμέναμε απ' τό Κ.Κ.Ε. — Σ.Σ.)

ΘΑΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΣ (μουσικοσυνθέτης), ακόμη μέλος του ΚΚΕ τότε —δμως η προγραφή του είχε αποτέλεσμα 3 μήνες μετά. Στόν Θ. Μικρούτσικο αφιερώνεται 1 1/2 σελίδα).

Σέ μιά σειρά συνεντεύξεων που έδωσε στόν άστικό τύπο είπε: («ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» - 9.10.83) «Είμαστε μάρτυρες τόν τελευταίο καιρό μιάς κατάστασης που ενώ ντύνεται μουσικό ρούχο δέν έχει σχέση μέ τή μουσική... Μπορώ νά μιλήσω γιά μιά πράξη πολιτική και όχι μουσική και μάλιστα στην περίπτωση τού Θεοδωράκη συντηρητική πολιτική πράξη» Στά «ΝΕΑ» (24.10.83) λέει: «Τά προοδευτικά κόμματα υιοθετούν τόν λαϊκισμό σάν τήν πιο κατάλληλη γλώσσα γι' αυτήν τήν επικοινωνία. Φυσικά ό αντίθετος δρόμος είναι δύσκολος. Αλλά πολύ φοβάμαι ότι μ' αυτόν τόν τρόπο δέ δημιουργούν συνειδήσεις που όχι μόνο θά θέλουν αλλά και θά μπορούν νά αλλάζουν τόν κόσμο...»

Δ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ (συνθέτης) (Τό κείμενο αφιερώνει 2 1/2 σελίδες σε δηλώσεις του στην «ΑΥΓΗ», στόν «άστικό τύπο», και στόν ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ απ' τόν οποίο παραθέτει ένα μεγάλο μέρος τής συνέντευξης τού Δ. Σαββόπουλου). «ΝΕΑ» 17.9.83 «Γιά μένα άριστερός σημαίνει τόν άνθρωπο πάνω στην στιγμή, που ζει βαθιά έρωτικός. Πού τά δίνει όλα. Ο δεξιός είναι εκείνος

πού δέ βλέπει τίποτα παρά τόν έαυτό του και τήν όποια θεωρία του».

Γ.Π. ΣΑΒΒΙΑΔΗΣ «γνωστός άστός καθηγητής Πανεπιστημίου έχει παντρευτεί τήν αδελφή τού Χρ. Λαμπράκη, Ιδιοκτήτη τού γνωστου συγκροτήματος «ΝΕΑ» «ΒΗΜΑ» «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» κ.α και είναι μέτοχος τού συγκροτήματος, υποστηρίζει τόν «άνένταχτο» Σαββόπουλο». (Όπως ακριβώς τό διαβάσατε!!! Σ.Σ.).

Όμως δεξιά επίθεση χωρίς μονοπώλιο δέ θά 'ταν και πολλής περιωπής:

«Η όλη επίθεση συνοδεύτηκε και από ενέργειες τών μονοπωλίων τής τέχνης. Πιο χαρακτηριστικό είναι τό παράδειγμα τής εταιρείας δίσκων «Κολούμπια» πού, μέ έντολή τής μητρικής της στό Λονδίνο αποφάσισε νά περιορίσει τή χρονιάτικη παραγωγή έλληνικών δίσκων από 30 σε 18%, προσέλαβε διευθυντή τόν Τ. Φαληρέα, στενό συνεργάτη τού Σαββόπουλου, έμπιστο άνθρωπο τών εταιρειών».

Καί οί «Δικοί μας»

Σέ ένα τέτοιο ντοκουμέντο τής Κ.Ε. δέ θά μπορούσαν νά έπισημανθούν μονάχα οί «έχθροί», έτσι υπάρχει στην τελευταία σελίδα αναφορά στούς γενναίους πού απ' τις στήλες, αυτή τή φορά, «δημοκρατικών έφημερίδων» άντέδρασαν έντονα στην δεξιά επίθεση. Νά λοιπόν ποιοί κράτησαν τή σημαία ψηλά κόντρα στην λαίλαπα τού ιμπεριαλισμού στα πολιτιστικά.

Β. ΦΙΛΙΑΣ (απ' τήν «Έλευθεροτυπία»).

Δ. ΓΚΙΩΝΗΣ (Έπίσης απ' τήν Έλευθεροτυπία).

Γ. ΛΙΑΝΗΣ (απ' τά «ΝΕΑ»): «για τόν ρόλο τών μάντζερ και τού μάρκετινγκ στίς μεγάλες συναυλίες τού Καλοκαιριού και διαφοροποίηση συναυλιών Νταλάρα» αν ήταν ποτέ δυνατόν!!!

ΕΛ. ΣΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ: «ότι μέ άπολίτικες συναυλίες δέν χτυπιούνται οί δικτατορίες».

ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: «για τά δύο σωστά του άρθρα» (!) όπως τό διαβάζετε).

Μ. ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗ (απ' τά «ΝΕΑ») διότι είπε «έξω άνησυχούν οί καλλιτέχνες γιά τήν ειρήνη έμείς άσχολούμαστε μέ άερόστατα...»

ΛΕΥΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: μνημονεύονται «σημειώματά του στα ΝΕΑ κατά τού δήθεν άπολίτικου χαρακτήρα όρισμένων συναυλιών τού καλοκαιριού» κ.ά.

Στό κλείσιμο υπάρχει ακόμα μιά φορά ή διαπίστωση: πώς «ή νεολαία άνθίσταται και άντέδρασε στα λήξερ», πώς «όπαδοί τού Σαββόπουλου δέν κρύβουν τήν άπογοήτευσή τους».

Και τέλος ή άγωνιστική προτροπή: νά μελετήσουμε, νά άπαντήσουμε, νά δράσουμε...

Δημήτρης Οικονομάκης
Δημήτρης Τρίμης

